CEZARINA ADAMESCU

****

EL, EA ȘI ÎMPREUNĂ

Editura Stef

CEZARINA ADAMESCU

*****

EL, EA ȘI ÎMPREUNĂ

Tehnoredactor:Cerasela Jerlăiaianu
Corector:Cerasela Jerlăiaianu
Coperta:Cristina Ratus

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
ADAMESCU, CEZARINA
El, Ea şi împreună / Cezarina Adamescu. - Iaşi : Stef, 2016
ISBN 978-606-575-637-3

821.135.1.09-1

UN NOSTALGIC LA ÎNCEPUTUL CURGERII DE VEAC

Ion Vanghele, *“Visul licornului”,* poezii, Editura DOCUCENTER, Bacău, 2011 Ediţie apărută şi îngrijită sub egida administraţiei site-ului Cleopatra-casa-gândului.

Destul de rarissimi sunt poeţii care mai scriu astăzi în vers clasic, păstrând nostalgia muzicalităţii şi a cadenţei care dau atâta farmec poeziei. De ce rămân fideli acestei forme de manifestare a expresiei poetice, e lesne de înţeles pentru mine, dar mai greu de acceptat pentru aceia care au coborât poezia în piaţă, în gang, pe zidurile mâzgălite-n grafitti, ori chiar în şanţ.

A-i păstra demnitatea şi locul Poesiei în panoplia Literaturii române, ca gen distinct de epic, este cu adevărat o dovadă de măiestrie artistică. Şi a căuta forma perfectă care să exprime adevărata trăire, face parte din laboratorul intim al poetului care doreşte ca poezie să aducă acea eufonie inconfundabilă, creatoare de stări benefice psihicului uman. Nu zornăiturile şi plescăiturile ori alte (scuzaţi!) grohăituri şi râgâieli şi deversările de lături viscerale, reflexe ale animalului din noi, (gen Mihai Gălăţanu – care şi-a ales să facă amor cu Patria în modul cel mai grostesc cu putinţă, care-ţi provoacă greaţă pur şi simplu), ci adierile somnoroase ale versului blând, mătăsos şi înălţător pe culmi eterice, iată ce ar trebui să cultive poeţii. Pentru că Poesia – rămâne, orice ar face unii ca s-o bălăcărească în noroi – „acel ceva plăpând, înaripat şi sacru” – aşa cum spunea Platon.

Şi Ioanid Romanescu – de fericită amintire lirică, spunea: „Poezia a diferenţiat şi mai mult omul de celelalte animale”. Da, prin aceasta ne diferenţiem de necuvântătoare, pentru că sufletul nostru primeşte „acel ceva plăpând, înaripat şi sacru”.

Ion Vanghele este un astfel de poet care se înalţă şi ne înalţă prin poezia lui, „departe de lumea dezlănţuită” – care pune preţ doar pe bani şi pe sex şi a aruncat de mult la coş valorile autentice care l-ar putea ridica din condiţia animalieră în care a căzut şi-n care, precum purceluşul, se simte foarte bine scăldându-se.

Poate că am fost prea dură, însă-mi menţin părerile.

Haideţi să-i redăm Poesiei, *Acestei Regine în zdrenţe,* locul pe care-l merită, pe care l-a avut de-a lungul mileniilor, încă de pe când era scrijelată cu pietre ascuţite, pe zidul peşterilor. Pentru că omul, chiar cel primitiv, a dorit din totdeauna să-şi exprime sentimentele şi a găsit căi şi modalităţi de a o face în chip frumos şi constructiv.

Măreţia cuvântului scris stă mărturie în faţa omenirii dar, mai ales, va sta mărturie în favoarea ori defavoarea noastră pentru că, aşa cum spune în Evanghelie: *„Din cuvintele tale vei fi mântuit şi din cuvintele tale vei fi osândit”.*

Teme vechi de când lumea, trecute prin filtrul sensibilităţii poetice, transpuse în vers sensibil şi armonios, reînvie o lume în care stăpâni absoluţi erau frumosul, adevărul şi binele. Începând cu evocarea oraşului natal, curgerea vremii, feţele vremurilor (mereu schimbătoare), meandrele dorului, iubirea, tristeţea, nostalgia, dimensiunea spirituală, rugăciunea, meditaţiile despre lume, toate sunt adunate în lacra sufletească, puse-n retortele inimii până se aşează şi se limpezesc şi redate sub chipul fericit al versului.

E un proces cu adevărat miraculos, pentru că poetul, din nimic, construieşte o lume, aşa cum spunea Geo Dumitrescu: „Din orice lucru se poate face poezie”. Dosar poetul poate da măreţie lucrului mărunt, amănuntului cotidian, pentru că a pus în el o sămânţă sufletească. Ea va încolţi, va creşte lăsar, va îmboboci, înfrunzi şi va înflori în chip tainic pentru a înmiresma atmosfera.

A-i căuta lui Ion Vanghele corespondent în literatură, ar fi o întreprindere temerară, pentru că el şi-a găsit propriul filon din care-şi

extrage aurul versului. Cu toate acestea, un Minulescu, un Bacovia par a-şi găsi reflexul în această poezie de o frumuseţe aproape stranie, elegiacă.

„Oraşul meu: Oraşul meu cu străzile domoale / Pierdut prin vremi şi umbre de castani / De câte ori eu am trecut agale / Îmbătrânind cu tine-atâţia ani / Cu ochii goi privesc biserici moarte / Şi cu beţii lila de liliac / Îngerii-şi plâng aripile lor boante / La începutul curgerii de veac / Oraş în care plânge-n vreme praful / Văpăile nocturne de tramvai / Aicea îmi trăiesc tăcut păcatul / De vechi iubiri din nopţile de mai. / Bătrân oraş al hatmanului Ploaie / În versul meu acuma te salut / Când luna se dezbracă în odaie / Să lumineze forma mea de lut”.

Corespondenţa dintre anotimpuri şi stările poetice este evident, de factură simbolistă: *“Şi totul în jur e din nou amorţit, / Iubirea uitată, în noi a murit. / Prin aer trec îngeri, cu ochii lor orbi, / Şi noaptea în arbori e plină de corbi, / De-ntreb de iubire, ei croncăne-n zbor: (- Iubirile toate se nasc şi-apoi mor / Şi-aşa ne tot ducem, prin vremuri un pic, / Din umbra în urmă, nu rămâne nimic, / Şi ninge şi plouă, peste bietul pământ, / Iar restu-i uitare, suflare de vânt” (Prin vremuri).*

Şi mai evident iese în relief simbolismul cu accente bacoviene în următoarea poezie: *“Sihaştri: ...Privesc cum se lungeşte umbra-n plopi, / Cu degetele noaptea mă atinge, / Pe umerii iubitelor mă plânge, / Ca într-un psalm ce-i îngânat de popi. / În prelungirea orelor cântate, / Iubirea se aşterne veştejită, /E dragostea de stele otrăvită, / Şi-nchisă-n trupuri pline de păcate. / Capcana nopţii roade-ncet şi sigur / Aceeaşi întrebare şi răspuns, / O ploaie ne destramă somnu-n picuri, / Tăcerea stelei nu mai e deajuns”.*

Uneori, avânturi înflăcărate îi trezesc visuri adolescentine şi poetul se lasă pradă acestor plăcute închipuiri: *“Întindem peste timpuri înserări / Iubiri ce bat în poarta ta cu piatra / Alunecăm cuprinşi de*

neuitări / Şi ne-ncălzeşte printre umbre vatra / Sunt singur pedepsit să fiu un pom / Cu ramuri lungi crescute catre lună /Aş vrea ca tine *să fiu iarăşi om / Să creştem crengi de doruri împreună / Să ne-mpletim cu crengile rotite / Spre cerul care azi îl împărţim / Cu vorbe şi cu şoapte nerostite / Cu florile când versuri devenim." (Unul către altul).*

Licornul, acest animal fabulos purtând ca semn distinctiv un corn între ochi, a trezit din totdeauna fantezia şi inspiraţia poeţilor. Singuratic şi misterios, puternic şi vulnerabil în acelaşi timp, lui i-au fost dedicate pagini întregi, ba chiar pictorii l-au zugrăvit, aşa cum îl vedeau ei cu ochii minţii. Dar nimeni nu s-a gândit până acum, că şi licornul are visele lui tainice. Ce ar putea visa, ori, la cine ar putea visa un licorn? Desigur, la o licornă…

Iată că ele se asemuiesc cu cele ale noastre. Şi el are tristeţi (mai ales tristeţi, fiindcă e un animal care inspiră tristeţe). Şi el iubeşte şi-i închină licornei sale ode: *"Licornei: Fecioare trec prin visul meu Licorn / Cu fluturări de nopţi şi de angoase / De păsări colorate care dorm / În strălucirea stelelor rămase / Tăcute clipe florile-şi răstoarnă / Miresmele de zile rătăcite / E-n jurul nostru vraja ta de karmă / Şi cu grădini de lumi nesăbuite / Fecioare trec prin noi atât de pure / Prin lungi păduri ce tremură pe dealuri / Cu paşi uşori de parc-*ar vrea *să fure / Din dor atâtea mişcătoare valuri / Licorni poenele prin ierbi adastă / Se scutură de roua lor profundă / Nechează noaptea sprijinită-n astră / Şi-n lumea ei de taine mă afundă".* Ecouri eminesciene se răsfrâng în versuri într-un soi de "tristeţi provinciale": *"Pe-aleile pustii trec văduvi, / Înalţii plopi ce nu au soţ, / Sub arşiţa ce săpa-n maduvi, / Tăceri ca urmele de glonţ. / Pe drumul orelor ratate, / Cu glezne-n iarbă sângerând, / Trec îngerii,cu biete cioate, / De aripi moarte fluturând. / Cu foamea dorului te caut, / Pe tine îngere de lut, /*

Şi muşc cu sunete de flaut, / Din trupul tău,ca un sărut, / Şi-ţi dau din stoc, nelimitate, / Aripi de îngeri scoase vrac, / Să trecem în eternitate / Ca doi luceferi fără leac" (Tristeţi).

Întâlnim aici, aşa cum am amintit, plopi, cu sau fără soţ, amurguri vii (ori violet?), "*îngeri cu aripi înmuiate-n cenuşă",* copaci nebuni, "*Tăcerea ce-aleargă, foşnind prin odaie"*; bocet de frunze, *"toamna bolnavă, cu brume şi ger"*; şi toate acestea alcătuiesc "*iadul din mine*" cum mărturiseşte poetul în poezia "*Toamnă cu îngeri".*

Şi iarăşi comuniunea om-natură se simte în poemul *"Elegie: Grădina e goală, pădurea e stearpă, / Copacii se-nalţă ca o rugă la cer, / Din urme de cerb, varcolacii se-adapă, / Şi ţipă boscheţii în noapte stingher. / Furtuna cu dinţii vântului muşcă, / Din trupuri de arbori pe drum răsturnaţi, / Se frânge iar sufletul, prins într-o cuşcă, / Plângându-şi aiurea, toţi morţii uitaţi. / Ne cheamă iar drumul, mereu în derivă, / Printre visele pline până-n vârf cu balast, / Şi moartea zâmbeşte prin colţuri, parşivă, / Cu glasul ei spart, şi atât de nefast".* De fapt, tonul elegiac este prezent peste tot în lirica acestui poet şi lipseşte cu desăvârşire spiritual ludic. Uneori, viziunile poetice devin de-a dreptul ameninţătoare. Însă, poetul se reculege şi în sufletul lui răsare iar speranţa sub forma unei ploi:

"Se supără marea zvâcnind peste pietre, / Şi-n scoică îşi cântă marşul funebru, / De ochiul de cer, s-a izbit un erete, / Şi sângera cerul, fierbinte şi negru. / Se leagănă marea şi adânc ne îmbie, / Când algele roşii se unduie moi, / Şi cerul se rupe-n bucăţi de hârtie, / În ploi de speranţe, căzând peste noi". (***) Tristeţea şi nostalgia sunt accentuate de ideea trecerii timpului şi a apropierii sfîrşitului, temă fundamentală în filozofie care i-a preocupat pe poeţi din totdeauna: *"Indiferenţi: Trecem etern prin zile provizorii / Prin ţipătul prezent în pescăruşi / Când adormite valurile mării, / Ne mângâie cu foşnete la uşi, / Şi nopţile fugim bolnavi de lună, /Singurătatea să ne-o împărţim, / Şi plouă peste somnul dimpreună, / Şi noi murim, puţin, câte puţin. / Ne*

plouă strâmb şi este întuneric, / De lacrimi ramurile s-au umplut, / Dar ceru-acum nu are nici un merit, / Plângem tăcerea care ne-a făcut. / Cu vorbe azvârlim peste ursită, / Provinciali trecând indiferenţi, / Doar noaptea ne priveşte părăsită, Cu umbrele lungite pe pereţi. / Pustiu, ne duce drumul către casă, / Noi ne închidem dorul după uşi, / Iar vălul mării joacă la fereastră, / Şi timpul ţipă orb în pescăruşi". Soluţia găsită de poet pentru a învinge timpul, nu poate fi decât Poezia, care-l conduce spre nemurire*: "Cuvântu-n noi se întrupează / Şi lumi de vorbe se aprid / Când cerul în tăceri veghează / Şi noi ne ducem nemurind".*

Cu sufletul *"bătrân şi oboist"* poetul recunoaşte că o *"Povară de tristeţe ne-ngenunche".* Cu toate acestea el are o speranţă: *"Când n-oi putea cu îngerul deolaltă / La Dumnezeu din ceruri am să strig" (Abandonat).* Oboseala, tristeţea incomensurabilă, pesimismul, se pare că au pus stăpânire iremediabilă pe sufletul poetului de vreme ce simte că vine sfârşitul lumii înlăuntrul său mai întâi: *"Efemere: Ne stoarce timpul, nechezând blajin, / Pe-o frunză de susai sau de pelin, / Şi noi ne legănăm ca-ntr-un scrânciob / În ţipetele umbrelor de corb / Comete scurte, săgetăm eternul, / Gustând pe aripi risipit infernul, / Şi sorii ard cenuşa noastră fină, / Într-un căuş de umbre şi lumină. / Iubirile sunt melodii din sfere, / Ce ne îmbrăţişează efemere, / Şi-n fiecare trosnet al genunii, / Simţim cum vine-n noi, sfârşitul lumii."* Chiar şi atunci când încearcă versuri de dragoste, Ion Vanghele are un ton nostalgic, orfic, cu inflexiuni de romanţă:*"Andradei: Cu ruginiu şi gri străbat tăcerea, / Unui trecut uitat, întunecat, / Şi simt cum rupe-n carnea mea durerea, / Din trupul care n-a îngenuncheat, / Iar greierii îmi mângâiau obrazul, / În nopţile adânci care cântau, / Şi-n inima îmi picura extazul, / Când frunzele în plopi se legănau. / Şi taina şi-o închid în plicuri albe, / Par nişte lebede plutind pe lac, / Tăceri de jad vin umbrele să-şi scalde, /Sub crengile bătrânului copac, / O zi mai am şi-*

am să-mi întind aripa, / Prin veşnicii piciorul gol să-mi plimb, / Cu stele pe pământ să fac risipă, Din ţărmul meu străfulgerat- Olimp.”

Autorul încearcă şi pasteluri, fără să-şi părăsească tonul: *“Vedenii albe: Vedenii albe flutură-n grădină, / Se mişcă primăvara în priviri, / Şi-aromele de floare se închină, / În pâlcul înflorit de trandafiri. / Vino iubito-n parc ca o răcoare, / Pe-aleea goală să păşeşti sfioasă, / Învăluită-n semne de-ntrebare, / În părul tău de salcie pletoasă, / Şi mă sărută-ncet şi apăsat, / Cu noaptea-n carne tremurând himeric, / Cu cerul tău de stele clătinat”.* E vorba mai degrabă de un univers interior, prin care poetul se plimbă nestingherit şi arareori iese din el. Iată: *“Nu cer nimic: Mă plimb pe aleea cuvintelor tale / Nici eu de la tine n-oi cere nimic / Prin parc se perindă dorinţele goale / Şi soarele arde prin nouri un pic”.*

Se zice că iubirea trebuie să fie îndrăzneaţă, să ceară, să pretindă sentimente aidoma, în război şi în dragoste totul este permis, cuminţenia nu e deloc căutată, devine monotonă. Ea umblă adeseori desculţă, beată pe străzi, nu-i pasă că e văzută, nu ţine cont de convenienţe. Şi totuşi, în poezia lui Ion Vanghele ea se face simţită discret, se insinuează printre rânduri şi-şi dezvăluie nurii, chiar dacă sub lumina tainică a lunii, aşa cum e şi firesc. Şi cui nu i se face dor de suspinul ei pe care doar persoana iubită-l aude? *“Suspinul ei: Privirea ei ademenind suspină / Şi vrea în mine caldă să se stingă / Un înger ce renunţă la lumină / În inimă uitat de timp să plângă / Rămân în urmă universuri arse / De patimile noastre răvăşite / Cu ceruri risipindu-se ceţoase / În flăcările noastre găzduite. / Mă înfăşor precum o stea în drumuri / În revărsarea vorbelor comoară / Înscrise diafane albe fumuri / În visul ei adânc de căprioară /*

Nu lipsesc nici tristeţile despărţirii şi ale singurătăţii, născătoare de doruri fără de saţiu: *“Atuncea când ne-om despărţi iubire, / Singurătăţi în drum vor înflori, / Să şteargă efemera dăinuire, / A celui care-acuma nu va fi. / De lacrimile tale speriată, / În taină sufletului ai*

să fugi, / Şi dorul te va frânge disperată, / Şi somnul se va prefira cu rugi / Afară va rămâne numai luna, / Cu razele întinse răstignit, / Şi drumul va păstra din mine urma, / Acelui ce-a plecat şi te-a iubit”.

Amintirea iubirii, disperarea singurătăţii, neîncrederea, obseala şi abandonul par să pună stăpânire pe inima, trupul şi mintea poetului, astfel că totul se înceţoşează, devine abur şi fum. Cu toate acestea, poetul visează că iubirea va reveni şi va cunoaşte plinătatea: *“Să mă visezi cum cresc, în somnul tău / Lunateca, cu rănile din pleoape, / Că două ceruri prinse-n heleşteu, / Doi nuferi albi, pierzându-se pe ape. / Iar tu să vii-n tăcerea cea afundă, / Cu trestii moarte, tainic unduind, / Piciorul tău în valuri să se-ascundă, / Când zorii peste tâmple, trec albind.”*

Dar toate acestea se întâmplă doar în visul poetului.Şi mai ales, îl mistuie noaptea în vis, pe rugul nopţii: *“E noaptea rug: E noaptea rug în care ard cu patimi, / Şi orele mi le transform din muguri, / În cerul tău cu care tu mă clatini,/ Pe aripe de păsări şi de fluturi. / Se umflă lutul şi în flori plezneşte / Tânjind către lumina selenară, / Sărutul tău, dorinţa primeneşte / Şi-n haosul din mine devin fiară. / În întunericul ce mă-nconjoară, / Flori roşii cresc iluzia de mâine, / Şi în tăcerea ta crepusculară,/ Doar pumnul de cenuşă mai rămâne”.*

Închipuirea şi puterea de materializare a cuvintelor este un mister pe care nu-l pot dezlega oamenii. Uneori, cu un cuvânt, poţi cuceri sau dărâma o lume: *“Cuvintele: Tot ce atingi, se umple de cuvinte, / Şi ele se preschimb-apoi în trup, / Durerile se-nsiruie cuminte, / Din ţine şi din mine când se rup. / Cuvintele nu-s numai drugi de aur, / Desperecheate-n sunete pot fi / Şi se reped la noi, că un balaur, / Să ne sfâşie-n fiecare zi. / Şi arborii se scutur de cuvinte, / În toamnele bătrâne şi gălbii, / Cu frunzele foşnind, peste mnorminte, / Şi stele-arzând, cu nopţile-n făclii./Când îţi dezbraci hlamida cea bogată, / De vorbe răsucite pe la colţ, / Rămâne doar tăcerea să ne bată, / În uşă de stejar, cu ochii morţi”.*

În cele din urmă cerul sufletesc se înseninează şi poetul recunoaşte că doar iubirea e cea care ne ţine. (Nici nu se putea altfel).*“Cât te iubesc: Cât te iubesc, nici tu nu ai habar, / Fiindcă te duci, iluzie uşoară, / Prin frunză vremii, răscolita iar, / De gândul meu, prin noaptea selenară. / Şi-ţi mângâi pradă, trupul tău cel gol, / Şi capul blond acoperit de plete, / Cu sărutări din nopţile de dor / Când umbra lunii curge pe perete"*

Înclinaţia către introspecţie, analiza oricărei stări emoţionale, parcimonia cu care poetul se dedă trăirilor exterioare, ţin de structura lui sufletească şi mai puţin de sentimentele nutrite faţă de alte persoane. Este o trăsătură proprie şi în virtutea acesteia, poetul îşi manifestă lirismul. Cu toate acestea, sentimentele nu sunt cu nimic mai prejos decât ale altora, dimpotrivă: *“Tăcuţi: Şi chiar dacă-n mine, prezenţa ta doare, / Şi toamna îşi scutură nopţile-n floare, / Oraşul se duce prin ape ce curg / Şi tu mă săruţi printre plopi în amurg, / Tainic deschizi către noapte iar uşă, / Din cerul cu stele să între cenuşă, / Şi eu întuneric la piept te cuprind, / Sărutul să plouă pe chipul tău bland.”*

Iată şi un testament spiritual pe care Ion Vanghele ni-l lasă spre aducere aminte. În el se află subscris şi crezul său poetic: *“Testament: Vă dăruiesc o mână de cuvinte, / În ea, numai un înger va încape / E drept că nu-s acolo toate sfinte, / Şi s-ar putea şi altele să-mi scape, / Dar astăzi ard în voi atâtea ruguri, / Atâtea lucruri care nu le-aţi spus, / Şi-aţi rătăcit cu ele printre gânduri, / Purtând pe tâmple spinii lui Isus, / Şi aţi lăsat prin nopţi să-mpungă-n lună / Cu pintenul de piatră şi argint, / Şi în hăţiş să crească mătrăgună, / Cuvintelor care acum va mint, / Vă las un pumn de vorbe -nestemate, / Cu care îngerul să-l cumpăraţi, / Sau aripi dacă vreţi, fiindcă se poate, / Spre ceru-albastru încă să zburaţi, Să nu uitaţi, muşcând din colţul pâinii, / Şi vinul roşu când se urcă-n sânge, / Că voi sunteţi peste pământ stăpânii, / Şi-aveţi puterea pumnii a vi-i strange”*.

Ion Vanghele, un poet ajuns la deplinătatea maturităţii artistice, o voce lirică inconfundabilă care şi-a asumat un drum nebătătorit, chiar dacă, nu pe gustul celor care preferă să epateze printr-un limbaj trivial şi şocant.

Şi acest volum este o mărturie certă că demersul său liric este motivat de talent şi de muncă asiduă pentru împlinirea vocaţiei sale.

15 februarie 2011

VERSURI ÎNFLORITE-N TOAMNĂ

Ion Vanghele, *Plini de tăceri,* Editura Stef, Iaşi, 2016

Se ştie că poetul e, îndeobşte, un constructor de lumi, chiar şi de lumi paralele, aşa cum se recunoaşte şi dă mărturie Ion Vanghele în chiar poezia care dă titlul volumului:

„Eu construiesc o lume paralelă, / În care tu, captivă-n vise eşti, / Înfăşurată-n rochii de dantelă, / Te mişti ca o crăiasă din poveşti” (Plini de tăceri...)

Şi în lumea construită de el, alături de iubita în rochii de dantelă, invită: inorogiu, zâne de ceaţă, şi alte făpturi ancestrale.

Actori pe scena lumii, fiecare îşi joacă rolul, mai mare sau mai mic. E o lume mirifică, populată de fantasme, de mituri şi cetăţi legendare, cum sunt Itaca, Ilion, Troia, precum şi personaje pe măsură: Penelopa, Desdemona, Elena, Pantalone, cu *„zei vinovaţi”* proiectaţi într-o lume livrescă, pe care poetul o aduce în prezent, redându-le farmecul. Iată viziunea poetului asupăra lumii:

*„Jucăm pe scena de-nceput de veac, / Actori şi umbre toţii laolaltă, / Când primăveri de floare se desfac / Într-*un decor trecut care *nu iartă.// (...) // Sufleorul îşi cârpeşte un pantof / Şi râde ştirb în cuşcă-nghesuit,/ Prin piept îi trece uneori un: Of!/ Când Desdemona iar s-*a *prăpădit.//*

Un spectator din somnul prelungit,/ Se va trezi târziu la matineu,/ Cu Pantalone fata i-a fugit,/ Istorii reluându-se mereu. // Pe scenă defilează somnolent,/ Prinţi şi prinţese parcă de carton,/ Umplut de praf, răsună decadent,/ Cântând strident, bătrânul gramofon. // Cortina va cădea într-un târziu, / În scena morţii de sfârşit de veac, / Toţi vor pleca, nici eu n-am să mai fiu, / Decât uitatul spectator sărac...”(Jucăm pe scenă).

O asemenea contemplare a lumii, văzută ca o scenă imensă, aşa cum o văzuse Shakeaspeare cu 5 secole în urmă, are darul de a-i induce

poetului stări nostalgice şi senzaţia că nimic nu e adevărat, ci totul poate fi montat într-o scenografie cosmică. Omul e neputincios să schimbe ceva, nici decorul, nici rolul în care a fost distribuit, ceea ce sporeşte neliniştea şi anxietatea.

Anumite motive sunt preluate din miturile greceşti, cu omul modern proiectat în ele:

„Itaca stă pe stânca prăvălită / Într-un etern al vremilor dezmăţ,/ De vorbe şi legende poleită/ Din care nu mă satur să învăţ”.(Itaca stă...)

Poetul se închipuie un Ulise modern plecat în călătoria vieţii sale, de cunoaştere de sine. El caută iubirea perfectă, reală sau imaginară şi-şi închipuie mereu că a găsit-o, de aceea, nu încetează s-o cânte în vers şi în visuri:

„Afară e senin, lumina arde,/ Se uită peste umere degeaba,/ Un porumbel de prin înalturi cade / Şi noi începem astăzi promenada.// Aş vrea să fii alăturea de mine, /Să simt căldura ta cum alta nu-i / Şi un parfum uşor ce parcă vine,/ Din miezul unei galbene gutui.// Mi-e dor de tine, dorul nu-i ca altul, / Calc ziua asta în mărunţii paşi,/
De flori uscate sprijinit e gardul / Şi tu cu gândurile nu mă laşi.// Te port în suflet albă ca o perlă, / Dansând pe scena mea din labirint / Şi te visez cu capul stând pe pernă / Şi-atunci când beau o gură de absint. // Chiar te visez cu ochii larg deschişi,/ Nu ştiu cum să ţi-o spun aşa frumos,/
Mă bucur undeva că tu exişti, / Eu draga mea mă mişc încet pe jos.// Şi-ţi fac poeme iute din condei,/ Pe o hârtie întinznd cărări./ Te-aş săruta pe gură dacă vrei / Tu dragoste din cele patru zări” (Afară e senin).

De notat că şi limbajul este adecvat reiterării acestor mituri străvechi înveşmântate în straie primenite.

Când şi când, autorul încearcă stilul popular, cu asonanţele de rigoare. Acest stil nu îl prinde nicicum şi poeziile par un fel de parodii la creaţiile populare existente.

Cuvinte rare precum: clopoate, pitzarăi, prici, tropăcind, tropăcei, farmazoană, zapisul, etrave, ş.a.

De cele mai multe ori, tonul este nostalgic, elegiac şi doar uneori, anumite îndrăzneli de limbaj rup ritmul aproape şocând, apoi autorul se întoarce la ritmul cuminte, aproape monoton în care-şi proiectează dorinţele şi visele. Multe au intenţii parodice care se apropie de stilul topîrcenesc:

„Mă voi iubi cu tine pe „mobil"/ În pauzele pline cu reclame, / Doi îngeri cu un zâmbet de copil / Cuprinşi năvalnic de aceeaşi foame.//Şi să o ne sunăm la telefon /
Păstrând apoi cuvintele cu noi,/ Chiar dacă eşti clientă vodafon / Şi-abonamentul îţi expiră joi. // Îţi aminteşti cum tremurai de frig / Cu degetele gheaţă în mănuşi,/ Iar vorbele şi-acuma se înfig / În mine încă spulberând cenuşi.// Acele vremi cu farmec desuet / Îşi mişcă-n suflet aerul boem, / Trec umbre-mbrăţişate-n menuet / Cuprinse de-al tăcerilor blestem.// Şi uite-aşa alunecăm pervers /
Spre colţul stelei care-a răsărit, / Doi îngeri albi cu-aripile de vers,/ Spre-acelaşi Rai de doruri asfinţit..."(Ne vom iubi).

Iscusinţa de a versifica este evidentă. Dar aceasta poate fi în detrimentul construcţiei lirice şi al ideii care uneori, suferă. Încorsetat în canoanele clasice, poemul poate suferi în chip vădit, deşi eufonia încântă de obicei urechile.

Pentru un poet al cărui subiect predilect este iubirea, e de mirare că, undeva spune: „*Uneori iubirea pare o povară" (Dragoste hibernală).*

Nu o dată, Ion Vanghele abordează pastelul, cu minunatele lui imagini picturale. Aşa sunt: „*Lacul este alb", „Fluturi..."* evident, în stil eminescian sau cel puţin, parodic, topîrcenian, uneori şi cu ecouri din George Bacovia:

„Fluturi, foşnet de aripe / Şi flori roşii în grădină,/

Trec prin noi atâtea clipe / De iubire şi lumină.// Păsări albe care zboară / Sau în umbră stau şi cântă / Inima ne-o înfioară,/ Sufletul nostru-l încântă.// Şi mai este chiar şi lacul,/ Cu lucirea lui cea verde./ Cântă-n ramuri pitpalacul,/ Ziua caldă ce se pierde.// Mai rămâne o pereche/ Ca iubirile să-şi spună,/ Ea îl muşcă de ureche/
Pe-un fundal rotund de lună."(Fluturi...)

Poetului nu îi este străin spiritul ludic, prezent în mai toate poemele, sub forma unei autopersiflări permanente.

Se pare că toamna e anotimpul predilect al poetului, în sintonie cu nostalgiile pluvioase ale lui Bacovia dar şi cu tonul sprinţar al lui George Topîrceanu:
„Plopii tremură de toamnă / Scuturând frunzişul lin,/
Peste nopţile ce vin / Cerul ploaia şi-o răstoarnă.// Plouă-acum cu mărunţiş / Peste ramurile grele,/Nu mai sunt ceruri cu stele,/ Numai nori zburând desiş.// Peste casă curg toţi stropii/ Bocănind din tropăcei/ Şi în noaptea cu cercei/ Cântă grav pe nasuri popii.// În biserica bătrână/
Umbre bat acum mătănii,/ Neştiutele vedenii/ Stau la geamuri într-o rână..."(Plopii tremură).

Muzicale şi plăcute, puţin convenţionale, poeziile lui Ion Vanghele mai au un dram de terestritate care le împiedică să leviteze în pura lor autonomie estetică. Dar, dincolo de a aceste amendamente, el rămâne un poet remarcabil.

O anume tristeţe străbate versurile, de cele mai multe ori înţesată de umbre moarte, de amurg, frunze vestejite, vânt ostil, un „*decor de clipe prohibite",* stele cernite, ceaţă-n aşteptări, disperări, tăceri până la autism, vid dezordonat, cuvinte dezlânate, geamuri care plâng, aripi ce se frâng, mărăcini, un „*câmp de dor părăginit",* un soare răstignit, arbori plângând, vise de lut, multă nostalgie, „*o imagine de dor pălită"*; ceţoase poteci. În acest decor, cei doi sunt ca „*două umbre*

/ Printre mlaştine de ploi” iar ceea ce pot spera este doar „*Nesperată fericirea / Are gust ciudat de lacrimi” (Prin acest...)*

De ce fericirea are gust ciudat de lacrimi? Pentru că dorurile sunt prohibite, visul e transfug, vorbele „deşelate”.

Iată şi o strofă bacoviană în totalitate: *„Bolnavi de-a vremurilor toană, / Săpăm nimicu-adânc în glod, / Când sus funebru parcă toarnă, / Tomnatic răspândit prohod” (Atâtea vorbe)*. Şi: „*Iar ne târâm către limanul, / Un rai de vorbe prohibit, / Să îngropăm cu caloianul / Obsesiile ce-au murit” (Atâtea vorbe).*

Şi din toate acestea, nelipsita flaşnetă cântă a pustiu: *„Iar jocu-acesta se repetă / Pe scena vieţii necesar / În noapte cântă o flaşnetă / Pierdută într-un calendar” (Atâtea vorbe).*

Unele asonanţe precum şi unele rime facile par să-i fie la îndemână autorului versificator.

Tot în spirit eminescian este şi poezia „*Câte clipe...”:*

„Câte clipe trec absente / Şi ne poartă gândurile, / Cu dorinţe decadente / Ne-mpresoară vânturile. // O corabie-n furtună, / Tremură catargele, / Când nu suntem împreună / Verzi în noi cresc algele. // (...) // În acest adânc de mare / Legănându-şi valurile, / Tu rusalcă temătoare / Scuturi albe voalurile” etc. – poezie care seamănă teribil cu *„Dintre sute de catarge”,* îndeosebi ultima strofă: „*Tu cu vise ostenite / Peste mine te apleci, / Îţi sărut gura fierbinte / Şi-ale tale braţe reci” (Câte clipe).*

Ion Vanghele nu se dezice de modelul eminescian nici în poezia: *„Mi-e versul...”: „În palme te desfaci lumină / Şi după gât doru-mi petreci, / Când visul nopţii se anină / De mişcătoarele poteci”.*

Versuri înflorite-n toamna existenţei, versuri jinduind dulceaţa mirului de început de iubire, învăluite-n parfum de roze, în miresme de nard şi în abur de cafea şi-n gustul amărui al regretului că viaţa s-a scurs mult prea repede, în prezentul „*ce-a devenit postum” (Suntem actori...)*

Unele versuri sunt la graniţa dintre candoare şi trivialitate. Aşa sunt poeziile: „*Doamne, cu Smaranda...”; „Bătrânul rai...”; „Duminicele...*”. De altfel şi autorul recunoaşte: „*Poemele au devenit morbide / C-un vag miros de-amurg şi trandafir” (Fecioara...)*

Şi nu e de mirare, pentru că: *„Speranţele sunt păsări spânzurate, / De cerul care trece-n stoluri orb, / Cu dragostele noastre cenzurate / Şi toamnele cu ţipete de corb” (Noi încercăm).*

Indiscutabil că Ion Vanghele a căpătat de-a lungul timpului, oarecare rutină în a versifica. Important este să-şi diversifice tematica şi să încerce noi structuri poetice, capabile să-i exprime sentimentele, să-i statornicească stilul, conferindu-i originalitate, dincolo de trimiterile livreşti.

E limpede că pentru poet, toamna e anotimpul tutelar, ei îi închină cele mai multe versuri: „*Aceeaşi toamnă vine monotonă / Cu părul ars de frunze vişinii. / În universul tău eu sunt o clonă / De frunze rătăcite ruginii” (Şi-ai dispărut).*

Ceea ce este evident însă, din versurile parcurse ale acestei cărţi, e nevoia acerbă de tandreţe, nevoia de dragoste sub orice formă, strigătul mut către o iubită care nu mai vine, care a fost sau n-a fost, cert e că a dat naştere unor chemări ancestrale care poartă numele Poeziei...

10 August 2016

POEZIA CA PREMIZĂ EXISTENŢIALĂ

Ion Vanghele, *Frumoasele mele,* Editura Stef, Iaşi, 2016

A te mărgini numai la femei atunci când defineşti noţiunea de frumos, este dovada unilateralităţii intelectuale şi comportamentale, ceea ce la autorul de faţă, nu este cazul. El aplică, prin extrapolare, oricărui lucru din jur, calificativul de *frumos,* dacă acest lucru i-a atins inima, spiritul şi trupul, în vreun fel. Îndrăgostit de frumos, Ion Vanghele a căutat toată viaţa să-l slujească în fel şi chip, cu armele sale: cuvântul, expresia, atitudinea corporală şi sentimentul ţâşnit dintr-o inimă generoasă şi caldă.

Şi nu e puţin lucru, dimpotrivă.

Mulţi creatori s-au dedicat aproape în întregime în opera lor esteticii urâtului, grotescului, aşa cum au fost Hieronymus Bosh, Charles Baudelaire, iar la noi Tudor Arghezi, acest autor al gingăşiei şi frumuseţii, în mod paradoxal, care şi-a dezvăluit în creaţia lui şi aspectele cele mai întunecate ale sufletului. Se pare că aceşti adepţi ai simbolismului, ai neorealismului, au fost atraşi irezistibil de acele aspecte ale urâtului care şochează, scormonind în căutare de elemente care să definească şi să reflecte cât mai bine această dimensiune a sufletului uman.

Ion Vanghele, a rămas fidel purităţii expresiei frumoase, de o gingăşie şi sensibilitate care nu fac decât bine umanităţii. Şi dacă poeţi ca el nu ajung la inima unor cititori e pentru că societatea însăşi a luat-o de-a rostogolul în abisurile unde colcăie fiinţele întunecate.

De ce suntem atraşi de grotesc, când în jur e atâta frumuseţe, pe lângă care trecem orbi şi nepăsători ca pe lângă un gard, dincolo de care nu se vede nimic? Necunoscutul, obscurul fascinează la fel de mult ca Lumina. De unde nevoia aceasta de urât, de scabros, întunecat, plin de miasme telurice, de sunete care-ţi sparg timpanele, de zgomote înfiorătoare prin care vrei să-ţi remarci existenţa?

Sunt unele persoane care trăiesc în acest mediu şi se scaldă în el, ca-n apa Botezului care i-ar face neprihăniţi, spălându-le până şi păcatul moştenit de la protopărinţii noştri. Au nevoie organică de urât ca expresie a propriului suflet şi a propriei minţi. E un fel de refulare, de exorcizare continuă. Şi peste tot, lasă urme, mai bine zis, dâre.

Autorul de faţă şi-a propus să-şi dezvăluie până şi cele mai subtile nuanţe ale sufletului, proiecţii ale dorinţelor şi viselor de azi şi din totdeauna, cu alonjă subtilă spre un viitor care se strâmtează din ce în ce. Cu alte cuvinte, prinosul sufletesc, adus în dar Cuvântului întemeietor de edificii trainice, pe care să-l lase mărturie urmaşilor, că a existat, că s-a nevoit ca slujitor la galera cuvântului, că a iubit şi a nemurit în poeme, pe care azi, ni le dăruieşte cu aceeaşi mărinimie, cum ai dărui unor persoane pe care le preţuieşti, un buchet înmiresmat la aniversară.

Din poemele lui ţâşnesc lumini galbene, albastre, roşietice, după intensitatea sentimentelor. Toate aceste lumini îi înconjoară fruntea precum o aură.

Mulţi creatori, la un anumit timp, încep să-şi facă bilanţul. Ce au făcut, dar mai cu seamă, ce s-ar fi cuvenit să facă. E bine din când în când, să ne revizuim anii, să privim mai mult în oglinda memoriei, cea mai fidelă oglindă, pentru a putea vedea, chiar şi cel mai întunecat ungher şi să scoatem la iveală tot ce am depozitat acolo, în nopţile de nesomn, de vis sau în dimineţile de bucurie şi speranţă.

E un exerciţiu cât se poate de necesar şi igienic. Să aruncăm tot ce e de prisos şi să păstrăm Lumină a ceea ce este bun şi frumos, ceea ce am clădit cu trudă şi osârdie.

“*Frumoasele mele” –* nu înseamnă inventarul femeilor iubite, precum Don Juan îşi ţinea jurnalul aventurilor sale. Autorul se referă aici la momentele frumoase care i-au îmbunătăţit viaţa, cărora s-a dedicat cu tot ce avea mai bun şi mai curat, în bagajul său intim.

A înşirui nume de femei frumoase care ţi-au atins într-un fel inima, nu înseamnă poezie. Poezia se iscă din acel inefabil – imposibil de definit – care ţi-a marcat existenţa. E o emoţie continuă care-ţi înfioară toate celulele viului. “*Acel ceva plăpând, înaripat şi sacru”* – aşa cum a definit-o Platon, cu sute de ani în urmă.

Dacă poţi să-i prinzi, măcar un fulg din aripă, te poţi socoti creator sau iubitor de poezie. Poezia zgândăre, dar nu zgârie. Atinge, dar nu răneşte. Mângâie, dar nu topeşte. Arde însă nu se mistuie, ca şi Rugul de foc care-l întruchipa pe Yahve, aşa cum s-a arătat pe Muntele Sinai lui Moise, fiul apelor. Dinaintea Poeziei trebuie să te prezinţi curat, să-ţi laşi încălţămintea la uşă, pentru că intri într-un spaţiu sacru, binecuvântat de Dumnezeu. Nu te poţi prezenta oricum, cu sufletul îmbâcsit, rău mirositor, grăbit, fără reverenţa cuvenită. De aceea, cel care scrie poezie trebuie să aibă grijă ceea ce transmite pe coala albă, pentru că aceasta nu suportă orice. Ziditorii, pictorii de biserici, înainte de a începe lucrul la edificiu, ajunau, evreii înainte de a intra în Templul din Ierusalim, se primeneau cu apa lustrală provenită din cenuşa rămasă în urma arderii crenguţelor de finic din Duminica Floriilor. Ritualul abluţiunii. Şi numai Marele Preot avea dreptul să intre în Sfânta Sfintelor, o singură dată pe an, să pună mâna pe vasele sfinte folosite la *masa puterii înainte.* Aşa ar trebui să procedeze şi poeţii.

Dacă încălcai aceste prevederi, era socotit nelegiuire, profanare.

Cine le îngăduie creatorilor de azi, să întineze hârtia, cu vorbe licenţioase, vulgare, ori cu imagini groteşti, triviale? În numele cărei libertăţi de expresie?

Cu suflet de copil, să pătrundem tainele frumuseţilor acestui poet original care, pe canavaua poeziei clasice, brodează imagini spontane, proaspete, în pas cu realitatea imperioasă, fără să cadă în banal, în trivialitate, în clişeistică, păstrându-şi cu sfinţenie icoana vie a femeii din vis, acea femeie aproape ireală care-i populează gândurile,

simţurile, influenţându-i comportamentul. Acel “ceva” inedit care-i mobilează şi înnobilează fiinţa până în cea mai intimă celulă.

A aduce înapoi toate acele imagini care l-au fascinat, fie şi pentru o clipă, este un gest de reverenţă majoră, de curtoazie intensă şi de onoare cavalerească. Ritualul iubirii e transformat, din simplu act al împerecherii, într-un simbol cu multe semnificaţii, în care protagoniştii se caută, se cheamă, se “amuşină”, îşi acordă timp pentru cunoaştere, se cercetează şi numai când sunt pregătiţi, începe acel dans fascinant care ţine puţin, dar pe care îl ţii minte toată viaţa. Carnea uită, dar sufletul, nu.

Poţi păstra în memoria mâinilor, a ochilor, a simţurilor, toate acele semnale magice care te atrag în jocul mirific al iubirii. Toate vieţuitoarele respectă acel ritual când intră în rut, cerbii boncăluie, păunii ţipă cântecele iubirii şi se înfoaie, păsările ciripesc şi-şi fac cuib, totul e rânduit, aşa cum a dorit Creatorul a toate. De ce omul strică uneori, frumuseţea jocului erotic, a preludiului de dinaintea săvârşirii unirii perechii în acelaşi trup?

Ion Vanghele şi-a propus să restaureze vechiul joc de-a dragostea, sau mai bine zis, să-i adauge noi elemente, aparent nesemnificative, dar care pot constitui un mijloc de apropiere.

Dincolo de toate teoretizările legate de acest subiect, dincolo de spaţiile onirice, autorul ne introduce adesea în realismul fantast legat de viaţa de zi cu zi. *„Viaţa e un vis”, „La vita e un sogno”* (Calderon de la Barca) din care te trezeşti uneori brusc şi trebuie să-ţi reiei îndeletnicirile cotidiene, pentru ca, după scurt timp, să-ţi revendici visul şi să te abandonezi lui, ca într-o fântână a reveriilor. Omul nu poate trăi dacă-i ucizi himerele.

Pentru realizarea acestui deziderat, poetul nu precupeţeşte nici un mijloc de expresie stilistică sau licenţe poetice, nici o imagine nu i se pare de ajuns de sugestivă, de plastică, inventează noi şi noi forme,

este inepuizabil, în dorinţa de a „prinde” năluca de care s-a îndrăgostit pentru toată viaţa.

Uneori, poetul e tributar expresiilor clasice, fie eminesciene, fie alecsandriniene, fie bacoviene; *„şi din neagra veşnicie”; „trece-un crai cu barba-n noduri”; „În această fericire ce-şi înoadă paginile / Unde oare se găsesc...dorurile, marginile”;* şi altele.

Aşa cum am mai observat şi în alte volume ale acestui autor, există tendinţa de a plonja din cadrul idilic realizat cu mijloacele specifice poeziei, în actualitate, cu un vers cât se poate de realist, după ce am plutit, am cutreierat spaţii metafizice, am visat împreună cu autorul la fiinţe eterice. Ex. *„Cafeaua dă în clocot, mirosul te-nfioară / Te-ai pierde ca fecioara, dar ceaşca e a ta, / O-ntind sublimă jertfă, te rog să bei din ea / Căci clipa efemeră, prin noi acuma zboară” (Singurătatea asta...)*

E de fapt vorba de un artificiu de stil, pentru mai mult spectacol, pentru crearea de efecte speciale, trecerea de la stilul oniric, la cel satirico-ironic, pamfletar şi iar proiectarea în metareal.

Licenţe poetice: *„Ferestre se scutur de-a vremilor ploi” (Frumoasele mele...); „A nopţilor lespezi îşi lasă”;* ş.a. Şi cuvinte care nu au de-a face nimic cu poezia, dar au o anume rezonanţă consonantică, zbenghiuri, mocofanul;
matoli, burdihanul; avort, ciolanul; friptura, zgâmboi, *„să ne tologim”,* îndrug, buricul, lacrimi care cad bulbuci, nătâng (folosit de mai multe ori); zău, dement, pervers (folosit de mai multe ori); prostii, aripa boantă, ş.a. deşi aceşti termeni fac parte şi ele din fondul uzual de cuvinte, folosirea lor excesivă în vers, denaturează imaginea.

Şi aproape simultan, imagini suave, de madrigal închinat femeii iubite: *„Să fremete-n urmă doar vântul / Prin crângul miresmelor dulci / când umbra-ţi sărută pământul/ Şi-n braţe la mine te culci” (Nu ştiu să dansez...)*

În lirica clasică de dragoste, s-au folosit atâtea imagini frumoase, răscolitoare, misterioase, pline de tandreţe, încât, unui poet contemporan, aproape că nu i-a rămas nimic nefolosit. Şi totuşi, fiecare se străduieşte să aducă noul în această specie lirică, chiar dacă nu e prea lesne.

Ar trebui inventat un nou alfabet, *Alfabetul iubirii* din cuvinte vechi, nefolosite încă.

Ceea ce şi face autorul de faţă plămădind aluatul verbelor şi adverbelor, al substantivelor şi adjectivelor într-un stil inedit, care cucereşte auditoriul.

Lirica lui este populată de fiinţe stranii: naiade, marote şi fauni, ştime, unicorni, ondine, dans de iele, fete despletite îmbrăcate-n catrinţe, rusalii, ş.a.

Din motive lirice feminine, cum sunt Sheherazada, Cleopatra, poetul alcătuieşte, cu piesele unui puzzle, din amintiri, din fotografii, din scrisori şi alte elemente, dar şi ipostaze amuzante, portretul ideal al femeii visate. Sub genericul: *„Frumoasele mele”* el cântă iubirea ca sentiment definitoriu al condiţiei uman-creştine. Frumoasele mele sunt şi florile care-şi dăruiesc petalele, parfumul, culorile, ochilor însetaţi de frumos.

Apelativele: *„Frumoasele de dimineaţă”;* *„Frumoasele de seară”*; „muierile” sunt folosite adeseori.

Unele poezii sunt scrise în spirit baladesc, cu elemente etno-folclorice: catrinţă, mândruţă, ş.a.

Iată şi o comparaţie inedită: *„Luna ca o floare-albastră”,* dar şi: *„O flaşnetă beată cântă din flaşnetă”;* şi: *„cu paşii lăcrimând atât de goi”;* ori: *„Şi luna se mişcă, o felie de unt, / De soarele nopţii pe margini tivită”*, şi multe altele de acest fel. O imagine splendidă: *„Amurguri verzi de aurori”.*

Şi aşa cum, după citirea unei cărţi, îndrăgeşti un personaj sau chiar două şi ai vrea să le reîntâlneşti şi în paginile altei cărţi, citind

poemele lui Ion Vanghele, intervine nevoia firească de a-l cunoaşte în toate ipostazele sale poetice, pentru că nu poţi cunoaşte un autor mai bine, decât citindu-i opera. Şi opera dă mărturie despre cel/cea care a conceput-o. Sufletul iese la iveală în chip real şi se bucură. În cărţi, mistificarea nu are ce căuta, pentru că te dai de gol imediat.

Ion Vanghele nu e un poet al inefabilului, al imaginilor suave, sugerate abia, el oferă imagini de o frumuseţe barbară, reavănă care-ţi pătrunde în simţuri. Iată o poezie de o rară frumuseţe, pe care o redăm integral:

„Adesea mă pierd, uneori mă rechem,
Printre florile tale eu circul domol,
E asta de bine, sau e un blestem,
Când mângâi cu gura piciorul tău gol.

Mai ninge iubito, e un frig levantin
Şi stelele plâng tremurând între pumni,
Mă pierd în tăcerea şi-n clipe ce vin
Când tu dintre umbre în suflet te-aduni.

Tu eşti ca şi luna, cărarea mereu
Ilumini în noaptea ce cade păgână
Cât arde iubirea în sufletul tău
Şi eu lângă tine la un capăt de mână.

De îngeri acum nu se-aude nimic,
Trec umbre pleşuve cu ochii zgâmboi
Şi plouă distins cu miresme pe dric
Şi-ncet carii vremii ne destramă pe noi.

Păstrez versul meu într-un spaţiu defunct
În care stă floarea de toamne strivită

Şi luna se mişcă, o felie de unt,
De soarele nopţii pe margini tivită.

Pe-alei trece turma de frunze posace
De gânduri ce urlă ca vântul în horn
Şi eu încă zac în a vremii găoace
Gustând frenezia de vise în somn"
(Adesea mă pierd...)

O frenezie livrescă, aproape melancolică, trăieşte autorul când îl evocă pe marele Serghei Esenin, sinucigaşul cel blond şi beţiv, sublimul Serghei, care a scris un poem cu sângele propriu, într-un hotel sordid, scrijelind peretele inimii Rusiei, dedicat iubirii sale Isadora, o dragoste cu năbădăi din care a rămas fluturarea în vânt a eşarfei ce a ştreangulat-o pe celebra balerină, în goana nebună cu automobilul spre moarte...Dragoste-Poezie-Moarte, cumplită ecuaţie cu mai multe necunoscute.

Fie că o cheamă Liliana, fie Delia, Georgeta, Mila, Irina, Valentina, iubitele virtuale sau reale ale poetului Ion Vanghele care se identifică în acest fel cu poetul rus, sunt toate, întruchiparea frumuseţii, a eternului feminin fără de care poeţii n-ar mai avea motive temeinice să-şi decline sufletul...

O bogăţie fantastică de imagini, de nuanţe livreşti, de expresii elegiace, unele vetuste, cele mai multe şocante prin prospeţimea lor, romanţioase, nostalgice, triste ori autoironice, dar toate amuzante, stau mărturie a zdobitorului talent al poetului Ion Vanghele.

Lecţii de viaţă, lecţii de moarte, lecţii de iubire şi nemurire, grame de frumos în sipete de chihlimbar ori de alabastru, pentru că frumosul nu se hăpăie cu nemiluita, ci trebuie gustat pe îndelete, chiar cu pipeta. Chiar dacă dorul e cam...fanatic.

Dialogul cu Nichita este şi el savuros şi plin de nostalgie, în genul: Ce mai faci, bătrâne? Cum o mai duci tu pe acolo, prin ceruri?

Ion Vanghele are un umor nativ, o fină ironie născută din – la fel de fina – observaţie a împrejurului, ceea ce pentru un poet este absolut necesar. Dar şi o aplecare lăuntrică asupra sufletului uman pe care-l coase şi descoase cu cele mai fine ace şi aţe, născând o broderie delicată, filigranată-n azur care nu poate fi decât operă de artă.

Oricât aş căuta un echivalent în limba română sau într-o limbă universală, nu e de găsit, Ion Vanghele e un poet absolut original şi de mare valoare care ar trebui înscris în literatura de azi, cu majuscule.

Eufonia fără cusur, stăpânirea perfectă a mijloacelor stilistice, stăpânirea regulilor de teorie a versificaţiei, imaginile spontane, proaspete, refolosirea unor expresii din fondul vechi de cuvinte, toate acestea fac din autor, un perfecţionist, un magistru în arta versificaţiei, citit cu plăcere de cât mai mulţi iubitori de poezie şi de literatură în general.

Nu o dată, poetul mărturiseşte: *„Iubirea o trăiesc în vis / În raiul meu îndepărtat!”(Rondelul frumoaselor).*

Un interesant tandem liric în versiune clasică, între Delia Stăniloiu şi Ion Vanghele se desfăşoară pe circa 10 pagini şi este ca un duel blând cu flori de crizanteme sau de gladiole, aşa cum se desfăşurau, în Bucureştii începutului de veac XX, bătăile cu flori de la şosea, iar preopinenţii îşi azvârleau cu miresme sufleteşti unui altuia. Prilej de întâlniri, de comuniuni, de veselie şi sărbătoare florală. Un obicei minunat care s-a pierdut, din păcate.

Pornite iniţial ca un răspuns, ca o glumă sau o completare a unor poezii, dialogurile lirice între cei doi autori, s-au constituit într-o veritabilă şezătoare ad-hoc, o întrecere, ca o bătaie cu flori, aşa cum am menţionat, în care autorii îşi trimiteau versuri pe cale virtuală, în spiritul duelurilor epigramatice practicate de umorişti. Ceea ce a ieşit este inedit, drept pentru care, la sfârşitul dialogului,

Ion Vanghele recunoaşte: *„Mă făcu praf Deliuţa praf...”*

De data aceasta, bătaia e în...rondeluri în gen parodic.

Un loc aparte în economia volumului îl constituie Rondelurile, poezii clasice, cu formă fixă, cu muzicalitate şi particularităţi de gen, cu versuri repetitive la început, la mijloc şi la sfârşit, o specie mai puţin practicată de poeţii de azi, adepţii versurilor fără nici un fel de reguli, din care trivialitatea ţâşneşte precum jeturile de apă din fântânile arteziene.

Sunt pasteluri foarte frumoase care se apropie de perfecţiunea rondelurilor macedonskiene.

Cu toată suavitatea imaginilor, poetul are un ochi necruţător, sagace, un ochi de Argus, căruia nimic nu-i scapă. Mai întâi autoironic, apoi satiric faţă de o societate în declin, poetul, dincolo de declaraţiile erotice faţă de frumuseţile reale sau închipuite, este un om lucid, matur, onorabil, pus să vegheze la temelia edificiului cultural românesc şi universal, căruia i s-a dăruit pe de-a-ntregul.

O generoasă recoltă de rondeluri cu diferite teme, în special, subiecte de dragoste, pasteluri ş.a.

Un alt dialog poetic existent în volum, se desfăşoară cu poeta Manuela Cerasela Jerlăianu. O anumită gingăşie şi suavitate străbate versurile semnate de Ion Vanghele, care intră în alcătuirea dialogului. Sunt provocate de sensibilitatea poetei sus amintite, cu care autorul se intersectează virtual, în pagini memorabile, în volume semnate în tandem, în versuri şi dedicaţii care vădesc, şi de o parte şi de cealaltă, un exerciţiu de admiraţie şi o provocare poetică stimulatoare.

Conduşi amândoi de o instanţă spirituală superioară, cei doi poeţi îşi dezvăluie lăuntrul, cheamă, solicită, uneşte gânduri, inimi, cuvinte, şi în cele din urmă, sau în cele dintâi, suflete. Nici îndrăznelile, nici declaraţiile nu sunt puţine, dimpotrivă.

Jocuri livreşti inteligente, muzicale, amuzante, pline de lirism şi nu lipsite de sensibilitate. Iubiri cu parfum de lavandă, de flori de liliac,

salcâm şi tuberoze, sau adieri de rozamrin. Citindu-le te inundă atâtea miresme telurice şi celeste...Topârcenian şi minulescian, pe alocuri bacovian,
sau chiar admirator al lui Puşkin care *„se preumblă visător prin vers / Stele aprinzându-şi drept făclii în mers” (Bună dimineaţa...),* Ion Vanghele îşi devansează magiştrii umorului fin, ironiei, romantismului sau dezesperării, şlefuindu-şi un glas aparte (aşa cum şlefuia filozoful Baruch Spinoza lentilele), în această lume doldora de poeţi, mai mult sau mai puţin inspiraţi.

O mare de timp de-ai avea, tot nu ţi-ar ajunge să le parcurgi înţelesurile...Grăbiţi, neatenţi cum suntem, abia dacă putem să ne plămădim, din ceară aripile...Cupidon se amuză, pregătindu-şi săgeţile. O notă şagalnică, ludică se desprinde pe ansamblu, ca şi când cineva se ţine de şotii şi totul nu e decât un joc amuzant, fermecător, de-a iubirea.

Cine zice că nu a fost atins vreodată, de săgeata de foc a iubirii? Şi până la urmă poeta Manuela Cerasela Jerlăianu conchide: *„Dragostea e dulce, gustul e amar / Şi în noi azvârle pumni de poezii” (Pentru veşnicie).*

Şirul dialogurilor lirice continuă cu distinsa poetă Georgeta Resteman, în acelaşi stil colocvial, amical, amuzant, grupaj intitulat *„Poeme în oglindă”.*

De altfel, încă de la început, Ion Vanghele îşi explică demersul colocvial cu reflecţia: *„E viaţa o continuă oglindă”.*

Ceea ce întreprind aceşti poeţi intrând în dialog liric, este *un poem continuu, la patru mâini şi două voci distincte care doresc să se armonizeze.* Ceea ce e uluitor, fiindcă rezonează şi fac să rezoneze şi sufletele noastre. Pentru că nu e vorba de competiţie, ci de competenţe poetice, armonizări, eufonii care nasc împreună, o melodie măiastră.

Şi la Georgeta Resteman ia naştere şi *„Un crez zidit în lacrima credinţei”.* De fapt, acest lucru este cel mai important.

Aşezaţi comod în lumina Poeziei sau măcar la umbra ei, poeţii pot să-şi închipuie orice, stările lor fiind născătoare de creaţii care pot deveni nemuritoare. Poţi spune unui poet „Te iubesc!" – În Numele Poeziei, iar poetul poate spune foarte uşor, tuturor *„Frumoaselor mele",* „Vă iubesc pe toate", pentru că i se iartă orice, la fel, În Numele Sfânt şi curat al Poeziei. Ca într-un spectacol de operă, operetă sau dramatic, totul este convenţie, pentru că, de fapt, nu se întâmplă nimic şi nimeni nu se poate supăra numai dintr-atât.Poeţii sunt „Frumoşii nebuni ai marilor oraşe", veşnic îndrăgostiţi de himere. Dar toate aceste exerciţii de virtuozitate, de admiraţie faţă de operă mai întâi şi mai apoi faţă de cel care a scris-o, este stimulatoare şi creează o stare de bine. Se desprinde cu precădere, din aceste dialoguri poetice, disponibilitatea de a dărui altuia/alteia ciucuri întregi de cuvinte, ascunse-ntr-o amforă precum vinul cel vechi stors din strugurii tămâioşi, de viţă nobilă.

Tonul elegiac uneori, lacrimile „revărsate din vioară", acordurile de clavir, şoaptele vântului, ale frunzelor, amintirile care dau năvală nechemate, glasurile care se strigă fără să se audă, melancolia şi singurătatea plopilor şi a teilor toate acestea fac din poemele lui Ion Vanghele, contrabalansate de cele ale „frumoaselor" sale , un fel de romanţe de amor neîmplinit, care tânjeşte încă.

Un poem remarcabil *„E-o vreme superbă"* dedicat Milei Gorbenko face din nou trimiteri la blondul poet Serghei şi la pofta lui de viaţă, exact în clipa în care renunţa la ea în mod brutal. Un întreg ciclu de poeme îi dedică acestei frumoase rusoaice Milocika, poeme rămase, aşa cum se pare, fără răspuns.

Conştient de condiţia lui de cântăreţ al iubirii, Ion Vanghele spune: *„Vom porni în lume, îngeri menestreli, / Bulevardul astăzi strigă a chemare" (Alte aiureli...)*

Una peste alta, Ion Vanghele este un trubadur modern, cinic şi autoironic, simpatic şi amuzant, care mai cântă încă, serenade sub

balcoanele frumoaselor sale, chiar dacă ele nu se încumetă să consimtă „la al său amor”.

Un ciclu de poeme dedicate Veronicăi Micle atestă admiraţia şi preţuirea pentru iubirea cea mare a poetului nostru naţional.

23 Cireşar, 2016

UN SPIRIT TREAZ ÎN CĂUTAREA ATLANTIDEI

Ion Vanghele, *Hermeneutica,* Vol. III, Editura Stef, Iaşi, 2016

Continuând seria cercetărilor hermeneutice, cu alte şi alte subiecte interesante, Ion Vanghele suscită curiozitatea cititorilor, oferind noi piste de investigaţie semantică şi exegetică, apelând la cercetători notorii sau dezvăluindu-şi propriile consideraţii asupra temelor abordate.

În volumul al III-lea s-a oprit asupra unor mituri cunoscute, cum e cel al Atlantidei, pe care l-a proiectat în legătură cu diferite etimologii.

Volumul începe cu un text despre „*Necropola regală”,* numită şi „*Necropola Regelui Dionisos*”, ori „*Tezaurul lui Pavel Varga”*.

Sursele de informare existente, (basmele, legendele istorice sau legendele fantastice) relevă existenţa unei necropole în care a fost îngropat, cu toate bunurile sale, un rege din antichitate pe teritoriul tracic, toate elementele arheologice găsite, putând oferi detalii despre defunctul rege, dar şi tipul de necropolă descoperit. Autorul face referire la arhetipul ascunderii unui tezaur de asemenea însemnătate, dar şi transformarea acestui arhetip în motive folclorice, mai mult sau mai puţin fantastice.

„*Cartea comorilor”* – semnată de Mihai Gheorghe Andrieş, una din aceste surse, afirmă că Decebal, văzându-se încolţit, pentru a nu lăsa pe mâna romanilor tezaurul în aur şi argint, a hotărât să-l ascundă. A pus sclavi să abată apele râului Sargeţia şi să sape o groapă în albia secată în care a aşezat comorile, turnând piatră peste ele, apoi a îndreptat cursul apei la fel cum fusese, ca să nu se cunoască. Toate acestea amintite de Dios Cassius în cartea amintită. Alte bogăţii au fost ascunse în peşteri. Sclavii care au săvârşit aceste lucrări tainice, au fost sacrificaţi pentru a nu dezvălui taina comorii.

Însă unul din tovarăşii de arme ai lui Decebal, fiind luat în captivitate de către romani, a dezvăluit taina.

Însă un alt istoric renumit, Diodor din Sicilia, l-a contrazis pe Dios Cassius, plasând întâmplarea înaintea domniei lui Decebal, într-o altă locaţie. Eudeleon, Căpetenia peonilor din antica Macedonie, ar fi protagonistul, iar locaţia este râul Sargenţia. Eudeleon fiind atacat de Lisimah în secolul IV î.d.Hr., şi-a îngropat tezaurul în albia râului amintit. De data aceasta, trădătorul se numeşte Zermodigestes.

Un capitol important este cel numit *„Atlantida"* – despre care am amintit, pus în relaţie cu numele, atât de cunoscut şi vehiculat în basmele noastre româneşti, Ileana Cosânzeana, pornind de la o etimologie incertă a numelui, existent în *Dicţionarul de mitologie generală,* nume pus în corespondenţă cu alte nume: Inia Dinia, Iana Sânziana, Ileana Constănţeana, Abrunca şi altele.

Autorul aminteşte şi alţi cercetători privind etimologia acestui nume, până la Sancta Diana (Vasile V. Filip), care s-ar traduce cu *„Sfânta Zeiţă".*

Legat de acesta, se poate observa că numele personajului principal feminin al basmelor mitologice româneşti este un nume compus din doi termeni: Ileana şi Cosânzeana. Autorul traduce numele Ileana, după trecerea prin câteva etimologii, în Zeul-Femeie sau „zeiţă".

Al doilea nume înseamnă: „*născută în Cos*" – sau *„Zeiţa din Cos",* dar şi o fecioară sapienţială, o năzdrăvană, iniţiată în arta magiei binefăcătoare. Alături de calul său, şi el năzdrăvan, plină de curaj, pleacă în nenumărate aventuri, în căutarea lui Făt-Frumos. Calul îi este duhovnic şi sfătuitor şi nu de puţine ori, salvator. El o scoate adeseori, din încurcături. Calul, în mitologia greacă este Poseidon Hippios sau Poseidon Calul.

Speculaţiile autorului: *„În felul acesta înţelegem că dacă Făt-Frumos este considerat un erou solar, Ileana Cosânzeana este sinonimă cu zeiţa Pământ, cunoscută la greci sub numele de Gaia. Ne aflăm în faţa celei mai vechi parabole din lume, în care dragostea dintre soare şi pământ este cea care creează viaţă".*

Concurenţa, însă, dintre cele două divinităţi, Gaia (Atena) şi Poseidon, privind dobândirea graţiilor locuitorilor cetăţii, avea să ducă la răzbunarea lui Poseidon care va acoperi cu apele mării, Atica, fapt care conduce la mitul memorial al Atlantidei, povestit de Platon în *Dialogurile* lui, unde filozoful grec adaugă şi conflictul ateniano-persan împotriova Greciei insulare şi continentale, de către Darius, continuat de fiul acestuia Xerxe I. Acelaşi conflict este povestit de Homer în Iliada şi continuat în Odiseea.

Numele mai poate fi legat şi de locul naşterii, de ţinutul unde a văzut prima oară lumina, sau de descendenţa de natură divină.

Schimbându-şi de multe ori înfăţişarea, după natura basmului sau chiar în acelaşi basm, Ileana Cosânzeana posedă inteligenţa şi vitejia amazoanelor – ale căror virtuţi militare sunt cunoscute în mitologii. Alteori, Ileana Cosânzeana se va confunda cu Zâna-Florilor, divinitate a primăverii, în vreme ce Inia Dinia va fi de fapt, fata lui Faraon, numită Batia, cea care îl va salva pe Moise de la moarte, găsindu-l între sălcii, plutind într-un coşuleţ. Autorul susţine că de fapt, aceasta este o substituire a lui Dumnezeu, transformat în anumite arii culturale într-o divinitate feminină, amintind memorialul zeiţelor fecioare, cunoscut sub numele de *„epoca matriarhală”*.

Alte înfăţişări ale Ilenei Cosânzeana: zâna morţii, Persefona, zâna lunară (sora soarelui) Artemis.

Autorul Ion Vanghele încearcă să pătrundă, cu mijloacele informale existente, în mitologia legată de Atlantida, de cărţile lui Homer şi de câteva alte repere istorice, în funcţie de conţinutul mitologic al întâmplării arhaice. Din toate elementele constitutive, vechi surse mitologice informale, autorul alcătuieşte un fel de puzzle informal, punând datele cap la cap şi îmbucându-le în aşa fel, încât realitatea istorică să apară ca un desen perfect. În definitiv, evenimentul legendar pleacă de obicei, de la un eveniment istoric. Este cazul Cetăţii Atena şi al războaielor medice pe care aceasta le-a purtat. Continuând

cu speculaţiile pe temeiul surselor informaţionale, Ion Vanghele ajunge la concluzia că Cetatea Atena va deveni ea însăşi Atlantida.

Conform unui cercetător german, Ebehard Zangger, Atlantida este, de fapt, Troia, pentru că între ele există multe similitudini.

Din toate aceste cercetări privind miturile antice, rezultă că zeii erau geloşi, răi, răzbunători şi-şi foloseau abilităţile proprii pentru a-şi elimina adversarii în modul cel mai înfiorător.

În disputa dintre Atena şi Poseidon, care să dăruiască un bun mai folositor cetăţii Atice, câştigând în felul acesta sufragiile locuitorilor ei, Atena iese învingătoare, dar Poseidon se răzbună, inundând câmpia din apropierea oraşului Eleusis şi scufundând Atica sub valurile mării, aşa cum povesteşte Apollodor.

Această duşmănie este relatată şi de Alexandru Mitru în „*Marile legende ale lumii*” – capitolul „*Zeii”*.

Autorul menţionează că epopeile *Iliada* şi *Odiseea* sunt pentru greci, un fel de Biblie. El înaintează cu speculaţiile, avansând ideea că Eschil ar fi una şi aceeaşi persoană cu Homer.

Scriitorul aminteşte toate aceste similitudini, relatate de diferiţi istorici în epoci diferite şi despre Bătălia de la Marathon care a dat naştere unui erou, Miltiade.

Ca exerciţiu de stil, Ion Vanghele foloseşte vocea auctorială care uneori roagă cititorul să fie atent, îl provoacă, îl supune unor teste, îi dă indicaţii unde să se oprească şi ce să caute mai întâi, vorbeşte cu el prieteneşte, sfătos, ca un dascăl de şcoală sau ca un bunic care istoriseşte nepoţilor isprăvi de demult. E o modalitate narativă destul de dinamică, interactivă, care obligă cititorul, nu numai la atenţie, dar şi la participare, trecând peste monotonia istorisirii, înţesată de date şi amănunte care nu l-ar putea interesa. Aceasta este şi un fel de „trezire” la realitate, o scuturare de umeri pentru cel care tocmai aţipise.

În continuare, Ion Vanghele inserţionează povestea lui Tristan şi Isolda în cercetarea lui, povestea lor fiind considerată un mit alegoric

medieval, al iubirii care trece şi dincolo de moarte. Şi Tristan, luptând cu irlandezii, este rănit de o armă otrăvită, la fel ca Miltiade şi Philoctet din insula Lemnos. Şi rana lui se cangrenează şi degajă un miros respingător, ca şi a celor doi. Tristan este abandonat pe o plajă sau trimis cu o barcă în larg, salvat de regina Irlandei iar ulterior este trimis de regele Mark să o ceară de soţie pe aceasta. Însă nu poate obţine mâna Isoldei decât dacă ucide un dragon care făcea ravagii în Irlanda. Şi, specifică autorul cărţii: „*Mitul medieval este de fapt proiecţia medievală a poveştii invaziei persane asupra Greciei, respectiv asupra Atenei. Blonda Isolda de care se îndrăgosteşte eroul este chiar cetatea Atena, balaurul care pustieşte Irlanda este „balaurul" persan împreună cu Xerxe I. Moartea eroului, aduce în prim plan, motivul pânzelor cernite puse pe catarg, cu care Tezeu se va întoarce după înfrângerea Minotaurului. Semnificaţia era clară, pânzele cernite vorbind de faptul că eroul de pe câmpia Marathon se întorcea pe patul de moarte, din insula Paros."*

Prin aceste explicaţii amănunţite, Ion Vanghele îşi declină intenţiile şi anume, urmăreşte să consolideze convingerea că, orice motiv folcloric, fie din colindă, fie din baladă sau din basmul popular ori cult, nu porneşte de la fantezia spontană a unui oarecare autor, ci, afirmă autorul, „*reprezintă acele fire nevăzute care leagă prezenţa noastră de trecut, de istoria pe care strămoşii noştri au trăit-o şi care ne-au dăruit-o în amintirile pe care le păstrăm"*.

Nu lipseşte nici autoironia pe care autorul o strecoară în relatare, cu privire la speculaţiile sale: „*Dacă abordăm mitul direct din perspectivă istorică, singurul lucru care se va întâmpla, este să o dăm în bară cu succes"*.

O asemenea cercetare, dincolo de datele pe care ni le oferă, nu poate să nu ne smulgă un zâmbet complice. Lumea basmului este în corespondenţă cu lumea reală unde omul caută similitudini. Uneori, autorul popular sau cult alege personajele din lumea reală, descrie

locuri care există, inventează întâmplări şi peripeţii bazate pe fapte autentice. Omul se regăseşte parţial în basm şi-şi recunoaşte şi semenii în eroii poveştii. Şi protagoniştii miturilor au fost personaje reale. S-a pornit de la fapte concrete, hiperbolizate, personificate, alegorice, transfigurate în text, astfel ca să devină creaţie, fie folclorică, fie cultă. Important e să transmită emoţii, să fie receptată şi perpetuată. Cum s-au păstrat capodoperele epopeice Iliada şi Odiseea? Transmise oral, apoi prin mijloacele care s-au diversificat şi modernizat, astfel că astăzi, poţi reconstitui poveşti de mii de ani vechime. În definitiv, cititorul de basm ori de baladă, colindă ori snoavă populară, nu caută modele arhetipurale istorice, în mitologia greacă sau latină, lui îi sunt de ajuns întâmplările şi personajele pe care autorul i le pune la dispoziţie acum. De asemenea, cititorul nu caută să delimiteze modelul ficţional de motivul folcloric, cu alte cuvinte, ce e mit şi ce realitate, din povestea respectivă. Pe cititor nu-l interesează verificarea unor vectori informali de natură ficţională ori istorică. El vrea să râdă, să se distreze, să se bucure de victoria binelui asupra răului şi să-şi procure un oarecare confort sufletesc în urma lecturii dar şi să tragă unele învăţăminte, să rămână cu ceva. Arta creatorului e singura care poate să-l convingă şi să-l cucerească definitiv, astfel ca să mai caute şi alte producţii de acest fel. O producţie literară este frumoasă şi valoroasă prin ea însăşi şi prin iscusinţa cu care a fost întocmită.

Urmând firul demonstraţiei sale cu amănunte interesante, autorul conchide că *„Penelopa este de fapt Atena, soţia credincioasă a poporului Eladei”*.

Homer, nu doar că a existat, dar a fost un scriitor cu foarte mare respect pentru adevăr. *„El a îmbrăcat faptele autentice în veşmântul legendei”*. Şi de fapt, acest lucru înseamnă transfigurarea artistică.

Cercetătorii moderni, pe baza versurilor din Odiseea, au putut stabili cu precizie, data în care aventurierul Ulise s-a întors acasă şi i-a ucis pe toţi peţitorii Penelopei. Atunci a fost o eclipsă totală de soare

care a durat câteva minute. Astronomi şi oameni şi ştiinţă au calculat că acest eveniment cosmic a avut loc în primăvara anului 1178 î.Hr.

Autorul face şi alte afirmaţii curioase cel puţin şi aparent paradoxale. *„Mitologia este singurul loc unde minciunile spuse sunt adevărate”.* El enumeră şi alte basme atlante în afară de Iliada şi Odiseea: *Ramayana,* epopeea indiană a aceloraşi războaie medice, dar din perspectiva indiană a Iliadei şi Odeseei lui Homer. Alte basme: *Albă ca Zăpada, Ion Smintitu, Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte, Frumoasa din Pădurea Adormită, Amor şi Psyche* ş.a.

Uneori, sursele informale fiind foarte multe şi contradictorii, nu reuşesc decât să adâncească misterul, în loc să-l limpezească.

Consultând *Dicţionarul de mitologie generală,* Ion Vanghele porneşte în căutarea Atlantidei, proprietatea lui Poseidon, pe care acesta a împărţit-o în zece regate, după numărul copiilor săi avuţi cu ţiitoarea Kleyto. Cel mai important regat era al primului născut, Atlas.

Diodor din Sicilia îi pomneneşte şi el pe atlanţii din regiunile fertile de pe ţărmurile oceanului, oameni care îi întreceau în evlavie şi ospitalitate pe vecinii lor.

Ţara lor era socotită *„leagănul zeilor”,* iar primul lor rege se numea Uranos. Despre scufundarea continentului Altlant au scris nenumăraţi scriitori. Cercetătorul Dan Apostol introduce povestea Atlantidei în istorie, o dată cu scrierile filozofului grec Platon. În antichitate, mulţi scriitori, filozofi greci, romani sau din alte spaţii geografice şi culturale au vorbit despre Atlantida în scrierile lor, indicându-ne ca sursă de informare tradiţia şi scrierile aflate în vestita Bibliotecă din Alexandria. Important este că nu s-au putut descoperi nici până astăzi, reperele geografice legate de continentul respectiv, unii plasându-l în America – de obicei în America de Sud.

Dintre atâţia cercetători care s-au străduit să localiteze Atlantida, Densuşianu, la Porţile de Fier stabilea şi el o locaţie pentru

Coloanele lui Herakles, în imediata vecinătate ridicându-se o localitate care va purta peste timp, numele eroului: Herculane.

Anumite observaţii face Ion Vanghele şi în legătură cu cercetarea, care, de la Platon până azi, nu este decât presupuneri, transformate în certitudini, bazate mai mult pe dorinţe proprii decât pe raţiune. Spirit lucid, autorul afirmă: *„Ea* (cercetarea – n.n.) *aduce rodul material al cercetărilor în sfera noastră de interes, pune semnul de egalitate între ceva palpabil şi o informaţie pe care nu au putut să o demonstreze, şi ne oferă o soluţie care se prăbuşeşte la primele întrebări mai competente”.*

Mai mult decât atât, Ion Vanghele indică şi lucrarea de la care trebuie să se pornească în cercetarea adevărului despre dispariţia Atlantidei: „*Ne trebuie doar o carte şi anume, aceea care vorbeşte despre cele două Dialoguri: Timaios sau Timeus şi Kritias. Iar autorul trebuie să fie doar Platon. Aceasta este linia de start de la care trebuie să plece de fiecare dată cercetarea, pentru a da răspunsuri plauzibile.”*

Interesant de remarcat e că unele evenimente se petrec cu mult după naşterea celor care le-au descris, aşadar, timpurile se amestecă, există o neconcordanţă între acţiune şi descriere, între timpul real al autorului şi relatarea lui. Exemplul clasic este cel al lui Platon:

„*Platon a mistificat datele problemei. În primul rând el descrie Atlantida Persană, dar în mod paradoxal, descrierea seamănă cu aceea a cetăţii Atena. Deci el descrie propria sa cetate. În altă ordine de idei, filozoful grec creează o întâlnire dintre preotul din Sais şi Solon, întâlnire care în realitate nu a avut loc niciodată. Şi asta pentru că războaiele medice au avut loc în viitorul lui Solon, sau mai exact spus, după moartea legislatorului atenian. Dar, în aceeaşi măsură, războaiele medice s-au petrecut în trecutul lui Platon, înainte ca filozoful grec să se fi născut. El vorbeşte despre ele ca despre o amintire”.*

De fapt, ceea ce contează pentru cercetătorii atlantologi este interpretarea simbolurilor, a arhetipurilor şi legătura dintre ele.

Dispariţia Atlantidei este pusă în relaţie cu înmormântarea unor regi, voievozi sau conducători importanţi, împreună cu toate bogăţiile lor: Decebal, Alaric, Attila. Se merge pe aceeaşi schemă: se caută un loc tainic, se deviază o apă, se sapă o groapă adâncă, se îngroapă defunctul împreună cu tot ce a avut mai de preţ, apoi, albia râului revine la locul ei, iar cei prezenţi sunt ucişi pentru a nu dezvălui locul mormântului. Locul este considerat rău, blestemat, pentru cine ar dori să fure comoara. Dacă mormântul este situat pe uscat, în anumite zile (ziua morţii celui dinăuntru) – apar flăcări galbene, „banii joacă" în horă, se aud chiuituri şi muzică.

Tema aceasta este un bun prilej pentru descrierea unor necropole, familiale sau regale, după obiceiurile timpurilor vechi.

Sunt şi multe istorisiri despre descoperitorii de comori, cum a fost Pavel Varga din Cluj.

După aceste incursiuni interesante în mitologia legată de Atlantida, un capitol consistent se ocupă de „*Tezaurul lui Milos Obrenovici",* autorul adunând mai multe legende despre prinţul sârb cu acelaşi nume, suma acestor legende corespunzând unei realităţi sau imaginarului colectiv. E vorba despre un tezaur uriaş îngropat de 300 de oameni ai principelui Serbiei, care a domnit în două rânduri (1815-1839) şi (1858-1860). Tezaurul ar fi fost găsit într-o peşteră de pe Valea Cernei. Un singur paznic din cei 300 a scăpat cu viaţă, dar nu a mărturisit nimic despre comoară, fiind îngrozit peste măsură că ar putea sfârşi în acelaşi mod.

Sunt multe variante ale legendelor, cu elemente comune, dar şi disparate.

Un alt capitol se referă la „*Expediţia Iason"* – acesta fiind şi titlul unei cărţi scrisă de Tim Severin. Ion Vanghele face unele observaţii personale în legătură cu această expediţie, în care accentul

cade mai mult pe construcţia navei Argo şi pe drumul făcut pe mare, decât pe descoperirea ţinutului antic.

Un cititor neavizat, parcurgând aceste pagini, ar putea afla unele informaţii interesante despre înhumarea şi despre alte legi funerare ale popoarelor vechi, cel puţin în ţinutul Colchidei, unde morţii erau înveliţi în piei şi atârnaţi în copaci, la marginea oraşului, fiind interzisă cu desăvârşire arderea lor pe rug sau îngroparea în pământ. Sunt amintite şi tradiţiile româneşti de înmormântare şi ritualul pomenilor în care se oferă pomi încărcaţi cu lucruri plăcute defunctului. „*Ca o substituire a defunctului este şi pasărea sufletului care se punea pe stâlpii ce marcau cenotafurile sau mormintele goale. Pasărea sufletului – de cocă – (aluat) aşezat în pomul mortului – Valea Bistriţei Moldoveneşti reprezintă tot un substitut al îngropării defunctului din Colchida în arborele funerar despre care am vorbit, legat de textul lui Apollonius din Rodhos*”.

Aceleaşi referiri la riturile funerare există şi în colindele populare.

În continuare autorul face o scurtă trecere în revistă a basmelor lui Lazăr Şăineanu şi începe cu „*Amor şi Psyche*”.

Ceea ce îşi propune autorul, însă, în acest studiu este „*de a arăta cum istoria, ca arhetip, va influenţa folclorul românesc şi universal, dând naştere unor basme memorabile, al căror înţeles s-a pierdut în decursul timpului*”.

O întreprindere deloc uşoară, spunem noi.

O întreprindere care necesită muncă, studiu, cercetare, aprofundare, interpretare, hermeneutică. Autorul specifică faptul că basmele, precum şi alte producţii folclorice, s-au coagulat în câteva direcţii şi motive importante. Un mare număr de basme, legende, balade autohtone s-au dezvoltat pe o serie de teme cu caracter funerar, relatând despre necropole importante ale unor conducători aparţinând istoriei noastre naţionale.

Astfel, *„Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte”, „Calimendru”,* vorbesc despre necropola lui Obrenovici. Legenda tezaurului prinţului sârb, ca şi legendele despre comorile Munţilor Apuseni, legate de Chicera comorii, legenda despre comoara lui Decebal, ori baladele: *Mioriţa, Meşterul Manole, Toma Alimoş;* sau unele episoade biblice pătrunse în ţara noastră. Cultul lui Dyonisos pe care îl regăsim în Noul Testament în episodul despre Nunta din Caana Galileii, când Isus va transforma apa în vin, dar şi la Cina cea de Taină, când Domnul îi va servi cu un pocal cu vin – sângele său – semnul Noului Legământ. În poveştile populare vom găsi, de asemenea, variante apocrife ale Raiului, vieţii lui Iosif, Exodului.

În „*Mioriţa*”, una din dorinţele ciobănaşului este transformarea gluguţei sale în iconiţă, creatorul anonim gândindu-se la Giulgiul din Torino, Harap Alb, Pomul cu merele de aur ş.a. Craiul Mintea redă, cu oarecare fidelitate povestea regelui Solomon.

O altă direcţie e reprezentată de legendele şi basmele de origine greacă despre Atlantida lui Platon, despre Războiul Troian, despre Cetatea Atena, basme grupate în jurul anului 500 î.Hr. şi se leagă de cele două războaie medice.

În cadrul *Poveştilor mitico-fanstatice,* primul ciclu cu care Şăineanu începe clasificarea basmelor este cel al „*părăsiţilor sau om-animal”.* Apar în această categorie trei tipuri de basme, cu motivele lor particulare:

-*Tipul bărbat-animal* sau *Amor şi Psyche;*

-*Tipul femeie-animal* sau *Melusina;*

-*Tipul femeia-lebădă.*

Un alt capitol interesant este intitulat *„Cicluri”* – întâlnite în basme, şi anume: *Ciclul femeie-plantă,* când zâna rezidă temporar într-o plantă sau fruct. Basmele din acest ciclu se împart în două tipuri: *Tipul Daphne; Tipul celor trei naramze.* Cele trei zeiţe olimpiene sunt năramzele pe care le culege tânărul erou.

Ciclcul interzicerilor. Unele din aceste interziceri sunt receptate ca zicale, pătrunse în conştiinţa comunităţii şi sunt respectate şi azi. Altele devin superstiţii şi încălcarea lor, poate provoca necazuri. Iată care sunt aceste interdicţii:

-*Să nu te uiţi înapoi*. Apare şi în Vechiul Testament, unde femeia lui Lot, din pricina încălcării acestei interdicţii s-a prefăcut în stâncă de sare. Şi Orfeu încalcă această interdicţie, ceea ce-l va face să o piardă definitiv pe soţia lui Euridice.

Interdicţia de a vorbi.

Interdicţia de a descoperi forma sau aspectul animal al partenerului, încălcarea acestui tabu provocând dispariţia lui.

Interdicţia de a urca pe un anumit munte sau de a călca într-un anumit loc. A se vedea interdicţia de a călca pe Muntele Sfânt, Horeb, unde avea acces numai Moise, dar după ce se descălţa.

A nu bea apă dintr-o urmă de animal – este o altă interdicţie – existând riscul ca acela care o face să se prefacă el însuşi într-un animal asemănător.

Şi aceasta are două tipuri:

-*Tipul locurilor oprite;*

-*Tipul camerei oprite.*

Dar, locurile oprite au o putere de seducţie foarte mare, care depăşeşte puterea de abţinere a tinerilor supuşi unor astfel de încercări şi determinându-i să încalce consemnul, trecând hotarele.

O paletă întreagă de simboluri care trebuie descifrate, sunt prezente în basmele româneşti şi universale, ori în miturile, baladele şi doinele din vechime.

Ion Vanghele îşi declină intenţiile de interpretare a simbolismului din basme, lăsând deschisă poarta spre alte interpretări, bazate pe surse formale sau pe deducţii logice.

El interpretează basmul „*Crăiasa Zânelor*" al lui Ion Reteganul, unde existenţa motivului „*camerei ascunse"* este un pretext pentru ca

naratorul să povestească, prin această prismă, războiul troian. În fond, aceste interdicţii date de împărat celor trei feciori, să nu intre în camerele ascunse pentru care aveau chei, conduc la interdicţia pe care a avut-o Adam în Paradis, de a nu mânca din pomul cunoştinţei binelui şi răului, dar l-a lăsat pe om, pe creatura Lui, să aibă liberul arbitru.

Motivul îmbrăcării veşmintelor femeieşti de către mezin este şi el frecvent în mitologia greacă, ele asemănându-se cu cele bărbăteşti, spre deosebire de cele ale popoarelor păgâne care se deosebeau net.

Un alt ciclu deste cel al *„Juruinţelor",* care cuprinde şi el două tipuri: *Tipul Iefta* (după numele unui judecător din Israel care i-a făcut juruinţă lui Dumnezeu că dacă îi va învinge pe amoniţi, îi va sacrifica la întoarcere, prima fiinţă cu care se va întâlni în faţa casei sale); şi *Tipul zânelor promise.*

În legendele şi miturile Greciei antice, a lui Kuhn găsim motivul zânei promise, pe care îl vom regăsi şi în basmul *„Tinereţe fără bătrâneţe".* Afrodita îi făgăduieşte lui Paris că îi va da de soţie pe cea mai frumoasă dintre muritoare, pe Elena, fiica lui Zeus, stăpânul tunetelor şi a Ledei. Pusă în corelaţie cu promisiunea din *„Tinereţe fără bătrâneţe..."* – aceasta face ca basmul românesc să fie un apocrif autohton al Odiseei lui Homer.

Autorul avansează unele explicaţii: *„Unicitatea motivului, acela al pruncului care plânge în pântecul mamei sale, se datorează faptului că basmul este spus într-un spaţiu cultural de origine tracă. Unele triburi de traci aveau această reacţie insolită de a plânge la naşterea unui copil şi a se bucura la moartea lui sau a omului în general, luând în calcul necazurile care apar în viaţa omului".*

Ciclul metamorfozelor – cuprinde şi el două tipuri:

-Tipul Iason;

-Tipul copiilor de aur.

În cadrul tipului Iason, după cercetările lui Lazăr Şăineanu, avem de-a face cu următoarele motive folclorice sau peripeţii:

-Un tânăr ajunge în urma unei juruinţe anterioare, în puterea unei fiinţe demoniace;

-Fata demonului îl ajută pe tânăr în încercările la care l-a supus tatăl ei;

-Amândoi tinerii fug şi scapă prin azvârlirea îndărăt, peste umăr a diferitelor obiecte (sacre) sau prin metamorfoze;

Referitor la *tipul copiilor de aur*, aceştia sunt înlocuiţi cu animale, căţei (de surorile invidioase), iar mama nevinovată este alungată sau pedepsită.

Adevăraţii copii sunt ucişi sau expuşi, se transformă succesiv în arbori şi animale, spre a renaşte din măruntaiele lor;

-mântuirea finală a mamei prin regăsirea copiilor.

Ciclul descinderilor infernale. Explicaţiile autorului trimit tot la cercetările lui Lazăr Şăineanu. Acest ciclu pune accentul pe coborârea (descinderea) eroului pe tărâmul celălalt pentru salvarea fetei de împărat răpită de zmei sau aflarea furului merelor de aur. Lazăr Şăineanu vine cu câteva exemple: Bacchus sau Dyonissos, Teseu, Pirithoos, Heracles, Orfeu. Trei dintre aceştia au oriogine tracă: Dyonissos, Heracles şi Orfeu.

Şi motivul *Mărului de aur* se regăseşte într-o serie de basme şi mitologii.

Povestea împăratului care avea în curte un măr care rodea doar trei mere, dar acelea erau de aur şi care erau sistematic furate este cunoscută. Autorul pune în relaţie povestea merelor de aur cu izgonirea din rai din pricina unui măr din care s-a înfruptat perechea primordială, ispitită de şarpe sau viaţa lui Iosif, vândut de fraţii săi, ajuns în Egipt în ţara morţilor. Cât priveşte varianta războiului troian, datorită pomului cu trei mere de aur, al căror fur este însuşi Paris.

Ciclul ascensiunilor aeriene – cuprinde şi el două tipuri: *cel al arborelui ceresc,* echivalent în zilele noastre, arborelui genealogic, şi

cel al animalelor cumnaţi. Ne vom rezuma să le cităm doar, cu invitaţia, făcută cititorilor, de a aprofunda subiectul în cartea lui Ion Vanghele.

Ciclul expunerilor, reprezentat de două tipuri:

Tipul Andromeda;

Tipul Danae.

Primul tip, Andromeda, are două motive: fata de împărat este dată unui balaur care bântuie ţara. Făt Frumos ucide fiara şi se căsătoreşte cu fata.

Balaurul cu şapte capete din basmul lui Petre Ispirescu este o creaţie născută din fantezia populară a războaielor medice.

Devoalând principalele simboluri existente în basme şi legătura dintre ele, autorul ajută la înţelegerea mai bine a subiectului şi mesajului care se desprind din aceste relatări. Motivele din tipul Danae sunt discutabile, precizează autorul. O fată rămâne grea, este închisă într-un poloboc împreună cu pruncul ei şi acesta este azvârlit în apă. Curenţii însă, îl împing spre mal, unde era o aşezare omenească. Un loc destul de ciudat, unde obiectele umblă singure. Venind împăratul cu fiul său într-o vizită, o lingură se ascunde în cizma împăratului, iar acesta este acuzat pe nedrept de furt. Arhetipul apare şi în Iosif şi fraţii săi în Egipt când Iosif ascunde obiectele de argint în sacii fratelui său cel mic. Fraţii lui Iosif sunt acuzaţi de furt. O scenă similară se află şi în *„Isprăvile lui Păcală”* a lui Petre Dulfu. Păcală îi acuză pe diavolii de la Moara Dracilor de înlocuirea seminţelor de cereale cu cenuşă. În *Ciclul expunerilor* apar, deci, două tipuri de basme, unul care porneşte de la mitologia greacă (Războiul troian, Atlantida, războaiele medice), şi al doilea tip are o obârşie vetero-testamentară, referindu-se la Moise şi mama sa şi la Iosif şi fraţii săi.

Ciclul isprăvilor eroice, la fel, cuprinde două tipuri:

-Tipul *apa vie şi apa moartă;*

-Tipul *Ileana Cosânzeana.*

Apa vie are diferite întrebuinţări, ea vindecă dar şi învie din morţi.

Prin volumele sale de hermeneutică, atât cele publicate cât şi cele aflate în manuscris, Ion Vanghele şi demonstrat întreaga măiestrie artistică, întreaga capacitate de sinteză dar şi pasiunea pentru cercetarea miturilor străvechi, coroborate cu noile descoperiri în domeniul hermeneuticii.

Meritul incontestabil al acestui studiu hermeneutic, semnat Ion Vanghele este că ne ajută în aprofundarea şi adâncirea în arhetipurile şi motivele miturilor şi basmelor, precum şi legătura existentă între ele, ceea ce a dat naştere la numeroase interpretări. Studiul trasează liniile directoare pentru descifrarea simbolurilor din aceste scrieri considerate de milenii întregi, nemuritoare. Ceea ce nu e de ici, de colo.

8 Iulie 2016

POEME-NTR-UN AMURG DE NECUVINTE

Ion Vanghele, *Tăcerea Clipelor*, Editura Stef, Bucureşti, 2016

În acest recent volum, Ion Vanghele i-a acordat TĂCERII statutul de personaj, hotărât să-i surprindă cât mai multe din infinitele-i nuanţe, care o fac atât de cunoscută şi preţuită, atunci când e utilizată în folosul celui care şi-a pus în gând să-i măsoare dimensiunile. Există o tăcere a clipelor simţită de poet dar şi o *„tăcere a veşniciei”,* în noaptea polară a morţii. O tăcere *„Urcând către cerul înalt şi pustiu” (Privind la cetatea).*

Din aceasta se poate ivi Speranţa care *„va renaşte-n ruine”* aidoma Păsării de foc din propria cenuşă.

Viziuni destul de stranii populează imaginaţia autorului, cu trimitere la Edgar Alan Poe şi la corbul său, fiul lui Nevermore!

„Iar regele doarme întins în sicriu, / Cu mâinile puse pe piept, răschirate. / Doar timpul ce trece prin carii e viu / Şi-n luna ce spânzură, noapte de noapte. // Fanatice vise, trec umbre foşnind, / Prin inima toamnei de vânt spulberate. / Şi bruma se-agaţă de pomi picotind, / De nopţile oarbe şi lună călcate. // Speranţa va creşte din putredă carne / Ce timpul o-mparte, acum la urmaşi, / Închis în sicriul de marmură doarme, / Bătrânul monarh înfrunzind pe sub paşi.” (Privind la cetatea).

Poezia se împrăştie pentru ca să-i adune pe oameni împreună.

În limbaj liturgic, se împărtăşeşte, pentru a ne aduna sub acelaşi Trup Mistic, al cărui Cap este Însuşi Isus Cristos.

La încheietura sufletului cu inima, iubitorii de poezie simt adieri nostalgice, de dincolo de rânduri.

Simbioză, empatie, entropie umană, somnul lung al poetului trece în visul iubitei, tăcerea ei intră în trupul şi gândul lui, umbră-n umbră şi lumină strecurându-se în Lumină, alb strecurat în alb absolut,

altă măsură a dragostei care surpă munţii şi seacă mările, populând pustiul cu oaze.

Nu o dată, poetul părăseşte discursul liric, pentru a atinge unele teme care frământă planeta, probleme ecologice despre depopularea pădurilor, încălzirea globală care aduce fenomene meteorologice extreme, ploi, inundaţii, tornade, calamităţi naturale, teme la care autorul nu rămâne indiferent, ci ia atitudine civică.

Ion Vanghele în aceste recente volume manifestă o dexteritate deosebită în versificare, o siguranţă de sine şi un firesc venind din personalitatea lui. Bogăţia de nuanţe, diversitatea mijloacelor de expresie artistică, eufonia fără cusur, stăpânirea noţiunilor de teorie a versificaţiei, abilităţi cunoscute deja din volumele anterioare, atestă o vocaţie certă, pe care o pune în slujba creaţiei lui.

Multe imagini tulburătoare: *„Iubita mea, noptatică fântână, / Cu chipul luminat de lumânări, / Eu beau când setea gurii crud mă mână, / Cu însetarea prinsă-n disperări” (Iubita mea).*

Alături de tăcere, însoţind-o pretutindeni, se află *aşteptarea, singurătatea, „golul dintre dimineţi”;* umbrele neştiute, ploile plângând, *„Bolnavii pescăruşi plini de tristeţi” (Prin noi...)*

Închipuiri ciudate fac din poet un oniric, pe cerul alb, *„arborii stau strâmb”;* teii plâng, *„Garoafele mor”;*
„însângerând grădina / Încremenite în durerea lor”; iar *„În paşii ce desfac cărări în lume, / călcând mireasma florilor ce mor” (Garoafele mor).*

Şi: *„Se surpă templul dorurilor toate / Şi se îngroapă-n florile de mirt / Şi-n ţipetele păsărilor moarte, / Când luna-şi plimbă umbra de argint. // Eu mă întorc pe laviţa bătrână, / Sub pledul verde-al florilor de jar / Şi urc cărări de umbră spre lumină, / În noaptea ce foşneşte prin frunzar”. (Închide-ţi ochii).*

Poetul se simte pierdut „*prin nopţile întunecoase / Pe drumul care duce nicăieri / Şi caut îngerul dorinţei noastre, / Care a plâns cu ziua cea de ieri.” (Mă pierd).*

Există imagini superbe: „*Mă pierd prin nopţile întunecoase, / În broderia feericului vis. / Şi ninge alb, cu fulgi ca de mătase, / Pe umbra căpriorului ucis.” (Mă pierd).*

Un poem foarte reuşit este „*Singurătate*”, ilustrând scurgerea neostoită a clipelor, în aşteptare şi dor: „*Se pierde clipa în tăcerea nopţii, / Trecând durerea ei prin noi / Şi frezii în genunchi în faţa porţii, / Îşi plâng parfumul risipit în ploi. // Tu faci ca inima în primăvară, / Să înflorească în amiezi târzii, / Când pomii goi ne fulgeră pe-afară, / Cu dorurile care vor veni...// Cobor cu tine-n gând şi te aştept, / Să te opreşti din pasul tău o clipă, / Cu-mbrăţişări strângându-te la piept, / Cu sărutări pe gura ta, risipă. // Şi ninge în culcuşul meu pustiu, / Cu clipele ce-au fulgerat în maci. / Iar păsări albe lunecă târziu, / Prin cerul ce se sprijină-n copaci.”*

Interesantă viziune a oraşului în care noaptea rătăceşte poetul: „*Oraşul, vatră verde de cenuşă, / Care m-alergi cu visele la porţi, / Speranţele le-ngrămădeşti la uşă, / Pentru cei vii ce trec cu ochii morţi” (Oraşul).* Suntem în plin Bacovia: *„Îţi scuturi lent iar gleznele de basme,*

Cutremurându-te uşor în somn, / Când tu îţi plimbi iluziile vaste / În cimitirul clipelor ce dorm. // Şi plângi în păsări şi mai ţipi în ramuri, / Cu triluri obosite şi claxon / Când noaptea luna îşi desface-n valuri, / Obsesiile albe de neon.// Noi rătăcim bolnavi când vine seara, / Pe-aleea îngerilor care tac, / Purâtându-ne sub rămuriş povara, / De aripi, a-nceputului de veac. // Şi alergăm cu-atâtea roase gânduri, / Plini de ispitele căzute-n noi, / Lichide doruri, murmurând pe prunduri / Tăcerile crescute în noroi...” (Oraşul).

La Ion Vanghele florile sunt: sângerate, sfâşiate, peste flăcările lâncezind, cetatea e distrusă, zorii cresc „*înflorind purpuriu*”, luna

„*spânzură noapte de noapte*”, speranţa creşte „*din putredă carne”,* în timp ce dorurile sunt adormite, cerul tace, îngerii trec plângând, florile „*mor în calendar”*. În altă parte, „*zilele cad iar pe rând ucise”.* Un asemenea tablou sumbru, cu viziuni baudelaire-iene sau măcar argheziene, ce prevestesc Parusia, moartea fierbinte „*În flama nopţii lărmuind pe noi” (Purtăm poveri).*

Tablou după tablou, se-nşiră viaţa, ca-ntr-o expoziţie personală: „*Umbre rătăcim printre ziduri, / Luna înfige cuie albe-n pereţi, / Cumpărăm rătăciţi printre crânguri, / Pumnii albi de cuvinte bureţi”.*

Mai mult imaginativ decât abstract, poetul ştie să creeze atmosferă, chiar şi într-un peisaj hibernal: „*Şi este iarnă, e atâta iarnă, / Nici florile nu au mai răsărit, / Apocalipsa fulgilor răstoarnă, / Nămeţii albi pe gardul obosit. // Ne-ngroapă viscolul în frigul său / Şi sângele s-a prefăcut în sloiuri. / Eu nu credeam să ning atât de rău, / Cu fulgi mărunţi şi adunaţi în roiuri. // Nu am dorit în noi să se întindă, / Dezastrul alb al vremilor ce mor / Şi vorbele-au uitat să se desprindă / Şi-nţeapă noaptea-n şurţuri în pridvor.” (Şi este iarnă...)*

O notă de specificitate la Ion Vanghele, trecerea de la imaginativ la concret care uneori pare să strice magia versului. Cu o singură trăsătură din condei, în plin avânt liric, poetul răstoarnă valiza cu fluturi şi te face să vezi realitatea, din care, cu o clipă înainte ai fugit, şi te-ai lăsat purtat pe aripile imaginaţiei.

Altăoară, poetul se plânge că nu există destulă iubire: *„Nu există destulă iubire, /Îngerii pe noi ne străbat, / Îngropaţi în romanul subţire, /Ce e bun şi ce-i rău am uitat. // Când tăcerile prind de ne-atacă /Eu te las de aici să te duci, /Nu-ţi întoarce capul şi pleacă, /Floarea veche crescând pe uluci. // Îmi este soare şi eu sunt o lună, /Cu trup de miresme călcând, /Vino-n crâşma de frezii nocturnă, /S-asculţi un poet delirând.” (Nu există doar clipe).*

Îmbătat cu parfumul de nard al cuvintelor, poetul trece prin poarta visului, străbătând valuri de tăcere.

Universul liric al autorului este cel al iubirii, al jindului după tandreţe, al cuplului regăsindu-se „*Dincolo de zero absolut*”.

Adept al poeziei clasice, Ion Vanghele iubeşte eufonia, el caută şi găseşte cuvinte muzicale, tăceri având rolul de pauze între note înalte ori joase. Poezia lui este cantabilă, uşor de reţinut, se poate recita lesne şi are rol stenic, odihnitor, riguros, ordonat. Tonalitatea e joasă, gravă, fără note de cap, fără stridenţe.

Ex.: „*Viaţa trece-n mod civilizat, / Tigrii vântură discret din coadă, / Numai luna parcă s-a schimbat, / Fredonată-n cântec de baladă. // Te-am pierdut într-un pustiu sau haos, / Picotind pe pleoapa vorbei stângi, / Veşnice tăceri ne sunt adaos / Chiar atunci cu stelele când plângi. // Cruce sunt şi tu crucificată, / În amurgul florilor, pierdut / Regăsiţi de fiecare dată, / Dincolo de zero absolut.” (Viaţa trece).*

Nu lipsite de umor sunt unele poezii, precum şi o anumită doză de autoironie, ca în poezia *„Dă-mi să culeg...”: Dă-mi să culeg emoţiile coapte, / Din pomul care zace-n Paradis. / Afară văd că este încă noapte / Şi eu plutesc pe aripe de vis. // Sper zborul ca să fie totuşi bun, / Să nu se ardă Doamne feri, motorul, / Să cadă într-un vişin sau un prun / Plin de păcate, însuşi autorul. // Că auzii că ai cumva un tun / Şi tragi cu el în îngeri toată noaptea / Şi pe-undeva, pe la răscruci de drum, / O să-ţi apară-n versuri scrise, cartea.”*

Un univers exclusiv erotic, demonstrând că în viziunea lui, iubirea e totul şi nimic altceva nu pare să-l preocupe. O gamă întreagă de afecte, ipostaze şi virtualităţi care reflectă din belşug, un sentiment nobil, de sorginte divină. Iubirea carnală, erotismul nemijlocit înlănţuie toate simţurile poetului şi ele transpar în lirica sa, aproape în fiecare poem. Elementele ajutătoare pentru ilustrarea acestor sentimente: noaptea, luna, luminile, glasurile de îngeri, freamătul de frunze, amorul, fructul de rodii, cafeaua şi dorul, coniacul, fluturii, „*un lichior de parfum”;* nuferii albi, un strai de lumină, „*Un cer fierbinte”,* „*Atât de negru-n vinul din pocal”;* sărutul ca o „*galeşă licoare”* dar şi desfrâul

de simţiri ca un *„haos interzis”; „un paradis de păsări revărsate”;* apusul care *„sângeră pe mare”;* şi multe alte elemente de construcţie lirică.

Toate acestea nu-l împiedică să folosească şi locuri comune: bolta cea senină, trestia înaltă, *„O pasăre cântând pe ram”; „Lacrimi mari de cer albastru”;* ropotul de ploaie, muguri de cer, iluzii dulci, *„La umbra teiului bătrân”;”A suflat aseară vântul”; „Lacrimi calde de iubire”; „roşul macilor sălbatic”;* şi altele.

De asemenea, autorul se foloseşte de arhaisme, dându-le înţeles într-un context nou: zălog, parastas, pardoseală, a zălogi, (să-i zălogeşti); gramofon, lacrămă, sipet ş.a.

Dar şi licenţe poetice: *„A tale braţe să arunci / Să te sărut cald pe obraz” (Mă bucur azi...); „Cu-a ei priviri de băieţei şăgalnici” (Să îţi vorbeşti); „Lacrimile tale, lacrimile mele, / Curg cu-a noastre doruri, flori de liliac” (Îngerul se urcă...).*

Iată însă şi o imagine proaspătă: *„Şi pe zidurile goale, / Ard lumini păienjeniş, / Lângă umbra ce se-ntinde, / Pe pietriş amantă goală.” (A suflat aseară vântul).* Şi alta: *„amurg de necuvinte”.* Sunt şi altele, cu mult mai frumoase.

Adeseori, poetul se închipuie un fel de zburător care vine seara la fereastra fetei şi o vrăjeşte cu vorbe de dragoste, transpuse în poezie. (Şi chiar poetul poate fi un zburător autentic): *„Poezia e scrisă, acum mă opresc / Şi las numai frezii, în clipe ce cresc, / O urmă pierdută de dulce parfum, / Când eu Zburătorul mă pierd iar pe drum” (O ploaie de aur).*

Ion Vanghele cultivă şi versul lung, orchestrat amplu, cu o bogăţie de semnificaţii, demnă de un artizan. Poezia lui este o terapie, un prilej de tihnă spirituală şi o bucurie lăuntrică de neegalat.

5 August 2016

POEZIA OBSESIEI DE ALB

Ion Vanghele, *Pe aripile iernii*,
Editura Stef,2016

Nevoia de alb conduce cu gândul la purificare, la abluţiune în baia de lumină strecurată blând printre frunzele cele absente de o bună bucată de vreme. Ne mulţumim şi cu acele albe de chiciură care împodobesc copacii în zi de Undrea. Cred că nu e poet să nu fie îndrăgostit de steluţele albe căzute din ceruri, topite instantaneu în căuşii anume pregătiţi pentru a-i prinde.

Albul înseamnă copilărie, gheţuş, săniuţe, bulgăreală, om de zăpadă, feerie, beteală, bujori în obraji, neastâmpăr, cadouri, brad încărcat de lumini, nas roşu şi tot ce ţine de hărmălaia şi zarva iscată pe derdeluş ori la patinoar în prag de sărbători. Sedus el însuşi de această magie a albului pufos şi rece, a îngerilor de zăpadă, Ion Vanghele i-a dedicat anotimpului alb o carte ca o poveste. O carte în care, până şi lacrimile se topesc, stingherite de dogoarea feţelor îmbujorate.

Însă iarna mai înseamnă şi căldura vetrei, focul molcom din buturugile trosnind, poveştile de la gura sobei, magia colindelor, a datinilor cu aromă de cozonaci, de dovleac şi de mere coapte-n cuptorul bunicii, aburul cafelei turceşti care te ameţeşte, vinul fiert cu piper şi scorţişoară, băut în căni de lut, dulceaţa din ochii iubitei.

Dar câte nu se pot născoci pe spinarea iernii!

Bacovia ar fi încântat de prestaţia acestui poet care cântă iarna cu mirajul albului strecurat în alb absolut, altă măsură a spaimei că trece precum fulgerul şi nu lasă urme. Dar măreţia zăpezii are şi o valoare sentimentală. O „măreţie a frigului" – cum genial a spus Nichita Stănescu.

Romantismul este la el acasă în versurile: *„Mai scriem şi noi câteodată / Un vers ce se face tăciune / E noapte târziu şi e zloată / Şi ninge a îngeri pe lume" (Mai scriem...)* Însă ninsoarea, troienele, induc şi o

stare de dor mistuitor care accentuează tristeţea. Chiar şi decorul mirific poate provoca un jind fără seamăn, dacă nu eşti împreună cu persoana iubită şi toate ţi se par potrivnice: „*Trec paşii încet neaua curge / E şoapta mereu ne-ntreruptă / De parcă de dorul meu plânge / Iubita cu aripa ruptă. // O strig dar în noi este viscol / Cărările sunt astupate / E-n aer un fel de pericol / Şi-un frig ca un strigăt de moarte. // Ulucile-s cruci aplecate / Zăpada atârnă-ngheţată / De vânt crengile-*s rupte *toate / Ninsoarea parcă e-apucată." (Mai scriem...)*

În această ipostază a anotimpului hibernal, poetul îşi cheamă iubita, ca să restaureze echilibrul şi firescul lucrurilor: „*Iubito hai vino degrabă / Alături a ţine tot focul / Va ninge linţoi peste iarbă / Şi-n cer va muri busuiocul" (Mai scriem...)* Trimiterea la Bacovia este evidentă.

Dar, răceala anotimpului are un antidot pe măsura frigului: pocalele cu vin fiert sau crud, dar neapărat, pline ochi. Decorul n-ar fi complet dacă nu s-ar adăuga rusalcele blonde care trec, cu coroniţe pe cap, pregătindu-se de dansul lor sălbatic şi ameţitor, care te face să-ţi pierzi minţile.

Poetul a ales forma versului clasic ca modalitate de expresie, cu toate regulile prozodice aferente, cu muzicalitatea implicită care-ţi fură plăcut auzul.

Ion Vanghele are o expresivitate imagistică deosebit de bogată, cu încărcături afective care tulbură şi rezonează în multe suflete. Pentru cine iubeşte versul clasic, el este un exemplu fericit de creator de metaforă, chiar dacă strecoară şi asonanţe, licenţe poetice şi unele forţări de limbaj. Dar acestea sunt nimic pe lângă măiestria artistică, iscusinţa cu care foloseşte metafora voluptuoasă, plină de must, personificarea şi alte figuri de stil specifice genului liric. Imaginarul poetic, după spusa autorului, doar el îi mai este hrană.

O altă notă de specificitate a acestui autor este folosirea formelor arhaice sau a regionalismelor, un limbaj livresc pe care numai poezia îl poate asuma pe deplin: patime, surzitor, mă sângeră, veşnic

script, se nimbă, lacrime, oricalc, ispaşă, hugeagul nopţii, sau cuvinte argotice: bulendre, lenjuri, ş.a.

Poetul versifică frenetic, cu o plăcere nedisimulată, tot ce mişcă înaintea lui, obţinând efecte spectaculoase prin simpla eufonie, cadenţa obţinând-o firesc, cu bătăi în blatul mesei ori în fluieratul complice care-i ţine isonul rimei. Acestea fac parte din laboratorul intim de creaţie al autorului.

Umorul este prezent permanent dând o notă veselă, oprimistă, amuzantă, datorită folosirii autoironiei şi autopersiflării, în modul cel mai inteligent şi de bun gust. Şi imagini fantastice completează tablourile: „*Icari săgetând într-un cer fără glas / Se zbat în văzduh şi apoi iarăşi cad / În gheme de flăcări în cerul lor ard / Făcând peste toamnă în mine popas" (Şi sângeră...)*

Dar nu numai despre ninsoare şi alb scrie poetul, ci şi de toamna obosită, desfrunzită, golaşă, zgribulită, în sintonie cu sentimentele sale de angoasă tulbure. Paşi reci de ploi, dimineaţă umedă, o umbră vestejită, stele ce se prăbuşesc toate deodată, o „*apocalipsă lipsită de cuvânt*", o mare de întuneric, copaci singuratici, văzduhul sfâşiat de lănci, ş.a. *(Metamorzoze).*

Şi în acest miraj, în această iluzie „*care premerge tot"* – poetul simte că dragostea *„devine o cenuşă"(Metamorfoze).*

În alt poem, de o frumuseţe deosebită, Ion Vanghele reface imaginea lui Ulise, ademenit de sunetele nimfelor, şi aş sirenelor, în drumul spre Itaka.

O sumedenie de metafore neaşteptate îmbogăţesc conţinutul poemelor în stil clasic: orgi neterminate, alb de doliu, iubirea ca o floare de sânge, pumni albaştri de nisip, o mreajă de scântei, clepsidrele tăcerii, umbra de stele, şi multe altele.

În cadenţă eminesciană curge poezia „*Pe o plajă rătăcită",* cu vers amplu de 16-15 silabe, şi cu o rimă încrucişată, cu o muzicalitate suavă şi măiestrit construită: „*Pe o plajă rătăcită unde luna albă plânge*

*/ Unde ploaia disperată s-a ascuns în ochii tăi / Râuri pline de-*ntuneric *şi de patime vor curge / Printre valurile mării desenând doar munţi şi văi" (Pe o plajă rătăcită).* Toată filozofia iubirii e cuprinsă în această poezie.

Poeziile acestui autor au, nu numai frumuseţe exterioară, dar şi substanţă, miez, fiecare din ele spune o poveste. În special cele de toamnă şi de iarnă, care sunt elegii şi pasteluri estivale.

Ca timp al desfăşurării versurilor, predomină viitorul iar ca moduri, condiţional-optativul, mod predicativ care exprimă o acţiune dorită, ce urmează a se împlini. Acesta este din categoria verbelor unipersonale (pers. a 3-a sg. şi plural).

Oricum, toate acestea exprimă un vis, ceva ce ar putea să se realizeze, dar rămâne la nivel de dorinţă. De aici şi disperarea neputincioasă a poetului, de a nu putea transforma dorinţa în realitate, să-i dea consistenţa prezentului.

Un poem tulburător este cel numit *"Colectiv..."* – ce evocă amintirea celor dispăruţi în marele incendiu: "*V-aţi înălţat spre-o altă înviere/ Lăsând în urmă umbrele din voi, / Ca să le scurme timpul în tăcere / Cutremurat de-*averse reci de ploi. *// S-au scuturat a toamnă toţi copacii / Şi îngerii în cerul nostru plâng / Prin întâmplări se rătăcesc săracii, / Pe malul apei stelele se strâng. // Mai ard în noi ruguri de roşii floare, / Clipesc pe trepte albe lumânări / Furând lumina încă de la soare / Lăsând în urmă crude întrebări. // În alte drame vom pleca cu toţii / Au să rămână iar copacii goi / Căci ne mişcăm în zodiile roţii / Dar de ce Doamne, Tu ne-ai vrut pe noi?"*

Poezia este de un dramatism fără precedent, e un strigăt de neputinţă împotriva destinului nedrept, dar şi de revoltă împotriva corupţiei şi nepăsării celor în drept să evite asemenea catastrofe: „*Ne-ngroapă vremea-acum pe câte unul / La Dumnezeu programul e deschis / Azi doliul bate în amurguri tunul / Şi flăcările ard în paradis. //* Iubita mea, *tu ia-o înainte / Nu-ntârzii că am să mă urc şi eu / Pe*

caldarâm talpa îmi e fierbinte / Şi îngerul din noi urcă mai greu. // Lăsăm în urmă doar o grea povară / Şi timpul tânguindu-ne iar trist / Ca lipsa noastră încă să mai doară / Cum l-au durut şi cuiele pe Crist...”

În acelaşi ton şi cu aceleaşi conotaţii patetice şi strigări vehemente este şi poezia următoare: „*Plânge văzduhul. (Colectiv)”*. Autorul realizează tablouri copleşitoare, cu imaginile de după dezastru: *„O lună roşie mai pendulează / Şi sângele îi curge dintre dinţi / Toamna ce vine încă mai oftează / De dorul ce rămâne în părinţi. // Un bocet jalea veacului cuprinde / În drama asta ne-am închis şi noi / La colţul străzii negustorul vinde / Doar lumânări de ceară printre ploi. // Peste durere se aşterne noaptea / Cei ce trăiesc stau încă la spital / Iubita mea te rog închide cartea / Să te invit la dansul funerar. // Ard lumânări ca nişte stele roşii / În piaţă clipe mor, îngeri plângând / În noaptea asta vor cânta cocoşii / Prin cerul plin de flăcări fremătând.”*

Cu aceste poezii autorul a demonstrat întreaga forţă dramatică şi nu numai ironia şi autopersiflarea din poemele anterioare. Împotriva unor astfel de nenorociri, ce mai rămâne imaculat este dragostea: „*Pe macatul răsucit de vreme / Ne jucăm ca doi copii flămânzi / Dorul în tăcerea nopţii geme / Ochii de iubirea ta sunt uzi” (Veştedele urme).* Tablouri hibernale încântă cititorul cu imaginile lor pline de candori, amintind de Alecsandri şi de Coşbuc în celebrele lor pasteluri: „*Bruma noaptea parcă se-nteţeşte / Câinii latră mai convingător / Fumul sus pe hornuri răbufneşte / Asta e în mare lumea lor” (Pâcla se ridică...)*

În astfel de situaţii, chiar iubirea trupească se spiritualizează şi capătă un aspect sacru: *„Îţi voi face dorul bucăţele / Noaptea ta am s-o transform în foc / Cerul s-o umbri de-atâtea stele / Mirosind a mirt şi busuioc” (Visul nostru...)*

Cu toate acestea, o nostalgie şi un fel de bucurie amară plutesc precum norul pe cerul senin. E conştiinţa trecerii timpului şi imposibilităţii omului de a-i împiedica scurgerea.

Dimensiunea spirituală este intrinsecă, ea nu ţine de ritualuri ci e conţinută în însăşi esenţa poetului. Ea ţine şi de sentimentul cosmic al omului, de conştiinţa locului său în univers, o prelungire a vieţii pământeşti.

Lumea în care ne invită Ion Vanghele e populară de păsări, de îngeri, de lumină şi de Luceafăr, flori de lotuşi, flori de argint, ninsori de basm cu steluţe albe, dar şi cu multe vise, cărări de argint şi cu lumini de oameni întâlniţi la răscruce de drum.

Totul învăluit în vraja cuvintelor, a tăcerilor şi a surâsului enigmatic al lunii. Un colţ de rai în care poetul ne permite să tragem cu ochiul, dar să nu speriem nălucile.
O vrajă care nu se destramă nici când cartea ajunge la ultima filă...

5 Undrea 2016

UN FLUTURE ÎN IMENSITATEA RAIULUI

Ion Vanghele, *Dragoste şi fluturi,* Editura Stef, Iaşi, 2017

Motto:

Fiecare fluture are cerul lui.

Cezarina Adamescu

Din totdeauna poeţii au asociat dragostea cu fluturii. Nu întâmplător, se spune că, atunci când eşti îndrăgostit, simţi fluturaşi în stomac. Prin frumuseţea lor, prin zborul lor vesel, prin dorinţa de soare şi de parfum din cupele florilor, prin vestirea primăverii, fluturii sunt o emblemă a iubirii care i-a inspirat pe toţi artiştii. Şi un poet sensibil şi veşnic îndrăgostit, aşa cum a fost Ion Vanghele, nu se putea să rămână indiferent la zborul şăgalnic al fluturaşilor, fie în stomac, fie în inimă, fie dinaintea privirii, ori numai pe hârtie. În imensitatea şi neprihănirea paginii, autorul zboară din vers în vers precum pe câmpia raiului, poposind adeseori pe câte un lujer, atras de parfumul îmbătător şi de culoarea florii de care, totdeauna se îndrăgosteşte subit. Şi astfel, prin bătăi repezi de aripi, sărută florile, fără de care viaţa ar avea doar două culori esenţiale.

Graţie stăruinţei poetei Cerasela Manuela Jerlăianu, colaboratoarea şi iniţiatoarea unui dialog poetic, care, în urma dispariţiei poetului a hotărât să-i reconsidere opera vastă, continuându-i visul de a zbura lin în eternitate, după ce şi-a pus amprenta definitiv pe florile nemuritoare, volumul de faţă va vedea lumina tiparului la una din cele mai prolifice edituri ieşene, Editura Ştef, sub îngrijirea, nu mai puţin cunoscutei Cristina Ratus. Citindu-i poemele, nici nu-mi vine să cred că, de abia două săptămâni, Ion Vanghele a hotărât să-şi ia avânt pentru zborul definitiv, în patria florilor care nu se vestejesc niciodată. Însă, vorbind despre poezia lui, rămasă în manuscris, nu-mi vine deloc la îndemână să folosesc timpul cel ireversibil, timpul trecut. Cunoscându-i parcă gândurile şi impulsurile lirice, pentru mine

personal, a rămas veşnic viu, aşa cum trebuie să rămână poeţii, a căror raţiune de a trăi este, desigur, de a lăsa moştenire emoţiile lirice sub puterea fascinantă a Domniţei Poesis.

Cum era şi firesc, volumul începe cu o poezie emblematică care dă şi titlul cărţii: *„Dragoste şi fluturi”* în care autorul fixează cadrul care-l conduce la starea poetică: *„Şi ne iubim ca fluturii ce zboară / Ce osteniţi se-aşează pe bujori / Când luna albă spune că e seară / Şi-n ceruri noaptea nu mai poţi să zbori”.*

Se ştie că fluturii sunt făpturi efemere, din ordinul lepidopterelor ele trăiesc abia câteva săptămâni, şi după ce se îndrăgostesc de toate florile, îşi dau obştescul sfârşit. Ei sunt, alături de albine, unii din cei mai răspândiţi polenizatori. Dar şi apariţia lor primăvăratecă se produce după un proces de transformare, proces care presupune patru stadii: ou, larvă (omidă), crisalidă și fluture. Aflăm din Enciclopedia liberă Wikipedia, despre acest proces interesant de naştere:

„Ca şi toate Lepidopterele, fluturii sunt de remarcat pentru ciclul lor de viaţă neobişnuit, cu un stadiu larvar de omidă, un stadiu inactiv de pupă şi o metamorfoză spectaculoasă într-o formă familiară de adult cu aripi colorate. Deoarece cele mai multe specii zboară ziua, atrag de regulă atenţia. Diversele modele formate pe aripile colorate şi zborul lor extravagant şi graţios au făcut ca observarea fluturilor să devină un hobby popular”.

Cu nume curioase şi misterioase, (Coada rândunicii, Punchinello, Riodinide, Nympfalidae, Julia Heliconian, Red Pierrot, Monarh Butterfly ş.a.), violent coloraţi, cu punctişoare şi ochi numeroşi pictaţi pe aripi, fluturii atrag privirile prin frumuseţea şi delicateţea lor, prin aripile străvezii şi prin corpul pictat de mâinile măiastre ale Creatorului a toate. Cine nu a fost îndrăgostit de fluturi şi cine nu a alergat după ei în copilărie sau adolescenţă? Însă fragilitatea aripilor lor străvezii înduioşează. Ca o curiozitate ştiinţifică, cel mai vechi fluture

şi unul din cele mai frumos conservate exemplare este *Riodiniae (Voltinia dramba)* în urmă cu 25 de milioane de ani, găsit într-un chihlimbar din Republica Dominicană – aflăm din aceeaşi sursă enciclopedică.

Şi totuşi, efemeritatea fluturilor se poate măsura în eternitate. Aşa vede Ion Vanghele viaţa acestor insecte plăcute, atractive, gingaşe, sprinţare, suple şi deosebit de graţioase: *„Eternitatea fluturilor care zboară / O simt prin ramuri nopţile trecând / O adiere dulce se coboară / Aripi de pânze albe fluturând. // Zâne-mbrăcate-n rochii de mătase / Se-agaţă în plutirea lor de crengi / Şi nopţile aleargă peste case / Furând şi visele ce zac întregi. // O lună moare în căuşul mâinii / Rotundă, albă parcă e un vis / Şi noaptea latră pe decorul stânii / În clipa când fereastra ai deschis" (Simt eternitatea fluturilor).*

Mă gândesc, cât de curajos a fost poetul Ion Vanghele! Nu e poet să nu fi abordat în lirica lui, tema fluturilor. Ai putea crede că nimic nu se mai poate spune în poezie despre fluturi. Şi totuşi, în felul cum o abordează, el se distinge prin modul în care tratează acest subiect delicat, într-un mod metaforic, simbolic, original. Fluturii lui Ion Vanghele se adună *„pe o ramură de lună",* totdeauna noaptea, ca să-i şoptească iubitei: Noapte bună! Şi nu o dată, poetul se ia la întrecere cu fluturii, în călătoria lor prin viaţă. Alergarea după culori şi miresme, poposirea, extazul suprem, şi iar alergarea, până în ultima clipă.

Popasul este destul de scurt pentru atâta zburare! Uneori, eşti silit să zbori, doar cu o singură aripă! Şi-atunci, zborul devine aproape târâş, ori în salturi destul de nostime, în aerul care te sprijină!

Dar cum, fiecare fluture are cerul său, spaţiul târziu pus la dispoziţie de Cel ce toate le face, s-a populat cu florile gândirii şi inspiraţiei sale, astfel ca, oricine pătrunde în acest rai poetic, să se simtă îmbătat de miresme.

Unele texte însă, au aspectul, tonalitatea şi măsura poeziilor populare sau cel puţin a primelor încercări poetice româneşti, ori cu

parfum de pastel. Aşa sunt:*„Păsărică...”; „Pe o ramură...”; „De câte ori...”; „Se lasă seara undeva...”;* şi chiar o poezie care se numeşte *„Somnoroase păsărele”* – în spirit eminescian.

Tribunar, la fel ca toţi poeţii, geniului eminescian, Ion Vanghele îi dedică un poem frumos intitulat: „Lui Eminescu” din care cităm o strofă: *„În amintirea cea fierbinte / Tu luneci încă lângă plopi / Şi versul tău şoptit cuminte / În Veronica îl îngropi”.*

Unele poezii au tentă satirică şi chiar umoristică, îndulcind atmosfera romantică sugerată de dragostea, împărtăşită sau nu. Poetul are un ascuţit simţ autoironic pe care-l foloseşte cu succes.

Reminiscenţe eminesciene din poezia naturii şi a iubirii,(Lacul): *„Cu lopeţile în mână / Eu împing uşor şi sigur / Apa ceaţa o adună / Să mă prindă în ea singur. // Viaţa trece murmurândă / Când lopata mea o-mpinge / Floarea teiului flămândă / Cade-n valuri şi se stinge” (Barca tremură...)*

Dar şi inserţii bacoviene în poemul: *„Te uită...”:„Te uită acuma cum ninge / Zăpada cum cade păgână/ Cum omul la ţară o plânge / Cum vântul o poartă de mână. // Afară tot cerul trosneşte / Şi focul icneşte în sobă/ E alb geamul nostru, priveşte / Iar fumul se urcă în trâmbă. // Cum muşcă din horn vijelia / De clanţa ce zace-ngheţată / E-un ţipăt acum simfonia / Ninsoarea se-aşterne turbată”.*

Vizuni romantice cu mări întretăiate de corăbii şi pânze fluturând în vânt, cu luceferi care *„trec cu aripi stinse”;* cărări de paşi pe nisip, şi alte asemenea.

Expresii de natură eminesciană: *„Lunecând uşor spre seară / Sub al lunei luminiş”;„Sălcii apa o presară / Cui al lor mărunt frunziş”;*etc. Dintre flori, Ion Vanghele le preferă pe cele de crin alb, bujorii, dar şi *„florile de ger”;* flori de vise, flori de ani care vin şi pleacă, etc.

Există şi stele moarte şi tăceri de-amurguri, există şi *„zori înveliţi în mătasă”;* şi *„mătănii de vise şi crini”;* şi vise de lut, există

şi *„al nopţii geamăt de lumină”;*există multe umbre rătăcite, nebuloasă, taine şi altele de acelaşi fel. Pentru Ion Vanghele femeia este o *„superbă simfonie” „pe drumul vieţii răstignit”.* Iar zilele sunt *„frunze de arţar”* iar poemele sunt scrise pe *„un pumn de brumă”.* „*Poezia se umple cu foşnet de apă”.* Femeia este frumoasă precum tăcerea. Luna în fereastră are *„pâlpâiri de astrahan”.* Astfel de viziuni metaforice dau măsura exactă a valorii şi măiestriei poetului. Nu e de mirare că, ascultând versul cu sufletul, poetul spune: „*Şi noaptea o simt un ocean de lumină” (Acel adevăr...)* Dar şi imagini mai provocatoare: „*Un faun cântă dintr-un flaut/ Făcând din sâni să curgă must” (Suntem atât de trecători...)*
Este ştiut, acolo unde vorbesc poeţii, îngerii tac şi ascultă. Iar şoapta iubitei devine crin *(Mă mişc prin cerul violet); „Pe vechea golgotă de umbre” (Feliile mele de pâine...)*
Cuvinte rare: năpistran, procopsit, năieri, pustnicie, ondine şi multe altele. Superbe imagini: *„Noaptea asta de iarnă plânge cu busuioc” (Bună seara...)* Dar şi: „*Noaptea-n căni striveşte struguri copţi” (Ca tăcerea...); „Dorind tăcerile să mă dezmierde / Cu mustul lor scăldat în busuioc” (De multe ori...); „Când luna varsă lacrimi din vioară” (Suntem aceia care nu se iartă),* ş.a.

Este notorie uşurinţa poetului de a versifica. Muzicalitatea, candenţa, rimele îmbrăţişate, măsura, toate dau o armonie sublimă versurilor: „*Vom lăsa să cadă bruma / Groasă poate cât o turtă / Când de dragoste, acuma / Dumnezeu tăcut ne uită....”(Voi tăia luna felii).*

Nu putem a-i contesta însă, tonul, uneori elegiac, cantabilitatea, curgerea lină a versurilor şi imaginile proaspete. De remarcat că versurile i-au făcut un bine fizic şi psihic acestui poet, el s-a hrănit cu ele şi şi-a potolit arşiţa, le-a purtat pretutindeni în buzunarul mic de la piept, nu s-a mişcat niciunde fără a le duce cu sine. A plecat în cele din urmă, lăsându-ne nouă, averea sa de spirit, o bogăţie ce nu e mâncată

de molii, nu e roasă de rugină, rezistă apei, focului, drumurilor lungi şi anxietăţii din noi. Şi pentru acest lucru îi suntem profund recunoscători.

Poemele de toamnă reflectă starea poetului şi firea lui melancolică: *„Afară-i toamnă revărsată / Iar vântul zvârle cu nimic, / Cu frunza veacului cea moartă / Pe-aleea dorului smerit.// Suspine mai schimbăm oleacă / În umbra zilelor prelungi / Când păsările iarăşi pleacă / Lăsând un cer crestat de dungi”(Afară-i toamnă revărsată).*

Într-un tablou mirific de toamnă, de iarnă ori de primăvară, autorul introduce adesea, câte un obiect saua element strict material care ţine de trup, de pildă, o ceaşcă de cafea, o ţigară kent, un pahar de alcool ş.a. pentru a nu dezminţi părerea că poeţii, îndeobşte, sunt mari amatori de aceste nevinovate plăceri, care-i inspiră în demersul lor liric. De asemenea, prezentă este şi coapsa iubitei, ochii ei, pielea de catifea, obrajii, buzele şi părul, de obicei lung. Ca nimeni altul, Ion Vanghele ştie să contopească pământescul cu cerescul. Toate acestea alcătuiesc un univers propriu în care autorul se mişcă lejer şi-l îmbogăţeşte cu noi şi noi imagini şi metafore. S-ar zice că, din acest punct de vedere, poetul este un senzual şi că, spiritualitatea cade pe locul doi. Şi totuşi, o splendidă poezie-colind despre Naşterea Pruncuşorului Iisus, contrazice această părere. Ea se numeşte: *„Ninge peste noapte”* şi poate fi una din cele mai frumoase cântări de sărbătorile Naşterii: *„Ninge peste noapte, cu linţoliu alb / Crengile tresaltă pline de frisoane / Numai jos în iesle e puţin mai cald / Sfinţii stau alături prinşi între paltoane. // Caii din copite dau între troiene / Viscolul aruncă vălătuci în sus / Codrul în fereastră prăbuşirea-şi geme / Fecioara Maria naşte pe Iisus. // Zorii se revarsă cenuşii ca piatra / Undeva alături soarele-a urcat / Pe cocenul nopţii fumegă iar vatra / Din Betleem şi steaua ziua a plecat. // Îngeri de lumină cântă veşnicia / Printre crengi se urcă cântece domneşti / Voci de copilandri cântă aleluia / Pe Cristos din faşă, poţi să nu-i iubeşti? // Gângure copilul arătând cu mâna / Vrabia ce zboară, împrejurul său / Un amurg de ceaţă învăluie luna / Pasărea*

e suflet şi-i sufletul meu.// Ea se-ndreaptă-n ceruri, pretutindeni zboară / Dragostea se umple cu al nostru dor / Îngerii din ceruri liniştit coboară / Şi se strâng alături, ca într-un sobor. // Cerul se despică şi lumina curge / Plină de dulceaţă e văpaia ei / Obosită poate, doar Maria plânge / Şi pe vatra rece, viu trăsnesc scântei".

Focul are un rol important, suspinul e foarte frecvent iar dorul este smerit. Şi totuşi, dorul poate fi şi un tiran: *„Dorul ăsta ce ne cheamă / Şi-n tăcere ne desparte / E-un tiran ce nu dă seamă / Câtă suferinţă-mparte!" (Dorul ăsta ce ne cheamă...)* Vatra casei are un rol deosebit pentru că, lângă ea se întreţes poveşti şi imagini poetice neasemuite.

O imagine splendidă: „*Afară noaptea cum e fumul / S-a spânzurat în colţ de pari." (Afară-i toamna revărsată).*

Sau: „*Coboară cerul mai ales / Deasupra casei tale / Când noaptea ca un codru des / Răsună de chimvale." (Amintiri ce vin...)*

Poezia lui Ion Vanghele răscoleşte raiul din noi, obligându-ne să-l căutăm şi în ceilalţi. E şi acesta un fel de catharsis. Pe piscul de lumină pe care a urcat precum Sisif, poetul rămâne răstignit, de neatins, strălucind, făcând să vibreze cu cântecul lui, întunericul, stâncile, vântul vrăjmaş, dar şi neputinţa celor care nu-l vor ajunge niciodată.

18 Făurar, Luna Lupilor 2017

DIN ORIZONTURI DE UITARE - CĂRĂRI DE INFINIT

Manuela Cerasela Jerlăianu, *Miez de ardere şi fum,* Editura Stef, Iaşi, 2016

Dacă poeta Mauela Ion ne-a obişnuit cu definiţii aproape filozofice, încercând să răspundă la întrebarea milenară „*Ce e iubirea?"* – în volumul de faţă, ne propune o formulă a definiţiilor aforistice de genul: *„Apusul este bun / E graniţa din zare / a zilei viitoare" (Apusul).* Desigur, asta dacă îţi propui să tragi linie şi să începi bilanţul provizoriu.

Noul volum se detaşează cumva de cele anterioare, scrise în tandem cu poetul Ion Vanghele, poeta simţind nevoia oarecum să-şi delimiteze trăirile, punând accent pe ceea ce o defineşte cel mai bine: sensibilitatea şi nevoia de comuniune, de împărtăşire cu cineva aidoma, a avuţiilor pe care, de-a lungul vieţii le-a pus deoparte pe rugul de linişte, al cărui miez incandescent se mistuie treptat, degajând căldură, scântei şi urme de fum, dar şi o lumină tainică.

Aparent ludice, poeziile ascund un înţeles aproape mistic, care poate fi interpretat. Aşa sunt: „*Viaţa-i bună"; „Şi eu m-am legănat"; „La o nuntă călătoare";* ş.a.

Personajele sunt şi ele pe măsură: Soarele, Primăvara, *„O pisică fără dinţi"; „vreun motan încălţat";* Vrăjitoarea, Toamna, care „*arde-n buzunare"; „un pantof purtat*" peste care pică frunza, vara dezmierdată, cartea cu psaltire, credinţa, dar şi încercarea. O mai însoţesc în demersul său liric: „*stihii, colibe, hărţi şi porţi uitate*" pe fondul de „*Albastru infinit".*

În drumul vieţii, încărcată cu toate aceste „bagaje",
însoţită de un alai fastuos, poeta-şi trimite gândul la plimbare, „*La o nuntă călătoare*", şi cu ochiul semeţ, avid de cunoaştere, porneşte la drum cu închipuirea: „*Trec de dealuri şi izvoare / Prind un munte de*

picioare /Şi cu ele îndrăznesc / Să urc drumu-mpărătesc. // Trei mirese, trei crăiese, / Dintre nopţi şi zile-alese, / Vin să mă bată cu vântul / De-mi cutremură tot gândul."(La o nuntă călătoare).

Şi până la urmă, ce e mai frumos, decât să visezi la libertatea de a fi?

Autoarea introduce în discursul său un tip de vibraţie, un fior spiritual, o notă idilică, uneori destul de sprinţară, ca şi când acum e la vârsta descoperirii bucuriei jocului. Practic, te invită să intri în joc, să te desfăşori fără nici o reţinere, să-ţi îngădui să visezi, pentru că, acela care nu mai visează, se îndreaptă spre propriul deznodământ.

Călător cu închipuirea – s-ar putea intitula acest ciclu de poezii vesele, animate de vântul hoinar care se ţine de boroboaţe, făcând numai năstruşnicii.

Poeta a primit drept mire – un dor, după ce, gândul i-a plecat călător, *„Şi-a rămas în lut cuvântul" (La o nuntă călătoare).*

Multe se desfăşoară în jurul nunţii, ca simbol şi taină creştinească, dar şi ca datină din bătrâni, a cărei ceremonie trebuie păstrată cu sfinţenie. Ca astru tutelar, Soarele ştie să facă daruri. El dă putere, speranţă, mângâiere, visare, nevoie de iubire arzătoare.

Alături de nuntă – ca element etnologic, apare şi hora. Şi amândouă, în complicitate cu iubirea. *„În horă la o nuntă depănată,/ Dansau iubiri călcând chemări / Şi despleteau priviri crescute, / În cântec şi în aşteptări. / Izvorul nopţilor culcase / Izvoare de simţire, / Şi-n drumul lui necontenit, / Cresta o amintire." (Izvorul nopţii).*

Ca structură, autoarea şi-a modificat formatul poeziilor, majoritatea sunt alcătuite din 2 strofe, cu câte opt versuri (duble catrene).

„*Haina de simţiri*" e un astfel de prototip. Patima s-a potolit, a rămas o undă luminoasă de dor, care abia mai vălureşte cuvintele, în dansul vântului şi el, veşnic călător neliniştit din zare în zare. E loc de odihnă şi meditaţie. Umbrele amintirii dau târcoale la uşile şi la

ferestrele inimii. De altfel, şi tonul e mai potolit, nu mai e atât de patetic. Şi deşi dragostea încă mai există, ea a trecut pe alt plan, s-a spiritualizat. S-a ascuns în *„Penumbra gurilor de patimi”: „Te creionez în prag de seară, / Îmi pari ca un amurg de vis, / Din gene curge-o primăvară, / Crestând doi muguri de cais. / Dar din cazanele umplute, / Căzute lâng-un vechi tropar, / Adun cuvintele stropite, / Prinse-n colindul inelar. // Pe umbra ta mai creionez / Penumbra gurilor de patimi / Şi-n zorii primăverii decorez / Păduri de dor curat şi paltini. / Lumini şi umbră-ntre altare, / Pe amintiri strânse-n năvod, / Cununa-n parcuri solitare / În haina de simţiri o văd.”*

Această poezie este oarecum emblematică pentru acest stadiu la care a ajuns lirica Manuelei Ion.

Personificarea îşi face mai mult loc în text, de data aceasta având în vedere categorii filozofice oarecum înrudite: vremea şi timpul, viaţa şi moartea, întunericul şi lumina ş.a.

Aici, limbajul e cel al parabolei: timpul *„şade zgribulit”* şi *„Se întreabă dacă vremea / Nu cumva l-a dezvelit.”*

Dinamica poeziilor e vioaie, timpul - hoinar, gândul e fugar, natura ştie *„Să-ţi facă paşi / Ondulaţi printre ierburi şi spini” (Priveşte).* Sunt şi multe imagini statice: *„Cu stele la fereastră / M-aşez cu visu-n gând” (Azi, visul meu);* ş.a.

Dovadă că poeta slujeşte cu credinţă focul cel sacru, cel fără fum şi fără cenuşă, este poezia *„Nu mă-ntreba”:*
*„Tu nu mă întreba nici cum, / Din focul meu nu iese fum, / sau cum dezleg un gând de om / Ori aripa crescută-n pom”.*Şi cu adevărat, nu trebuie căutată în vatră sau în cămin, cenuşa focului sacru.
Pentru poetă, amintirile sunt în culori, *„Natura cântă, şuieră şi dansează” (Natura cântă).*

Poeta ne spune o poveste fascinantă despre luna care e îmbrăţişată de nori, în zorii zilei, ceea ce a însemnat începutul unei poveşti de iubire. Şi ca-n orice poveste romantică, e loc şi de puţină

supărare, care trece repede însă, după ce au cam „*plâns cu lacrimi mari de ploaie / Şi s-a umplut pământul şi şiroaie”.* Cei doi martori privesc „*ca doi copii din flori*”, această nostimă întâmplare cu luna îndrăgostită de nori. Finalul e cu happy end. Norii se risipesc, cerul se înseninează şi luna se împacă pentru totdeauna cu norii de care se îndrăgostise, „*Iubindu-se de-atunci cu-adevărat”.*

Şi cine n-a dorit, măcar o dată în viaţă, să fie aidoma unei păsări? Ori, asemenea unui greier?

Desigur, în închipuire, poţi să devii orice. Dar în cele din urmă, tot mai bine e să rămâi om.

Adeptă a procedeului stilistic numit personificare, Manuela Ion metamorfozează cerul, care „*priveşte codrul c-un ochi amorezat*”, pădurea, norii, soarele, natura străvezie, „*pierdută-n amnezie”,* codrul tulburat, iarba cea mândră care se înalţă semeţ, fiecare element din natură capătă, în viziunea poetei trăsături şi caractere antropomorfice, au sentimente, râd, plâng, surâd, se bucură, roşesc, se îndrăgostesc.

Aidoma oamenilor, pământul îşi poartă haina sa de gală, „*Şi-o poartă pân' la iarnă, cu cinste şi cu falã” (Toamna cvea plăpândă*). Altă dată, *„ciocul vântului la uşă / Bate scuturând cenuşă”(Cad tristeţile).*

Spirit treaz, deschis tuturor vocilor lirice, poeta şi-a câştigat deja adepţi în rândul cititorilor, „*Fiindcă versurile toate, / Cu iubire-s îmbrăcate” (Dealurile de poeme).* Dar şi pentru că: „*Stelele plutesc de-a rândul, / Ca Măria Sa, Cuvântul” (Dealurile de poeme).*

Poeta nu uită nici poezia de dragoste, pe care o cultivă insistent în toate cărţile sale. Una din cele mai frumoase poezii de acest fel, care o definesc, este *„De nu te-aş fi-ntâlnit”: „Iubite, dacă nu te-aş fi-ntâlnit, / Ştiu că m-aş fi născut încă o dată, / Sau te-aş fi căutat cu dor în infinit, / Să împărţim eternitatea toată. // Te înfăşau luminile-n melancolie / Şi stelele-argintii, cărarea-ţi luminau, / Mi-ai apărut pe-un petec de hârtie,/ Când gândurile mele încă te căutau. // Am, vrut să ştii ce stare*

mă apasă / Şi că visam în braţe să te strâng, / Să te sărut în sfânta noastră casă, / Să rămân calmă dorul să mi-l frâng. // Un zâmbet minunat eu am primit în dar, / Atunci am liniştit zbuciumul infinit, / M-ai rătăcit în tine şi m-am pierdut uşor, / De nu te-aş fi-ntâlnit, cred că aş fi pierit".

Senzuale, împătimite, eufonice, armonioase şi senine, poeziile de dragoste îţi aduc speranţa şi pacea în suflet şi te fac să priveşti mai optimist viaţa. Ele au o putere mistică de a tămădui rănile sufleteşti. De fapt, acesta este şi rostul poeziei, să creeze o stare de bine. Declaraţiile curg, libere de orice constrângeri sau reţineri, în limitele decenţei şi bunului simţ. E totuşi, o poezie erotică. Iubirea săvârşeşte chiar imposibilul. Ea e capabilă să facă să se intersecteze două linii paralele.

A găsi un suflet îmblânzit, o inimă care să bată lângă a ta, este cu adevărat un lucru rar. Autoarea a găsit acest „*tezaur de iubire*" din care şi-a făcut altar.

Autoarea îşi motivează demersul poetic astfel: *„În versul meu de dor, / Port fericiri uitate, / Dar zăvorăsc de zor, / Speranţele deşarte." (Azi, graiul meu).*

Nimeni nu s-a plâns până astăzi de prea multă iubire. Iubirea, oricâtă ar fi, pentru unii nu e de ajuns. Dacă nu devine sufocantă, obsesivă, maladivă. În genere, oamenii sunt însetaţi şi flămânzi de iubire. Mai ales în zilele noastre, când iubirea umană s-a împuţinat îngrijorător. Manuela Ion are prea multă iubire şi nu mai poate s-o ducă. O spune în poezia *„Până la stele": Ce să mă fac cu atâta şi atâta iubire! / Unde s-o pun, prin ce cotloane s-o ascund? / Aş lua-o şi-aş duce-o cu mine-n nemurire, / Dar eu acolo nu mă-ncumet să pătrund. // Ah! Aş duce-o în peşteri, în munţii părăsiţi, / Sau Mării Negre i-aş da-o ca s-o-nece, / Să-mi piardă urma minţii şi stările fierbinţi, / Fiindcă iubirea asta, nici arsă nu îmi trece. // Sau poate că de-aş arunca-o într-o zi în iad, / S-ar consuma şi ar pieri tăcută şi cuminte, / Dar Doamne! Teamă îmi e acolo să nu cad / Şi să mă încing şi eu ca gândurile-n minte."*

Nici măcar protopărinţii noştri nu s-au plâns, înainte sau după „Felix culpa” –(fericita greşeală), că au prea multă iubire, să regrete că au săvârşit păcatul de a iubi, moştenit de omenire după Izgonirea din Rai.

În lume sunt atâţia oameni lipsiţi complet de iubire. Cei mai mulţi, nu au de ajuns. Caută permanent, măcar o fărâmă. De cele mai multe ori, n-o găsesc. Şi pleacă din viaţă fără această nespusă dulceaţă, de sorginte divină.

A o ascunde în cotloane, în peşteri, în munţii părăsiţi, a o arunca în fundul Mării Negre, sau, mai grav, a o arunca în iad, nu sunt soluţii bune. Iubirea are sorgintea în Paradis. Trimisă pe pământ după păcatul originar, ea trebuie împărtăşită cu cei care duc lipsă de ea.

De altfel şi Manuela Ion vrea s-o împartă, pe toată sau măcar pe jumătate, şi eliberată de ea, să poată pluti „*ca Luna prin infinite stele*” şi nevoită să urce până la stele ca să afle iubirea iubitului ascunsă acolo.

E frumos şi ireal. Neverosimil. Dar trebuie să credem că există şi astfel de iubiri. Orice frâmă de iubire este un semn de bucurie adus vieţii. Iubirea adevărată o primim doar din mâinile lui Dumnezeu.
Când nu există iubire, până şi umbrele devin greu de cărat după noi.
Manuela Ion îndrăzneşte să spună: „*Eu văd eternitatea din care am venit” – (Doar o nălucă).* Cine se poate lăuda că ştie să vadă Eternitatea?

Cu aceeaşi dezinvoltură, poeta afirmă într-un alt poem: „*Plec să ating luna”,* din nefericire este o poezie tristă, despre durere şi boală, despre agonie şi nefericire.

O poezie senzuală, aproape pătimaşă, plină de sensibilitate şi de vibraţie, care transmite din fiorii proprii.

O poezie foarte frumoasă este intitulată „*De dor...”* şi exprimă aceste sentimente fierbinţi: *„De dor astăzi întind o mână, / Dar astrele din jur stau roată, / Doar luna-i singura stăpână, / Pe poezia scrisă-n poartă. // Poeţii trec cu ea prin vremuri / Şi-n toamnele cu must şi vin,*

/ Visând o mare fără ţărmuri, / Printre trăiri care nu vin. // Când timpul meu în pumn se adună, / Cu soarele din zori până în seară, / Când nopţile din cer răsună, / Eu zvârl un sunet de vioară. // Aleg din flori doar margarete / Din versul ce l-am scris recent / Şi umplu cerul de regrete, / Că azi de vând c-un singur cent. // Te întâlnesc la iarmaroc / Vin vorbele cu stele-n frunte / Cerul tău plânge cu noroc / Iar versul meu în foc se-ascunde."
Acest poem parcă a făcut Lumină în casa sufletului.

Autoarea foloseşte sintagme proaspete, inedite: flori de noroc, esenţă de foc, iubirea din oase, esenţă de eternitate, lacrimi de cuvinte," *în lutul tăcerii din stele făcut", „încetişor de vreme";* ş.a.

Unele poeme au accente de lied, sau un ton elegiac, melancolic, nostalgic, dar liniştit, plin de armonie, un ton
de romanţă sau chiar în stilul doinelor, baladelor şi al bocetelor bătrâneşti, fără imprecaţiile şi blestemele acestora din urmă. O poezie mai degrabă de stare, de convalescenţă, de întremare după o maladie grea.

Accentele însă, se schimbă, pe măsură ce intervin iertarea, împăcarea şi din nou – iubirea.
În dragoste, toate sentimentele sunt reale şi chiar permise. Inima nu întreabă, ea năvăleşte, revarsă efluvii întregi de sentimente. În acelaşi timp, poeta spune, oricui doreşte să o caute: *„Eu sunt aici ca să mă regăseşti" (Mă simt pierdută).* Mesajul e vizionar, parcă vorbeşte un înger, sau o altă voce divină. Aceste versuri ne aduc aminte de celebrul adagiu augustinian: „Nu te-aş fi găsit, dacă nu m-ai fi căutat Tu mai întâi".

Sacru şi profan se îmbină armonios în versurile Manuelei Ion. Cât pământesc, atâta ceresc. Natural şi supranatural laolaltă. Şi e firesc, de vreme ce şi omul are o parte materială şi una de esenţă spirituală.
„Mă salt cu nemurirea din cuvânt" – spune poeta în poemul *„Cer loc să mă închin".* Şi cine te poate înălţa mai mult decât Poezia? Ea-ţi

conferă, nu daruri omeneşti ci însăşi Nemurirea. De aceea, poeţii aspiră la ea.

Altăoară, autoarea spune: *„Că fapta mea e-n poezie”,*

Aşadar, nu numai cu gândul, cuvântul şi simţirea ea s-a dedicat poeziei, ci şi cu fapta, cu jertfirea şi oferirea de sine. Singura dorinţă a poetei, pe care ne-o insuflă şi nouă, cititorilor, este: *„Să scriem pe tăcere cu poeme” (Atâta frig).*

Consistentă, bogată în semnificaţii şi nuanţe, poezia Manuelei Ion place şi pentru simplul motiv că te regăseşti în ea, în diversele ei impostaze umane.

Iată şi un Crez artistic destul de interesant: *„De m-aş mai naşte încă o dată / Aş vrea să fiu o limbă de foc / Să ard toate vârtelniţile lumii / Care stau încurcate / În ziua durerilor / În inima cedrilor / Ce ridică privirea / Până la ceruri / Şi aş coborî / În adâncul rădăcinilor lor / Ca să scot afară / Esenţa pământului bun” (Esenţa pământului bun).*

Şi până la urmă, poeta nu doreşte decât *„Să ating cerul într-un etern prezent” (Să ating cerul).*

E mult, e puţin?

E atât cât trebuie.

30 Aprilie 2016 – În aşteptarea Sfintei Învieri

CREAŢIA CA ŞI NAŞTERE ÎN SPIRIT

Manuela Cerasela Jerlăianu, *Desenând pe cer,* Volumul I, Editura Stef, Iași, 2016

Răsfoind cartea de debut a Manuelei Cerasela Jerlăianu, mi-am zis cu uimire: Iată o poetă în amiaza tinereţii! Iată o poetă care naşte poeme vii, hrănindu-le cu propria plasmă, cu propriile celule. Care scrie cu sine, aşa cum numea Nichita poezia – *Hemografia.* Poeta se prezintă cu sufletul pe tavă – *„Peste clipa de a fi” (Răsărire).*

Mulţi oameni cred că numai naşterea naturală poate fi socotită rodul iubirii. Există şi alt fel de „naşteri” creative însă, care pot suplini maternitatea. E vorba de maternitatea spirituală asupra unei opere, creaţii artistice sau pur şi simplu, lucrul mâinilor măiastre ale unui meşter popular care depăşesc graniţele comunului. Am născut, am făcut, am zămislit un obiect, o lucrare pe care altcineva nu s-a încumetat să o facă. Acel lucru este „pruncul” tău de Lumină, este creaţia ta, zămislită după nopţi şi zile de trudă.

Poate prinde viaţă produsul mâinilor unui artist? În literatură au fost personaje care au prins viaţă: Galateea, Coppelia, şi multe alte opere au dobândit „simţire” din simţirea artistului care le-a creat. E o naştere în spirit, un rod al fanteziei, ca şi creaţia literară, îndeobşte Poezia. Ea reflectă spiritul autorului, dar şi personalitatea lui.

Poetul are atâţia copii, câte cărţi a scris.

Manuela Cerasela Jerlăianu – în această carte adună plângeri, rugi, întrebări, tăceri, şoapte, simţăminte arzătoare, strigăte în pustiu, plânsete şi frânturi de certitudini, niciodată întregi, pe care le recompune, după structura ei sufletească, în sculpturi pe bobiţe de orez, care alcătuiesc un colier de nestemate poetice.

Ea adună în sipetul lăuntric, flori de dor, stol de păsări dănţuind, vorbe tremurând, verdele infinit dar şi spaţiul nesfârşit, de unde îşi iau zborul păsări de Lumină, zămislite din muguri de lumină, pe când gerul se frăgezeşte în straturi de abur molatece.

Puterea îndumnezeită a cuvântului străbate arii şi zări, dincolo de zenit şi nadir, dincolo de orizontul oricărei inimi. „*Un ropot de cuvinte / Aduse pentru leac” (Muguri de lumină),* din inventarul memoriei, aşezat pe stelaje de aur.

Există multe moduri de a creea: pe hârtie, pe suport virtual, pe frunze, pe nisip, pe palme, pe inimi, şi chiar pe cerul auzuriu. Autoarea a ales acest mod de reprezentare. Ea scrie pe cer, mai mult, desenează cerul, în culori pastelate, aşa cum îl vede închipuirea ei. E un travaliu artistic fără precedent. Ea devine un dirijor de nori cu care întrupează fantasme, la fel ca „Dresoarea de fantome” a lui Ion Băieşu. Pentru aceasta, ea şi-a adunat şi materiale de construcţie adecvate şi unelte pe măsură. Costumaţia nu intră în discuţie. Este darul casei. Pentru a intra în desenele Manuelei Cerasela Jerlăianu, trebuie să ai suflet de înger, aripi de serafim, ochi mirat de copil, inimă deschisă. Iar trupul tău să fie în formă de cruce.

Pentru Manuela Cerasela Jerlăianu dragostea este un antidot împotriva oricărei maladii, chiar şi pentru „la maladie d’amour” după principiul „cui pe cui se scoate”.

Cu trupul devenit o continuă rugă, poeta pietruieşte drumuri spre Raiul iubirii. Ea ştie un lucru: a venit pe această lume să iubească, în poezia „*Vin să iubesc”: „Clepsidra se-ntoarce, speranţa revine, / În noapte mă bate un vânt nefiresc, / E dorul ce bate în suflet la tine, / Apun către soare şi vin să iubesc”.*

Poeta scrie „*cu dorul fierbinte de eternitate”,* respiră clipa şi o armonizează cu propriile gânduri, ademeneşte cuvintele, apoi le supune şi le trimite spre destinatarul inimii sale. E un joc sublim de-a nemuritul.

Prin vers, autoarea se aprinde, se stinge pentru ca apoi să învie. Poeta crede în iubirea ideală, cea perfectă şi fără lacune, „*iubirea – freamăt fermecat”,* cea care te înalţă până dincolo de nori şi te poartă pe aripi spre zări necunoscute. Ea nu se teme de cuvinte, le primeşte şuvoi şi le restituie îmbogăţite şi îmbunătăţite. Alături de iubire poeta aşează dorul arzător, cel care mistuie fiinţa şi visarea care o ţine trează în plină noapte. În lipsa iubirii, cuvântul îi devine piatră colţuroasă care răneşte sfâşie: „*Mă văd purtată-n vânturi, mă văd într-o răscruce / Şi piatră mi-e cuvântul pe care nu-l pot duce” (Mi-e trupul doar sudori...)*

În iubirea pe care o doreşte infinită, poeta visează cum: „*Noi ne schimbăm cuminţi cununi cereşti” (Tac şi eu).*

„*Amiaza tinereţii”* a găsit-o în braţele mamei, acolo unde se uită orice grijă, şi nu te ajunge „*tot răul lumii prefăcute”* şi lângă ea, nimic nu pare greu de înfăptuit.

Oricât întuneric s-ar pogorî peste lume, poeta ştie că „*lumina divină e-n noi”* şi cu ea în chip de făclie, nu vom putea rătăci drumul. Este „*iubirea surprinsă arzând” (Un trup ne-am făcut).* Îndrăgostiţii, răsăriţi din cuvinte aleargă unul spre celălalt „*cu ochi luminaţi de-acel infinit...” (O mare şi noi).* Şi nu e de mirare ca ei: „*Cuprinşi de candoare, ne pierdem în fapte / Trăim răsăritul iubirii din carte”.(O mare şi noi)* Puterea Cuvântului e miraculoasă. Ea învie orice, animă lucruri şi fiinţe, insuflă har, putere, speranţă, Iubire. Sub semnul Cuvântului iubiţii sunt binecuvântaţi. Când ochii se înălbăstresc de dor, marea le împrumută armura iubirii.

Aripi de lumină, valuri, lacrimi, păsări, umbre, arbori desculţi, zumzetul pădurii, un colţ de stea, fluturi aurii, petale, multe petale, floarea de tei, „*trei raze din sori*” şi „*trei raze de flori”; „trei vorbe de vrajă”,* ca într-un descântec, luceferi, „*un val de visare”,* valuri de vânt, „*Eterna visare”,* sunt modelele din natură şi din sufletul omului, pe care poeta le desenează pe cer, întruchipând Iubirea, în mii de culori. Puterea imaginativă a poetei este uluitoare. Ea poate închipui o sirenă,

plimbându-se pe ţărmul întins, în zare, cu trenă de valuri care se sparg de linia orizontului, miraj de lumină şi umbră şi joc de fantasme. Ea poate desena gânduri.

Pentru cine vrea să descifreze *„limba poemelor înfrigurate”* pe care poeta le adresează *„domnului meu”,* poeme *„culese de pe trepte înalte/ Unde balsamul cuvintelor/ a lăsat parfum cu esenţă de dor/ Şi gust neterminat în speranţa ocultă / Venit pe fereastra între-deschisă”(Pe limba poemelor)* – va avea surpriza unei lirici cu mare forţă de persuasiune, care-ţi pătrunde în toate celulele viului.

E aici un paradox, în poezia senzualităţii, a voluptăţii depline, atinsă de aripa inefabilă care tinde spre înălţimi de neatins. În acest amestesc straniu de pământesc şi ceresc, în care, aşa cum spunea Nichita, „pământescul / mănâncă de foame cerescul” – avem viziunea personalităţii autoarei. O provocare continuă de a-ţi anihila trupul – singurul mijloc de simţire carnală, în virtuitea unei viziuni în care spiritul e triumfător peste „sarx” (carne). Dar cum fiecare deţine un rol şi e un mijloc – în economia umană, trebuie să avem grijă de ele. Trup şi suflet – sunt inseparabile.

Manuela Cerasela Jerlăianu are *„aură-n cuvânt”*. Setea de iubire îi conferă această aură. Iubirea ei, *„pură ca floarea de cais” (Visând).*

Uneori, nu e pace în Paradisul iubirii şi atunci:

„Azi mâinile îmi frâng, / Azi cerul a plecat, / Azi praful nu-l mai strâng / Din stele cu păcat. // Păcatul lor de moarte, / Păcat de ne-ascultare, / Păcat ce le trimite / În altă şi-altă zare. // Ce gol e sentimentul! / Ce gol e cerul gol! / Azi am plecat cu gândul / Ca glonţul din pistol. // Nimic nu mă animă, / Nimic nu mai găsesc / În poezie rimă / Nu pot să potriovesc. // Cerul e dezbrăcat, / Azi cerul vieţii mele / Departe s-a mutat, / Durerile-i sunt grele”. (Azi mâinile îmi frâng). Dar, norii nu se pot ţine mult timp adunaţi, se risipesc şi răsare iarăşi soarele şi totul revine la normal: *„Se simte cum vibrează / Cu Domnul*

său de viaţă, / Domnul îl înrămează / Şi-i mai dă o speranţă. //Îl face univers / La gât îi pune stele, / Iar eu din vers în vers / Aşez rimele mele" (Azi mâinile îmi frâng).

Fiori romantici, elegiaci, străbat versurile, de cele mai multe ori triste, cu sau fără pricină. Aleile cu dor sunt pustii, parcul e trist şi bizar, fără persoana iubită, amurgul se lasă, poeta aşteaptă zorii ca să-şi reverse bucuria renaşterii.

Nu lipsesc nici nevralgiile de toamnă, nici frunza care s-a uscat, nici vântul care unduie nostalgic amorul sucombat, iubirea *„şi-a secat izvorul",* clepsidra s-a întors singură, nisipul va acoperi în curând totul, versuri pluvioase, bacoviene, dominate de gri.

Dar, iată că intervine în acest decor autumnal*, „O clipă renăscută din dragostea fiinţei / Şi aripa chemării urcând de dor spre cer" (Renaştere).*

Un semierotism dominat de sâni şi de pântece – matricea maternităţii fizice, este frecvent în poezii, nu ca mijloc de posesie neorânduită, ci ca simboluri ale feminităţii şi a frumuseţii şi gingăşiei umane.

Autoarea, după propria mărturisire se află „*în eterna mea visare*", din „*universuri constelate",* aprinsă de nerăbdare să strângă steaua în braţe. În altă poezie, spune: *„viaţa îmi e părinte*", cu ea se însoţeşte, cu ea plânge şi râde, se întristează ori visează. Ea ştie ca nimeni alta, să dea tristeţilor „*esenţă de parfum".*

Poeta şi-a propus să ipostazieze iubirea în toate ale ei nuanţe şi pentru aceasta, o exercită în mod temeinic, ori numai visează la ea în tăcere. Toate aceste imagini o îmbogăţesc şi o fericesc în aceeaşi măsură, chiar dacă uneori, simţul instinctiv îi dă alarma, să fie prudentă.

Se poate spune că Manuela Cerasela Jerlăianu se află mereu la mijloc de drum, „Între", „*între viaţă şi moarte"; „Între visare şi blestem", „Între lumină şi umbră"; „Ecou între adâncuri";"Între cer şi pământ".*

Cred că cel mai frecvent cuvânt din acest volum este *„Iubire*”, cu varianta ei lumească, „*amor”* şi versul aferent: *a iubi.* Nu e poezie în care să nu fie pomenit, chiar de mai multe ori. Al doilea, este *Infinit.* Se pare că lumea terestră nu-i mai ajunge iubirii şi se doreşte călătoare în infinit. Mai există şi „*eternul clipei”*, iar „*dorul”* e prezent în toate chipurile, în timp ce cuvântul nu e dominant, ci e abia *„un murmur de cuvinte”,* iar gândul se află „*în freamăt”.*

Între aceste patru coordonate, ca între punctele cardinale, autoarea îşi desfăşoară discursul liric, mai bine spus, preaplinul sufletesc pe care s-a decis să-l împărtăşească.

Din lamentaţiile ei de iubire, nu lipsesc interjecţiile *Of, of! Vai*! ceea ce conferă un aer vetust versurilor de iubire şi le transformă în elegii, romanţe ori descântece laice.

Anumite poezii au ton şi accente de baladă sau doină, prin repetiţia unor cuvinte şi incantaţia melodioasă. Aşa este poezia „*Bate vântul”,* dar şi *„Scutură-mi iubirea-n vis”* şi *„Pentru voi”* ş.a.

Poeta mărturiseşte că a căutat toată viaţa – „*Nemurirea din cuvânt, ca pe-un veşnic legământ” (Veşnicul legământ).*

Cred că nici poeta nu se întreabă, cât din visele pe care şi le face, din imaginile pe care şi le închipuie, au şansă se a deveni reale! Cu toate acestea, visul continuă...Nimeni n-are dreptul să-ţi ucidă visul. Iubirea închipuită de Manuela Cerasela Jerlăianu atinge în vis sublimul. Pentru poetă, dacă iubirea se stinge, atunci se stinge şi cuvântul: „*Aşa de multe mi s-au stins în minte / Că până şi cuvântul mi s-a rătăcit, / L-am căutat, l-am căutat fierbinte / Dar s-a ascuns în spaţiul infinit” (Cu tine, ieri).*

Iată şi un fel de Crez artistic: „*Un lăstar pe-acest pământ / Este hrana din cuvânt / Este om şi e menire / Pentru slavă – contopire. / Când îi creşte o aripă / Clipa două îi ridică / Stările din grea durere / Gândurile efemere. /Scump lăstar va răsări, / Peste clipa de a fi,/ În pecetea din cuvânt / Şi adâncul său mormânt.” (Răsărire).*

„Privirea mi-e lumină” – spune poeta, „*E alb fără măsură” –* dovadă a purităţii sale sufleteşti în căutarea perfecţiunii.

Poeta foloseşte licenţa poetică: „*Ca să ne vadă dănţuind, pe-a inimii cărări” (În inima mării).*

Intensitatea trăirilor poetei e copleşitoare. Ea are putere de transmitere, de penetrare a mesajului de iubire, pentru om, pentru oameni, pentru natură şi nu în ultimul rând, pentru Dumnezeu.

14 Iunie 2016

CÂNTÂND CU ÎNGERII LA FLAUT

Manuela Cerasela Jerlăianu, *Desenând pe cer,* Volumul II, Editura Stef, Iași, 2016

De un timp încoace, am învăţaţ s-o consider pe Manuela Cerasela Jerlăianu, un fel de rubedenie spirituală, având în vedere apropierea de nume, dar şi de suflete. Ar putea foarte bine să-mi devină fiică spirituală sau cel puţin, o soră mai mică, într-atât rezonează sufletele noastre. În literatură n-am mai întâlnit un suflet aidoma, deşi creaţiile noastre se diferenţiază şi se despart adeseori, întâlnindu-se într-un punct de culoarea infinitului.

Ar fi superfluu şi deloc productiv, să încep să înşirui aici similitudinile. Şi nici diferenţele. Cert este că ne înrudim în spirit.

Acest volum, este o prelungire a Iubirii din primul, cu acelaşi titlu, închinat acestui sublim sentiment, născut din Pronia Dumnezeiască şi lăsat omului spre perpetuare, în locuri şi timpuri diferite, ajungând până la noi, fiecare cuplu adăugând o nuanţă personală întregului. În fiecare clipă, altă iubită aprinde stelele cu ochii ei făclii în noapte, înalţă sori din surâsuri fericite, se face val unduind trupul molatec, se face pod întinzând mâinile spre alesul inimii sale. Iubirea construieşte catedrale, dărâmă munţi, străbate oceane, se înalţă până dincolo de nori şi în cele din urmă, rămâne înscrisă-n genele pruncilor care o duc mai departe.Chiar şi pruncilor de lumină.

Beneficiind de o prefaţă scrisă de un reputat scriitor şi critic, Lucian Gruia, cartea atrage prin tematica generoasă şi prin titlul incitant care stârneşte curiozităţi îndreptăţite.

Iubirea îi dă poetei puteri nemăsurate. Tot ce n-ar fi putut clădi în lipsa ei, acum se întrezăreşte. O ajută şi visul şi speranţa şi propriile materiale de construcţie: dorul, iluziile, lacrima, aşteptarea, tăcerea, declaraţia sub clar de stele, sinceritatea, toate acestea, învăluite-n lumina din inimă, aştern pietre vii la măreţul edificiu.

Poeta a strâns în sipetul inimii adeseori, „*esenţe de durere”,* pe care le-a filtrat îndelung până au rămas precum voalul pe chipul miresei. O dată ridicat, răsare chipul iubit, spiritualizat prin trăiri aproape nepământene. Nici o încercare nu poate pune stavilă Iubirii. Te ridici, te scuturi, îţi îndrepţi statura şi privirea, tot înainte, spre zarea care se întrevede luminoasă şi promiţătoare. Propriile visări îţi stau martore. Nici o privire înapoi, nici o privire în pământ sau pe-alături. Numai înainte şi înspre cer, care ţi se deschide ca o uriaşă planşetă ce aşteaptă paleta culorilor. Poţi foarte bine mobila cerul cu toate acestea. Şi dacă mai rămâne puţin loc, poţi încăpea şi tu, cu Iubirea ta, nedezlipită. Întrebările pot fi fără de număr, răspunsurile pot fi absente, greoaie sau de neînţeles, povestea continuă cu şi mai mult mister, presărată cu multe tăceri şi chemări, cu doruri înnăbuşite şi cu şoapte care pot deveni uneori, strigăte. Nimic nu te tulbură. Iubirea e acolo, în aşteptare. Nu trebuie decât să străbaţi puntea până la ea. Dar şi în urma ta, credincioasă, ţinându-se scai de propria-ţi umbră.

Comuniunea de spirit aduce şi comuniuni trupeşti şi de gânduri: *„Nebun de dor să vii curând / Cu patimile prinse-n piept, / Că-n versul vieţii rând pe rând / Poeta cântă-al său poet.” (Azi mă lovesc copacii).*

Iubirea poate orice şi e inepuizabilă. Ea împrăştie *„neghina morţii”* şi te face să cânţi *„cu îngerii la flaut”(Azi mă lovesc copacii).*

Înclinaţia reflexivă, meditativă este dominanta acestui ciclu de versuri de dragoste: *„E lumea asta ca o floare / Într-un pastel nedesluşit”; „Dar noi şi valurile mării / Cântăm iar vesuri în duet” (Un cer de doruri),* ş.a.

De dorul iubitului, poeta s-a gândit să deseneze veşnicia. Deocamdată e la stadiul de schiţe. Ea creionează din tăceri iubirea. Frumos! Dar până la ulei pe pânză, e nevoie de multă culoare. Culorile vin nechemate. Vin din obraji, din frăgezimea buzelor, din strălucirea ochilor, din fierbinţeala sau răcoarea palmelor. Fiecare lucru are

culoarea lui în spectru. Chiar şi poezia, care de obicei, e pastelată şi care o ajută să privească în ochi – infinitul.

Dar cum se pot picta „*dorinţele infinite*”? Numai poeta ne poate răspunde. *(Tu să nu crezi...)* Dar versul nesfârşit? Desigur, în aceeaşi manieră personală.

Miresmele de gând, au şi ele menirea lor. Redau inimii – parfumul. Iar steua-mamă ne învaţă iluminarea. Ca şi cu alte ocazii, poeta îşi închipuie un zbor prin galaxii alături de persoana iubită, pe aripile unui vehicul fantastic: dorul călător.

Dintre motivele eminesciene, poeta a fost sedusă de „*steaua singurătăţii”;* „*dorul veşniciei”;* „*amurgul clipei”; „pe aripa luminii”; „Şi stau în umbra clipei la capăt de izvoare”; „infinita zare”; „taina nopţilor albastre”; „în marea tăcerii”; „pe-o aripă de vânt”;* şi altele. „*Iubirea mea dintâi*” are, de asemenea, accente eminesciene, muzicalitate, romantism, nostalgie.

Cu toate că este o fire romantică, visătoare, dorul poetei „*e plin de vise omeneşti”,* vise cuminţi, de *împreună,* de „*sete de izvoare”,* de colindat cărări neumblate, alături de iubit, de şoptit cuvinte de iubire. Autoarea face şi o consideraţie de ordin filozofic: „*Timpul venit din viitor”;* şi nu din trecut, alergând pe urma secundelor. Este un timp întors în sine, un timp retrovers: *„Şi-atâta de aproape-mi pare / De oriunde eu l-aş privi, / Indiferent că văd în zare / Sau în momentul de a fi” (Timpul).* Este vorba de un timp virtual (cel al închipuirii) şi nu unul real.

De cele mai multe ori, versul e orchestrat amplu, de cel puţin 14-15 picioare, cu asonanţe admise şi cu imagini spontane, uimitoare suprapuse peste altele mai vechi, astfel că ideea se decatează în trepte. Suprimând cezura, ar putea rezulta două versuri într-unul singur, respectând măsura.

Dimensiunea spirituală ia forma unor mărturii lirice de iubire către Iisus Hristos şi către Măicuţa Cerească. În toate acestea, Lumina

este suverană. Şi aflându-se, aşa cum afirmă, în Raiul pământesc, autoarea înalţă rugi spre Înalt: *„Aici e colţul de lume din raiul desprins, / Aici în cordoane cărări şerpuiesc, / Din vise comori de tăcere mi-am strâns, / O clipă mi-ajunge aici să trăiesc.” (Raiul pământesc).*

În *„colţul din mine cu cerul senin”* – unde se află -, poeta dilată clipa trăită, care devine veşnicie. Gândirea ei este în sintonie cu credinţa în lumea veşnică. Şi dacă Manuela Cerasela Jerlăianu îşi ia libertatea de a vorbi deschis despre propriile simţiri, este pentru că ele sunt curate, izvorâte din simţăminte omeneşti, despre care oamenii, arareori au curajul să vorbească: Şi nu din lipsă de pudoare, poeta spune: *„Mângâie-mi trupul rămas în amintire! / Cu buzele fierbinţi sărută-mă-n neştire, / Iertate să ne fie trăiri din vechiul chin / De templele iubirii ascunse prin destin” (Mângâie-mi trupul...)*

Poeta trasmite o vibraţie de rară expresivitate, atunci când vorbeşte despre iubire ca sentiment de sorginte divină. Bucăţi, fărâme de suflet... Poeta care s-a născut cu Iubirea în sânge....
Manuela Cerasela Jerlăianu – consideră *„poema ca pe-un leac”*, ceea ce şi este cu adevărat. Şi din nou avansează o idee metafizică: „*Că suntem: veşnicii din infinit” (Iubitul meu...)*

Nu de deloc uşor să plângi *„pe-o lacrimă de clipă”* – dar autoarea încearcă acest lucru, „*Cu îngeri trişti răniţi la o aripă” (Şi eu am plâns).* Aici foloseşte şi o licenţă poetică: „*Dar eu plângeam pe-a lacrimii unghere” (Şi eu am plâns).* Adeseori, versurile trebuie interpretate în cheie metafizică. O sumă de elemente ne conduc la această concluzie: îngeri, aştri, luceferi, stele, sori, „*prezentul infinit”; cerul nestins, „aripi de lună albastre”; „esenţă de cer”; „atâtea universuri”; eternitate, „orizontul de uitare”; „haos perpetuu, mister”;* şi multe altele.

Din sferele înalte unde pluteşte, poeta coboară brusc în cotidian, *„Noi bem coniac din cupele umplute / Cu dorul ce-a-mpletit funii de drum”.*

În iubirea ei, poeta nu precupeţeşte nimic, nici chiar să negocieze cu Dumnezeu să-i aducă iubitul, promiţând c-o să se pocăiască, dacă-i îndeplineşte ruga.

Mai există şi cărări bătătorite în ceea ce priveşte figurile de stil: zarea cea albastră, visul nopţii, anotimpuri efemere, nopţile senine, soarele arzător, iubirea trecătoare, priviri amăgitoare, etc.

Orizontul liric al Manuelei Cerasela Jerlăianu e ocupat cu o îndeletnicire unică: iubirea. Nimic nu mai poate fi pus înaintea ei. Şi e firesc, de vreme ce Iubirea e cea dintâi virtute teologală, pusă înaintea Credinţei şi Speranţei. Oare s-a plictisit cineva vreodată de prea multă iubire? Cu adevărat Iubirea are nuanţe infinite.

Destinul omului, *„călător şi străin"* în această vale de lacrimi, nu şi-ar găsi împlinire, decât în exercitarea iubirii, ca eros şi caritas. Uneori, şi ca thanatos.

Cartea de versuri stă cu tine cât ai nevoie. Te ţine ca să nu cazi. Îţi arată. Te schimbă, îţi oferă repere. Niciodată nu-ţi întoarce spatele, aşa cum fac oamenii. Cartea îţi e prieten, confesor, profesor de fericire sau de nefericire. Îi împrumuţi suspinele, surâsurile, replicile şi nu se supără. În mâinile tale, cartea devine Tu. Pentru că ea deţine proprietatea cuvintelor. Proprietatea limbii poezeşti.

Ce ţi-ai putea dori mai mult?

Şi iată ce vrea poeta: „*Te-oi lua cu mine dacă vrei / Să fim copii de dumnezei" (Mi-e inima nebună).*

Şi mai doreşte: *„Adânciţi prin lumini/ Vom goni norii firii/ Şi vrăjiţi de minuni / Noi vom fi trandafirii" (Doar noaptea...).*

Nu întotdeauna, însă, dragostea e lină, caldă şi alinătoare. Iată cum se prezintă uneori: „*Mă arde-n spirit că iubesc"* – aici iubirea trupească trece în spirit. *(Separat).*Poemul se numeştte „*Separat",* dar, dimpotrivă relevă legătura indisolubilă dintre trupesc şi sufletesc, dintre materie şi spirit. O ciudată entropie se petrece între cei doi iubiţi care intră unul în visul celuilalt, împrumută stările până la fuziune şi

identificare: „*Lângă tine, în mine amurgul răsare” (Adormind în cuvânt)* ş.a.

Un soi de meditaţii lirice de sorginte aforistică – se regăsesc în poezia „*Veşnicul legământ*”: „*Ca lumina focului trece viaţa omului”;* ş.a. Dovadă a disponibilităţii afective este faptul că poeta iubeşte viaţa şi tot ce incumbă din ea: „*Iubesc matca din pământ, iubesc frunzele din vânt / Eu iubesc cât voi trăi orice-i viu sau va muri” (Eu vă iubesc).*

Poemele de la sfârşitul volumului, scrise în vers liber, păstrează o anumită ritmicitate, au imagini şi culoare, o muzicalitate interioară şi sunt toate, reflexive. Alternanţa cu versul clasic nu face decât să potenţeze eufonia interioară a fiecărui cuvânt.

„*Am spiritul curat”* – mărturiseşte poeta, „*privirea mi-e lumină / E pocăinţă pură / E alb fără măsură” (Primeşte-mă Părinte).* Cu toate zbaterile voluptoase ale trupului, spiritul i-a rămas liber, de un alb, fără măsură, ceea ce nu poate fi decât remarcabil.

Ca şi legendara Pasăre Phoenix, în pofida tuturor tribulaţiunilor iubirii, poeta reuşeşete să se ridice, visând ca şi dragostea să răsară din nou, „*din noul asfinţit”.* Ceea ce nu e imposibil, dar e un semn miraculos al speranţei.

16 Iunie 2016

RODUL CUVINTELOR ARSE DE DOR

Manuela Cerasela Jerlăianu, *În leagănul timpului,* Editura Armonii Culturale, Adjud, 2016

În acest volum, autoarea şi-a propus să culeagă, nici mai mult, nici mai puţin decât, "*rodul cuvintelor arse de dor*". Dar câte nu poate face un poet, stăpân şi supus în aceeaşi măsură, al cuvintelor? Să prindă marea de mână "*şi luna din lacrima florilor" (În leagănul timpului).*

Poeta ştie ca nimeni alt creator, să bea lacrima din cuvinte! Este darul ei neasemuit pe care şi-l împarte necondiţionat şi confraţilor întru sublimitatea cuvântului. Dar cine se poate lăuda că dansează cu infinitul?

Adeptă a epitetizării şi a unei luxurianţe a metaforizării, poeta caută imagini adecvate propriilor stări afective, pe care, cu generozitate le împărtăşeşte cititorilor ei. Şi nu numai cu infinitul dansează poeta, ci şi cu amintirile, cu stelele din inima viselor sale, cu tăcerile din codru, cu umbra uitării şi în genere, cu tot ce există în realitate sau în închipuire.

Un astfel de vals continuu n-are avea nici un efect, dacă poeta n-ar face invitaţii amabile în vârtejul dansului: "*Vino în pașii de dans din poemele tale / și rătăcește cu mine / că soarele mă privește duios. (Dansez cu amintirile).*

Şi cum să refuzi invitaţia unei poete în a cărei privire *"se cunună luminile"?*

Se pare că, starea cea mai fericită a poetei e aceea de a cutreiera printre îngeri cântând la harpă, ce-i arată „*calea timpului universal*". Fără ei, cărările s-ar pierde şi omul ar rătăci prin hăţişurile nopţii fără sfârşit. E nevoie de o lumină, de un sunet, de o culoare ca să recunoşti drumul. Şi cum e mai bine să călătoreşti decât pe aripi de îngeri?

Şi ca pe orice poet, pe Manuela Cerasela Jerlăianu o ispiteşte nemurirea şi chiar o îmbată cu parfumul ei veşnic, *„cu un gând infinit de aprinderi” (Mă răsucesc pe palmele clipe).*

Ca orice creator, Manuela Cerasela Jerlăianu are un ochi special cu care priveşte lumea. În poezia ei, metaforele vin „la pachet” şi curg din una în alta: inima cerului; gândul puterii, inimi uitate, cer nesfârşit, valul durerii, visele aprinse, concertul tăcerii; privirea zorilor, stăvilarele soarelui, inima luminilor, poarta iluziilor, petalele somnului; leagănul nopţii, infinita linişte, inima focului, firul nepăzit al îngerilor, vise răzleţe, valul vieţii, ţărm nesfârşit de stele şi alte asemenea. Şi toate într-o singură pagină, şi încă altele.

Poate că versul ar curge mai limpede fără atâta încărcătură metaforică. Predomină visele, inima, cerul, gândul, durerea, tăcerea, soarele, iluziile, infinita linişte, amintirile care au o zi a lor, nemurirea, printre elementele de construcţie lirică. Cu ele poate construi o lume magică unde au acces doar cei iniţiaţi şi iubitori de poezie.

Mai e ceva extrem de important: poeta refuză vulgaritatea, limbajul licenţios, trivial de care sunt pline cărţile poeţilor contemporani. La Manuela Cerasela Jerlăianu, dragostea nu poate fi decât cel mai pur sentiment, neîntinat şi de neatins decât cu aripa inimii.

În zborul ei lin către înălţimi, şi-a construit aripi, nu de ceară ca ale lui Icarus, ci de Lumină, zburând la castelul Luminii celeste, cu gândul, cu închipuirea, cu toate metaforele ei pe care şi le rupe din trup, din inimă, din glas, din ochi, din simţire.

Ea zboară *„pe aripile cuvintelor scurse din miere!” (Scriu cu stelele strânse în vise).*

E greu de întâlnit în zilele noastre, o voce mai pură în dimensiunile ei cosmice. Râvna către Înalt o mistuie şi, oricât de dragă i-ar fi ţărâna, dorinţa de zbor o seduce. Şi, aşa cum spune într-un vers: *„eu scriu cu stelele strânse în vise” (Scriu cu stelele strânse în vise).*

Până şi roua privirilor se minunează de aceste izvoare nesfârşite de cuvinte. Ea scrie o poezie cu precădere cosmică, siderală, mai curând decât una telurică. Şi nu e de mirare pentru că poeta stă *„cu urechea plecată înspre / cântecul mugurilor de cuvinte!” (Înspre cântecul mugurilor de cuvinte).*

Când strângi ani de zile cuvinte-n sipetul inimii şi abia aştepţi să le împărtăşeşti, iată că vine o zi când stăvilarele se rup şi şuvoaiele de frumos se revarsă fără să ţină cont de zăgazuri. Este ceea ce se întâmplă cu Manuela C. Jerlăianu. Ea îşi strigă întrebările, nedumeririle, îndoielile, spaimele, aşteptările, cu glas înalt, le înalţă sperând să capete exact atâtea răspunsuri câte are nevoie: „*O! Câtă durere, câtă durere ai lăsat moştenire! / Cum oare să vină salvarea, / oare cum o să fie strigată / oare pe ce limbă va putea să răspundă ea?” (Câte ramuri de necuvinte).*

Toate aceste uimiri întrebătoare conferă poeziei ei un ton elegiac, tânguitor, chemător spre alte lumi superioare, unde totul e clar, e linişte şi lucrurile sunt fireşti. Cuvintele ei sunt, de aceea înveşmântate în alb şi poartă o aură curată.

Setea ei de absolut vine din „*ostrovul spiritelor înalte!”* – unde *„ochii stelelor ard în vâlvătaia cuvintelor îngereşti!” (Către poarta Raiului).* Cum să nu iubeşti oamenii, când îi priveşti din „*fereastra Luminii”?*

Câteva definiţii ale Tăcerii sunt cuprinse în poezia *Tăcerea.* Tăcerea însă, cere reverb, feed-back, emoţie, prilej de meditaţie. Poeta trebuie să-şi asculte chemarea, care nu e o chemare ca atâtea altele, ci: „*Mă strigă infinitul din colţul Cuvântului” (Mă strigă infinitul).*

Manuela Cerasela Jerlăianu nu face parte din corul post-post-moderniştilor care se dezbracă în pagină şi de veşminte, şi de vorbe şi de caracter, ea are nevoie de aerul curat al cuvintelor ca de agheazmă, să se purifice într-o abluţiune totală, cu apă din cenuşa în care au ars crenguţele de finic pentru Sărbătoarea Floriilor. Are nevoie să-l

întâmpine pe Mântuitor proaspăt îmbăiată în crismă şi-n mir de lacrimi sau lacrimi de mir ori în neaua gândurilor. Şi când este gata să primească botezul astral, atunci se cuminecă şi-şi aduce ofranda cuvintelor la altarul tăcerii.

Pentru poetă, stelele sunt rubedenii apropiate, există steaua mamă şi stele surori. Le primeşte pe toate în cuibar şi le încălzeşte cu propria răsuflare. Deşi recunoaşte că: *„nu mai am aripi să zbor / dar merg cu inima dezvelită, / cu spiritul uşor ca fulgul." (Te întreb).*

Urcuşul ei nu e obişnuit: ea urcă, urcă infinitul tăcerilor, acolo unde curcubeul chemării îi face semn din toate culorile. Autoarea iese în întâmpinarea Poeziei cu crenguţe de Lumină trecute prin lacrimi de mir, ca să sfinţească drumul pe care-l deschide. Ea a îmbrăcat *„veşmintele de amintiri"* când Întregul o cheamă, aude cum cântă pământul pe limba poemelor, *„c-un verde alai de muguri crăpaţi" (Îmi cântă pământul).*

Numai poeta ştie cum se cunună *„dorul pământului cu îngerul nopţii" (Se întregesc Universurile în horă).* Şi aidoma unui copil, se urcă pe leagănul lunii, până când Luceafărul serii o priveşte cu jind.

Nu se poate spune că autoarea nu ar avea îndrăzneală când cere: *„Învaţă-mă, învaţă-mă să pironesc dumnezeirea / în cuvinte".* Asta, cu adevărat n-a mai rostit-o nici un poet. *(Ca un copil).*

Şi tot ea afirmă că a înţeles care e rostul său pe lumea aceasta: *„Am înţeles multe cuvinte de har / şi acum duc vestea bună în palme ca să o pot răspândi / ca pe sământa cea mai vie a spiritelor".* Cu alte cuvinte îşi asumă rolul îngerului vestitor, cel care anunţă ce se va întâmpla. *(În esenţa infinitului).* Şi încă, dovadă a spiritului său generos: *„Din picul picului meu beau şi vă satur de viaţă, că / viaţa mă bea ca pe o apă prea curată de Lumină / şi mă poartă în esenţa infinitului." (În esenţa infinitului).*

De asemenea, poeta afirmă cu nonşalanţă: *„Astăzi mă străbate nemurirea",* ceea ce nu e deloc obişnuit. Că e o fiinţă aleasă de

Dumnezeu, asta e de la sine înţeles, dar, de unde-şi trage atâta curaj să afirme că e străbătută de nemurire? Numai poeta ar putea răspunde: „*O! Ce firesc mă străbate nemurirea / în nuntirea înflorită dintr-o izvorâre eternă!”*

Pentru poetă, nu există timpul trecut. Ea trăieşte totul astăzi, categorie devenită eternă. Un astăzi continuu. Un astăzi care nu are nevoie de alţi timpi. Îşi este de ajuns sieşi.

În accepţiunea autoarei, ”*cuvintele vin să ne cunune”,* ele au putere dumnezeiască. Poeta e în căutarea veşnică: *„Caut până găsesc un gram de lumină. / Aceea eram eu” (Contopire).* Căutarea de sine, adâncirea în eul poetic este apanajul poeţilor.

Şi nu numai că s-a regăsit pe sine în aceste poeme, dar ea însăşi a devenit poem într-o transfigurare minunată: *„Mă strig şi îmi răspunde vântul stelar – sunt aici / sunt aici port lutul în coastă şi aştept întregul” (Contopire).*

Poate că e cel mai frumos şi mai adevărat poem al Manuelei Cerasela Jerlăianu. Este şi autoportret şi Crez literar şi năzuinţă spre un Înalt unde odată va fi să ajungă.

24 Septembrie 2016

CĂLĂTORIE ÎN LUMEA FERMECATĂ A CUVINTELOR

Manuela Cerasela Jerlăianu, Gânduri spirituale pentru copii,
Editura Stef , Iași, 2016

De o vreme şi încă o vreme, Manuela Cerasela Jerlăianu s-a aşezat în sine, ca să poată ieşi din sine, apoi,
hotărâtă să-şi facă prieteni pe cei mai mici dintre cititorii poveştilor şi poeziilor sale, a „comis” o suită de poezii, cărora le-a dat forma şi consistenţa inimii sale.

Nu i-a fost uşor pentru că, poezia adresată copiilor este, îndeobşte, mai dificil de scris. Nu pentru că nu ar fi în stare să versifice, dimpotrivă. Dar pentru că această subspecie lirică, presupune anumite particularităţi de limbă, de comportament, de subiecte şi de modalităţi de expresie. Nici nu e de mirare că puţini autori îndrăznesc să se avânte pe tărâmul magic al vârstelor inocenţei.
Dar autoarea aceasta şi-a pregătit din timp bagajul pentru minunata călătorie în lumea cuvintelor ingenue, pe potriva înţelegerii preşcolarilor şi şcolarilor mici, categorii încă interesate de lectură, de poveşti, de ghicitori, de jocuri de cuvinte amuzante.

Încercările poetei s-au dovedit un succes răsunător, dovadă epuizarea primului tiraj şi necesitatea alcătuirii unui al doilea, revăzut şi adăugit, după gustul şi sugestiile cititorilor care sunt şi ei, beneficiari interactivi, participând efectiv la actul de creaţie care se naşte spontan, pe măsura interesului şi feed-back-ului imediat care s-au constatat, nu o dată, la acest gen de literatură. Astfel de întâlniri: autor-carte-cititori au devenit astăzi, adevărate sărbători pe care copiii le aplaudă frenetic şi nu se mai satură să le experimenteze.Şi unele poezii sunt chiar un experiment interesant, după curiozitatea copilului.

Lumea lor este cu totul magică şi trebuie intrat în ea cu mare delicateţe şi grijă ca să nu se rupă vraja şi să se împrăştie îngerii.

Universul liric al acestei poete este cutreierat de *„îngeri luminaţi*" şi de „*oameni curaţi"* aşa cum trebuie să se afle în viaţa copiilor. Uneori se intră de-a dreptul într-o feerie în care „*Timpul parcă-i oglindă*", stelele sunt mirate, unde *„ Viaţa este bună/ Fie soare sau furtună, / Iar când vântul bate-n cer / E mirare, nu-i mister"(Viaţa-i bună).*

În aceste condiţii, gândul pleacă la plimbare „*La o nuntă călătoare".* Poeta nu ezită să spună că însoţeşte gândul în călătorii şi „*Trec de dealuri şi izvoare/ Prind un munte de picioare / Şi cu ele îndrăznesc / Să urc drumu-mpărătesc" (La o nuntă călătoare).*

Nu e de mirare că în acest magic loc se întâlnesc: *„Trei mirese, trei crăiese / Dintre nopţi şi zile-alese*". În momentul când se luminează cerul, se dezvăluie misterul. Este timpul să apară şi mirele celor trei mirese: este un dor, trimis de *„Soarele strălucitor" (La o nuntă călătoare).*

Se pare că soarele este personajul principal, pentru că el face fel de fel de minuni. Dar până la urmă şi Apusul este bun: *„E graniţa din zare / A zilei viitoare" (Apusul).*

Intuiţia, inventivitatea, spiritul ludic se regăsesc în multe poezii.

O pisică fără dinţi, un câine deocheat, un motan încălţat, vrăjitoare, şi câte alte personaje interesante.

Un subiect predilect este toamna cu bogăţia ei cromatică şi rodnică, în numeroase poezii.

Apelul la Divinitate este foarte frecvent şi constituie un reazem puternic pentru toată lumea. În special, micuţele fiinţe trebuie apărate şi protejate de primejdii. Nu o dată, autoarea se roagă pentru părinţi şi

pentru copii, să trăiască în bună înţelegere şi iubire, copiii să se reîntoarcă acasă şi să aibă grijă de cei vârstnici. De asemenea, îndemnurile la înţelegere, la răbdare, la iubirea aproapelui, la mila faţă de fiinţe şi de animale – sunt subiecte din bogata arie tematică folosită de poetă. *„Fă Doamne copiii să spună: / Iubirea e-n sufletul meu! / Copii şi părinţi să rămână / Uniţi cu tine mereu”*– sună rugăciunea pe care Manuela Cerasela Jerlăianu o adresează lui Dumnezeu, în poezia numită chiar „*Rugăciune”.* Autoarea îi cere lui Dumnezeu să facă o minune în care să încapă lumea întreagă: *„Fă Doamne Sfinte-o minune/ Ca toate să-ncapă în ea / iar omul ce vrea să se-adune / Aproape să vină să-i stea” (Rugăciune).*

Poeta are în lada sa de zestre spirituală şi „*Amintiri din vis rătăcite în straiele nopţii, / În bucăţele, frânturi sau fărâme, / Speranţele-n mine mă dor, da, mă dor, / Nu vreau uitarea, ştiţi bine” (Amintiri din vis).* Este firesc, fiecare doreşte să lase o urmă luminoasă în trecerea sa pe această lume. Uneori şi amintirile sunt urme luminoase.

Cel mai lejer se mişcă autoarea în pasteluri. Ea creează imagini încântătoare, care-ţi taie respiraţia. Simfonia naturii e tot ce există mai fascinant pentru poetă. Ea cântă, auzit şi neauzit, scoţând sunete măiastre. E bine să luăm aminte, să aplecăm urechea la sunetele ei şi să ne lăsăm în voia culorii şi acestor sunete. În faţa misterului vieţii şi a naturii, nu-i rămâne poetei decât să se uimească şi să transfigureze aceste stări în creaţii artistice.

„În nopţile de vară să mă trezesc cântând / Şi-n apa nesărată să sar din când în când / Din nou pe malul apei să stau pe iarba deasă / Cântând din repertoriu: o melodie aleasă” (Aş vrea să fiu şi eu). Spectacolul naturii este desăvârşit de trilul păsărelelor, purtat pe-o aripă de vânt.

Toamna – în viziunea poetei este, când târzie, când plăpândă, când „*Toamna arde-n buzunare”,* precum frunzele şi castanele căzute în iarba, aproape ofilită.

„*Ramurile toamnei*” se încovoaie, când „*Vântul bate nemilos”* chiar şi stelele capătă „*straie arămii”.* Spectacolul autumnal îi trezeşte poetei în suflet un *„Univers de stări*” – al cărui peisaj doreşte să-l zugrăvească în culori specifice acestui anotimp, în timp ce *„Luna ca o frunză, veşnic luminează” (Ramurile toamnei).* În acelaşi timp, există o sumedenie de corespondenţe între natură, atmosferă pluvioasă şi stările poetei, aşa cum se întâmplă, îndeobşte. De aceea, spune: „*Eu pierdută-n crânguri, încă mă mai caut / Când pe creangă luna/cântă prinsă-n luncă” (Ramurile toamnei).*

Cu toatre acestea, poeta aspiră la Primăvară, la „*starea pură de speranţă” (Primăvăratic).*

O poezie reuşită este şi *„Panseluţa*” despre floarea cu acelaşi nume, care vorbeşte cu „*însuşi Dumnezeu”.*

Candoare şi bunătate, frumuseţe interioară şi exterioară, lumină şi parfum de culoare, toate se regăsesc în versurile Manuelei Cerasela Jerlăianu, într-un buchet magic şi atrăgător, dăruit copiilor.

Ceea ce spune totul despre poeta îndrăgostită de frumos care semnează acest volum.

19 Octombrie 2016

NOIAN DE VISE DESFRUNZITE

Manuela Cerasela Jerlăianu, *Eu vin din visul desfrunzit,* Editura Stef, Iași, 2016

„Eu vin de sus din drumul fără capăt” – spune poeta Manuela Cerasela Jerlăianu coborând pe apa lină a inspiraţiei divine care o îndeamnă să-şi deseneze sufletul, fie pe azur, fie pe norii blânzi, fie pe iarba din zori scăldată în rouă, ca într-o apă vremelnică.

Şi mireasma acestor gânduri şi vise străbate depărtările şi poposeşte din eteric în teluric, până la cei doi pământeni care-şi spun zilnic Te iubesc! E un drum miraculos care vizează „*miezul veşniciei”.*

În viziunea poetei Manuela Cerasela Jerlăianu tăcerea are culoare, se-mbracă-n virtute, în ea se ascund zeci de glasuri, de murmure, e străbătută de raze, clipele ei sunt prelungi, în aşteptarea fericirii. Pafumul clipelor trecute reînvie-n imagini celeste, cu buchete de stele strălucind, cu aştri nocturni şi diurni, care risipesc furtunile dintre cei doi. Frumuseţea nopţilor este magică şi îndrăgostiţii o lasă să se consume în dezmierdări.

Pentru poetă, versul e sfânt şi doar prin el,ea poate să-şi mărturisească iubirea, candoarea, speranţa. Însă, *„preaplinul trăirii”* îl vor scrie în doi. Cu alte cuvinte, la patru mâini. Autoarea operează cu elemente cosmice adesea: infinit, zare, lună, stele, soare, ş.a. Dar şi categorii filozofice: veşnicia, vremelnicia, clipa, orele, universul, noaptea, neantul, ş.a. – la care se adaugă Visul, sub toate ipostazele posibile. Ex.”*Când umbra îţi trece prin visul ce poate / Rămâne-n corăbii – etern ideal!” (În saltul tăcerii).*

Lumina – termen la care apelează poeta, în mod firesc, în fiecare poezie: „*Lumini se scutură-n averse”, „Şi lumina a zorit prin noi”.* În contrast cu lumina, umbrele sunt „*în ruine”.*

O sintagmă aparte: *tivul speranţei.* Dar, numai prin clipe, speranţele „*dau în pârg”.* Există în antiteză şi *„lumina nopţii”* care pleacă înspre răsărit.

Şi o viziune: luna e tot mai absentă, pentru că: „*Doarme sub tăceri cu trupul gol” (Din iluzie te prind la piept).*

Dar ce frumos spune poeta: „*Eu mă-nalţ pe aripi de zăpadă / Din iluzie te prind la piept / Vreau ca taina nopţilor să cadă / În lumina nopţii ce-o aştept” (Din iluzie te prind la piept).*

Categoria cosmică şi totodată filozofică – *Infinit* – este cea mai frecventă. Poeta are curajul să spună: „*Se strânge infinitul în perna mea de vise”.* Poeta ştie că există: cărări de infinit; alei de infinit; grădini de infinit – aşadar spaţii limitate, îngrădite. Dar, cu puterile magice ale poeziei, ea speră să străbată Infinitul.

Se pare că Tăcerea e pilonul principal, pe care poeta brodează, croşetează, ţese un întreg covor de imagini: tăcerea e oarbă, este nudă, ascunde în ea iubirea, e sfântă, în verandă plouă cu tăcere, tăcerile se scaldă în inimă, altăoară, „*tăcerea stă cuminte*”; tăcerea e spulberată în valuri; tăcerea e surdă; tăcerea e străvezie, sunt şi „*Tăceri cu sufletul nocturn”.* Dar mai ales, există: *„Tăceri apuse în tăceri”.* Într-un loc spune: „*Dar tăcerea-i acu' de un roşu acut” (Despre noapte îţi cânt).*

Dar şi iubirea are „*parfum de ploaie”,* în nopţile iubirii cad luceferi, altădată „*Iarna dragostei iar e prezentă”;* şi tot când iubeşti se întâmplă lucruri ciudate: „Şi-*n toamnă ne dansează primăvara” –* totul e roz şi verde şi departe sunt cenuşiul pământului, griul norilor apăsători *(Dansăm precum o apă).*

Un alt element esenţial e Amintirea: amintirile sunt izvor de neoprit, amintirile au grai, uneori e *„Amintirea prinsă la mijloc”;* amintirile sunt *„ascunse-n glastre”;* şi alte asemenea.

Gândurile sunt mai pregnante decât tăcerile: „*Azi gândurile-n nemuriri dansează”* şi acest lucru este firesc.

Relaţia poetei cu Timpul nu poate fi decât încordată: timpul doare, clipele sunt *„ferecate-n fantezii”.* Tot clipele sunt *„speranţe în pârg”.* Dorinţa poetei: *„Cu sufletul – o încântare - / Albastre clipe aş urzi”(Păşim pe umbrele-n ruine).* În altă parte, *„Timpul cântă la nai/ Cu orchestră cu tot”,* iar Luceafărul serii *„şade pe piedestal” (Rătăcesc iar cu noi).*

Licenţe poetice*: „Pe a minţii vremuri*”; *„Chemării ce-ţi strigă a inimii firi”;pe-a vremii rătăciri; „pe-a culmii visări”;* şi celelalte.

Legătura poetei cu natura se manifestă mai mult în căutarea naturii umane, cu toate corespondenţele care decurg din aceasta. Există soare în viaţa omului, există nori, există *„brumă, frig şi ceaţă”;*furtună, miresme şi izuri, categorii antagonice, există izvoarele dorului, ape liniştite ori învolburate, munţi de dorinţă, văile tristeţii şi ale depresiei. Toate fenomenele se adună în făptura umană şi ele pot fi sporite ori domolite, în funcţie de iubire, Iubirea care e seismograful omului: îl zguduie, îl cutremură, îl leagănă şi-l îmbrăţişează. Dar, firea optimistă a poetei se impune, fiindcă asfinţitul nu se lasă scris încă. Dar nu e târziu, de vreme ce poeta poate scrie pe orice suport, inclusiv pe asfinţit. Şi tot *„Iubirea-i ascunsă în vers, rând de rând” (În tivul speranţei).* Iubirea poate avea şi *„parfum de ploaie”.* Cu toate acestea, dragostea se construioeşte pas cu pas, gram cu gram, cum spune poeta: *„Dar dragostea cu mii de şoapte / Se înmulţeşte gram cu gram” (Noi scriem azi, din altă vară).* Autoarea are şi o definiţie originală a Iubirii:*„Iubirea e visul ce creşte pe ramuri / În pomul răbdării cu slove cu tot”(În clipa tăcerii m-ascund).* Dar iubirea mai e, în viziunea poetei, scut şi stăvilar. Iată ce frumos se împodobeşte poeta cu Iubirea: *„Mă-mbrac în straiele iubirii / Şi nopţile-mi răsar în vis / Între speranţele iubirii / Şi-un scurt poem unde te-am scris”(Revino în liniştea nopţii).* O altă definiţie a iubirii: *„Iubire – aripă de gând”.*

Misterele omului legate de naştere, de viaţă, de moarte, rămân însă, de nepătruns.

Sufletul, coordonată esenţială a fiinţei umane, este reflectat în poezia Manuelei Cerasela Jerlăianu în armonie cu persoana. Întâlnim în poezia acestei autoare, suflet nocturn, suflet apus, suflet neîndurător, ş.a.

Dorul e omniprezent, e de neconceput fără el, el se insinuează printre sărbători, există *„munţi de dor";* dorul uneori este crunt. Ba, în altă parte, „*dorul se-mbată aievea cu noi",* aşadar, nu noi ne îmbătăm cu el, ci invers *(În saltul tăcerii).* Până şi roua are *„miros de dor".* Uneori, dorul „*e-n gheme încurcat"* – şi trebuie să încerci să-l descurci.

Uitarea – este şi ea prezentă: „*Puţina uitare apune în ploi".*

S-ar zice că starea predilectă a poetei este „*printre stele"* şi implicit, aproape de lună şi mai puţin printre oameni. Nu e de mirare că ploile de stele se împletesc *„cu dorurile mele".* Poeta susţine (şi trebuie crezută), că îşi aminteşte de fiecare stea şi adeseori, chiar le numără: „*Eu încă număr stelele din mare / căzute în derivă pentru noi / Când luna iar priveşte către mare / Cum zilele de-amor se sting în ploi" (Zilele de-amor se sting în ploi).* Stelele pot fi şi „*prăfuite în argint".*

Versurile au o eufonie aparte, sunt foarte muzicale, curg lin şi încântă urechea.

Peisajul hibernal se reflectă într-un pastel minunat: *„Viscolul se năruie pe case/ Se răstoarnă iarna peste zori / Albul curge alb ca o mătase / Desend pe geamuri numai flori" (Azi cad zăpezi în felinare).* Înălţarea poate fi, de ce nu? şi pe aripi de zăpadă: „*Eu mă-nalţ pe aripi de zăpadă / Din iluzie te prind la piept / Vreau ca taina nopţilor să cadă / În lumina sfântă ce-o aştept" (Din iluzie de prind la piept).* Beţia zăpezii e aproape magică: „*Zăpezile lumii ne-mbată firesc"* – spune poeta *(În saltul tăcerii).*

Nu numai iarna, dar şi toamna este o aducere aminte a primăverii trecute, a anilor tinereţii: „*Întoarce-te din toamna vieţii / Şi cântă-mi iar din primăveri / Ori rătăceşte ca poeţii / Prin miezul versului de ieri. // Azi luna s-a întors pe-o parte / Şi s-a-nvelit c-un*

infinit / Lăsându-mi semnul pus la carte / Doar soarele din asfinţit. // Am s-o-ngrop c-un braţ de vise / Şi cânt din zori un cânt de dor / Printre miresme de narcise / Cu primăverile în cor. // Că lacrima fierbinte-mi cade / În lumea plină de mister / Sau visul unde nu mai şade / Albastru-n gândul meu stingher" (Întoarce-te din toamna vieţii).

De altfel, pentru poetă, toamna e ca o primăvară: *„În toamna asta ca o primăvară / Înmiresmez o clipă flori de mai" (Noi ne spunem zilnic: Te iubesc!)*

Pentru poetă, *„versul e sfânt"* – încărcat de candoare: *„Iubirea e astăzi fierbinte ca mine, / Iar versul e sfânt şi ne prinde uşor / Cu-aceaşi candoare în care cu tine, / Eu scriu poezia în versuri de-amor. // Cuvintele triste le zvârl prin ferestre / Şi-n rânduri le sting prin gândul stingher / Că arderea firii din spirit ne creşte / Când pulberi de stele coboară din cer" (Cântă-mi iubirea).*

Pe covorul fermecat al fanteziei sale debordante, s-au adunat imagini de o frumuseţe stranie.

Sintagme inedite*: altarul de mări,parfum de fiori, parfum nelumit;mirul stelar;stele de vânt;vreascul de vreme; „roua cu miros de dor";* visul –*„e-n haină de mărgăritar";„Urcăm pe-alei de infinit";* ş.a. Sintagmă forţată: *privirea creponată.*

Dinamică şi statică, dragostea e motorul care conduce viaţa. Iar când omul stă pe loc, iubirea îl animă, îl înalţă, îl face să zboare: *„Fiindcă eu pe culmea munţilor de dor / M-am oprit o clipă şi-n poeme zbor" (Ca o noapte vine dragostea).*

O idee foarte interesantă: *„Nemurirea se întinde iară / Într-un an şi jumătate nud" – (De tăcere azi e plină tinda).*

Poeta manifestă un curaj deosebit când spune: *„Despre noapte îţi cânt şi de zilele-albastre / Când prefac în cuvânt nemurirea din astre" (Despre noapte îţi cânt).* E o lucrare magică aici, pentru că nu poate oricine să prefacă în cuvânt nemurirea. Dar dragostea poate face orice.

Ca structură prozodică, autoarea foloseşte fie versul lung, de 14-15 picioare, fie un vers scurt, baladesc, de 5-6 silabe, cu o rimă fie încrucişată, fie împerecheată. Mai reuşite, sunt cele de lungime medie, de 8 şi 7 silabe, având rimă pereche sau crucişă. Cele mai frecvente sunt versurile în ritm trohaic ori iambic. Şi tot această poetă a introdus sintagma *„timpul nostru secundar”.*

Însă poeta nu pluteşte numai pe aripile iubirii, fermecată de vise şi dorinţe. Ea se implică emoţional şi în trăiri filozofice: *„În toamnă să culegem rodul / Eternităţilor din mit / Şi cu trăiri să rupem codul / Acelora ce ne-au minţit” (În toamnă).*

Poeta şi-a pus în gând să măsoare *„cu puterea genunii”,* nemurirea din „*inima lumii*” – ceea ce este un deziderat de neatins. Dar, în viziunea sa, iubirea ar fi capabilă de aceste puteri supranaturale.

Poetă a iubirii depline sub ispotazele ei pline de candori, Manuela Cerasela Jerlăianu, cu fiecare nouă carte mai urcă o treaptă pe scara desăvârşirii artistice, demonstrând virtuţi creative remarcabile.

5 Noiembrie 2016

UN COLŢ DE INFINIT. POEME CU SUFLETUL LA GURĂ

Manuela Cerasela Jerlăianu, *Contonirea continuă*, versuri, Editura Armonii Culturale, Adjud, 2016

E foarte greu să separi spiritul de tot ce e trupesc, în lirica acestei poete, pentru că ele se îmbină atât de armonios, încât formează rotundul acela perfect, de neştirbit cu nimic, într-o lume alcătuită din cioburi. Şi nu e de mirare, de vreme ce poeta îşi priveşte trupul „*ca pe un nesfârşit izvor”*, în care cei doi formează unul, o contopire perfectă, continuă, de neseparat. De altfel, acesta este şi primul vers din volum: „*Am ştiut că suntem unul” (Contopirea continuă)*, într-o alcătuire perfectă, purtându-şi paşii împreună „*prin armoniile infinite ale veşniciei”*. De altfel, orice face şi oriunde se duce, iubirea poetei se află acolo, doi într-unul singur, fie pe patul de stele, fie prin iarba înrourată.

Armonie, împlinire, bunăvoinţă, îmbrăţişare, mângâiere, o sumă de afecte, oglindite în ochii fericirii, o pace râvnită şi dobândită firesc, un tablou mişcător în care toate culorile capătă nuanţele iubirii adevărate, o chemare lăuntrică şi cu atât mai tainică. Până şi privirile se aseamănă perfect la culoare, până la identificare. Poemele sunt scurte şi rotunde: nici un cuvânt nu poate fi scos ori adăugat. Iată un exemplu*: „Poemul tău / se aude cum curge / ca o apă / căutând să ia forma / trupului meu” (Poemul tău).* Spiritul deschis şi generos al poetei o îndeamnă la un act pe măsură: să strângă păcatele lumii în mâna dreaptă şi cu stânga să le spele „*după prima poemă nescrisă” (Iubitule aş vrea).*

E lesne de înţeles că toate aceste poeme sunt dedicate iubirii, acelui sentiment devenit virtute creştină, pe care Sfântul Apostol Pavel a aşezat-o drept cap al tuturor virtuţilor, alături de Credinţă şi Speranţă. În acest context mistic, Rugăciunea îşi face loc şi aproape pe neobservate *„ea a intrat cu uşurinţă / în spiritul nostru” (Nu am ştiut).*

Sunt poezii scurte, esenţializate, pline de miez, scrise ori rostite dintr-o suflare, ori cu sufletul la gură, abia aşteptând să se rotunjească în suflet şi în minte şi să-şi ia zborul spre oameni.

Dimensiunea sacră e atât de adânc împlântată în cugetul poetei încât, există *„o cruce de legătură / între mine şi Domnul”* – spune ea *(Restituire).*

În viziunea poetei, *„clipa trecută”* e plină de iubire şi de aceea e colorată în roşu intens, precum obrazul feciorelnic atunci când întâlneşte prima oară iubirea *(Plină de iubirea noastră).*

Cântecul inimilor îndrăgostite îl întrece pe cel al păsărilor, pe turla bisericii. Iubirea însă, nu e lipsită de un dram de nebunie, fără de care n-ar avea şarm. În cazul acesta, poeta recunoaşte: *„Într-o zi am aruncat / o sămânţă de nebunie / şi a răsărit ba în inima codrului, / ba în inima vecinului de vis-a-vis / dar m-am împiedicat / şi am apucat secera plăcerilor / cu mâna dreaptă./ Mă apucase pofta de tăiat lăstăriş / că prea se împuiase / până la uşa norocului. /Nici nu mai ştiu de pe unde ţâşneau / Visele din sângele rece / care îmi stropise pantofii tociţi / de atâta alergătură prin nebunia înflorită / de la o singură sămânţă de nebunie. / Dar am rămas să meditez la asta / să văd dacă mi-a mai rămas / măcar un gram de materie cenuşie” (O sămânţă de nebunie).*

Interesant de remarcat este faptul că poeta semnează *„cu o rază de soare / pe toţi trandafirii inimii”,* aceasta ajutând-o să înmiresmeze fiecare vers, *„care curge / din izvoarele veşnice ale iubirii” (Iubite drag).*

Poemele scurte ale Manuelei Jerlăianu sunt instantanee, scurte blitz-uri care străluminǎ o stare, un sentiment, o idee, atât cât să fie distinsă cu ochiul liber şi reţinută ca atare. Sunt poezii de intensitate, de stare, turnate-n retortele sufleteşti ale celor ce le citesc şi se miră, de unde atâta dezinvoltură şi spontaneitate.

Elaborarea minuţioasă nu-şi are locul aici, poemele fiind scurte atingeri, fulgerări şi scânteieri ale unui arc electric fermecat. Bagheta

magică a poetei poate preface stana de piatră într-o fiinţă vie şi invers, poate împietri orice vietate. Tot cu ajutorul baghetei, poeta parcurge veşnicia într-o clipă, ca să-şi găsească iubitul în inima propriului suflet: *„Am parcurs veşnicia / într-o clipă de plictiseală / şi ce să vezi! / Am dat ascultare celor doi îngeri / care m-au însoţit / şi deodată te-am zărit / în inima sufletului meu" (Am parcurs veşnicia).*

O poezie a senzualităţii, a sugestiei, a revelaţiei şi
a iubirii, o poezie aproape pătimaşă, (dar o patimă care te albeşte de fumul păcatului), poezia expresivităţii, a emotivităţii, a sugestiei, a bucuriei de a trăi, o poezie *„cu dorinţele-n flăcări",* care atrage, vrăjeşte, subjugă. Festin de vorbe cuviincioase, bune de pus sub pernă, drept busuioc pentru a-ţi visa ursitul.

Iubirea te înalţă până *„în vârful infinitului",* să poţi contempla lumea, cu pământul şi cerul unite în aceeaşi fiinţă. Poeta caută sublimul, inefabilul, idealul în dimensiunile infinitului prezent în fiecare om, sentimente pe care ţi le conferă acest sentiment de sorginte divină, pe care Dumnezeu l-a aşezat în sufletul oamenilor.

Sunt exaltate virtuţile creştine: curajul, cinstea, răbdarea, sinceritatea, demnitatea, şi toate celelalte.

Specific acestei poete, sunt finalurile total neaşteptate, care surprind plăcut pentru că ele sunt chintesenţa micului discurs liric. Sunt ca şi punctul pe „i" într-o frază.

A şti să asculţi oamenii, vietăţile, natura din jur. A şti să descifrezi limbajele tuturor lucrurilor, după natura lor. Iată, pescăruşii cântă *„pe limba iubirii",* marea se zbuciumă după dorinţele iubirii, doar să înveţi a le interpreta. Dar cele mai la îndemână sunt şoaptele care-ţi ating inima.

Poeta ştie să aprecieze iubirea ca pe cel mai de preţ dintre daruri, ca pe virtutea cea mai înaltă, şi cea mai frumoasă minune, lăsată de Însuşi Domnul nostru Isus Cristos, la Cina cea de pe Urmă, conform Evangheliei Sfântului Apostol Ioan.

Nu se poate să nu rezonezi, să nu empatizezi la versurile acestea simple şi adânc împlântate în inimă.

Şi iată cum se vede poeta într-un tablou miniatural: *„dar eu mă văd în noaptea ta / o picătură de fericire / într-un tablou neterminat" (Tablou).*

Definitorii rămân, în lirica sa, clipa eternităţii dar şi cele două necunoscute din „*ecuaţia iubirii"*, cu putere de transpunere a unuia în celălalt. În lacra de zestre a inimii sale, poeta a adunat: pachete-pacheţele de amintiri, mici bileţele de dragoste, ispite, pene din aripile îngerului guardian, suave secrete păstrate doar de îndrăgostiţi, clipele de iubire aproape uitate, aşa cum păstrezi în inima clepsidrei, fiecare bob de nisip, cu semnificaţia scurgerii lui şi cu dorinţa de a le opri alunecarea.

Este cât se poate de emoţionant faptul că fiecare om are oglinda lui în altă persoană şi, de felul cum îl priveşte, se recunoaşte. Iată: „*Tu erai oglinda mea perfectă / care a făcut posibil / să mă văd aşa cum sunt. / Ştii ce este! / Priveşte-mă bine dacă nu mă crezi". (Minunea).*

Unele poeme au aspectul, forma şi inefabilul şi spiritul unui poem-haiku: „*Vină am că exist/ dar că te iubesc / este vina ta" (Este vina ta).* Sau: „*Clipele tranzitează viaţa / ca să se oprească în final / la clipa morţii" (Clipele).*

Se poate spune că acest mic volum de versuri este un mini-manual de îndrăgostire. În el, orice om care iubeşte se poate regăsi măcar în câteva ipostaze. Curajul autoarei de a-şi aşterne sufletul pe hârtie este însă, lăudabil. E adevărat că dragostea conferă puteri şi însuşiri nebănuite. Şi mai ales, acel curaj care te face să înfrunţi realitatea. Cine se poate lăuda cu aceasta? Dar tot îndrăgostirea te face să priveşti totul cu ochii prunciei, cu acea candoare şi încredere specifică nevinovăţiei. Dragostea îţi poate oferi un colţ de infinit.

Spre sfârşitul volumului, autoarea are şi un poem-testament: „*Las din trecutul meu / o bucată din cuvintele dulci, / cusute în poezie*

cu adevăr / dar stropite şi cu sare pe alocuri / pentru toţi aceia care nu au văzut încă / lumina la care lăsam cuvintele să crească / şi aşa mă voi simţi eliberată / de povara gândului / că într-o zi pot să mă pricopsesc / cu dulceaţa care vrea să îmi umble / nestingherită prin sânge" (Dăruire).

Aceasta este şi expresia generozităţii şi a dăruirii poetei către oameni.

1 Undrea, 2016

MANUELA ŞI VALSUL MIRILOR DE ARGINT

Manuela Cerasela Jerlăianu, *Zbor cu aripi infinite,* Editura Stef, Iași, 2016

Într-un decor idilic, poeta Manuela Cerasela Jerlăianu îşi ţese povestea ei de iubire, neasemuită, alcătuită din perechea ideală de miri de argint care valsează, din corăbii care plutesc pe lacul, în care cad ninsori de stele peste flori de liliac. O lume mirifică unde nu au loc îndoiala, tristeţea, duşmănia, toate acestea fiind străine sufletului său.
Înşişi zeii dragostei îndeamnă muritorii la pasiuni mistuitoare, sub oblăduirea dalbei luni.

Volumul s-ar mai putea intitula „*Altarul viselor senine” –* pentru că aici, pe coala albă ca o pânză de in brodată pe masa sfântului altar, poeta a ţesut gânduri curate de iubire pentru oameni, pentru tot ce e creat de Dumnezeu. În susţinerea acestei afirmaţii stau şi versurile: „*Dar mă ridic iau pana şi-o hârtie / Pe ea croiesc altarul rugăciunii / Te întâlnesc iar dragostea re-nvie / Şi-n clipa-aceea mă închin minunii” (Să rupem firul de durere).*

Pentru poetă, nimic nu e mai sfânt decât iubirea împărtăşită, iubirea „*păstrând un legământ”.*

„*Fiinţa mea e-nvăluită-n stele*” – spune atât de frumos poeta, înfiorată de miile de nuanţe ale iubirii cosmice, atât de pline de mister, transmisă pământenilor de aştrii cereşti. Numai îndrăgostiţii le pot descifra tainele.

Cel mai adesea răzbate în versuri, cuvântul izvor care se face vâltoare, mireasmă de vise ori se face râu infinit. Iubirea se desfăşoară, când pe o pătură de stele, când pe una de flori şi de iarbă, vegheată de îngerii luminii.

Atmosfera este paradisiacă, precum cea de dinainte de cădere. Apar multe flori de paradis, florile tăcerii, sunt şi flori de nard şi flori

de cuvânt, flori de stele ş.a. Dar şi multe năluci, fantome, fantasme, făpturi ireale.

Uneori, dragostea este păgână şi ar vrea să rămână arzând în trup precum focul furat de Prometeu. Nu e mai puţin adevărat că speranţele dor, visul devine delirant, până când o stea mitică coboară din cer. Alteori, *„versul e nedesluşit / Ca o mare de vânt / Pe un ton răguşit” (Umbre trec repetate).*

O mixtură de real-imaginar, adevăr şi poveste, proporţiile le ştiu doar protagoniştii, mai precis, autoarea. În orice caz, atmosfera pare de vis, e acolo o doză mare de onirism: *„Dar se vede în vis / Umbra erei plecată/ Într-un alt paradis / Cu penumbra uscată” (Umbre trec repetate).*

E aici şi un fel de dedublare a personajelor principale, uneori nu mai ştii cine vorbeşte, cine ascultă, cine mimează tăcerea, dar de fapt ascultă atent tot ce se întâmplă în jur, pentru a desconsipira picătura de mister la care jinduim fiecare: *„Nopţile sunt efemere / Pe a frunzelor mătase / Dar prin visul meu de apă / Noaptea curge peste case. // Dorul tău creşte pe-altarul / Unde noi vom străluci / Iară noaptea la hotarul / Scris cu alte veşnicii” (Nopţile sunt efemere).* Într-un astfel de decor feeric, nu se poate să nu apară şi himerele.

„Sunt pasăre măiastră” spune poeta şi, după cum triluie, suntem tentaţi să o credem. Există în poezia Manuelei şi *„lacrimi altoite”* şi *„lacrimi de sub salcâm / Unde inima te-mbată”;* şi *„spiritul nopţii”,* toate acestea ducând la cântecul ei infinit, *„dintr-un vis nedesluşit”*. De altfel, ce farmec ar mai avea, dacă ar fi lesne desluşite? Poezia este esenţă de inefabil. Se poate spune despre poezia Manuelei Cerasela Jerlăianu că este alcătuită dintr-o iubire continuă. Atâta iubire inundă precum un fluviu răzvrătit ce iese din albia lui când se supără. Cu toate acestea, ea nu se fereşte de locuri comune precum: inima mării, petale de floare, stele târzii, luceferi răpuşi, aripi de vise, aripa iubirii, umbra de vis, cerul iubirii, firul luminii, stelele plâng, luceferii nopţii,

inima durerii, anotimpul înfrunzit, inima grea, privirile-aprinse, nopţi pustii, ochii-nlăcrimaţi de dor, grădina dimineţii, cupa sorţii, buzele de dor arzând, *„ne vom iubi ca doi nebuni”; „totul este trecător”;* (sintagmă arhi folosită), lacrimi de iubire, şi altele.

Cumva insistent, declaraţia „te iubesc” devine la un moment dat obsedantă, ea nu mai spune nimic, sunt simple cuvinte de rutină, în detrimentul altora care ar trebui inventate. Care poet nu i-a spus iubitei, cel puţin de o sută de ori, „te iubesc”? Dar poetul este şi un inovator de limbaj, un căutător de metaforă nouă, de cuvinte cu acelaşi înţeles care să producă emoţii proaspete, genuine. Mai tresaltă cineva, oricât de dornic de iubire ar fi, la aceste cuvinte, vechi de când lumea? Să lăsăm inefabilul să vorbească. El va şti ce anume să spună, atunci când cuvintele nu ne mai ajută! Aşa cum spune şi autoarea: *„Dar sub o ramură de tei / Rămân nescrisele poveşti” (Totul este trecător).*

În poezia Manuelei, există iertare, îngăduinţă, patos, blândeţe, mult dor, ninsoare cu dragoste, rouă de mărgăritari, există şi lacrimi de durere.

E o poezie de dialog, dar şi de stare, cât se poate de senzuală, o poezie a dorinţei, a dorului nestăpânit.

Un anumit spirit ludic străbate unele poezii, o nevoie de joc, de copilărit, de intrat în hora vieţii ca să simtă că trăieşte. Acest lucru induce o poftă nestăpânită de dragoste, de tandreţe, de desfătare. În acest joc poeta antrenează şi cosmosul, luna şi stelele care le ţin hangul: *„Desfac inima spre desfătare, / Prinde-mă de gât şi de mijloc / Şi pentru că noaptea se dă mare / Haide să-i intrăm puţin în joc. // Ţine pătura de stele-n braţe / Iar eu luna am s-o prind în piept / Chiar dacă de-un colţ o să m-agaţe / Şi cu tine-n braţe mă deştept.” (Cerul a căzut şi leneveşte).* Dar îi însoţeşte şi nostalgia, regretul după dragostea pierdută, cu ale ei atracţii universale.

Frumos în prospeţimea lui, versul: *„Noi vom rămâne stele-mperecheate” (Îţi voi rămâne muză).* Dar şi această strofă: *„Miroase*

ceru-a lămâiţă / Prin noapte trece un fior / Cu stele răsucind cosiţă / Cu vise care încă zbor” (Ard macii înfloriţi în lan). Alte versuri: *„Şi slova mi-a ajuns mugur de stea” (M-am rătăcit demult);* „*La dansul miresii de fum” (Cântă-mi în inimă iară).*

Este notorie iscusinţa poetei de a versifica, la prima mână, urmând apoi travaliul şlefuirii diamantului. Regulile prozodiei sunt parţial respectate, versurile urmând meandrele capricioase ale inspiraţiei.

Ici şi colo rămân asonanţe: arse-false; lumii-lunii; separat-criptat; rămas-vals; departe-minunate; vis-scris; mit-nesfârşit; beat-nemăsurat; acuze-frunze, etc.

Şi rimele sunt uneori facile: morţii-sorţii; doare-floare; cerul-misterul; basme-fantasme; carte-departe; poartă-soartă;

Licenţe poetice: „de-a nopţii sorţi”; „a dragostei ploi”;

Dar impresia generală e aceea a unei poezii stenice, plăcute, calde, generoase, existenţiale. Se pare că autoarea simte nevoia acestor mărturisiri lirice, destul de îndrăzneţe, care întrec uneori pudoarea.

Ascensiunea rapidă a poetei care a scris un număr respectabil de volume în doar câţiva ani de la debut, este un semnal bun şi o speranţă că, dedicându-se acestei pasiuni, cu exigenţele care incumbă din ea, autoarea poate deveni o poetă remarcabilă. Ceea ce-i şi dorim din toată inima.

Variaţiuni te tema iubirii, toate aceste poeme cu dedicaţie, ţinând-o prizonieră într-o stare care nu-i mai permite şi abordarea altor modalităţi de expresie. Fiind foarte tânără, avem convingerea că, la timp potrivit va depăşi acest stadiu în evoluţia sa lirică, trecând la teme de meditaţie amplă, reflectivă asupra vieţii.

Tema atât de bătătorită a dragostei trece simţitor spre metafizic, e ca o călătorie printre stele, de mână cu luceferi, sub privirile dedublate ale lunii complice. În cele din urmă, şi iubirea se stinge, ca şi stelele, ca şi tot ce este creat de Cel care creează. Aceeaşi poveste veche de când

lumea. Văzută cu mulţimea de ochi străini şi cei ce-s complice, fiecare-ntr-alt fel. Aici tristă, dincolo veselă, aici plină de nostalgie, acolo sub presiunea a ceea ce se numeşte destin: *„În astă rătăcire în care nu-ţi vorbesc / Aş lua soarele-n braţe şi l-aş numi destin” (E-atâta frig).*

Senzuală, carnală, plină de patos, aproape chinuitoare, pasională, iubirea celor doi nu lasă loc de echivoc. Cu toate tribulaţiile cauzate de mici şicane, ea se adânceşte tot mai mult, neputând fi scoasă din niciunul dintre ei, decât, cu tot cu inimă. Poate de aceea, persistă sub formă de cuvânt, driblat de la unul la celălalt, sub formă de dialog poetic, aşa cum marile spirite au avut.

Şi dacă iubirea s-ar fi consumat pe plan fizic, urmele ei, tot la fel de adânci ar rămâne în piele, în suflet, în spirit.

E greu să scapi de eul tău, de tine însuţi, de propria conştiinţă.

Uneori, se face iarnă în Paradis: *„Nici iarna nu mai este cum a fost / Şi nici iubirile nu sunt ce par / Cad fulgii de zăpadă fără rost / Stingând pe-alocuri umbrele de jar. // Şi peste suflet au căzut de toate / Şi primăveri şi toamne ce s-au dus / Uitând de frigul iernilor ce poate / În inimi avalanşă ne-a adus” (Nici iarna nu mai este cum a fost).*

Dar, îşi revine poeta din acest îngheţ ancestral de iubire, afirmând că „*Tristeţea sună a schimbare*”: *„Ce trist se-mbracă zarea a pustie / Şi cum din soare visele vin ploi / Pe-aceeaşi coală albă de hârtie / Unde se scrie dragostea cu noi!”*

Dragostea nu cunoaşte nici spaţii nici timpi. Ea poate dura: *„un infinit de veşnicii”* – în viziunea poetei. Legământul îl face cu luna, cu stelele, chiar şi cu soarele şi lor le jură credincioşie pe viaţă, împlinindu-şi rolul de pământeancă sub oblidăuirea aceloraşi aştri. Puterea dragostei este nemăsurată. Ea poate: *„Însă eu ard esenţele de vise / Între altarele de friguri noi /Lăsând iar veşniciile deschise / Ca să revină infinitul înapoi” (Iarna vine-n friguri dârdâind).*

Este uimitoare uşurinţa poetei de a jongla cu categoriile cosmologice şi filofofice: nemurirea, eternitatea, infinitul, eterul sau

termeni livreşti precum: genunea, zenitul, nadirul şi alţii de acelaşi fel: *„Însă-n decorul nopţii fără margini / Cad stelele în şiruri argintii / Unde eternitatea printre pagini / Se tot rescrie-n felul meu de-a fi”(Bat orologiile).* Strălucitoare în limpezimea ei este imaginea: „*Primeşte-mă din marginile zării / Căci port viaţa-n cerul de cristal / Dar tu iubite eşti poetul mării / Şi mă aştepţi pe clipa unui val” (Vin alergând).*

Înhămaţi la carul Poeziei, îndrăgostiţii aleargă nestingheriţi pe câmpia albă şi nesfârşită, după muza ca o pădureancă nărăvaşă. E o viziune stranie şi nebuloasă ca un abur subţire lăsat peste fire. Prin această perdea învoalată abia se disting siluetele celor doi, încinşi de alergătură, cu ochii în flăcări. Urmele amazoanei sunt proaspete. Şi alergearea continuă.

„Tăcerea în copaci de ger se-mbată / Lăsând durerea-n jugul nou de frig / Iar peste timp, în foc e preschimbată / Din arderea de stele să te strig” (Tăcerea şi copacii).

Simbolistica lacrimilor este şi ea variată: există lacrimi de lună, torent de lacrimi, întreaga fire ia forma unei uriaşe lacrimi, în timp ce: „*Un ger cumplit se-aşează peste lacrimi”;* iar poeta poate fi văzută în ipostaza: *„pierdută toată printre lacrimi”(Tăcerea şi copacii).*

Ascensiunea rapidă a poetei care a scris un număr respectabil de volume în doar câţiva ani de la debut, este un semnal bun şi o speranţă că, dedicându-se acestei pasiuni, cu exigenţele care incumbă din ea, autoarea poate deveni o poetă remarcabilă. Ceea ce-i şi dorim din toată inima.

Poezia cu trup de lumină, cu inimă de rubin, cu suflet de aur, preţioasă precum cea mai înaltă virtute, plină de mister şi inefabil, îmbracă trupul poetei în pulberi de stele şi-i conferă o aură sacră. Cât va putea s-o menţină, timpul va dovedi. Până atunci, cu pană măiastră, poeta scrie, scrie... Să nu-i tulburăm arderea sfântă...

24 Gerar, 2

JOCUL DE-A ÎNGERII DE LUMINĂ

Manuela Cerasela Jerlăianu, *Iubire, eşti sau nu?,* Editura Stef, Iaşi, 2017

Aceeaşi întrebare esenţială, prezentă în toată creaţia sa, o pune şi în acest volum, Manuela Cerasela Jerlăianu: *„Ce e iubirea?”,* la care, periodic, dă câte un răspuns, în funcţie de stările pe care i le provoacă acest sentiment. Iubirea e, când *„năpastă, / e şarpele viclean / ce muşcă din dorinţe, din visele hoinare” (Ce e iubirea, dragă?),* când *„În suflet e-o speranţă şi vorbele ce am / Cu care sus pe munte încerc să urc cărare!” (Ce e iubirea, dragă?).*

Fără a avea pretenţia că a găsit răspunsul la întrebările pe care, de-a lungul mileniilor şi le-au pus filozofii, poeţii, artiştii, autoarea de faţă, încearcă să găsească o formulă care s-o mulţumească, să i se plieze pe sufletul încărcat de sentimente contradictorii, care dau forţă şi condimente iubirii. Fără îndoială că poeta a întâlnit iubirea, cel puţin o dată în viaţă. Dar întrebările au rămas neacoperite de răspunsuri pe măsura unei astfel de trăiri ardente. Şi amintirile, de neşters, rămase *„Pe-un petec de simţire” (Azi noapte).* Dar iubirea, rămâne un mister, o problemă neelucidată.

Zburătorul venit pe fereastră, la fata care aşteaptă şi simte primii fiori, ia chipul păsării măiastre.

Niciodată iubirea nu soseşte în absenţa lunii, care devine în felul acesta complice a dragostei.

Adeseori, poeta se plânge că o doare iubirea. În poezia ei, există multe stele, luna, visuri – puzderie, aripi, freamăt, straie de dor, ceaţă abundentă, năluci, multe petale, chemări, şoapte, lumini şi umbre, dorinţe – puhoi, vise reci şi vise calde, o mare de ceaţă, tăcerea ajunsă la apogeu, aripi albe, dar şi: esenţa de moarte, furtuni oculte, dragostea ocultă, amăgiri oculte, clipele-s oculte; şi multe alte elemente care simbolizează erotismul, romantismul, nostalgia, specifice poeziei.

Între atâtea metafore, autoarea strecoară şi elemente materiale: cafeaua, strugurii prea copţi, alături de: *„Cuvinte magice să punem / Pe amăgiri oculte”,* sau manifestări ferme, precum: *„Mă prind de braţul tău şi-oi arde ca o stea”.*

Apelativul la care recurge poeta pentru iubit este: băiete. Dar şi: dragul meu, dragă, iubitule, iubite, iubite domn. Însă uneori, poeta îl numeşte: nebunule hapsân, cu „crezul păgân”. La Manuela Cerasela Jerlăianu iubirea e zidită cu stele. Aripile ei sunt infinite.

Poate că prea insistent foloseşte autoarea cuvântul iubire, cu echivalentele ei: dragoste, amor ş.a. Cuvintele acestea mai trebuie şi sugerate în poezie, altfel devine refren de muzică uşoară.

Nu o dată, iubirea rătăceşte drumul. Iar femeia, deşi arde-n focul iubirii, consideră că *„iubirea asta parcă mi-e blestem” (Eu nu merg niciunde).*

Sintagme reuşite: pe umerii de gânduri, ochiul de lumină supărat, *„Dorinţa să-mi rămână o candelă pe masă”; „cu lacrimi de cuvinte”; „un viscol cu poeme”;”cu dorul orbului neobosit”; „un anotimp de clipe pironite”; „înalte sfere de dureri”; „prinsă-n timp de spaţiul obosit”; „să urc pe aripi de zăpadă”;*

În poezia Manuelei Jerlăianu predomină verbul *a zbura,* cu derivatele sale: a se înălţa, a se ridica.

Îndemnul poetei către iubitul ei: *„Dar hai cu mine-n poezie / Când murgul nopţii va veni / Să ne trimită-n veşnicie / Şi-apoi etern ne vom iubi” (Ne-am prins de-o mână).*

Senzuală, voluptoasă, plină de nuri, plină de dorinţi vinovate, poeta îşi ademeneşte iubitul cu şoapte, cu vorbe, cu chemări şi semne fără echivoc. Iubirea lor se împlineşte firesc, ca-n prima dimineaţă a păcatului primordial al protopărinţilor noştri. Sunt aici, semnele unui erotism bine dozat, dar care se revarsă spre celălalt. Fără rezerve.

Şi după consumarea iubirii, ea constată: *„Tu sângeri acum din aripă, / Că raiul acela e-nchis” (Închide iubite fereastra).* E un alt fel

de a spune, o dată cu Cezar Ivănescu: „E pierdută noaptea-aceea de acum/ Carnea noastră de-i mai ştii al ei parfum/ Poamele ce-n pomi azi stau / Gustul cărnii tale-l au / Şi cad mâine toate / Putrede pe drum. // Fă-l să fie, Doamne sfinte, numai om / Pe cel care ne-a ispitit / sub pom / Şi când pomul flori va da / Fă să-i cadă carnea grea / Cum cădea-va după cântec / mâna mea.” (Amintirea paradisului).

Pentru poetă, *„Orice speranţă e o fortăreaţă / Prin care timpul trece delirant” (Eu o să te iubesc).*

Adieri de poezie, miresme de mir, îngeri de lumină dansând frenetic, fluturi străvezii, ardere şi fum, luna şi visele care încă palpită sub pleoape. În rest, cuvinte vechi, nefolosite încă. Toate acestea în timp ce *„Curg şoapte de duhuri”* şi „*Un înger la masă revarsă lumină*” şi „*În suflet răsună vagi voci de copii*” *(Curg şoapte de duhuri).*

La Manuela Cerasela Jerlăianu, până şi iubirea zboară spre ceruri: „*Cu îngerul alb, cu un înger damnat”* . Altădată, iubirea îi face pe cei doi, luceferi ce trec efemeric (cuvânt inventat) – pe boltă, „*cu lumini nemăsurate*” în timp ce dorurile sunt cumpătate. Iubirea lor are parfum de portocale, miresme de cais, etc.

Iubirea nu e doar celestă, dar coboară şi pe pământ, mai precis, în aşternut, „pe canapea”, *„pe sofaua vieţii legănat”*; sau într-un colţ de cafenea, unde protagoniştii săvârşesc ritualul servirii unei cafeluţe fierbinţi ori al tragerii câte unui fum din aceeaşi ţigară. Sau „*pe alee colo-n crâng”.* „*Sau mai jos de codru vreau / Doar pe braţe să îţi stau / Colo-n vale-ntre izvoare / Să mă porţi ca pe o floare” (Eu aş vrea...*) Într-un fel se reiterează povestea lui Cătălin şi-a Cătălinei, fata de împărat care a refuzat iubirea nemuritoare a lui Hyperion care era gata să-şi piardă veşnicia pentru „o oră de iubire”, în favoarea unui paj, „viclean copil de casă/ ce umple cupele cu vin / mesenilor la masă”, dar căruia fata nu-i poate refuza iubirea: „Abia un braţ pe sân i-a pus / Şi ea l-a strâns în braţă”. (Luceafărul).

Poeta nu ocoleşte rimele facile: două-plouă; stele-ele; cer-ger; dor-amor; ş.a.

În sprijinul dragostei lor, poeta speră să le vină îngerii în ajutor: *„Dar vin îngerii albi să ne păzească / Purtând pe aripile vii iubirea / De răutatea lumii s-o ferească / Când ne va-nveşmânta cu nemurirea” (Vorbeşte dragul meu).*

Se poate spune că dragostea are nevoie de multe cuvinte, până în momentul când devine patimă. Atunci sunt de ajuns doar simţurile. Iubirea atinge punctul maxim când trupurile se contopesc, când dispar graniţele dintre eu şi tu, o dată cu sufletele şi unul trece în celălalt, iar dorinţele se îngemănează: *„Miresme de bujor şi crin şi liliac / Îmbată stelele ce se coboară lin / Iar eu în tine dintr-o dată mă prefac / Când îngerul se-arată-n noi divin” (Venim).* Toate acestea au şi un final: *„Dar noi chiar mâine vom aprinde luna / Şi cerul peste umeri ne va sta / În urmă stelele vor fi cununa / Iar visele din versuri vor cădea.” (Casele pier în amintiri).* Iubirea celor doi e atât de puternică încât *„şi îngerii răpuşi de poezie / Ne-ntâmpinau cu braţele pline de flori” (A îngheţat şi frigul...)*

Cântăreaţă fecundă a iubirii, Cerasela Jerlăianu nu epuizează nicidecum subiectul, ci cu fantezia ei prodigioasă, găseşte resurse noi pentru un subiect atât de vechi dar atât de frumos cum e iubirea.

Dar mai presus de toate, din iubirea lor curată *„Cresc aripi spre eternitate” (Zburăm cu timpul).*

15 Martie 2017

IUBIREA SCRISĂ-N LIMBILE TĂCERII

Manuela Cerasela Jerlăianu, ***Viaţa ca o apă,*** Editura Stef, Iaşi, 2017

Gestul Manuelei Cerasela Jerlăianu de a scrie o carte în memoria regretatului poet Ion Vanghele este onorant, atât pentru ea, cât şi pentru poetul, de curând dispărut, având în vedere că s-au cunoscut, au scris poezii în tandem, s-au respectat, şi nu în ultimul rând, s-au preţuit unul pe celălalt.

E revigorant gândul că are cine să te continuie, să te pomenească, să te evoce în vers şi să-i îndemne şi pe ceilalţi poeţi la aducere aminte. Fiecare din noi ar trebui să facem acest lucru pentru câte un confrate dispărut.

Poeta îşi revarsă sentimentele precum o apă *„Dintr-un tainic sfânt izvor”*în timp ce, din tainica vecie, vin îngeri la fereşti iar poetul le scrie şi le citeşte versuri. Martoră, luna, prin razele ei ce curg ca o beteală, îi luminează poetei suspinul. Schema e clasică, eminesciană, persoanele sunt altele. Forma şi conţinutul de romanţă veche sunt de preferat pentru iubitorii versului clasic.

Manuela Cerasela Jerlăianu a ales această formă care o reprezintă cel mai bine, datorită muzicalităţii şi a tonului elegiac. Şi până la urmă, totul se converteşte în dor, într-un dor neostoit de persoana iubită. *„Dorul inimii târzii”* – care nu a încetat să-l aştepte.

Multe din poeziile acestea de dragoste şi dor s-ar putea adapta şi pune pe note muzicale.

Iubirea este asociată florii de crin, cu vise aprinse, cu floarea vieţii, cu o ploaie de vise, cu praful de stele arse pe covor, şi cu multe alte drăgălăşenii de acest fel, care s-au scris, se scriu şi se vor mai scrie, câtă vreme lumea va trăi, şi în aceeaşi măsură, iubirea, care s-a născut o dată cu viaţa.

Sintagme bătătorite: tăcerea nopţii, noaptea bate din aripă,”*luna ca să şadă în fereşti*”; dorul scurs din călimară, eu sunt a ta, ca să ne putem în veci iubi, gura dulce sărutată, (existentă în milioane de cântece populare şi culte); patimă nebună, *„din a mierii dulci guriţă”* (cântec popular); dorul cel şăgalnic, *„Te-aştept ca pe o rază de soare”;* pe-aripi

de gând, *„paharul suferinţei”; „ale tristeţii lacrimi”; „ţărmul durerii”; „aripi de vânt”;* şi alte asemenea.

Ar trebui pentru o iubire nouă, să inventăm un alt alfabet, cuvintele vechi fiind prea uzate şi obosite. O limbă nouă, eventual, limba tăcerii, care să poată exprima cel puţin o parte din aceste sentimente. De ex. sintagma *„praf de umbră”* – excelentă! Din păcate, suntem nevoiţi să folosim, acelaşi vocabular întrebuinţat de sute de generaţii de îndrăgostiţi, cu sau fără speranţă.

Ce e veşnicia pentru un îndrăgostit? O clipă de iubire, un strop de tandreţe, o şoaptă în plus, o comuniune de gând, de cuvânt, de trup şi suflet. Aproape imposibil de realizat, dar în continuă căutare. De aceea există şi nefericire în dragoste, contrar aşteptării.

Iubirea este soră bună cu iluzia, cu aşteptarea pe care fiecare şi-o face despre, şi în legătură cu celălalt. Obiectul iubirii nu e întotdeauna cel căutat, cel visat. În loc de asta, ne mulţumim cu înlocuitori, cu substitute de iubire.

Şi ce ne rămâne? Dorul, neîmplinirea care e tot un dor. Unul nesfârşit, care doare, care spintecă inima în fărâme.

Peroraţii despre iubire pot exista la nesfârşit. Ar trebui să-i descurajeze pe cei amatori. Însă, impulsul este cu mult deasupra oricărei raţiuni. Nimic nou sub soare, cum spune Ecleziastul. Şi atunci, la ce bun?

O dragoste, nici mai aşa, nici mai altfel decât oricare alta. Dar fiecare dragoste e unică în felul ei, ori cel puţin aşa ne place să credem. Poate doar faptul că amândoi îşi consumă sentimentele în scris: *„Dragostea e dulce-n gustul ei amar / Şi în noi azvârle pumni de poezii”* ***(Pentru veşnicie clipele se pierd).***

Licenţe poetice: ”*pe-a vieţii cărări”, „Noi suntem o poemă-ntr-a frigului unghere”; „pe-a clipei dimineţi*” ş.a.

Şi, filozofic, eminescian, meditaţii despre trecerea lumii: „*Toate se vor trece, pe degetul lumii, / S-or roti aievea, parc-ar fi la vals, / Pe când nemurirea prinsă-n vârful lunii / Va rămâne-n Rai veşnicul popas”* ***(Pentru veşnicie clipele se pierd).***

Ajunsă înspre jumătatea existenţei, “*într-un căuş al clipei”* de răgaz, poeta întreabă viaţa: “***Tu viaţă: Cine eşti?”*** şi alte întrebări asemenea: *“De ce aleargă viaţa ca un gând?”* Dar neprimind răspuns

pe potriva întrebării, poeta îi cere: “*O, de-aş putea să te cunosc mai bine / Să recroiesc neantul într-un vers / O clipă aş uita atunci de mine / Şi te-aş zidi în miez de univers…”* ***(Tu viaţă: Cine eşti?)***

Sigur că răspunsurile sunt diferite pentru fiecare persoană, nu există un răspuns unanim. Şi până la urmă, depinde numai de cel care întreabă.

O altă meditaţie cu inserţii aforistice: “*Nedumeriţi ne ducem clipa / Şi tot purtăm în sân poveri / Dar aruncăm în vânt risipa / Din mult prea multele plăceri”* ***(Ce-i viaţa?)***

Nu lipsesc din aceste poezii memoriale, toamna, cu plânsul ei de frunze, „*frigul ce plânge-n morminte”;* umbrele vieţii, aripe moarte, aripe vii, vise târzii, cuvintele care rămân dezgolite în crivăţul iernii, un decor brumat, râul de lacrimi ce trasează hotar; tăcerea care muşcă din lună, până şi vântul şuieră pe stradă mirat, dorul este aprins în pridvor, luna coboară în lut preschimbată, cam aceasta este atmosfera din poezia ***„E toamnă afară”.*** O strânsă corespondenţă a naturii cu sentimentele autoarei, caracteristici ale simbolismului.

Şi cele care urmează sunt scrise în acelaşi ton elegiac, romanţios, mohorât, bacovian. Tristeţea atinge punctul culminant în strofa: „*Neputinţa vine, dorul înfloreşte, / Inima mă doare, sufletul e trist,/ Ard o lumânare, clipa se topeşte / Şi mă-ntreb în lume: de ce mai exist****?”(Viaţa rătăceşte).***

Din iubirea celor doi, atât le-a mai rămas. Să se întâlnească în vis. În orice caz, ceea ce se vede nu e decât: *ceaţă, iluzii şi fum****. (Aştept un rod al dreptăţii)***. Dar din cântecul iubirii, pe care autoarea îl strigă şi care se loveşte de ziduri, întorcându-se în ecoul trist al absenţei?

În poezia Manuelei Cerasela Jerlăianu**, luna** are un rol important. Ea e o prezenţă constantă şi ia diferite aspecte şi însuşiri: e funebră când trece, uneori se îmbracă-n beteală şi aşteaptă s-o poftească cineva la bal; alteori, luna îi îmbată cu versuri în zori.

Altădată luna „*prinsă-n noapte se schimbă la culoare / Dansând focul tăcerii cu stelele-n perechi”* ***(Cui crezi că îi pasă...)***

Ploaia, de asemenea, este în ton cu sentimentul apăsător care o bântuie: uneori e o ploaie banală, dar care cântă din ţambal, ploaia are aripi de ceară, şi îndeobşte, ia chipul tristeţii, al absenţei.

Umbra, de asemenea, omniprezentă: uneori, sub formă de mantii de umbre; există şi umbre albe de toamnă, ascunse-n dorinţele cele mai rare.

Toamna, în schimb, e cuminte şi tace, *„ca visu-n amurg de dureri”.*

Tăcerea ia chip de demon care o chinuie: *„Dar demonul tăcerii stă la pândă / Şi-atunci mă pierd în lumea unui gând”* ***(Tu înger eşti).*** Dar, *„la umbra tăcerii*” îngerii trec. În mod cu totul curios, *„Acum tăcerea şade spânzurată / De verzi iluzii-ajunse pe tavan”* ***(Tăcerea şade spânzurată).*** Şi mai curios este faptul că: *„Florile tăcerii lăcrimează-n glastră / Dar eu mă pierd cu tine într-un gând”* ***(Tăcerea şade spânzurată).***

Tema **îngerilor** este abordată foarte des, îngeri sunt peste tot, cei doi îndrăgostiţi sunt îngeri albi: *„Suntem doi îngeri albi, în raiul plin de vise / Şi ne-am dat mâna-n ger simţind frigul din lut, / Iar prin tăcerea nopţii cu suflete deschise / Noi alergăm cu toamna în chipu-i desfăcut”* ***(Suntem doi îngeri albi).***

Despre sine, autoarea spune: *„Eu sunt aceeaşi sferă de lumină / Şi-nmuguresc în acest trup de lut / Lăsând puterea dorului să ţină / Ca farmecul tăcerii absolut****”. (Îţi dau inima curată).***

Prezentul este numit de poetă *„soarele clipei”,* transformat în *„durerea clipei”*. Pentru ea e *„clipa-nveşmântată în versuri străvezii”****(Cui crezi că îi plasă...);*** cu alte cuvinte, poeta înnemureşte clipa. În disperarea de a prelungi clipa iubirii, poeta spune: *„Te ţin captiv în versuri amorul când îl scriu / Şi îl fac sărbătoare, chiar dacă tu spre casă / Treci doar cu paşi de lună prin noaptea mea târziu”* ***(Cui crezi că îi pasă...)***

Însă, fără iubirea ei, poeta se simte *„în dor pierdută”.* Şi nu e de mirare, pentru că, spune ea: *„Mă gândesc că niciodată n-am să am ce am pierdut / Fiindcă inima bolnavă de iubire s-a umplut.”* ***(Suntem plini de-atâtea ploi).*** Iar acum: *„Plouă cu singurătate, suntem plini de-atâtea ploi”*. Pentru că: *„Mrejele iubirii poartă aripi frânte”* ***(Mai trece un timp...).*** Cu toate acestea, poeta este optimistă: *„Te-aştept să vii din frigul care te-a rătăcit / Port soarele în suflet în noul răsărit”* ***(Să nu mă cerţi iubite).*** Speranţa reapare, ca-n prima dimineaţă de luni a

omului: „*Când în puterea nopţii speranţa-n mine zburdă / Şi visele din suflet rămân nemuritoare*” ***(Noaptea în mine plânge).***

Pierderea definitivă a iubirii provoacă dezastre în jur: florile ofilesc în fereşti, „*se clatină viaţa pe clipe mărunte*”; *„Culorile vieţii coboară în bernă, / Iar marea se-ntinde cu valul pe jos, / Se-nchide o pleoapă şi-n clipa eternă / Tot cerul se-apleacă în timpul ceţos”* ***(Se supără marea...)***

Poemele acestea ar fi de folos adolescenţilor să-şi definitiveze simţirile. Sau vârstnicilor care au uitat ce e iubirea şi până şi amintirile îi trădează. Ei vor să retrăiască măcar o fărâmă din ceea ce a fost altădată, ca să se simtă vii din nou.

Poate că pentru poeta Manuela Cerasela Jerlăianu, partenera de versuri a poetului Ion Vanghele, aceste poeme exprimă trăirile lor incandescente, până când poetul a decis să plece în lumea în care se aud doar cântece suave de îngeri. Poate că toţi cei care au pierdut pe cineva, vor simţi fiori nostalgici când vor citi. Versurile transmit emoţii, vibraţii şi nu se poate să nu rezonezi la ele. De aici până la o valoare universală, mai e un pas. Să sperăm că-l va face cât de curând, eliberată de aceste angoase şi nostalgii, în aşteptarea ilustrului anonim, în stare să-i reinventeze surâsul...Autoarea singularizează sentimentul care îi străbate fiinţa, dintr-unul comun, îi conferă o aură sacră. De aceea, spune: *„Şi căi nestrăbătute se împletesc uşoare / În visele iubirii de-a pururea tot vechi”* ***(Cui crezi că îi pasă...)***

Până atunci, universul ei este încărcat de nori, de umbre, de vântoase şi de stele care cad necontenit. Iar poeta îşi aşează ofranda pe „*altarul durerii”*. Dar, vorba poetei: ***„Cui crezi că îi pasă...”***

Poeta a experimentat iubirea consumată în cuvinte, cu miresme de busuioc, ştiind că doar ea e trainică şi rămâne în veşnicie: *„Dar iată-ne, azi scriem împreună, / Suntem nemuritori în veci la rând, / În versurile care-or să rămână / Când umbrele în lume nu mai sunt”* ***(Eu ţi-am vorbit cu îngerul din rai).***

Cuvinte rare: o lavină, glas angelin, divagaţii, la mezat, orbeţi, ţiplă, ş.a.

În tabloul panoramatic al liricii poetei Manuela Cerasela Jerlăianu, volumul de faţă reprezintă un punct de reper, o piatră de încercare care probează virtuţile autoarei, nu numai în cadrul frumos,

al naturii sau al împrejurului, ci, ne învaţă cum să trăim durerea, pierderea, nefericirea şi să trecem dincolo de toate acestea zâmbind, cu optimism şi cu încrederea că mâine va fi o zi cu totul specială. Totul e să avem răbdare şi încredere.

20 Mai 2017

IUBIREA – ZBOR CU ARIPI INFINITE

Manuela Cerasela Jerlăianu & Ion Vanghele, *Două inimi bătând pe același portativ,* Editura Stef, Iaşi, 2016

Superbă metaforă a sufletelor pereche! Doi autori de poezie s-au întâlnit pe aceeaşi undă, în imensul câmp de flori proaspete, al poeziei. O competiţie între miresme de inefabil? Se poate spune şi aşa.

E firesc, la urma urmei. Nu poţi cânta iubirea, fără un model, un chip real, pe care, imaginaţia creativă îl înveşmântă în culori şi stări inefabile. Imaginarul împletit armonios cu însuşi izvorul.

Întâmplări, sentimente reale sau nu, acest lucru nu e important. Semnificativ, remarcabil e faptul că ei reuşesc să transmită o stare poetică inedită. Şi cine nu a scris iubitei/iubitului versuri de dragoste, atunci când inima îi dădea ghes? Până aici, nimic nou. Câţi îndrăgostiţi nu şi-au înscris numele în cartea nemuritoarei Iubiri?

Chiar din primul poem, autoarea îşi declină intenţiile într-un viitor destul de promiţător, în care oniricul şi realul se amestecă: *„Demoni de pâslă vor zbura-n tăcere, / Prin cerul lor de sticlă iar vâslind, / Eu am să beau din gura ta cu miere, / Din somnul tău când m-oi trezi iubind” (Şi iar ne pierdem).* E limpede că e vorba de o proiecţie imaginară, o dorinţă, un ideal.

De notat, verbele de mişcare: ne rătăcim, ne pierdem, ne avântăm, vom fugi, ne-om perinda, „*Noi o să lunecăm cuminţi”,* ne-om răsuci, ş.a. Dar există şi verbe statice: te aştept, (tot o proiecţie a dorinţei), „*Eu voi sta cu noaptea să te-aştept la uşi”;* „*Luminaţi de raze lungi şi aurii”;*ş.a.

Interesantă este empatia celor doi, femeia trezindu-se iubind, din somnul Poetului. Şi iarăşi interesant este că protagoniştii acestei iubiri virtuale, se desprind de ei înşişi şi se contemplă: *„Unde-n patul clipei ne-om vedea răpuşi” (Ne vom rătăci).*

Şi până la urmă, din această experienţă erotică, rămân: *„Pentru amintire versurile poate, / Vor rămâne-n carte pentru-a se citi” (Ne vom rătăci).*

Dar poeta are şi o justificare: *„Suntem poeţi, frumosul ne provoacă / Şi floarea prinde ziua să-şi desfacă / Din frumuseţea dulce risipită, / În fiecare clipă de ispită” (Suntem poeţi).*

Fiecare pereche de îndrăgostiţi are iluzia că iubirea lor e unică şi mai ales, că rezistă în veşnicie. Şi dacă nu poate nimeni să reţină iubirea în chip real, măcar în somn sau în amintire. Visul e statornic, el redă cel mai bine sentimentul, sau măcar adierea lui.

„Mă lasă-n amintiri acum să sper, / Să te închid ca-n teama mea de ger, / În somnul meu fiinţă să colinzi, / Ca luna rătăcită în olginzi” (Suntem poeţi).

În vise nimeni nu se miră de nimic. Totul pare atât de firesc. De fapt, fiecare jinduieşte după Paradisul pierdut, după acea stare de beatitudine cunoscute doar înainte de fericita cădere. E aspiraţia pură după ideal, după forma perfectă.

Autoarea a iniţiat chiar şi un *Dialog poetic* între Iubită şi Poet. Un dar de cuvinte-pereche pentru doi oameni care se caută. Şi în timp ce: *„Toamna, frunzele răstoarnă, / Un covor fără sfârşit, / Visele nu pot să doarmă / Au zburat în infinit” (Dialog poetic).* Interesantă această mişcare – de la vertical la orizontal – frunzele ce zboară şi invers, visele zburând spre infinit.

Nu lipseşte promisiunea iubitului: *„Vom fugi prin lumea toată, / ca a visului părere / lăsând dincolo de poartă / vechea umbrelor durere” (Dialog poetic).*

E aici un fel de teoretizare a idilei, pe trepte de cunoaştere, apropiere, unire, despărţire.

Comparaţii uimitoare: *„trece luna / albă ca o suferinţă”.*

Iubita aspiră către înălţime, către zbor, însă Poetul, contrar menirii sale de a te purta prin spaţii necunoscute, o aduce cu picioarele

pe pământ, într-un concret ispititor şi deloc tainic. Şi toate acestea pentru că: *„Tu eşti muza mea aici, / un izvor de legământ, / voce dulce cu lipici, / în gerul de pe pământ” (Dialog poetic).*

În orice caz, nu e lipsit de farmec acest joc erotic, fie şi din spirit ludic. Jocul continuă cu poezii adresate unul altuia, cu aceeaşi dezinvoltură. Un joc fecund, născător de pronie poetică.

Că iubirea lor e onirică, reiese din multe versuri: *„Eu îţi sărut gura de fragă, / Frumoasa sufletului meu, / Când noaptea către zori aleargă / Şi eu alerg prin vis mereu. // (...) // Apoi te pierzi ca o părere, / Pe un uitat de vis tărâm / Şi-n noaptea plină de tăcere, / Doar macii înfloriţi rămân”. (Eu îţi sărut...)*

Şi ca o confirmare, vine răspunsul Iubitei: *„Frumosul meu, acesta-i visul, / Ce vine-n noapte repetat, /Pe umeri poartă paradisul / Şi bolta cerului stelat. // Azi îngerii ne stau pe umeri, / Altarul geme-n rugăciuni, / Tu paşii mei vii să îi numeri / Şi versurile să le-aduni” (Frumosul meu).* Totul ar fi aproape perfect, dacă n-ar interveni un al treilea personaj, Lenuţa, care vine beată, în vis, să le alunge dorurile. Până la urmă, autoarea recunoaşte: „*Că jocul ăsta de copii, / Durează numai o secundă” (Frumosul meu).*

Plonjarea din oniric în real, se face brusc, cu efect de duş rece sau de săgeată care-i însângerează mâna, ceea ce dă naştere unei asociaţii neaşteptate: „*Şi sângerez ca-n crânguri luna, / Când soarele în pat aştept”. (Frumosul meu).*

Un excelent poem dedicat lui Eminescu face cinste iubitorilor de poezie clasică, care-l urmează şi-l omagiază în vers: „*Versurile sale bat malul fiinţei, / Stelele cutremur îngeri în înalt, / Eu sărut din pulberi aripa dorinţei, /De a fi prin vremuri tot aşa de cald.” (Eminescu vine, Eminescu trece).*

Parafrazând celebra *Glossă* eminesciană, poeta subliniază faptul că marele poet se continuă în toţi poeţii, de-a lungul veacurilor, într-o contopire nu numai spirituală, dar aproape organică: *„Anotimpuri surde*

trec prin noi de-a valma, / Lumea tot se surpă şi poeţii mor, / Tu poet prin mine, hai încarcă-ţi arma, / Umbrele din tine fă-le viitor.” (Eminescu vine, Eminescu trece). Trece, dar lasă urme adânci care nu se vor şterge niciodată.

Influenţele sunt multiple, de la clasici la contemporani: *„Rătăcind pe ulicioară”; „Întuneric şi lumină”; „somnoroase / Păsări adormite-n crâng”;*ş.a.

Nu lipsesc asonanţele poetice: valul/anul; urme/nume; trăznet/deget; paharul/anul; clocotinde/oriunde; bairam/filigran; strâmte/părinte; şi altele.

Dar nici cuvintele apoetice: ne hidrazează, luna excesivă, (sintagmă forţată); ţipla, ierbure, *„grădina debordează* (culmea!) – *de năluci; fiinţe nefinalizate;* nărod, *„somnul vrac”;* aripe, pervers, parşiv, lipstik, napistran.

O anume predilecţie către atmosfera bacoviană,
încărcată de ploaie, de un cer tăcut, de luna funebră, de umbre de toamnă, dar şi pentru tonul elegiac al lui Eminescu: *„Scuturându-şi gândurile, / Sărutându-mi rândurile” (Ceasul bate); „Sălciile dulce plâng, / Rămurelele îşi frâng” (Ceasul bate); „Când eu în braţe te-oi cuprinde / Şi tu de dor iar plângi...şi taci...” (Ne-am întâlnit); „Să ne-ndreptăm colo în crângul des”(Cuprinde-mă);* etc.

Sintagme şi metafore proaspete – *adumbră primăvara,*
lumea asta furnicară, flori de vânt, „te cercui în cuvinte să te am”.

Treptat, iubirea declarată devine fior erotic, însă departe de versurile licenţioase care se practică astăzi, care cad în vulgaritate şi chiar pornografie. Iubirea celor doi, e un timid exerciţiu de erotism.

„Tu sânul îl scoţi în palme-ntr-o doară, /Rotundul cel tare de gură hapsân, / Hulubi de lumină ce umbrele-şi zboară/ Doar macii din buze pe sfârcu-i rămân” (Iubirea mea...)

Dar toate aceste închipuiri nu sunt decât dulci şi nevinovate asociaţii lirice, în comparaţie cu literatura actuală. Şi până la urmă, cititorii nu doresc decât să se regăsească în diferitele ipostaze ale iubirii ideale.

Motive hierofanice frecvente: „*toţi îngerii-au plecat*"; *„Îngerul rupe-n palme trandafirul"; „De îngeri albi mă simt curtată";* dar şi elemente cosmice: spaţii de lumină, *„Prin alte lumi pierdute printre sori" (Cuprinde-mă).* Alteori apar: *„fantastice hidre"; „himere de apă"; „ciudate fiinţe de smoală"; „albe năluci": „Îngerii coboară în grădină".*

Dar în acelaşi timp, celestul cu teluricul se amestecă, şi cei doi aterizează în spaţiul agrest, concret şi sigur, cum ar fi: câmpia, dealul, oraşul, crângul des, şerpuitele cărări, în şură, unde cei doi îşi permit: *„Să aruncăm în lună cu ţigări / Şi pumnii de tăciuni plini de măceşi" (Cuprinde-mă).* Lumea devine: *„de foc şi pucioasă";* iar noaptea e plină de *„stele ce plâng"; „neantul se-ntinde".*

Iubirea ia diferite ipostaze: e vehementă, iubirea *„împunge c-un junghi",* iubirea e *„de patime-muşcată"; „iubirea-i fantasmă";* altăoară, iubirea *„şade pe-o rână".*
Câteodată, *„Amorul e nebun";* amintirea se învârteşte beată, iar o dată autoarea spune: *„Iubirea uitată în noi a murit!" (Cu false iluzii...),* pentru ca apoi să conchidă: *„Iubirile toate se nasc şi-apoi mor" (Cu false iluzii...)* Dar şi: *„Iubirea e o floare, prin vremi devine spin"* . Şi mai mult decât atât: *„O hidră ce ne muşcă şi-mproaşcă-al ei venin" (Cararmă ne-ntărită).*

Atunci, la ce bun acest demers poetic? Sau poate de aceea...

În toate aceste trăiri sentimentale, răzbate un dor de candoarea copilăriei, de jocurile de atunci, de *„Mireasma florilor pierdute ieri".*

Discursul poetic al celor doi, coincide cu felul fiecăruia de a fi, ei îşi prelungesc în actul creativ, stările erotice. Şi, cu toate că trăirile sunt virtuale, simţi autenticitatea, adevărul lor care se cere împărtăşit.

„În cerul visului suind” – cei doi închipuie perechea ideală, eventual în Grădina Raiului, dar, iată că, intempestiv, o umbră apare şi atunci: *„Rup dorul pătruns în grădină / Şi pun două ceşti cu cafea”;* e şarpele care a adus şi mărul ispitei cu el, îmbiindu-i cu aburul cald şi îmbătător de cafea.

Altădată, bărbatul o aşteaptă pe Nuţa, personajul amintit în mai multe rânduri, şi poetului i se pare inutil să mai scrie „*al poeziilor vers*”, şi intră în jocul seducător al iubirii: „*Cuvintele râd, se dau huţa, / Se zbenguie toate flămând / Şi eu care scriu către Nuţa, / Iar versul nu-mi iese plăpând. // Îmi muşcă o rimă urechea / Şi cade pe brânci un cuvânt, /M-apucă toridă iar setea / Şi-azvârl călimara-n pământ”,* visând: „*Ca Nuţa alături să-mi steie, / Să gust dintr-o ţâţă profund, / Că de-aia e dânsa femeie / Şi-n poala cu flori mă ascund.” (Cuvintele sar...)*

O oarecare apetenţă pentru astrologie, pentru magie şi vrăjitoare se preschimbă în persiflare la poetul ce aşteaptă lucruri practice, concrete şi nu mistere nedezlegate şi predicţii. De aceea el pune lucrurile la punct şi împărăştie vraja: „*Trec vrăjitoarele cu mersul lor şontâc, / Zvârlind cu ochii la madam Niţuică, / -Vă spun ca să vă treacă de urât / C-aici noi am putea sorbi o ţuică” (Trec vrăjitoarele...).* Luna e *„de himere”.* Poezia face trimitere la Topîrceanu şi la *Balada chiriaşului grăbit.*

Avem aici întreg arsenalul vrăjitoresc: cucuvelele, poţiunile magice care stau în vitrină, ghiocul (nelipsit), pipa împrăştiind fumul absolut obligatoriu, vadra de cafea în zaţul căreia se ghiceşte, mătura pe care zboară zgripţuroaica. Întreagă poezia e o parodie la literatura de gen ocult.

Predilecţia pentru Bacovia este evidentă: „*Şi-n criptă ca Bacovia m-ascund”*; cu tot bagajul lui autumnal şi pluvios: „*Lumina ta pe umeri cade tristă”;* cuvintele sunt grele, *„Doar umbre şi paşi răscolesc prin ţărână*”; trec prin noapte, „*năluci ciudate*”; „*un ţipăt de păsări ce nu se termină”;* nelipsiţii corbi „*smulg clipe”* la un vechi

parastas, ba şi un vârcolac, un peisaj dantesc în care ard în flăcări Troiele goale, „*Şi fug saltimbancii în hohot pe drum*”; veacul ne poartă „*în acelaşi sicriu*”. Poetul îşi cheamă iubita, nu cu vorbele lui Bacovia „Iubito, e un mort în oraş”, dar cu o chemare la fel de ciudată şi tristă: „*Iubito, hai vino, vom merge la crâşmă, / Iubirea se vinde la sticlă c-un pol”.*

Şi în peisajul acesta dezolant, poetul spune: „*Pe chatul cu tine voi pune un link”,* plonjând în realitate. *(Hermetice drumuri).*

Relaţia cu timpul nu este întotdeauna aceeaşi. O dată: „*păgână e clipa”;* altădată „*de clipa durerii mă ţin cu o mână”; „Trec orele-ncet şi rămâne nimicul” (Trec orele...)*; „*Clipele se mistuie uitate”;* o luptă surdă cu această realitate care nu poate fi măsluită.

Ispita e asemuită cu un cal zburând în noapte, luna e moartă, „*Azvârlind cu vipii către univers”,* iar deodată apare: „*Calul de-ntuneric, nechezând pervers”.* E o atmosferă propice magiei: „*Undeva departe, undeva în zare, / Glasuri de copite sună înfundat, / Prin hugeac de umbre, zboară căprioare, / Îngerul din lună somnul le-a stricat” (Caii aleargă).*

Pentru Manuela Ion – „*Miresma lumii*” are *„miros de lut”.*

E cert că poeţii şi-au creat un rai al lor în care, anevoie pătrund ochi străini. Ei lasă vederii doar ceea ce doresc să arate şi să spună lumii. Taina însă, rămâne zăvorâtă-n cuvânt, dar mai ales în tăceri revelatoare: „*Când luna bate să deschidă uşa / Din raiul nostru versul ne zâmbeşte / Şi-o rimă se aşează ca mănuşa,/ În poezia ce se-ntrezăreşte.” (Când luna bate).*

De altfel, această taină a lor îi uneşte şi-i motivează, făcându-i, pe unul fiecare, mai puternic: *„Azi versul ne uneşte în drum spre veşnicie, / Că poartă-n el iubirea cu gust dulce de măr” (Când luna bate).*

Două motive apar foarte des; marea şi trandafirii, cu nuanţe şi semnificaţii multiple. Se pare că aceste două elemente sunt legate:

„Când dânsa se stinge în jocul iubirii/ Din marea durere răsar trandafirii” (Răsar trandafirii).

O frumoasă elegie poartă numele *„Se scutură pomii”* în care plânsul naturii se împleteşte cu nefericirea poetului: *„Se scutură pomii de verdele freamăt, / Când vântul i-atinge, când vorba e geamăt / Şi dorul mă umple cu-al apelor şopot, / Tăcerea se sparge cu sunet de clopot. // Pădurile cântă cu glasuri de grauri, / Flori plâng parfumate pe verzile plaiuri, / Doar eu toată vara iubirea o caut / Şi serile mor şoptindu-mi din flaut. // Suspină grădina cu frunza în vânt, / Pustiu mi-e în suflet şi nu pot să cânt, / Unde e dorul? Încet el se duce, / În umbra livezii, încet să se culce.”*

Şi din nou elemente bacoviene în poezia *„Nopţi de februarie”:* ninge murdar, *„E cerul mort şi cenuşiu”; „carul nopţii trece funerar”;* birtul e gol, *„Miroase putred numai a tutun/ Ninsoarea ca un giulgiu se revarsă”;* copacii sunt disperaţi, visând la primăvară, până şi cuvintele sunt îngheţate, *„În cer se urcă fumul ca un mort”*. Mai mult, apare sintagma bacoviană: „*Tot cerul e ca un sicriu de plumb*”; pe când: *„Ne rătăcim fiinţă prin genune, / Ca îngerul ce a căzut damnat”.* De altfel nu e prima dată când autoarea scrie despre moartea cerului: *„Cerul e mort de-atâta-nsingurare” (Cerul e mort...)*

Dar poate că niciunde nu e tonul atât de trist şi de apropiat de Bacovia ca în poezia: *„Ninsoarea cade...”: „Ninsoarea cade cenuşie, / Peste amurguri cenuşii, / Pe străzi se-ntinde prin orgie, / De vorbe singure şi gri. // Nocturne trec femei pe stradă, / Cu nostalgii de mahala, / Doar lămpi gălbui au prins să ardă, / În faţă pe la cafenea. // Aud cum tocurile bat, / Ca într-un joc de castaniete, / În noaptea care s-a lăsat, / Pe-un colţ de stradă, pe-un perete. // E un potop umplând scuare, / E un nămol ce curge lin, / În fulgii repeziţi iar moare / Al meu oraş câte puţin. // Doar case se deşiră sumbre, / Şi plâng iar în grădini târziu, / Când iarna prinde ca să umble, / Foşnind cu paşii a pustiu. //*

Un plumb de iarnă ne loveşte, / Atât de trist, bacovian / Şi peste burg noaptea păşeşte, / Cu doruri ninse în alt an..."

Atmosfera nu se înseninează nici în poezia următoare: *„Trec îngeri negri":* vântul se înfige-n oase, frunzele aurii cad, „*Cerul a-nceput să cadă*"; noaptea cade funebră, peste tot sunt umbre de himere, care fug năuce. Poeta mărturiseşte: *„Există între noi destinul tragic" (Abandonaţi),* o predestinare care trebuie împlinită.

Peisaj autumnal, peisaj hibernal, la fel de triste şi cenuşii. O singură dată, poeta spune: „*Iubirea e o primăvară/ Care va înflori în curând" (Se scutură...)*

Cenuşiul anotimpurilor este în consonanţă cu sentimentul iubirii. Astfel, „*Iar vântul se pune pe plâns"* şi *„Prin seară şi noi suspinând, / Ne ducem de dor îngheţaţi, / Prin veacul aceasta trecând, / Cu paştii prin ploi cantonaţi" (Vântul plânge...); „Plouă cu singurătate, suntem plini de-atâtea ploi"*- spune poeta în poemul: „*Mă duc să dorm".*

Altădată, „*Toamna este parfumul din pădure, / Ce-mprăştie noian de frunze aurii, / Şi pregăteşte cerul să îndure,/ Trecerea zilelor confuze şi pustii" (Toamna este parfumul...)*

Există şi o imagine stereotip: ori el, ori ea, pufăie din ţigarete Kent, ridicând în aer cerculeţe fumurii. Cafeaua şi Kentul nu lipsesc de pe masa poeţilor şi crează atmosfera de boemă literară.

Geniul topîrcenian înfloreşte în poezia „*Printre umbre..."* – cu întreaga lui putere de persuasiune, cu autoironia şi umorul nelipsit: „*Printre umbre revărsate, / Trec copacii supăraţi, / E tăcere în cetate / Şi atâţi însinguraţi. // Pe câmpie arde luna, / parc-ar sta în cer de veghe, / Ne lăsăm în viaţă urma, / Rătăcind pe mii de leghe. // Eu mai scriu îmi este foame / Şi cuvinte-ncep să torn, / Îngerul din mine doarme, / Legănat de-al nopţii somn. // Luna palidă se-apleacă / Peste case şi grădini, / Scuturând din poală parcă, / Pumni arzând de mărăcini. // Trec fecioare despletite, / Cu obrazul lor cel pal, / De*

iubire încolţite / Într-un vis autumnal. // Noaptea-n noi e desfrânată, / Se dezbracă-ncet senin, / Azvârlind cu promoroacă / În copacul din vecini. // Undeva plânge o goarnă,/ Geniul nu s-a mai născut, / Numai îngerul meu zboară / În luceafăr prefăcut. // Nu-l cunoşti, nu te cunoaşte, / Râul susură încet, / Vântul prin grădină paşte / Doar miresme în boschet".

Ca orice îndrăgostiţi, poeţii nu pot să-şi pună *„Eterna întrebare": „Eterna întrebare ce o pun: / Iubirea este un sfârşit de drum, / Sau poate e un veşnic început, / Pe care unii astăzi l-au pierdut!?"*

Şi poate că definiţia cea mai complexă a iubirii este: *„Zbor cu aripi infinite"*. O metaforă foarte reuşită: *„alb de paradis" (Cu toţi râvnim).*

Dureri sau bucurii, dor şi împliniri, iubirea se consumă discret, ştiută doar de cei doi, care au simţit nevoia să-şi aştearnă în vers, trăirile comune, *„Sub două lumi, amurg şi răsărit"* în care viaţa, în drumul ei coboară. *(Amurg şi răsărit).*

Deşi fiecare cuplu de îndrăgostiţi consideră că iubirea lor este altfel decât a celorlalţi, ei se pot înfrupta şi din experienţele altora şi din exemple livreşti, pentru a-şi îmbogăţi iubirea.

Şi până la urmă e frumos să-ţi construieşti *„castele de nisip"* din *„iubirea trecătoare",* ca să rămâi cel puţin cu iluzia că totul poate fi veşnic. Construcţia în sine este stimulatoare şi îţi măsoară aripile.

15 Aprilie 2016

INCURSIUNE ÎN LUMEA BASMULUI

Ion Vanghele & Manuela Cerasela Jerlăianu, *Hermeneutica,* Volumul I

Excepţională această idée de a teoretiza apariţia creaţiei folclorice, cu toate specificităţile ei. Suscită un interes maxim şi luminează unele aspecte privind acest domeniu, destul de vechi. S-a întrebat vreodată cineva, ce vârstă are basmul popular sau cel cult? Citim poveşti, ne plac, copiii nu pot trăi fără ele, dar de unde vin şi cine le-a născocit? Care Moş Scornici s-a gândit să le facă viaţa frumoasă copiilor?

Ca autoare de basme culte şi poveşti poematice, m-am întrebat adeseori, care e originea acestora? Lucrarea aceasta, semnată de doi autori cunoscuţi, vine cu răspunsurile.

Abordând un domeniu de interes mai puţin cunoscut şi anume, teoria creaţiei folclorice, autorii de faţă se înscriu în rândul cercetătorilor şi teoreticienilor curentelor existente din spaţiul cultural românesc, până acum, insuficient sau superficial explorat de specialişti.

Este vorba de o tematică vastă şi extrem de interesantă, cum vaste şi variate sunt creaţiile însele care au stat la baza cercetării.

Volumul începe cu "*Noţiuni introductive"* – în care se definesc termenii "*Monogeneză"* sau *"Poligeneză",* curente care, specifică autorii, se contrazic reciproc.

Fără a avea pretenţia adâncirii în acest subiect fascinant pentru cei care studiază teoria creaţiei populare, am aruncat o privire asupra cărţii, căutând să mă familiarizez cu noţiunile şi cu specificităţile care decurg din ele. Şi, ceea ce am descoperit este cu adevărat fascinant.

Cartea e rodul strădaniilor unor oameni pasionaţi de creaţia artistică în acest domeniu, ca urmare a studierii documentelor unor exegeţi autorizaţi cu trimitere manifestă spre basmul popular, care, fie că e "*creaţia unei persoane sau unui grup, aparţinând unui anumit spaţiu*

cultural" (monogeneza), fie se poate naşte în mai multe locuri simultan (poligeneză).

Demontarea mecanismelor creative poate avea un impact stimulativ asupra altor autori. Trezind interesul pentru acest proces care duce la naşterea unei opere literare, fie cu caracter popular, fie cult.

Autorii aduc argumente pentru înţelegerea şi cunoaşterea "arhetipului" şi a cauzelor care îl generează, dar şi transformarea în produs folcloric sau motiv popular, în cadrul procesului de creaţie.

Definiţia basmului, această "*specie literară a genului epic"* după Cecilia Stoleru: "*Opera narativă în proză, (mai rar în versuri), de întindere mică sau mijlocie, în care realitatea este transfigurată în fabulos, iar personajele poartă valori simbolice."*

E necesar în abordarea unui subiect atât de generos, să pornim de la definiţie, pentru cunoaşterea fenomenului, sau măcar a domeniului cercetării şi a categoriei în care este încadrat. Originea basmului se află, desigur, în creaţia populară. Şi definiţia lui Lazăr Şeineanu explică caracterul supranatural al acestei specii de literatură: "*basmul, este o formă a genului narativ, al cărui caracter esenţial, este miraculosul, supranaturalul."*

Sunt şi alte definiţii citate de autori: Nicolae Roşianu, George Călinescu, Ovidiu Bârlea, A. van Gennep, B.Malinowski.

Toţi aceşti exegeţi recunosc caracterul fantastic, (ficţional) al basmului, dar şi caracterul dramatic, prin înfruntarea dintre bine şi rău, precum şi definirea unor arhetipuri: Făt-Frumos, Zmeul, Zâna sau Fecioara de Împărat, Vrăjitoarea sau Muma Pădurii, uriaşii şi piticii ş.a.

Ion Vanghele şi Manuela Cerasela Jerlăianu prin studierea acestor definiţii şi exemple, vor să pătrundă până în esenţa basmului, la valorile lui de semnificaţie ca şi la mesajul istoric pe care acesta îl transmite sub formă de simboluri. Simbolistica basmului conferă conţinutul fantastic al acestuia, de transformare a realităţii în ficţiune. Se produce, aşadar, o mitologie a realităţii, pe măsură ce

povestitorul/povestitorii se îndepărtează de sursa informală primară. Concluzia autorilor este că "*basmul nu reflectă o realitate, ci simboluri ale realităţii, prin construcţia sa, el devenind o ficţiune în totalitate*".

E interesant de ştiut pentru cei care doresc să se adâncească în studierea fenomenului creativ sau al culegerii de producţii foclorice. Se dau mereu exemple din basmul cult "*Povestea lui Harap Alb*", unde fabulosul şi realitatea se împletesc. Acţiunea şi personajele acestui basm oglindesc viaţa satului şi a locuitorilor lui, într-un anume context istoric, geografic şi cultural. "*Eroul principal al acestui basm, este mezinul Harap Alb, care nu este un personaj fantastic. Este însă un ţăran, cu calităţi deosebite, dar nu supranaturale, cu însuşiri morale*, ș.a.m.d..."

Şi, explică autorii lucrării de faţă, în basm avem de-a face cu două realităţi: "*una care reflectă timpul povestitorului când acesta încearcă să transforme fantasticul basmului într-un lucru credibil, transpunând lumea fantastică în - realitatea trăită de povestitor, realitatea care prin folosirea simbolurilor a devenit criptică, fabuloasă, motivul popular gestionat de povestitor fără ca acesta să-i înţeleagă semnificaţia*".

De notat că, una este realitatea în limbajul povestitorului, alta în simbolismul poveştii transmise, sau a perspectivei din care este istorisită povestea şi ne este transmisă informaţia. La Ion Creangă care este un autor plin de vervă, realitatea poveştii este înlocuită de realitatea autorului însuşi şi de farmecul cu care acesta îşi transmite povestea.

În continuare, autorii de faţă aduc informaţii "*Despre motivul folcloric şi arhetip*". Ce este motivul folcloric? s-ar putea întreba cititorii curioşi. În accepţiunea autorilor, este "*O realitate istorică, care serveşte autorului drept model al creaţiei sale artistice, poartă numele de arhetip*". Şi vin cu o completare care lămureşte şi mai mult lucrurile: "*O realitate istorică, devine motiv folcloric, atunci când este reflectată în mod virtual în creaţia artistică a autorului, sub formă de simboluri*".

E limpede că pentru a se ajunge la cunoaşterea adevărului istoric, cercetătorul trebuie să cunoască atât produsul folcloric cât şi istoria naţională şi universală.”*Numai pe baza acestei cunoaşteri, el poate să stabilească obiectul (arhetipul istoric) şi umbra generată de acesta (motivul folcloric).”*

Obiectul şi umbra lui: un arhetip creează un motiv folcloric. Ori, autorii arată că: “*regula de baza a hermeneuticii, este că un motiv folcloric pleacă de la un arhetip istoric”.*

Structurată tematic, această lucrare exegetică despre caracterul ficţional al basmului, lămureşte unele lucruri pentru specialişti, pentru autori şi cititori. Într-unul din capitole, autorii se întreabă: *“Basmul proză a absurdului?”*

“Aspectul fantastic, alunecând până la absurd, al basmului se datorează transmiterii simbolice a mesajului narativ. Motivele folclorice, ca şi personajele din basme, sunt fantastice şi absurde, deoarece realitatea este retransmisă prin simboluri specifice mentalităţii noastre omeneşti”.

Nici realitatea visului nu corespunde realităţii diurne. Demontând mecanismele basmului, autorii încearcă, nu demitizarea lui, ci cum lucrează mintea cu simboluri pentru a crea un act artistic. Basmul este proiecţia unor dorinţe din subconştient, în care lumea este ideală: confruntarea dintre bine şi rău se sfârşeşte totdeauna sau aproape totdeauna cu victoria binelui. Aceea dintre frumos şi urât are drept final, răspândirea frumosului, a adevărurilor fundamentale ale omului. Nici un basm nu are un final trist, dimpotrivă. Eroul este frumos, viteaz, puternic, voinic, dominat de intenţii bune, îşi ajută semenul la nevoie, nu se dă în lături atunci când e vorba să apere sau să salveze o cauză dreaptă. Oamenii îşi pun nădejdea în el, ca într-un prieten, frate, părinte, învăţător, mentor. Virtuţile eroului sunt creştine. El nu minte, nu înşeală, nu fură, nu râvneşte bunul altuia. Este cinstit şi drept, generos, virtuţi proprii poporului român. Cu toate piedicile întâmpinate, nu se

retrage şi merge până la capăt în slujba binelui. Şi în zilele noastre există oameni cu frumoase calităţi de eroi, corespondenţii celor din lumea de basm. El este arhetipul din lumea reală.

Autorul subliniază şi un alt aspect al basmului: *"...în ce priveşte originea animală a eroului, vastul material etnografic şi folcloric, ne determină să credem, că umanitatea, din care facem şi noi parte, păstrează în memoria colectivă, amintirea acelui timp dinainte de istorie, căruia Mircea Eliade i-a spus ille tempore, în care universul uman sub forma primilor hominizi, paleo-antropi şi respectiv homo sapiens, s-a desprins de maimuţele arboricole, dând naştere în timp, marilor civilizaţii umane".*

Aceasta privind teoria evoluţionistă şi nu pe cea creaţionistă.

Un alt punct atins şi dezvoltat în această carte este *"Despre naţional şi universal în basme".* Autorii iau ca prototip "*Povestea lui Harap Alb"* – despre care Garabet Ibrăileanu a spus fără echivoc că "*este o epopee a poporului român".* Cu toate acestea, susţin autorii cărţii de faţă, unele motive din basm au putut fi aflate şi în alte spaţii culturale, fără nici o legătură cu arealul în care Ion Creangă şi-a plasat eroii. Adâncindu-se în această exegeză, autorii îl amintesc pe Ioan Slavici care a făcut precizări asupra farmecului deosebit al limbii folosite de hâtrul humuleştean, ceea ce l-a determinat să-l numească: *"mare maestru în ceea ce priveşte întrebuinţarea limbii româneşti"* subliniind că autorul Poveştii lui Harap Alb ne încântă, nu atât în ce ni se spune în ele *(?!) "ci forma românească a lui, atât ca şi concepţiune, cât şi ca limbă."*

Această afirmaţie relevă faptul că "*Naţionalul în basm, este dat de autorul care transmite basmul, de limbajul folosit de către acesta, câtă vreme, mesajul basmului poate să fie universal".* Autorii fac asociaţii interesante şi în ceea ce priveşte Biblia:"*Biblia este universală pentru că nu aparţine poporului român, -prin conţinutul ei istoric şi cultual,- dar este naţională, pentru că este scrisă în Limba Română".*

Despre “*Personajele fantastice din basm”* – autorii adâncesc cercetarea, afirmând că Harap Alb nu este un personaj ficţional, ci este prototipul unui ţăran isteţ, cu calităţi deosebite, aşa cum l-a văzut humuleşteanul nostru. Dar, el are de-a face şi este ajutat de anumite entităţi fantastice, alături de care pornesc să îndeplinească poruncile împăratului sau încercările date acestuia de către Spân.

Personajele pozitive cel mai des întâlnite în basm şi cele mai îndrăgite, sunt Făt-Frumos şi Ileana Cosânzeana. Ei se caută şi se găsesc, dar au de înfruntat în iubirea lor, împotrivirea societăţii, a părinţilor. Siliţi să treacă nişte probe imposibile, ei îşi dovedesc credinţa şi fidelitatea în dragoste şi în cele din urmă, iubirea învinge totul.

La întrebarea “*Cum se creează basmul?”* – autorii au explicaţii, după unele informaţii memoriale (arhetipuri şi motive folclorice), pe care băsmuitorul le adună şi le prelucrează, le asamblează într-un tot coerent, cu o anumită unitate stilistică.

Personajul feminin, Ileana Cosânzeana, “*cea mai frumoasă şi mai pură reprezentare feminină din mitologia românească, identică zeiţei Venus, tipul frumuseţii idealizate, crăiasa a tuturor Zânelor. În unele basme, apare şi ca o femeie războinică, ocrotitoare a celor slabi. Destinul ei este legat de acela al lui Făt-Frumos”.*

Şi despre “*Personajele negative din basm*”, autorii au informaţii deosebite. Aceste personaje, în număr foarte mare, sunt cunoscute ca: zmei, balauri, moroi, strigoi, ştime, vâlve, zâne, vrăjitoare, solomonari, zburători, dar şi oameni răi şi animale de pradă. În Dicţionarul lui George Lăzărescu, balaurii, animale fantastice, de proporţii uriaşe, în formă de şarpe, cu aripi, picioare şi multe capete, cu solzi mari şi capete de cal. Întruchipare a răului, răzbunător şi distrugător, personificare a cruzimii omeneşti. Balaurii sunt “*animale fantastice”.*

Specificul basmelor: aceste personaje înţeleg şi vorbesc limba omenească ca şi unele vieţuitoare: albine, regina furnicilor, căprioare, cerbi, vulturi, ş.a.

La întrebările: de ce are mai multe capete şi împrăştie foc din multiplele guri? De ce posedă aripi, întrebări legitime, născute din nevoia de înţelegere a fenomenului cultural popular băsmuitorul găseşte răspunsuri coerente.

Ce valori de semnificaţie are acest simbol? Iată şi explicaţia autorilor: Pornind de la etimologie, cuvântul poate fi înţeles "*prin decriptarea semnificaţiilor simbolice conţinute de text. El are aripi şi poate să zboare, acestea fiind simboluri legate de mişcare, de viteză de deplasare. Caii ca şi corăbiile, au aripi din acelaşi motiv. Dar aripile sunt, repetăm, simboluri ale iuţelii, ale mişcării, ele fiind virtuale şi nu un adaos fizic la anatomia vreunei structuri reale sauromorfe. Şarpele zburător din mitologia românească, poate să zboare, dar imaginea lui este redată cu aripi, pentru a putea înţelege atât originea divină a acestuia, cât şi faptul, că se poate deplasa prin eter. La baza acestor balauri autohtoni au stat unele fenomene astronomice, cum au fost cometele. În acelaşi timp, forma alungită, de şarpe, a balaurului, sugerează o coloană în marş. Din acelaşi motiv, Păsărilă-Laţi-Lungilă, se poate lungi depăşindu-şi dimensiunile sale normale, putând să se încolăcească în jurul pământului, sau să ajungă la soare, la lună sau la stele. Solzii mari ai balaurului, reprezintă scuturile purtate de luptători. Când monstrul se deplasează, el posedă capete de cal, simbol al detaşamentelor de războinici călări. Capacitatea de a arunca foc pe gură şi pe nări, se referă la distrugerile făcute de cotropitori încendiind localităţile sau asediind cetăţile ce urmau să fie cucerite".*

De asemenea, *"Zmeii-reprezintă o formă antropomorfă, semănând cu oamenii obişnuiţi dar sunt înveliţi în solzi. Dacă citim Iliada lui Homer, putem să vedem cum luptătorii îşi îmbracă zalele specifice acelor vremi devenind în felul acesta zmei".*

A încerca să descoperi filonul istoric din ficţiunea unui basm, mesajul iniţial şi realităţile de la care s-a pornit, trebuie mai întâi să depăşeşti bariera limbajului, este o încercare destul de temerară pentru

că la sfârşitul demersului tău, s-ar putea să constaţi că ficţiunea depăşeşte filonul realist-istoric şi te afunzi într-un hăţiş în care nu mai ştii ce este mit, ce e adevăr istoric.

Autorul aduce argumente căutând anume corespondenţe între elementele şi motivele folclorice din unele basme populare sau culte şi episoade biblice din Vechiul Testament. Se constată asemănări fără echivoc. Legăturile nevăzute dintre elementele *basmelor Harap Alb, Scufiţa Roşie, Isprăvile lui Păcală, Inimă putredă* (Ionel Oprişan*), Odiseea, Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte,* din colecţia Petre Ispirescu, –toate acestea sunt considerate basme apocrife după Cărţile Biblice veterotestamentare sau care conţin elemente sacre din Biblie, transpuse în literatura profană.

O atenţie deosebită acordă autorii basmului *Tinereţe fără bătrâneţe* şi *Ion Smintitu*, din colecţia Ionel Oprişan, apocrife ale epopeilor Iliada şi Odiseea. Motivele comune existente în *Tinereţe fără bătrâneţe* şi *Odiseea* – sunt casa, înconjurată de pădure cu arbori înalţi, păzită de fiare sălbatice, dar şi Palatul nimfei Circe, ridicat din piatră, în preajma căruia stau „*lei şi lupi sălbatici/ dar îmblânziţi de farmecele zânei.*

O ipoteză susţine că nimfa Circe este Persefona, zeiţa morţii, soţia lui Hades. Acest loc cu animale, apare şi în Geneză, la casele unor sfinte, preluare a zeităţilor păgâne sau a preoteselor pe care creştinismul le va înlocui cu Gheonoaia şi care reprezintă Sirenele în contextul basmului, sau al Odiseei, cele care-l ademenesc pe Ulise.

Şi în Mitologia românească a autorului Tudor Pamfile, apar Sirenele sub forma Femeilor-peşti sau a Faraonilor, care ies la suprafaţă sâmbăta, când marea se odihneşte şi cântă foarte frumos, atrăgând pescarii cu cântecul lor. Altă variantă în care apar Femeile-peşti, este Exodul Biblic.

Un alt personaj malefic este Scorpia care îi reprezintă în mitologia greacă pe cei doi monştri ai Odiseei, Scyla şi Caribda.

Basmul „*Ion Smintitu”* face parte din categoria basmelor la care Ovidiu Bârlea face referire, vorbind despre „*verosimilitatea”* basmelor fantastice sau despre „*veridicitatea basmelor analizate”.* După Ovidiu Bârlea, acţiunea basmelor fantastice s-ar întâmpla, „cândva”, „demult”, „odinioară”, plasată undeva, peste nouă mări şi ţări, „departe” – aceste categorii temporale şi spaţiale nedefinite, demonstrând totuşi, istoricitatea şi veridicitatea basmelor, în vreme ce naraţiunile fantastice au ca loc de desfăşurare realitatea nemijlocită, petrecută de curând.

Ionel Oprişan îl situează în categoria basmelor superstiţioase. Şi în *„Ion Smintitu*” şi în *„Odiseea”* apar motive comune: calul, pasărea care-l ia în gheare şi-l depune pe o stâncă de unde se vede cetatea.

Analizate cu discernământ şi bazate pe exegeţii care s-au ocupat de hermeneutica creaţiei populare, toate aceste asemănări şi deosebiri duc la concluzia că au avut acelaşi izvor de inspiraţie şi au evoluat în funcţie de arealul fiecăruia.

„Povestea lui Harap Alb” şi alte basme ale lui Ion Creangă, sunt considerate apocrife Biblice. O serie de întâmplări se vor regăsi în pericopele biblice. În contrapondere, Garabet Ibrăileau susţine realismul poveştilor lui Creangă: „*Poveştile lui Creangă sunt bucăţi rupte din viaţa poporului moldovenesc. Soacra şi nurorile ei, Stan Păţitul, Badea Ipate, etc. sunt oameni vii, ţărani din Humuleşti, ţărani din plasa Muntelui, din judeţul Neamţ. Şi vestiţii năzdrăvani, Ochilă, Flămânzilă şi Păsări-Laţi-Lungilă, Gerilă şi Setilă sunt flăcăi „şugubeţi” şi „ai dracului” ca şi dascălii Mogorogea, Trăsnea şi ceilalţi din „Amintiri...” numai cât trataţi epic.”*

Ca urmare a acestor afirmaţii, criticul trage două concluzii greşite (susţine autorul lucrării):

Opera lui Creangă este epopeea poporului român;

Creangă este Homer al nostru.

Alţi exegeţi au dat un caracter de universalitate basmului. Aşadar, dintr-un basm cu caracter naţional, aceştia îl transformă în basm universal.

Este interesantă abordarea autorului Ion Vanghele, care intră direct, ca voce auctorială, în dialog cu cititorii şi le cere părerea, ba anticipează şi răspunsul lor: *„Primul lucru pe care o să-l aud de la Dumneavoastră, este că o fac pe deşteptul şi că încerc să vă seduc cu vorbele. Nu este adevărat. Şi ştiţi din ce cauză? Datorită visului lui Iosif, care îmi confirmă teoria."* Şi mai departe, ca să creeze suspansul şi să sporească atenţia cititorului: „*Ce se va întâmpla cu Ahile/Dumnezeu/Moise, o să vă spunem ceva mai târziu"* aici luând-o martoră şi pe cea de a doua autoare. Autorul aici îşi îngăduie o pauză de respiraţie, un moment de relache, părăseşte domeniul cercetării hermeneutice şi plonjează în realitatea imediată, relatând o întâmplare recentă, cu un limbaj aproape familiar, dar în spirit ludic: *„Hai să vă povestesc în momentul acesta, altceva".*

Nici nu are importanţă ce va urma. Interesantă este abordarea, întreruperea subiectului şi introducerea artificială a unui eveniment, a unei ştiri, de mai puţină importanţă în economia cărţii, dar care conferă o notă de intimitate între autor şi cititor.

O astfel de abordare nemijlocită este mai puţin obişnuită într-o lucrare ştiinţifică, de teoretizare a creaţiei populare. În acest fel, subiectul cărţii ia aspectul unei lecţii ţinute într-o aulă, în care profesorul se adresează studenţilor, ba le cere şi părerea: *„Şi ştiţi unde ne vom da seama de acest lucru cel mai bine?"*

Căutarea de similitudini între modul cum acţionează Harap Alb când întâlneşte o nuntă de furnici care trec podul peste o apă, de la un mal la celălalt şi modul de trecere a Mării Roşii de către copiii lui Israel care se pregăteau să părăsească Egiptul, demonstrează, încă o dată izvorul de inspiraţie al basmului. Autorul chiar înaintează idei privind etimologia cuvântului furnică, din grecescul myrmex, cuvânt care va

defini un popor, myrmydonii, peste care, domn şi conducător era Achile/Elohim. Achile, împreună cu myrmydonii lui se va bate cu cetatea Troia sau Ilion (după relatările lui Herodot).

Asociaţiile, similitudinile sunt multe şi foarte interesante. Ele trec, dincolo de coincidenţe şi lucruri stranii şi demonstrează originea basmelor populare sau culese de diferiţi autori: Vasile Alecsandri, Petre Dulfu, Ion Creangă, Petre Ispirescu, Ionel Oprişan, ş.a. Interesant este şi momentul, descris de autor în mod excepţional şi numit în carte: *„Întâlnirea cu Dumnezeu”.* În timpul peregrinărilor sale, Harap Alb îl întâlneşte pe Dumnezeu, deşi nu-L caută în mod special şi nici nu-L recunoaşte, ba chiar, conform vechiului obicei românesc, ţinde să-L ia în derâdere: „*Merge el cât merge, şi, când la poalele unui codru vede o dihanie de om (...) Harap Alb a stat de s-a uitat, (...) şi neputându-şi stăpâni râsul, zise cu mirare:*
-Multe mai vede omul acesta cât trăieşte. Măi tartorule...”
Şi Dumnezeu îi răspunde plin de demnitate:
-Râzi tu, râzi, Harap Alb, dar unde mergi, fără de mine, n-ai să poţi face nimica.”

Autorul pune în corelaţie întâlnirea lui Harap Alb cu Gerilă, cu episodul biblic al întâlnirii lui Moise cu flacăra de foc care ieşea din mijlocul unui rug, episod identificat cu *Întâlnirea cu Dumnezeu,* care-i vorbeşte din rugul cel care nu se stinge niciodată.

Analizate din punct de vedere psihologic, personajele din Harap Alb şi cele biblice, nu mai sunt prototipurile unor personaje prestabilite, ci capătă noi dimensiuni şi trăsături, în funcţie de cadrul istoric în care sunt plasate, ca şi de celelalte personaje cu care vin în contact. Făt Frumos, de pildă, îşi schimbă identitatea de la un basm la altul, sau de la un motiv folcloric la altul, are, din punct de vedere psihologic, personalitate multiplă.

Mergând mai departe cu speculaţiile şi cu cercetarea, autorul subliniază că *Povestea lui Harap Alb*, ca şi *Balada Mioriţa,* sunt

apocrife biblice. *„Mai mult decât atât, putem afirma că poporul romîn şi-a scris propriile sale Biblii populare, care l-au călăuzit pe cărările aspre ale istoriei”.*

Autorul distinge şi ne învaţă şi pe noi să distingem aspectul mitologic al basmului ca şi aspectul lui istoric. De data aceasta, face trimiteri şi la basmul lui Ion Creangă, *Ivan Turbincă*:

„Robia egipeană este prezentată alegoric prin intrarea lui Ivan în iad, iar începutul Exodului, prin păcălirea lui Ivan de către diavoli, cu sunetele de trâmbiţă şi alarma pe care aceştia o fac afară, ca şi cum ar fi vorba despre un război”.

Autorul îşi extinde cercetarea şi la ciclul de basme fantastice, şi la cel de basme mitico-fantastice.

Un motiv care se regăseşte în majoritatea basmelor este cel al femeii curioase, care încalcă interdicţiile şi-i pricinuieşte rău soţului prin atitudinea ei, dar apoi, prin penitenţă şi chinuri îndurate îşi răscumpără bărbatul (vezi *Povestea porcului, Fata răpită de Soare,* din colecţia lui Ionel Oprişan) ş.a., motivele trecând şi în basmele Evului Mediu, cum e legenda sapienţială creştină a Sfântului Gheorghe omorând balaurul. Fata de împărat este salvată de un sfânt militar din armata lui Diocleţian, care urma să fie dată drept hrană balaurului. Şi în folclorul românesc există o baladă de pe Valea Cernei, numită „*Iovan Iorgovan*” care o aude pe fată ţipând şi după ce râul Cerna tace, o vede încolăcită de o piatră de un balaur. Şi în foclorul german există eroul Tristan, cu iubita lui Isolda, iar în foclorul german, Siegfried şi frumoasa Brunhilda. Brâul puterii balaurului, pe care doar flăcăul îl poate răpune, apare şi în mitologia greacă, drept una din muncile lui Heracle fiind aceea de a lua brâul reginei amazoanelor, Hypolita.

O atenţie şi o interpretare deosebită o dă autorul „*Povestei porcului*”, basm în care apar motive din Vechiul Testament, mai precis din viaţa lui Solomon. În toate basmele, instrumentele muzicale au darul de a-i vrăji pe cei care ascultă. Aşa sunt: fluierul, cimpoiul, lira

lui Orfeu, lăuta lui Amphion, cornul lui Oberon, basmele unde se regăsesc, fiind variante ale aceluiaşi mit, cu arhetipuri istorice deosebite.

Unele expresii folosite de Ion Vanghele în susţinerea argumentaţiei sale hermeneutice, sunt rupte din limbajul comun şi nicidecum din cel al cercetătorilor şi lingviştilor care s-au ocupat de aceste subiecte. Ex. expresii neaoşe de genul: *„ne bagă în ceaţă”; „care mi-a dat mult de furcă”; „abia în această clipă mi-am dat seama”; „suntem tentaţi să acordăm”; „au rămas cu buzele umflate”; „ceea ce vreau să spun”;* identifică originea scriitorului.

Autorul îşi adânceşte cercetarea cu scena copiilor înecaţi din „*Balada vrăjitorului din Hameln*”, în similitudine cu scena înecului din snoavele lui Păcală, care dus spre a fi înecat în râu, este înlocuit în sac cu un ţăran care voia să fie primar în locul lui, apoi, sătenii toţi se aruncă în râu să găsească pietrele preţioase despre care hâtrul erou le povestise.

Faptul acesta este descris (altfel!) şi în Exodul, în care Vrăjitorul din Hameln este Moise, copiii care pleacă cu el sunt copiii lui Israel, fluierul lui Moise este cometa care-i însoţeşte pe israeliţi până la Muntele Horeb. Şi desigur, râul este Marea Roşie. Reperele legendare sau istorice sunt relativ aceleaşi. În altă ordine de idei, ajutorul pe care îl primeşte Aleodor de la animalele recunoscătoare, are legătură cu ciclul solomonian. „*Transformarea succesivă a eroului în corb, în cosăcel care înoată pe fundul mării, în ou de tăun, reprezintă variante ale mitului principal, legat de Exod”.*

Motivul bortei sau al fântânii care face legătura între lumea aceasta şi cealaltă, este, de asemenea, cunoscut în basme şi legende. El apare în „*Mioriţa”*, în „*Povestea lui Harap Alb”,* în „*Prâslea cel voinic şi merele de aur”.* Dar motivul se regăseşte şi în fântâna biblică din Vechiul Testament, unde a fost aruncat Iosif de către fraţii săi, pentru a fi vândul apoi unor ismaeliţi care se îndreptau spre Egipt.

Un alt personaj care merită atenţie sporită din partea autorilor este *Ileana Simziana,* basm care apare în colecţia de basme „*Basmele românilor”* – colecţie nemuritoare, tipărit la G. Casnale, Bucureşti, 2010. Eroina acestui basm, mai este numită şi Ileana Cosânzeana. În unele basme arată ca o războinică, ocrotitoare a celor slabi. Aşa cum se specifică în *Dicţionarul de mitologie românească,* destinul Ilenei Cosânzeana este legat de cel al lui Făt-Frumos.

Ileana Simziana este cea de a treia fiică (mezină) a împăratului şi ea este supusă unor încercări pentru a-l mulţumi pe tatăl său care vrea s-o trimită, în chip de voinic în împărăţia vecină. Vitejia şi înţelepciunea fetei se dovedesc uimitoare. Ea trece toate încercările puse la cale de tatăl său, sfătuită, e adevărat de calul cel credincios.

Similitudini între basmul românesc şi mitologia greacă legată de viaţa lui Achile. În toate situaţiile dificile, fata este sfătuită de calul pe care aceasta îl pusese pe picioare şi-l hrănise cu jăratec. Dar basmul românesc, îşi află asemănări şi cu răpirea Elenei de către tânărul Paris şi jefuirea tezaurului regelui Agamemnon. Şi basmul „*Greuceanu”* – din colecţia lui Petre Ispirescu, reţine atenţia autorului prin câteva elemente distincte şi motive populare: *Furtul astrelor, Chipul lui Greuceanu, Căruţa stricată de diavol.* Şi acest basm este un apocrif veterotestamentar. Despre primul motiv popular, furtul astrelor, se pomeneşte doar că, la curtea Împăratului Roşu era mare nenorocire, fiindcă nişte zmei, furaseră soarele şi luna de pe cer. Cauzele ar fi putut fi de ordin cosmic (eclipsă, alt fenomen ceresc), sau din pricina unei furtuni de nisip, care întunecase totul. Ar mai fi putut fi urmarea unei erupţii vulcanice. Şi în Biblie, una din plăgile cu care a fost lovit Egiptul a fost întunericul care a durat trei zile. În cartea cercetătoarei prof. dr. Sabina Ispas, există o colindă, numită “*Colinda preotului*” care are acelaşi subiect. Pământul rămas fără aştri, cufundat în beznă este salvat de Maica Precestă care le dă cetelor de îngerei, “*un corn de prescură şi*

un pahar cu vin" care nu sunt altceva decât Trupul şi Sângele Domnului nostru Isus Cristos, de care se sperie diavolii.

Chipul lui Greuceanu pornit, împreună cu fratele său să scoată din mâna zmeilor soarele şi luna, are şi el corespondent în "*Slava lui Moise*" de pe Muntele Sinai, când coboară, după ce a stat de vorbă cu Dumnezeu. Faţa lui strălucea întratât încât Aaron şi fiii lui s-au speriat şi nu au vrut să se apropie de el. În Noul Testament, această transfigurare are loc tot pe munte şi este legată de episodul Schimbării la faţă a lui Isus Cristos.

Cât despre al treilea motiv, "*Stricarea căruţei"* -. E vorba de întoarcerea lui Greuceanu, după ce a eliberat din mâinile zmeilor, aştrii cereşti. Aflându-se într-un car, la un moment dat, un diavol îi fură cuiul de la căruţă. În episodul Trecerii Mării Roşii, Moise atinge zidul de apă şi acesta se revarsă peste carele de luptă ale egiptenilor şi-i îneacă şi pe cai şi pe călăreţi. Stâlpul de foc care mergea înaintea israeliţilor arătându-le calea era chiar Dumnezeu care se afla în acest stâlp şi de atunci drumul s-a numit Calea Robilor sau Calea Lactee.

Studiul întreprins de Ion Vanghele şi Manuela Cerasela Jerlăianu este semnificativ pentru înţelegerea fenomenului creativ legat de basm, cu trimiterile la surse biblice, legendare ori la basme ale altor popoare.

Acest studiu va continua şi cu alte teme la fel de interesante.

18 Aprilie 2016

UN CÂNTEC NESFÂRŞIT LA PATRU MÂINI

Manuela Cerasela Jerlăianu & Ion Vanghele, *Ce e iubirea?* Editura Stef, Iaşi, 2016

Titlul cărţii nu lasă loc nici unui echivoc. Autorii şi-au propus pe propria piele, să afle răspunsul la întrebarea pe care mii de filozofi şi poeţi şi-au pus-o. Întrebare care a suscitat mii de păreri şi definiţii, de-a lungul istoriei omenirii, pentru că iubirea s-a născut, o dată cu omul şi fără ea, nu poate fi concepută existenţa umană. În extensie, creatorii din orice domeniu au încercat să exprime, prin mijloace de expresie proprii, frumuseţea şi măreţia acestui cuvânt, pus în fruntea virtuţilor teologale, alături de Credinţă şi Speranţă.

Toţi creatorii, fără excepţie, au încercat, cel puţin o dată în viaţă, un răspuns, o definiţie, o tălmăcire a conceptului de iubire.

Foarte mulţi o cântă, foarte puţini o ating în plenitudinea ei, dar cei mai mulţi tânjesc după ea toată viaţa şi nu încetează să o caute până în ultima clipă.

Şi când ai aflat-o, într-adevăr, te poţi considera fericit, fiindcă nu există împlinire mai mare decât prin iubire.

Se pare că Manuela Cerasela Jerlăianu şi Ion Vanghele au găsit formula perfectă a iubirii, în diferitele ei aspecte.

Ideea de a alcătui un tandem poetic, având ca suport iubirea, nu e cu totul nouă, dar e mai puţin încercată de autori în diferite epoci. Se cunosc cazuri clasice, iar cel mai notoriu este cel al lui Mihai Eminescu şi al Veronicăi Micle. Şi alţi autori au făcut dedicaţii iubitelor, în versuri şi proză. Un dialog poetic, având drept ax principal iubirea, merită însă toată atenţia. E un pariu cu ei înşişi.

Cartea debutează cu întrebarea, oarecum retorică din titlul volumului. Desigur că, fiecare om are o viziune proprie asupra iubirii. Nu vor fi două definiţii la fel, după cum şi manifestarea acestui sentiment e diferită.

Poate că formularea filozofică „*Ce e iubirea?*” nu reclamă o adresare atât de familiară, exprimată prin apelativul „dragă”. Dar, între iubiţi, se poate aborda şi astfel.

Dragostea văzută ca şi parteneriat între două persoane absolut egale, nu presupune, însă, un învingător şi un învins. De la: *„Un loc pentru durere, / În care-nvingătorul, deţine-a sa putere”* şi de la compararea iubirii cu o năpastă, *„e şarpele viclean, / ce muşcă din dorinţe, din visele hoinare”* – poeta trece la un ton optimist: *„În suflet e-o speranţă şi vorbele ce am, / Cu care sus pe munte, încerc să urc cărare!”*

Aşadar, iubirea poate fi ascensorul care te suie pe culme.

Răspunsul poetului vine precum al doilea ţipăt al păunului, înainte de a-şi arăta superbii ochi albaştri din coadă! Chemarea e irezistibilă, la fel ca şi boncăluitul cerbului, ademenind căprioara în rut.

E strigătul miticului faun ispitindu-şi perechea *„În rugul de-ntuneric în care doruri ard” (Eu strig că te iubesc...)*

Ea va veni vrăjită, fermecată, „*cu paşi înceţi*”, în hora de umbre, ca-n jocul de iele noptatec, *„Prin care rătăcite nălucile păşesc” (Eu strig că te iubesc...)*

Poeta îşi continuă întrebările retorice: *„De ce, iubite, eşti aşa departe, / Şi de ce nu mă mai iubeşti?!”*

Aceste întrebări, destul de incomode, nu au ce căuta în iubire. Nici un iubit nu va răspunde. Şi ca într-un veritabil dialog, elemente din întrebare, apar ca un ecou, în răspunsul celuilalt. E ca un duel epigramatic, ori într-o şarjă amicală, cu sau fără umor, în care spadasinii umorişti, îşi încearcă floretele.

Vocile sunt, cum e şi firesc, inegale. Nici n-ar putea cânta pe aceeaşi strună. Vioara cântă în game acute, patetice, violoncelul, în note mai grave. Ca şi intensitatea trăirilor. La poetă, trăirea e mai ardentă, mai voluptoasă. Poetul caută refugiu în metaforă, pentru a nu-şi da total în vileag sentimentele.

Ea nu se sfieşte să-l cheme: „Iubite!”. El o numeşte, când „Iubito!”, când „Mândro!” – ca-n cântecul folcloric.

Lui îi trebuie un stimulent pentru a-şi declina intenţiile erotice: o cupă cu vin, coniac. Ei îi sunt de ajuns, o ceşcuţă cu cafea şi un Kent. Se pare că poetul e cel mai lucid:

„Geaba de intenţii îţi arăţi înscrisul, / Sus pe cerul negru, trec stoluri de corbi, / Una-i realitatea, altul este visul, / Printre-acestea două, noi ne ducem orbi” (Undeva...)

Când exasperarea iubitei ajunge la limite, ea trece la un ton deschis, dând cărţile pe faţă, *„Eşti nebun după mine”; „Visezi nopţi la rând să mă ai”; „Şi mă vrei să mă guşti” (Eşti nebun după mine).*

Uneori, tonul ei este vehement: *„Cine te crezi, băiete...?”; „Cine eşti tu? De unde ai venit?”*

Aşa cum se întâmplă, iubirea cunoaşte suişuri şi coborâşuri, sincope, momente de derută, nedumeriri, dezamăgiri, regrete, ofense, reveniri, rugăminţi, speranţe, aşteptări, nimic nu-i este străin.

Iubirea e plină de întrebări, multe fără nici un răspuns, sau dimpotrivă, se pierde *„Într-o nebuloasă de cuvinte” (Prinsă-n braţe...)*

Există şi cuvinte nepoetice: molâu, neelucidată, elementul cobalt, ţeapănă, melodramă, înscrisul, naşă, sincron, ghinion, platforme, fistichie ş.a.

Toate fenomenele naturale şi elementele firii iau parte la dragostea celor doi; luna, stelele, soarele, razele, vântul, ploaia, astfel, poeta spune: *„Azi noapte luna mi-a vorbit, / Prin colţ de la fereastră, / De teama ei, al meu iubit, / E pasăre măiastră”.*

Uneori, în convorbirile celor doi, apar dispute verbale, reproşuri, replici de genul; *„Ce nu înţelegi?”; „Treburi nesfârşite, vrute şi nevrute, / Iar tu vii mereu dar mai bine du-te” (Aş veni...)*

Tribulaţiile dragostei.

De asemenea, există şi sintagme eminesciene: *„Bătând cărări către apus”; „Pierduţi singurătăţii mării”; „De dorul vorbelor de ieri”* ş.a.

Altădată, plină de smerenie poeta se întreabă: *„Te merit eu?*”, gratulându-l cu apelativul „*Băiete!”* şi de multe ori, îi declară limpede că nu-l iubeşte. Dar şi această atitudine face parte din jocul dragostei.

Şiragul sintagmelor poetice e întrerupt intempestiv de cuvinte uzuale, precum: „*Să stăm pe bancă la taclale” (Dorinţele); „Dorinţa asta însă e neroadă” (Speranţele...)*

Toate învăluite în aburul şi aromele tari ale cafelei. Jocul de-a Zburătorul şi fata care nu ştie încă ce vrea, acum îl cheamă, acum îl alungă: „Du-te-ncolo,/ Vino-ncoa' / Dă-mi pace / Nu mă lăsa”.

Acest joc ambiguu naşte nelinişti şi de o parte şi de cealaltă.

Iubirea însă, nu înseamnă doar vorbe frumoase, dăruite unul celuilalt, înseamnă şi lucruri practice, din acel „infern al tandreţei” conjugale.

„Miroase undeva a varză acră” (Speranţele...) – poate însemna însă şi moartea sentimentelor, a romantismului. Şi în clipele de restrişte, când „nu e pace în Paradis”: *„Se sinucide soarele spre noapte, / Privighetoarea cântă-ndoliat, / Această moarte care ne pândeşte poate, / Acum că raiul zace ruinat” (Speranţele...)*

Pentru Manuela Cerasela Jerlăianu iubirea înseamnă, nu numai parfumul fericirii, sonete şi muzică ameţitoare, înseamnă şi aşteptare şi nerăbdare, îndoială dar şi păcat, mai presus, păcat de moarte, pe care şi-l asumă.

Înseamnă şi rătăcire şi dezamăgire şi dramă, în şoapte de trandafir. Înseamnă jertfă, abis în care te cufunzi, orbire, înstrăinare, întunecare de minte, frângere de inimă, dezastru, nefericire. Cu toate acestea, poeta nu poate să renunţe la ea şi se aruncă în vâltoare. Toate precauţiile sunt inutile când e vorba de dragoste.

Ca un răspuns, în opinia poetului, iubirea are conotaţiile ei specifice: *„Câte patimi ne sunt interzise, / Un fular pus frigului la gură, / În tăcerea buzelor ucise, / De această crudă aventură” (O să ne...)*

Curioasă forma verbului *a umbla* folosită la modul reflexiv, *„mă umblă”*. Nu numai visul, cu adevărat, poate cuprinde în braţele lui toate asperităţile, ca să le transforme în voaluri, în catifea şi mătase: „*Când lipsa mă bate pe umăr, / Te chem şi în vis te prefac, / Secundele moarte le număr / Şi braţele ce se desfac” (Încă sunt...)*

Finalul poeziei este însă surprinzător: „*Iubirea din noi e otravă, / O-ntind tot mereu supărat / Şi iarna se*-ntinde pe *tavă / Şi*-n ochiul de *cer sugrumat”. (Încă sunt...)*

Ion Vanghele este el însuşi un făuritor de metafore: *„ochiul de cer sugrumat”; „artă cambrată”; „colţul prăfuit din infinit”; „tatuaj din veşnicul abis”; „târziu de soare”; „pulbere de umbre”;* ş.a.

De altfel, poetul recunoaşte sincer: „*Noi, care suntem îngerii corupţi”.*

Nu lipseşte doza de autoironie şi de umor amar:

„Mă duc să îl salut şi pe Nichita, / În parc cum şade bietul marţial, / Să împărţim în veşnicie pita, / De vechi poeme şi de madrigal” (Împrăştiem...)

Când un cititor răsfoieşte această carte, se aşteaptă să găsească în ea formule magice, experimente noi, cuvinte necunoscute, plăceri inedite, reţete nemaifolosite, dar garantate pentru o fericire veşnică. Dar, iubirea este aceeaşi, pretutindeni, deşi, de fiecare dată, alta. Nimic nou, de la Facerea lumii.

Toată gama trăirilor erotice s-a adunat între aceste coperte: gingăşie, durere, gelozie, emoţie, nelinişte, furtună, despărţire, speranţă, suspiciune, jertfă, dăruire, disperare, împăcare.

Ori poate, cel care citeşte e mulţumit că-şi regăseşte propriile trăiri şi emoţii şi se recunoaşte în vreuna din ipostazele oferite de cei doi autori. Cum să descoperi în iubire, ceva inedit? Înşişi autorii se

întreabă: „*Ce e iubirea?”* Şi până la sfârşitul cărţii, se pare că n-au găsit încă răspuns.

Cartea însă, te incită la căutare, la analizarea sentimentelor, la adâncirea în cercetarea propriului eu, mai mult decât în observarea partenerului, poate vei afla într-un târziu (de obicei, după ce dragostea s-a consumat), sămânţa aceea divină sădită în noi, încă de când ne-am născut. Şi dacă o facem să încolţească, în pământul de trup şi de inimă, s-o îngrijim, s-o veghem, s-o păzim, ea va da roade. Şi poate vei descoperi noi teritorii, ţinuturi virgine, cărări tentante, care te vor duce spre ţinta dorită.

Acesta este un subiect, pe cât de generos, pe atât de alunecos. Şi totuşi, poetul e conştient că totul e o convenţie, că fiecare ştie acest lucru şi-l acceptă necondiţionat.

„*Minţim în vers – caldă neruşinare, / Zidim năluci în care ne-am pierdut, / Această lipsă de orientare, / În iadul clipelor ne-a prefăcut. // Iubito, vino-n crângul nostru-n seară, / Să ne minţim cu aerul senin, / Să ne purtăm minciuna ca povară, / Când spunem disperaţi că ne iubim. // Un cer de stele plin cu poleială, / În marginea pădurii azvârlim, / Se scutură pe noi falsa beteală / Şi-n vorbele pe care le rostim.” (E peste noi...)*

Şi până la urmă, nu e oare dragostea, un dulce pretext pentru a scrie sau a ne desfăşura calităţile creative? De fapt, o convenţie, ca să ne încercăm forţele.

Dar şi poeta recunoaşte această convenţie şi o acceptă:
„*Minciuna astăzi este la ofertă, / Prinsă în versuri pe un ton ritmat, / E-n şoaptă pe la capăt de copertă, / Mimând poeţi în micul rezumat./ În dulce gustul ei de miere, / Prezenţa i se cheamă chin, / Crescând iluzii efemere, / Se vinde imprimată pe destin. / În frigul vieţii serile sunt grele, / La pas tăcut pe crudele păreri, / Un presupus poet iubitei cere/ atenţie sporită printre seri. / Minciună mai există-n suprataxa, /*

Scursă din vers la orice rând, / Importul e făcut doar în Alaska / Din soiul fremătând a vânt...” (Ofertă).

Ceea ce salvează iubirea de banalitate, e muzica interioară, e şoapta îngerului mesager care *„cerne adevărul privit de ochii goi” (Luceafăr călător).*

Dimensiunea spirituală este reprezentată prin hierofanii, apariţia îngerilor şi fiinţelor subtile, dar şi în exclamaţii cu sens figurativ: îngeri de fată, eşti un înger, etc.

Se folosesc licenţe poetice: *„Curg cu-a noastre doruri, flori de liliac” (Îngerul se urcă...); „Himere-a nopţiilor smolite”; „Iar zorii bat în ramuri cu-a razelor mitralii”; „De prin a haosului căi” (Iubirile...)*

Versuri memorabile: *„Pe felia lunii stă întins nimicul”: „Ţurţurii prind strălucinde putinţe / Între abis şi cărări de fiinţe” (Hibernală).*

Alte imagini superbe: „*Doar iubita risipeşte cald mireasma din condur, / Când se-apropie felină şi prin jurul meu adastă” (Noapte...); „Ceru-albastru înzăurat”* iar *„zarea e înrourată”.* Sintagme interesante folosite de poet: „*Femeile parcă-s naiade, / Dispar mereu misterios, / În universul de cascade, / Al clipelor fără miros.” (Femeile parcă-s naiade); „Ninsoarea cădea cu clopoţei” (Ziua de ieri); „Trec clipele cu aripi lipsite de răspuns” (Ziua de ieri);* ş.a.

Alte imagini superbe: *”Nopţile cu poleială / Îşi mulţeau încet duiumul, / Pe cărarea-ntre eresuri / Să se drumuie nebunul” (Nopţile abandonate).* Şi: *„Aud clopotele serii, bătând ruga de vecernii / Şi-n pădurea de poeme, eu te pierd în frigul iernii” (Nopţile abandonate).*

Există şi imagini şocante: „*Ne mai târâm prin clipa cenzurată, / Cu firea ca un fruct ce se zbârceşte, / Doar luna latră, tulbure, câineşte, / Cu faţa de hârtie creponată” (Tristeţea este...)* Sau: ”*Iar tu prin veacul deşălat să numeri, / Aceleaşi doruri dănţuind amare...” (Tristeţea este...)*

Cuvinte rare: jeregaia, napistran ş.a.

La Ion Vanghele iubirea e voluptoasă, carnală, ispititoare, telurică: „*Goliciunea ei savantă se întinde lung în pat,/ Îi admir tăcut tot nudul, din canon cum se revarsă, / Uri sălbatici de iubire, cu miros de floare arsă, / Care macii îi alintă când stă dulce pe crivăţ. // Sânii ei ca două mere, sfârcurile mi le-oferă, / Îndrăzneţi de parcă-s muguri, noaptea toată o împung, / Cum şi eu acum la rându-mi, noaptea visului străpung, / Când dansează peste note, cu paşi mici de baiaderă.// (...)// Ţipă cerul, capul zace pe-ale lunii perne albe, / Sângele ca o maree drept în inimă loveşte, / pasiunea-n întuneric plin de patimi străluceşte / Şi eu sorb tăcute lacrimi, ce se scurg la vale calde...” (Noapte...)*

Iar poeta, străpunsă de cuvintele destul de penetrante, bate-n retragere strategic, cu expresia devenită leit-motiv: „*Tu, băiete...*” sau „*Măi, băiete*” cu care îl pune la punct: „*Tu, băiete, nu visa, lacrima e-al nostru chin” (Tu, băiete...)* Acelaşi limbaj uzual şi la interlocutorul ei. Ba chiar, poetul o numeşte într-un poem „*Tu Veronica mea”* în accepţiunea că el ar fi Eminescu.

Şi conştient de dragostea lor, pe care o asemănă iubirii eterne a cuplului Mihai-Veronica, poetul spune: „*În noaptea asta ne-om iubi discret / Şi vom închide către zori fereastra, / Că s-a-ntâlnit poeta c-un poet / Şi se iubesc în versurile astea. // Această lume cătinel se duce, / Grăbindu-se mereu spre undeva, / Numai luceafărul prinde să urce, / Ţinând în mâna lui încă o stea...” (Tu Veronica mea).*

La rândul ei, în consonanţă cu celebrul model, Veronica, poeta Manuela Cerasela Jerlăianu îl numeşte, fără echivoc*, „Eminul meu”.*

Câte perechi îndrăgostite n-au recurs la imitarea acelei iubiri legendare dintre geniul poeziei româneşti şi iubita lui, în speranţa că dragostea lor va avea acelaşi ecou şi va intra în nemurire?

Nu lipseşte din decor nici „*floarea albastră”* eminesciană: „*Din nopţile când ne-am iubit, / Până ce zorii băteau în fereastră / Şi dorul şi iubirea au pierit, / Dar a rămas etern o floare-albastră” (Eminul meu).*

Tonul este elegiac în unele poeme: „*Pe drumul acesta poate ne-om întâlni cândva, / Când toamna zvârle frunza în viaţa mea şi-a ta, / Şi ceru-ntreg se umple cu flori de liliac, / Timidele amurguri în noi când se desfac...” (Mângâietoare nopţi...)*

O stare de spirit şi-un ambient care invită la blândeţe, la mângâiere, la visare. Dorurile dau în pârg, după ce înfloriseră bezmetic: „*Parfumul tău eu îl respir sălbatic, / Cu nuanţele ce tremură-ntre noi, / Culorile se scutură vii ploi, / Păstrând în dorul meu ceva tomnatic. // Te-mbrăţişez în clipele ce vin, / Într-un imaginar fără fiinţă, / Te-aduce-alături doar a mea credinţă / Şi nopţile cu sângeratul vin. // Ne vom iubi târziu purtaţi de lună, / Într-un astral scăldat de albul pur, / Când buzele cu dragoste îţi fur / Şi sufletul ce-mi şade la-ndemână.” (Parfumul tău...)*

Parfum de liliac, de verbină, de crini şi trandafiri, învăluie-n ecoul întors, iubirea celor doi.

Nu o dată, poeta afirmă că iubirea e păcat şi păcatul e în noi. Tema păcatului revine adesea, atrăgând după sine regrete: „*Iubirea e păcatul”; „În sânge port păcatele iubirii”; „Iar drumul către tine coboară în păcat”; „Păcatul e năpasta / Care-a deschis fereastra”; „Păcatul e în noi, / Cum să dăm înapoi”.*

Şi nu de puţine ori apare cuvântul cenzură, chiar atunci când e vorba de vis. Clipa e cenzurată; visul e cenzurat în pernă; căldura celuilalt e cenzurată ş.a.

Pe de altă parte, iubita e: *„înger între femei” (Vreau ochii tăi...)*

De asemenea, ispita, alături de calificativul păgân, patimă, primează: „*Aceleaşi patimi surde ne şuieră prin coaste”; „Spre crezul tău păgân”; „Muşcând din lumină cu patime negre”; „Mireasmă de femeie, de floare pătimaşă”; „Ce rădăcini adânci au patimile mele”; „Suntem doar două umbre de patimi osândiţi”* ş.a.

Până şi dorul e proscris, prohibit, alteori e însângerat: *„Iubirea ca o văduvă nebună”; „Iubirea despuiată gonind ca o nălucă”.* Altădată „*Iubirea asta mi-e blestem”.*

Iubirea e asociată şi cu florile sau ciorchinii de liliac, cu trandafirii şi crinii: „*Iubirile sunt focuri macerate / În care ardem un albastru pur”.*

Nu aceleaşi epitete sunt folosite pentru versuri, pentru cuvinte: *„Şi versurile mele – flori de mirt” (Umbrite zori...)*

Doar dorinţele celor doi sunt „desfrânate”, iar protagoniştii, de cele mai multe ori întâmpină „*Sahare de dorinţi”.* Alteori, dorinţele sunt „învelitoare”.

De la apelativul „băiete”, sau „dragă”, la „*iubitul meu”* dar şi „*nebunul meu cu dor de mine*” ca să nu existe echivoc, în ceea ce priveşte cauza, dragostea femeii e un crescendo continuu.

Iubita e *„deschisă ca o floare/ În calea clipelor ce vin” (Atâtea flori...)*

Iar dorinţa lui nu este mai puţin romantică: *„Să vină iarăşi primăvara, / Să înflorim ca doi copaci, / Când le îngână-n nopţi vioara / Şi tu în floare te îmbraci...” (Atâtea flori...)*

Se ştie: pentru dragoste nu sunt de ajuns cuvinte. Mai trebuie inventate. Şi dacă nu se mai găsesc, iubiţii recurg la tăceri şi la gesturi. Nimic nu stă în calea ei stavilă: nici timpul, nici depărtarea, nici mărăcinii din cale, nici umbrele din vis, uneori nici moartea.

Iubitul este „*Zburător cu plete negre”* invocat de fetele tinere: „*Vino iar de mă sărută” (Zburător).*

Iubirea – „*E-o biruinţă de voluptăţi*”, visele se plimbă printre năluci, *„Îngerii pornesc pribeag, / Cu dorul nostru prohibit” (Vom luneca...)*

În această atmosferă, până şi peste iubire ninge, iar poetul stă la masă şi scrie, scena amintindu-ne de Eminescu: „Cu perdelele lăsate/ Șed la masa mea de brad”. Iată scena: „*Peste iubire ninge, păsări înfrigurate, / Îşi mântuie prezenţa, fugind printre copaci, / Aleargă mute turme bolnavii vârcolaci, / Peste cărări pierdute, de noapte*

blestemate. // Visam din nou la soare...la pomul care zace, / Înfăşurat în gheaţă din frigul cel târziu, / La masa mea bătrână eu zac acum şi scriu, / Privind prin întuneric cum iarna vine-ncoace" (Ziua de ieri).

În răspunsul ei la acest frumos poem, poeta spune: *„Iubirea doarme îmbrobodită, / Cu amintiri peste cojoc, / Ziua de ieri e sorocită, / De palme strânse la mijloc."*

Noianul de provocări erotice îşi găseşte, de fiecare dată răspuns din partea iubitei. Este ca un cântec nesfârşit pe două voci, care se întoarce-n ecou. Ecoul se regăseşte în titlurile, aproximativ aceleaşi, fiecare poezie cu specificităţile ei, pentru fiecare autor.

La mare căutare pentru ambii poeţi se află umbra: *„Paşii tăi se plimb-agale, / Pe aleea mea tăcută, / Unde umbra-mi iese-n cale, / Umbra ta de o sărută" (Somnul flutură...); „Treceau umbre-n surdină un joc crepuscular" (Ziua de ieri).* De asemenea, prezent este întunericul: *"Şi apoi în întuneric, / Rătăcim paşii tăcut, / Între noi se-aprind feeric, / Buzele când îţi sărut" (Somnul flutură...); „Când umbrele prin ceruri repezite, / Scot ţipete de dragoste amare" (Iubirea mea); „Cădea din turle umbra nopţii / Peste amurg ca frunza lată" (Şi ne-am iubit...)* Ori: „*Mi-e inima întunecată, / De-a ta iubire – crisalidă –" (Noi ne iubim...)*

O notă de specificitate o dau florile de mirt sau mirosul de lămâiţă, simbolizând puritatea: „*Eu îţi sărut şoldul de argint, / Buricul tău care scânteie / Şi scutur florile de mirt, / Pe forma ta de orhidee." (Noi ne iubim...)*

Nelipsitul sărut răsare din orice poem: „*gustul gurii aburind de fragi" (Iubirea mea...); „Mă joc cu formele de lut, / În frunze toată îmbrăcată, / Pe sânii albi ce îi sărut, / Pe gura dulce alintată" (Noi ne iubim...)*

Efemerul şi veşnicia se cheamă reciproc şi-şi dispută întâietatea: „*Iar veşnicia ne îngroapă, / În umbra nopţilor etern" (Noi ne iubim...)* Cât despre motivul Timpului, pierdut în metafore admirabile: „*Clepsidra scursă-n ore sparte / Şi-n ciobul lutului ce ţipă."*

*(Femeile...); „Nisipul vieţii curge infinit / Şi doar dorinţa ta îi mai răspunde" (Am mai zbura...)*Şi cum, iubire fără lacrimi nu există, cei doi şi le împletesc în vers: *„Surpate lacrimi cad de-a valma / Şi aşteptarea-nmugurită, / Ţi-ar săruta în veacuri palma / Pe aripa de vis cernită" (Surpate lacrimi...)*Şi răspunsul: „*Eu lacrima îţi şterg la noapte, / La geamul casei tale bat" (Eu lacrima îţi şterg).*

Dialogul acesta inedit este ca un concurs pe teme date, fiindcă obligă la un răspuns imediat, la starea celui care lansează provocarea. Raiul râvnit apare în diferite ipostaze: „*La capătul de rai unde-am ajuns" (Am mai zbura).*

Iubita e în viziunea poetului: rusalcă, e surată, cadână, iar el se recunoaşte ca „*zburdalnicul aed"*.

Chemări şi îndepărtări, momente de exaltare, de patos, de înălţare, altele de relaxare, clipe de nostalgie, un joc continuu de contraste şi aparenţe. Şi până la urmă, dragostea este „*o lupt-a celor fără de izbândă"*. În cele din urmă, totul se mută pe alt plan, unul spiritual, înălţător şi binecuvântat de îngeri.

Nu o dată, e tulburare mare în Paradis, apar nori pe cerul iubirii. Atunci se întunecă totul şi „*neantul coboară";* în viziunea poetului apar „*fantastice hidre"* şi „*himere de apă", „Ciudate fiinţe de smoală"*. Atunci iubirea devine o fantasmă.

Şi iarăşi, nu o dată, iubirea este văzută ca stând *„într-o rână" (Privesc la iubire...).* Altădată, „*se aşează timpul între noi pe-o rână" (Se aşează...)*

Tonul elegiac revine adeseori în imagini tulburătoare: *„Pe băncuţa veche lângă poartă, / Umbre bat mătănii lângă flori" (Dimineaţa urcă...)* Sau: *„Curge peste noi clepsidra spartă, / Fluturi azvârlind tăcută-n zori" (Dimineaţa urcă...)*

Abia la sfârşitul cărţii realizezi că istoria acestei iubiri se scrie cu lacrimi de Lumină.

5 Florar 2016

POVESTIND POVEŞTILE

DE UNDE VINE FĂT FRUMOS?

Ion Vanghele & Manuela Cerasela Jerlăianu, *Hermeneutica vol.II,* Editura Stef, Iași, 2016

În acest volum, autorii îşi continuă incursiunea în fascinanta lume a basmelor, mergând până la izvorul lor, citând diferiţi cercetători şi exegeţi care fac referire la personajele care nu au încetat niciodată să ne încânte. Ei nu se opresc numai la basme, ci explorează şi teritoriul creaţiilor populare în versuri: balade, colinde ş.a.

Eroul pozitiv, cine altul decât Făt-Frumos, este surprins în cartea lui Marcel Olinescu, *„Mitologia Română",* drept prototipul personajelor pozitive din basme: frumos (bineînţeles), viteaz şi bun la suflet. Cu astfel de calităţi nu are cum să nu-i fascineze pe copii, care fără excepţie, vor să ajungă precum el. El este perfecţiunea întruchipată şi copiii nu-şi pot imagina să aibă vreun defect sau să dorească şi să facă răul cuiva.

Deşi nu are decât puteri pământeşti, este ajutat de forţe supranaturale: zâne, duhuri bune, animale care vorbesc, cai zburători, regina neamului de albine sau cea a neamului de furnici ş.a. Dar şi, pe linie sacră, îngerii şi Măicuţa Domnului. Şi cine nu ar dori să dea o mână de ajutor unui flăcău aşa de frumos şi de neînfricat care luptă împotriva răului, de când a venit pe lume? Dacă ar fi copiii întrebaţi, negreşit ar răspunde că vor să-l ajute să iasă din încurcătură, ba chiar să fie în locul lui. Prin aceste isprăvi, ştiindu-le finalitatea (Binele mereu învinge!) – Făt Frumos induce o stare de speranţă aprinsă şi este îndrăgit de toată lumea. Fiecare copil ar întinde o mână să-l ajute în lupta cu vrăjitoarele, cu Muma Pădurii, cu balaurii, pajurele, cu zmeii şi duhurile rele. El ne arată eroismul în stare pură, dedicat oamenilor

fără şovăire. Alături de Făt Frumos, copilul învaţă să fie curajos, bun, vrednic şi ajutător. De altfel, Făt-Frumos este prietenul cel mai bun al copiilor, le dezvoltă imaginaţia, fantezia.

Deşi nu este zeu şi nici vreo entitate supranaturală, ci un simplu om cu toate atributele unui erou, Făt Frumos cunoaşte limbajul animalelor, al insectelor, fluturilor, al peştilor şi al tuturor vieţuitoarelor create de Dumnezeu. Universul virtual al basmului este plin de elemente supranaturale: soarele se roteşte de multe ori, stelele fac semne pe cer, se încing în hore, luna, de obicei îngândurată şi tristă, râde şi bate din palme, râurile seacă sau se învolburează la porunca voinicului, munţii se înalţă ori se pitesc, ierburile fermecate şi apa vie, oblojesc rănile şi învie eroul, ş.a.

De asemenea, lucrurile capătă însufleţire: traista fermecată ascunde tocmai acele lucruri de care Făt Frumos are nevoie şi le dăruieşte la timp, căciula sau pălăria îl fac nevăzut pe acesta în mijlocul duşmanilor. Totul în jur participă la peripeţiile şi aventurile eroului.

Iată, însăşi naşterea lui Făt Frumos este întrucâtva supranaturală. Fătul pune, înainte de a se naşte, câteva condiţii părinţilor: să-i dea, să-i aducă, fie luna de pe cer, fie soarele sau stelele, fie, *tinereţea fără bătrâneţe şi viaţa fără de moarte,* aşa cum s-a văzut în basmul cu acelaşi titlu, cules de Petre Ispirescu.

Venirea lui pe lume este un eveniment extraordinar: fie că e găsit într-un coşuleţ, plutind pe apă, (trimitere la Moise şi la fiica Faraonului) – Marcel Olinescu afirmând că în unele basme, naşterea făt-frumosului se face din piatră.

În alte basme este amintită naşterea din apă.

Nu o dată, naşterea se produce atunci când părinţii sunt peste măsură de bătrâni şi nu mai speră acest dar divin. Cu toate acestea, Avraam şi Sara devin părinţi prin intervenţia divină. De asemenea, Zaharia şi Elisabeta care l-au avut pe Ioan la o vârstă foarte înaintată.

Delavrancea a preluat motivul biblic în basmul *„Neghiniţă*”. Dar şi în alte basme, copilul vine pe lume când părinţii nu mai aveau nici o speranţă.

Aceste naşteri miraculoase au loc în toate mitologiile, divinităţile feminine luându-se la întrecere cu cele masculine în ceea ce priveşte misterele naşterii lor. E de ajuns să amintim că Zamolxis sau Zalmoxis a fost înfăşurat în piele de urs la naştere, aceasta dându-i puteri neobişnuite. Numele eroilor din basme implică şi elemente naturale destul de stranii care le conferă puteri, dar le justifică şi numele: Aripă frumoasă, spelbă de busuioc, Drăgan Cenuşă, Craivizin, fiul vacii, Petrea Piperiul, Voinicul florilor şi ciuda lumii, Tei legănat, Voinic verde busuioc, Creacă, finul lui Dumnezeu. Chiar şi Harap Alb este un nume straniu, neobişnuit, ştiut fiind că harapii sunt negri. În orice caz, numele relevă persoana şi calităţile ei.

Uneori, la moartea bărbaţilor din diferite părţi, aceştia sunt înfăşuraţi în piele de bou sau vacă şi atârnaţi de diferiţi arbori funerari.

Zeiţa Atena se naşte din capul lui Zeus, cu armă şi coif, acest motiv fiind preluat şi în unele variante folclorice româneşti, conform cărora, Isus s-ar fi născut din capul Fecioarei Maria, fiind preluat de Crăciuniţă (nevasta lui Crăciun). Travaliul fanteziei populare este nelimitat.

De cele mai multe ori, soţii, înaintaţi în vârstă, în limbaj popular, un moş şi o babă, neavând copii şi fiind foarte mâhniţi din această pricină, pleacă în pădure şi găsesc o lighioană, pe care o adoptă ca pe fiul lor, de obicei, porc.

„Însuşi Ulise va fi crescut de moşul lui Creangă sub formă de porc, semnificaţia acestei naşteri fiind puţin peiorativă, deoarece în unele religii, carnea de porc este considerată spurcată.”

Adopţia este, de multe ori, în conformitate cu specificul muncii lor, agricole sau creşterea animalelor

Şi, specifică autorul lucrării, *„Fiecare basm are o explicaţie pentru eroul ei”.*

Mai puţin cunoscută este naşterea din piatră care în viziunea popular-religioasă va creea şi alte variante.

Însuşi Zeus a avut o naştere destul de ciudată, tatăl său, Kronos înghiţindu-şi fără milă copiii, încă de la naştere. Născut într-o peşteră din insula Creta, de Rhea, aceasta îi dădu lui Kronos un bolovan înfăşurat în chip de prunc. Ultimul născut, Zeus, mare şi frumos, se revoltă împotriva tatălui său şi-l sileşte să-i readucă la viaţă pe fraţii săi înghiţiţi. În altă versiune, Zeus o înghite pe zeiţa Metis, fapt care a avut ca urmare o durere de cap insuportabilă. Acesta îi cere fiului său Hefaistos, să-i crape capul ca să-l scape de dureri. Aşa s-a născut războinica zeiţă Palas Athena, înarmată până-n dinţi şi purtând un coif strălucitor, lance şi scut. Kronos, silit de fiul său să dea înapoi copiii înghiţiţi, aruncă afară şi bolovanul pe care Rhea i-l dăduse în chip de prunc înfăşat în scutece. Explicaţia autorului cărţii: *„În felul acesta mitologia Greacă ne pune în faţa a două entităţi divine ale aceluiaşi zeu. Unul având un aspect antropomorf, sau de om şi celălalt având aspectul unui bolovan sau pietre”.*

Există, aşadar, doi Zeus, unul chipeş, cu înfăţişare de om şi altul cu înfăţişare de piatră? Realitatea cu legenda se amestecă, aşa cum se amestecă şi sunt legate de ridicarea oraşului Atena, în centrul căruia se află un munte, unde meşteşugarii, fierarii, zidarii au ridicat o serie de temple dedicate zeilor, chiar şi statuia zeiţei Atena.

“Muntele în jurul căruia s-a ridicat cetatea purta numele de Zeul sau Zeus. Pe capul lui de piatră, oamenii au ridicat statuia zeiţei, al cărei nume s-a extins şi asupra oraşului”.

O oarecare corespondenţă cu această legendă există în Odiseea lui Homer, privind-o pe Atena cea născută din Atlas (Zeus) cel avan, pentru că le-a înghiţit pe Atena împreună cu mama sa, Metis.

“Ori tot Zeus ţine stâlpii ce poartă cerul, deoarece este un munte şi muntele sugerează o astfel de idee. De altfel sugestia este completată de căsătoria zeului munte cu Hera, zeiţa cerului”.

Ideea de zeu-munte apare şi în credinţa evreiască, legat de Horeb, Muntele lui Dumnezeu.

Autorul cărţii intră aici, după procedeul său obişnuit, în dialog cu cititorul, punându-i întrebări şi aşteptând chiar răspunsuri. Altăoară el aşteaptă din partea cititorilor unele propuneri de interpretare, cu variante paralele pe care să le argumenteze şi să le justifice. E un joc destul de subtil, un fel de poveste cu mai multe finaluri, în funcţie de fantezia fiecăruia. Finalul poate rămâne în cazul acesta, deschis iar argumentaţia, plauzibilă. Aceasta dezvoltă imaginaţia cititorului, indiferent de vârstă, ceea ce înseamnă cu autorul şi-a atins scopul.

Există două modalităţi de redare a adevărului, fie por- nind de la faptul istoric, fie de la cel imaginativ, născător de mitologii, între ele existând o relaţie. În general se porneşte de la citirea profană a textelor, fără să decripteze mesajul criptic, înţelesul ascuns, valorile de semnificaţie, pentru că e prea greu de înţeles, limitându-se la explicaţiile autorilor, dacă ele vor fi fiind. Unele lucruri sunt şi rămân de neînţeles. De aceea şi este ocolit acest segment de cunoaştere mitologică sau istorică, pentru că nu oferă date exacte, concludente, verificabile. Ei, fantezii! ar spune un cititor grăbit. Nu-mi pierd timpul cu aşa ceva. E adevărat că aceste lecturi presupun şi cunoaşterea unei culturi universale, nu numai prezente, dar şi din cele mai vechi timpuri. Dar, să citeşti fără să înţelegi mesajul şi frumuseţea expunerii lui, este ca şi când ai turna apă într-un butoi fără unele doage şi fără fund. Cât este istorie, cât este mitologie, cât foclor într-un text de felul acesta? Este treaba hermeneuticii să cerceteze.

Există unele elemente comune în datele istorice şi în cele folclorice, personajele şi evenimentele prezentând unele similitudini. Uneori, motivul folcloric se distanţează de arhetipul istoric care l-a

creat şi de aici dificultatea de a găsi modelul arhetipal de la baza creaţiei.

Părăsind mitologia greacă şi naşterea zeiţei Athena şi a oraşului grecesc cu acelaşi nume, ne întoarcem la Făt-Frumos. Mergând în continuare pe firul hermeneuticii, împreună cu autorii cărţii de faţă, aflăm despre "*Puii Pajurei*" pe care Făt-Frumos îi aude ţipând, dintr-un cuib aflat într-un arbore. Eroul află povestea puişorilor pajurei, nefericiţi că, de fiecare dată când mama-pajură naşte, apare un balaur care mănâncă toţi puii. În aşteptarea balaurului, puişorii ţipă de frică. Mama-pajură, de bucurie că şi-a găsit puişorii vii, îl înghite pe Făt-Frumos şi apoi îl regurgitează, mai mândru şi mai frumos decât înainte. Din realitatea subpământeană în care se afla, Făt-Frumos o roagă pe pajură să-l scoată în lumea cea albă.

Autorul subliniază că orice motiv folcloric are la bază o realitate istorică bine determinată, numită arhetip. Motivul folcloric îşi trage originea din acest arhetip care este ascuns, denaturant, prin simboluri.

Episodul puişorilor de pajură are un corespondent într-o povestire din Epopeea lui Homer, legată de războiul troian. De data aceasta, un şarpe înghite 9 puişori, simbolizând 9 ani de luptă pentru cucerirea Troiei. S-ar putea ca acest basm să fie un apocrif al *Odiseei.* Autorul lasă cititorilor posibilitatea de a alege care simbol este mai verosimil.

Autorul este de părere că şi basmul "*Motanul Încălţat*" al lui Charles Perrault este un apocrif vetero-testamentar, motivul folcloric regăsindu-se şi în Vechiul Testament. Basmul lui Perrault este o satiră la adresa societăţii medievale, însuşi regele este un om credul, condus de nişte escroci, un pamflet plin de virulenţă împotriva regalităţii, fapt ce a condus "*la izbucnirea revoluţiilor franceze şi schimbarea unor instituţii de stat, incapabile să guverneze societatea, intrată în criză. Acest lucru îl face Perrault, prefigurând atitudinea antiregală, a societăţii burgheze care începea să se afirme din ce în ce mai puternic*

pe plan economic, vrând să ia în mâinile sale, şi controlul politic, pentru a-şi putea construi în siguranţă viitorul”.

Un alt subiect atins în această carte de hermeneutică este “*Mitul lui Sisif* “, în interpretarea lui Albert Camus care oferă mitului o explicaţie filozofică. Înţeleptul, iscusitul, priceputul, dar şi burduful de capră, după etimologia cuvântului, Sisif, supus caznei de a căra un bolovan până pe vârful unui munte şi s-o ia mereu de la capăt, de câte ori scapă bolovanul. Sisif este pedepsit astfel pentru că l-a legat în lanţuri pe zeul morţii, Thanatos. În povestea lui Creangă “*Ivan Turbincă”,* moartea este legată în faţa raiului, şi vârâtă în turbinca blagoslovită de Dumnezeu, după care Ivan a agăţat-o într-un pom. Autorul subliniază faptul că această poveste este varianta românească a mitului lui Sisif. Dar acelaşi mit se regăseşte şi în Biblie, în 2 Regi 19,35: *“În noaptea aceea, a ieşit îngerul Domnului, şi a ucis în tabăra Asirienilor, o sută optzeci şi cinci de mii de oameni. Şi când s-au sculat dimineaţă, iată că toţi erau nişte trupuri moarte. Atunci Sanherib,împăratul Asiriei, şi-a ridicat tabăra a plecat şi s-a întors; şi a locuit la Ninive.”*

Aici, numele lui Sisif este Ezechia sau Iezechia sau Hezechia, fiul şi succesorul lui Ahaz: “*Ezechia, a fost suveran al regatului Iudeii, domnind între anii 727-698 î.d.H. şi pe vremea acestuia se consemnează asediul Ierusalimului de către Sennaherib,[705-681 î.d.H.], în anul 701 î.d.H., asediu întrerupt de izbucnirea unei epidemii de ciumă, în rândurile armatei asiriene. Acesta a fost mitul lui Sisif. Interesant este de menţionat şi următorul fapt. Punând piciorul în ţinutul Colchidei, Iason dădu de un cimitir, unde bărbaţii colchidieni defuncţi erau înhumaţi, de fapt înfăşuraţi în piei de vacă sau de bivol, simbol al cerului, şi atârnaţi departe de pământ în crengile copacilor funerari. Este posibil că termenul de burduf să aibă şi o altă semnificaţie, iar Sisif s-ar putea să fie numele unuia dintre regii traci*

din vechime, nume care a intrat apoi în legendă şi după aceea în miturile greceşti”.

Explicaţia autorului ne întăreşte convingerea că, sub o formă sau alta, Mitul lui Sisif a existat din cele mai vechi timpuri şi în diferite locaţii.

Un alt basm analizat este “*Craiul Mintea”* din cartea “*Basme populare româneşti”,* a lui Simion Florea Marian, apărută în 2004. Şi acesta este un basm vetero-testamentar. Cercetătoarea Sabina Ispas în cartea “*Preaminte Solomon / Legendă populară românească între canonic şi apocrif”,* afirmă: *“un conglomerat de tipuri şi motive narative foarte diverse al cărui ax central este personalitatea regelui Solomon şi care se concentrează în jurul unei caracteristici dominante care îi determină acţiunile şi îi justifică în fapt existenţa ca erou narativ: înţelepciunea neobişnuită”.*

Corespondenţa dintre înţelepciunea solomonică şi isteţimea unor eroi populari români, cum este Păcală, flăcău descurcăreţ în toate împrejurările sau a femeilor înţelepte, iar în sintonie cu acestea, este evidentă: *“arhetipurile existente de la care se porneşte - istoria copiilor lui Israel cu accentul pe robia egipteană şi respectiv Regina din Saaba, nu este exclus ca regele Solomon să fi devenit la un moment dat un model pentru dezvoltarea într-o anumită direcţie a modelului de înţelepciune populară, aşa cum îl vom găsi zugrăvit şi la noi”.*

Interesant de remarcat este faptul că ultimul fecior care a scăpat cu viaţă, după ce tatăl său i-a “mâncat” pe toţi ceilalţi fraţi, a plecat în lume şi s-a întâlnit cu Iisus Hristos, care i-a dat numele “Mintea”. Se ştie că Dumnezeu îi alege pe fiii săi predilecţi, îi pune deoparte, le dă fiecăruia câte un nume şi îi trimite în lume. În *Cartea I Regi,* Dumnezeu îi apare în vis tânărului rege încuscrit cu Faraonul la Gabaon întrebându-l ce vrea să-i dea. Şi Solomon, *„care iubea pe Domnul şi se ţinea de obiceiurile tatălui său, David” îi răspunde că, fiind „tânăr şi neîncercat”, şi-ar dori „o minte pricepută” pentru a putea împărăţi şi*

judeca acest popor numeros (poporul evreu), deosebind binele de rău. Lui Dumnezeu îi place că tânărul rege n-a cerut pentru el, aşa cum ar fi făcut-o alţii, nici viaţă lungă, nici bogaţii, nici moartea vrăjmaşilor, ci a cerut pricepere ca să facă dreptate, şi îi dă „o minte înţeleaptă şi pricepută" cum n-a avut nimeni înainte de el, şi cum nu va avea nimeni după el".

Şi într-adevăr, i s-a dus vestea înţelepciunii sale până la marginile pământului, încât şi Regina din Saba a venit la el să-l întrebe, punându-l la încercare.

"*Cartea întâi a împăraţilor" arată că Solomon a rostit trei mii de pilde şi a alcătuit o mie cinci cântări, a vorbit despre copaci, de la cedrul de Liban până la isopul ce creşte pe zid, despre dobitoace, despre păsări, despre târâtoare şi despre peşti. (...) Regina din Saba a venit să-l încerce prin întrebări grele iar Solomon i-a răspuns la toate întrebările, aşa încât împărăteasa exclamă că „nici pe jumătate nu i s-a spus" şi că are mai multă înţelepciune şi propăşire decât i se răspândise faima".*

Toate exemplele argumentate cu citate din Biblie demonstrează faptul că basmul "*Craiul Mintea"* este un apocrif vetero-testamentar.

Se ştie că basmele, fiind transmise din gură în gură au elemente adăugate, astfel încât iau naştere multe variante, sporite şi înflorite. Aşadar, autorul este colectiv. Următorul basm analizat este "*Scufiţa Roşie".*

Şi în acest basm povestitorul pune în faţa cititorului două căi şi-l provoacă la o alegere: cărarea cu spini sau cărarea cu ghimpi. Este întrebarea pe care i-o pune lupul Scufiţei Roşii. Şi bineînţeles că lupul, viclean, o apucă pe cărarea cealaltă. Cel rău, întotdeauna alege cealaltă cărare. Scena e de o ferocitate care nu ar trebui înfăţişată copiilor: jupânul lup nu se mulţumeşte numai s-o omoare pe bunicuţă, dar îi stoarce sângele într-o sticlă, o taie în bucăţi pe care le aşează pe o tavă, se îmbracă în hainele bunicii şi o aşteaptă pe fetiţă. O scenă atât de

sângeroasă este greu de închipuit. Culmea bestialităţii este că o invită pe Scufiţă să mănânce din carnea bunicii şi să bea din sângele ei. Aici ar fi o trimitere la jertfa euharistică, Pâinea şi Vinul care, prin transsubstanţiere, prin Epicleză (coborârea Duhului Sfânt asupra darurilor), se transformă în Trupul şi Sângele lui Isus Cristos, la fiecare Sfântă Liturghie celebrată şi noi bem şi mâncăm din ele, în chip mistic, având convingerea că am mâncat Trupul lui Isus şi am băut Sângele Lui. Aceasta este Jertfa nesângeroasă lăsată nouă, prin apostoli, la Cina cea de Taină şi care simbolizează instituirea Sfintei Euharistii, rămasă ca Sacrament şi ritual liturgic de 2000 de ani.

Dar tot autorul acestei cărţi specifică faptul că: *"Potrivit lui Robert Darnton, basmul era spus în bordeiele ţărăneşti în lungile seri de iarnă în Franţa secolului al XVIII-lea"*.

O altă dimensiune a hermeneuticii este reprezentată de *"Ciclul descinderilor infernale"* – referitor la coborârea eroului pe celălalt tărâm, pentru eliberarea fetei de împărat răpită de zmeu sau pentru aflarea hoţului merelor de aur, în opinia lui Lazăr Şăineanu. Desigur că tărâmul celălalt este infernul, nelocalizat însă. De obicei, Făt-Frumos (Harap Alb) coboară într-o groapă (un abis), în căutarea furului merelor de aur. Este o legătură între izgonirea biblică din Rai (tot pentru mere) şi acest basm, ori aruncarea lui Iosif în fântână de către fraţii săi. Fântâna secată este un tărâm al morţilor în credinţa egipteană. Şi despre *Harap Alb* se poate spune că este un apocrif al vieţii lui Iosif, ca şi *Mioriţa* şi alte basme care reiau tema dintr-o perspectivă pastorală.

Şi tovarăşul de luptă al lui Ulise, Tezeu, coboară în iad (labirint) din care nu mai poate ieşi decât cu firul Ariadnei.

Autorul aminteşte şi alte basme în care eroul coboară în infern pentru a o salva pe fata de împărat, pe mama eroului sau chiar pe surori: basmul rusesc *Norka,* povestea ţigănească din Bucovina "*Năzdrăvanu", "Cei trei fraţi"* (Stăncescu); "*Băiat sărac*" – a lui Ion

Slavici, "*Zorilă Mireanu", "Cei trei feciori ai babei", "Împărăteasa furată Sucnă Murga",* în care se găsesc similitudini.

Cât priveşte "*Descinderile infernale, tipul Hesperidele"*, autorul face o precizare, privind abordarea acestor cicluri de basme şi anume, din perspectiva din care le citim, fie basme de natură biblică, începând de la momentul *Facerii,* (în această categorie de basme apare groapa sau fântâna ca elemente prin care se poate pătrunde în lumea de dincolo), iar a doua categorie de basme – de natură homerică, în care apare în locul gropii, o piatră, un bolovan, o stâncă, pe care localnicii o numesc Zeul şi pe care a fost construită acropola ateniană. Hotărâtor însă, în stabilirea identităţii basmelor este înţelegerea simbolică a lucrurilor, fiinţelor şi întâmplărilor.

Şi tot autorul expune în continuare "*Gruparea motivelor folclorice pentru separarea basmelor".*

Vorbind despre "*Descinderile infernale De ce-urile",* autorul spune: *"- Lazăr Şăineanu, formulează frumos, citându-l pe Hasdeu: Deceul, este un basm menit a da soluţiunea unei probleme. Prin forma să interogativă, el se apropie de ghicitoare. Însă, prin mijloacele pe care le întrebuinţează, prin elementul cel supranatural face parte pe deplin din basm".*

La fel ca şi Ulise, eroul caută nişte răspunsuri care să-l lămurească asupra a ceva ce depăşeşte puterea sa de înţelegere, sau de a interpreta simbolul. Dar, specifică autorul lucrării: "*Din varii motive, independente de voinţa sa, este nevoit la fel ca Ulise să caute nişte răspunsuri, iar anumite creaturi sau duhuri infernale, vin şi îi oferă răspunsurile legate de vedeniile pe care le-a avut şi care îi vor fi folositoare în viaţă. Acest lucru, ne aruncă în zona sacrului, a relaţiei într-un fel directe cu Dumnezeu, fiindcă, viziunile sunt de fapt semne şi înţelegerea lor se transformă în profeţii".*

În ceea ce priveşte profeţiile, ele au fost împărţite de către şamani, vrăjitori sau preoţi. Profeţia a existat şi unele din manifestările

ei, viziunile apocaliptice, sunt observate şi astăzi, cu transpunerea lor în viaţa reală. Persoanele care au fost implicate în astfel de procedee sunt Pitia, Ulise, Tiresias, Calha, în lumea greacă. În cea ebraică sunt Iosif apoi Solomon, şi profeţii din Vechiul Testament cu profeţiile lor apocaliptice.

Şi aici, autorul face o afirmaţie surprinzătoare: "*Chiar faptul că încercam să interpretăm materialul faptic al basmelor, este tot un fel de gest profetic pe care îl expunem în fața Dvs.*"

Un alt basm analizat, cu influenţe biblice este balada "*Broasca Roasca",* pe care o regăsim şi la Petre Ispirescu în proză. Autorul face o exegeză minuţioasă a acestui basm, cu trimiteri la regele Solomon şi la Sulamita.

Basmul chilian "*Juvenal şi Fatima"* este şi el de natură vetero-testamentară, deci, un apocrif biblic.

O altă povestire chiliană analizată şi interpretată este *"Prinţul Alan şi înaltele ţinuturi întunecate"*.

După o hermeneutică atentă şi profesională, mergând la interpretarea tuturor simbolurilor şi motivelor existente în basme şi compararea lor, vizând rădăcina şi izvorul acestor basme, Ion Vanghele deschide un alt capitol interesant, şi anume "*Colindele"*.

Prima colindă de care se ocupă este *"Colinda Preotului"* – din cartea Sabinei Ispas, culeasă de ilustrul cercetător Constantin Brăiloiu, informatori fiind doi localnici din Dragoslavele, Argeş: Traian Bobaru şi Ion Predoiu. Colinda a fost înregistrată în 1939. E vorba despre sustragerea de pe cer a podoabelor de zi şi de noapte: astrele. Cel care le recuperează este Sfântul Ilie, cu ajutorul tunetului şi a fulgerului, restabilind ordinea în univers.

Colinda e foarte frumoasă, având drept personaje pe Isus Cristos, Maica Precistă, Sfântul Ilie, bătrânul Crăciun, Sfântul Ion, Maria Magdalena, dar şi Sfântul Duh, substituit de Maica Precesta în colindă.

O altă colindă, culeasă de N. Densuşianu în 1913, la Rasova, Constanţa. Sunt citaţi diverşi exegeţi şi cercetători care s-au ocupat de interpretarea acestei colinde cu subiect religios, de fapt un apocrif biblic referitor la naşterea lui Cristos.

În continuare sunt interpretate o serie de colinde religioase despre Naşterea lui Isus Cristos.

Şi "Răstignirea" îşi găseşte expresia într-o serie de colinde.

Despre balada "*Meşterului Manole*" se poate spune că este un apocrif vetero-testamentar privind primul zigurat din istorie prevăzut cu un turn, construit în Babilonul antic. Transformarea lui Manole într-un izvor se leagă de crucificarea lui Isus Cristos.

Autorul oferă o interpretare interesantă privind numele actantului Manole care are explicaţii mitologice: una – "primul om", "întemeietorul" – de origine divină – fiind asimilat cu Dumnezeu, şi una profană, legată de figura legendară a lui Adam. Însă Adam posedă nu numai virtuţi omeneşti, ci şi divine, reprezentându-l, de fapt, pe Dumnezeu pe pământ. În Evanghelia după Matei apare numele Emanuel sau "Dumnezeu e cu noi". Dar şi Negru Vodă este de fapt o reprezentare a lui Dumnezeu. Aşadar, există o corespondenţă între persoanele divine şi constructor, fapt care duce la o dublă interpretare: una de origine vetero-testamentară şi una nou-testamentară care vede în constructor pe Isus Cristos şi mută centrul de greutate al legendei, din Asia Mică, în spaţiul Ierusalimului. Autorul citează şi alte legende şi basme în care apare turnul sau biserica. Cercetătorii au adunat multe credinţe legate de locul de construcţie, arhetipurile fiind diferite. Există multe similitudini între legendele greceşti şi basmele populare, legate de construcţii.

Nu mai puţin interesante sunt legendele jertfei zidirii. Jertfele sunt, fie vin, fie o carte de rugăciuni, fie porumbei, rândunici, berbeci, oi, lupi ş.a. Dar şi jertfe umane. Să ne amintim de Avraam care s-a dus cu fiul lui să-l sacrifice pe altar. Au existat: meşter zidit, vrăjitoare

zidită, nebun zidit, păcătos sărac, prizonier zidit, negru, ţigan brahman zidit ş.a.m.d.

Între zidarii constructori nu exista un protocol care să legifereze şi să se stabilească în ce condiţii trebuie să se zidească o fiinţă vie. Jertfa ar fi avut atunci un caracter ritualic.

O serie de interpretări interesante sunt legate de motivele care se regăsesc în diferite tradiţii: motivul florilor (motiv vegetal), motivul scrisului (al însemnelor, aşa cum a fost tăbliţa de pe crucea lui Isus); motivul creşterii în natură, motivul piedicilor puse în cale, pentru ca acela care va fi jertfit să se oprească din drum – motiv care la Ana lui Manole nu a funcţionat, ea a trecut toate piedicile, motivul dărâmării construcţiei. Din perspectivă creştină, conform Epistolei Sf. Apostol Pavel către Efeseni, “*Biserica este Trupul lui Cristos”*.

Şi dacă templul este Trupul lui Isus, dărâmarea templului poate fi privită ca moartea lui Isus pe cruce, iar reconstruirea lui, aşa cum a profeţit El însuşi, trebuie interpretată ca Învierea Lui.

Mai există şi motivul Mariei şi motivul morţii zidarilor. Conform cercetărilor lui Ion Taloş, “*Manole unde cădea / Cişmea se făcea”*; sau: “*Şi unde cădea / Piatră se făcea”*. Sau: “*Cişmea mare Dumnezeu / Îi făcea sufletul său”*. Ori, conform altei balade din zona Brăilei: “*Iar unde-mi cădea/ Cruce se făcea, / Şi de-alăturea, / Cişmea izvora, / Cu apă curată, / Trecută prin piatră, / Cu lacrimi sărate / De Caplea vărsate”.*

Urmează Balada “*Cântecul Gerului”* care are şi alte denumiri: *“Crivăţul”; “Marcos Paşa”; “Sub seninul cerului”; “Marcu şi Gerul”.* Conform lui P.Caraman, balada a apărut în urma dezastrului expediţiei turceşti condusă de Malocioglu, în 1498, în sudul Poloniei.

P. Caraman cu toate controversele cu alţi cercetători, demonstrează că există un raport de egalitate între motivul folcloric din creaţia populară şi arhetipul istoric.

Turcii, aflaţi în incursiune în spaţioul polonez se confruntă cu elementele naturii dezlănţuite. Cu toate acestea, ruşii, nu turcii sunt protagoniştii. O variantă a baladei, apărută în revista "*Izvoraşul*" în 1937, numită "*Cântecul lui Geru",* culeasă de C. Vasilescu, îl pomeneşte pe Geru, om viteaz cu care nu se încumetă nici un împărat să se bată. Dar, în Campania din 1812 a lui Napoleon împotriva Rusiei se spune: "*Vezi, soldaţii ce-mi făcea? / Cojoacele lepăda, / Numa-n bluze rămânea, / Îmbrăcaţi iarna ca vara"*

Şi tot P. Caraman susţine că balada are "*substrat real, bazându-se pe personaje ce se pot determina istoriceşte".*

În cartea "*Napoleon",* apărută în 1957 şi scrisă de academician E. V. Târle se poate citi: "*Gerul se înăsprea în fiecare zi. Chiar la plecarea din Smolensk, oamenii erau atât de slăbiţi încât, atunci când cădeau, nu se mai puteau ridica şi mureau de frig. Drumul era presărat cu cadavre. De la Moscova nu fuseseră luate haine călduroase, ceea ce a însemnat o greşeală fatală".*

La sfârşitul războiului, Napoleon s-a justificat în faţa generalilor săi: *"(Napoleon) rămase calm şi atunci când le vorbi despre acest război îngrozitor pornit de el, (...) şi în care pierise marea armată. Faptul era desigur trist, dar nu el fusese de vină, ci ghinionul şi CLIMA, care răsturnase toate socotelile".*

"*Cântecul moşneagului"* – o baladă întâlnită de trei ori, apărută în colecţia Ion Nijloveanu, în Poeziile populare româneşti, vol. I, Editura Minerva, Bucureşti, 1989. Acelaşi tip de baladă populară îl vom întâlni şi în folclorul german, numită "*Nobilul Moringer",* dar motivul poate fi regăsit şi în alte creaţii folclorice medievale: "*Henric Leul";* "*Noul cântec despre Hildebrand"* sau în prelucrarea germană *"Die Reineke Fuchs" (Jupân Reineke Vulpoiul).*

Acţiunea piesei folclorice se petrece în momentul întoarcerii eroului la Curte. În toate variantele, e vorba de bărbatul care pleacă de acasă şi-i spune soţiei să-l aştepte, să nu se mărite. Ulise îi spune

Penelopei: “*Tu, fă, nevestica mea, / S-aştepţi pân' m-oi libera: / Nouă ani şi nouă luni, / Şi vreo şase săptămâni”.*

Numărul de ani în care eroul lipseşte de acasă este identic cu numărul anilor cât a durat războiul troian. Alt motiv analizat este motivul îmbătrânirii eroului, întâlnit şi în *Tinereţe fără bătrâneţe* şi în *Odiseea* lui Homer: *“Şi venea moşneag bătrân, / Barba-i bătea braţele, / Mustaţa, umerile, / Şi chica călcâiele”.*

Alt motiv important este cel al identităţii. Recunoaşterea soţului se face cu ajutorul unui obiect: inel pus în paharul cu vin sau în alt basm, inelul este pus în pâine. În *Odiseea*, recunoaşterea se face după o cicatrice.

Balada germană “*Logodnici nefericiţi*”. De data aceasta, iubitul pleacă la oaste şi-i cere fetei să-l aştepte *“şapte ani şi şapte zile*”. Motivul steagurilor (flamură, batistă) se întâlneşte şi în povestea “*Tristan şi Isolda”*. El venind din largul mării pe o corabie, arborează la catarg un steag. Iubita crede că el a murit şi moare şi ea pe loc. Şi ca în “*Romeo şi Julieta”* şi el moare atunci când îşi vede iubita moartă. “*Nobilul Moringer”* şi “*Moşneagul”* sunt arhetipuri ale *Odiseei* lui Homer, legate de războiul troian şi de absenţa lui Ulise. Mai există un motiv, cel al steagurilor schimbate, din greşeală, astfel că iubita înţelege exact invers şi atunci se produce drama. La fel se întâmplă şi în mitologia greacă, atunci când Teseu, distrus de pierderea Ariadnei, uită să schimbe steagurile şi tatăl său, Egeu, privind în zare de pe stâncă, vede steagul negru, semn că Teseu murise. Deznădăjduit, Egeu se aruncă de pe stâncă, în valuri. De atunci, marea se numeşte Egee, după numele lui Egeu.

Aflând că el fusese fără voie, pricina morţii tatălui său îl jeli şi-l înmormântă cu mare pompă.

Balada “*Mioriţa”* -. Autorul prezintă unele interpretări mioritice, după cercetări asidue care au dus la concluzia că ştim foarte puţin despre această baladă. Adrian Fochi: *“Cu fiecare zi care trece, ne*

îndepărtăm tot mai mult de posibilitatea de a înţelege textul pentru că mărim distanţa dintre noi şi mesajul piesei”.

Mioara Calusiţa Alecu: “*Prestigiul şi vitalitatea Mioriţei apar pe fondul mesajului mitic, pe care îl conţine. Despre acesta ca şi despre divinitate, se poate spune doar că există, fără să poată fi descifrat”.*

În legătură cu interpretarea mitului, autorul scoate în evidenţă “*Teoria primului semn sacru, Menhirul”* şi aici aminteşte de legenda “*Izvorul din Valea Posagii*”, despre un cioban care pleacă în lume, iar la întoarcere află că iubita lui murise. Atunci îşi face un fluier cu care îi cânta fetei la mormânt. De atâta jale, flăcăul se preface într-un stei de piatră. Şi despre Baba Dochia se spune că s-a transformat împreună cu fiul ei, în stană de piatră.

O legendă asemănătoare circulă despre Muntele Ceahlău, unde există un grup de pietre în formă de turmă de oi, cu ciobanul lor. Interesantă legendă. Văzându-şi oiţa bolnavă, ciobanul /păstorul a sângerat-o. Un vulture a răpit-o şi ea a căzut într-o prăpastie, unde s-a aruncat şi păstorul împreună cu celelalte oi.

Asocierea dintre piatră şi om, spune autorul, se poate lega, datorită specificului pastoral, ciobanul trăindu-şi viaţa într-un spaţiu rustic montan, predominat de stânci. Autorul face etimologia cuvântului “menhir” – men=piatră şi hir=lungă (20 de metri înălţime) pietre care păzesc mormintele împotriva fiarelor sălbatice şi a hoţilor, dar şi împotriva morţii totale.

Şi spune autorul: “*Menhirul mai posedă o calitate. Permitea sufletului răposat să pătrundă în piatră, fapt pentru care piatra se însufleţea, devenea în felul acesta vie”.*

Interesantă trimitere face autorul la textul biblic, explicaţie din Dicţionarul Biblic, unde Petru este: “*Petru, (latineşte Petrus, în greceşte Petros), înseamnă “Piatră”, “Stâncă”. Termen correspondent în aramaică, “Kepha”, iar în franceză “Pierre”. Interpretarea cuvintelor din Biblie: “Tu eşti Petru şi pe această piatră,*

etc…" este furnizată de apostolul însuşi. Nu există decât o piatră fundamentală: Hristosul. Credincioşii sunt nişte "pietre vii" care vin să se adauge acestui mic fundament, iar Petru, cel dintâi confesor al numelui lui Isus a fost prima din aceste pietre individuale".

Substituirea ciobanilor (cei trei), în masive muntoase *(Unu-i Moldovean,/ Altu-i Muntean*, etc.), aşadar, pe versanţii unor munţi diferiţi. În alte părţi, ciobănaşul cu turma de oi apare sub forma unui cerc de piatră, menhirul aflându-se în mijlocul cercului respectiv. *"O astfel de construcţie megalitică –* spune autorul -, *reprezintă imaginea soarelui Ra sau Re, sau a lui Horus, sau Hor, din care va derivă mai târziu cuvântul hora, dans. Din acest motiv, ansamblul megalitic va căpăta şi denumirea de "hore de piatră", aceste reprezentări teriomorfe solare, transformându-se în horele pietrelor vii, alcătuite din bărbaţi şi femei, care aduc prin dansul lor ritual, intrat în profan, un omagiu soarelui binefăcător".*

Autorul trece mai departe la *Al doilea semn: Simbolul Cabiric, sacrificarea fratelui.*

E vorba de cultul cabirilor în Dacia, despre care Romulus Vulcănescu relatează: "*În inconografia referitoare la cultul cabirilor, se menţionează grija deosebită a celor doi fraţi cabiri, pentru capul decapitat al celui de-al treilea frate. Capul era înfăşurat într-un ştergar, era transportat la poalele muntelui sacru, şi acolo înhumat în secret cu un ceremonial secret atribuit semizeilor şi eroilor mitici."*

Susţine autorul că au existat voci care au spus că *"Mioriţa"* este un ecou al cultului cabirilor la români, afirmaţii sprijinite de istoriile lui Iuliu Firmicu Maternu şi ale lui Clement din Alexandria. Aşadar, balada "*Mioriţa"* nu este un produs cultural unic, diversificat prin variantele sale.

Al treilea semn, pe care noi îl numim "Mioriţa Vetero-Testamentară".

Toate baladele se referă la judecarea ciobanului cel mititel, de către fraţii săi, episod care apare în două locaţii biblice diferite. Cei doi fraţi se întâlnesc şi pun la cale uciderea celui de-al treilea, adică să-i "facă legea". Locul este lângă o fântână. În Vechiul Testament există episodul în care fraţii lui Iosif se sfătuiesc să-l omoare pe acesta, dar apoi îl aruncă într-o fântână, pentru ca ulterior să-l vândă unor ismaeliţi care se îndreptau într-o caravană spre Egipt. Motivul fântânii lui Iosif se regăseşte şi în *Povestea lui Harap Alb*, ceea ce transformă atât povestea cât şi balada în apocrife vetero-testamentare.
Sau, *Povestea lui Harap Alb* este de fapt o baladă a *Mioriţei* scrisă în proză. Interesant.

Orice om care citeşte pentru prima oară *Mioriţa*, nu se gândeşte la asemenea interpretări. Dar e de ajuns să ne deschidă cineva larg ochii, aşa cum face autorul cărţii de faţă. Interacţiunea cu alte texte din diferite culturi şi civilizaţii, dar şi din alte timpuri, este fascinantă.

E adevărat că această baladă este una dintre cele mai sângeroase din folclorul românesc. Paralel cu aceasta, există şi o "*Mioriţa creştină",* după părerea a două remarcabile cercetătoare, Sabina Ispas şi Silvia Chiţimia al căror aport deosebit în această privinţă, a rămas în Hermeneutică, drept punct de referinţă.

Interpretarea începe cu Naşterea lui Isus, cu observarea stelei de către magi care au pornit către Irod şi l-au întrebat: "*Unde este împăratul de curând născut al Iudeilor? Fiindcă i-am văzut steaua la răsărit (răsăritul zilei), şi am venit să ne închinăm lui."* Metaforic vorbind, consideră autorul că steaua de la răsărit este "degetul lui Dumnezeu". Cu acest "deget", Dumnezeu a arătat de trei ori spre constelaţia Peştelui, dorind să arate, numărul Trinităţii. Ştim că numărul ciobanilor este tot trei.

Când degetul lui Dumnezeu a arătat spre Constelaţia Peştelui, magii au interpretat astfel:

“Se va naşte Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul”. Când degetul lui Dumnezeu s-a mutat spre Constelaţia Berbecul, continuarea mesajului a fost: “*Care va fi păstor peste oameni”*.

Interesant de remarcat că “*Mioriţa”* porneşte de la o emoţie puternică pe care o are omul în faţa misterului morţii, tot mitul fiind centrat pe această stare. Dar, personajele, întâmplările sunt codificate, transformate în simboluri care trebuie interpretate. Revenind la mobilul crimei, în baladă se regăseşte şi răspunsul: de ce vor “*să mi-l omoare”: “Că-i mai ortoman, / Şi-are oi mai multe, / Mândre şi cornute, / Şi cai învăţaţi, / Şi câini mai bărbaţi”.* Aşadar, oile sunt oameni. Mieluşeii sunt credincioşii bisericii, iar celelalte, sunt apostolii.

Într-o altă versiune a Mioriţei, ciobanii taie beţe şi-l bat pe ciobănaş, crimă săvârşită prin bătaia cu nuiele, ceea ce s-a întâmplat şi cu Isus, care a fost biciuit.

Măicuţa Bătrână nu e alta decât Maica Domnului. Ea face o descriere a Fiului ei pierdut, identică Plângerii Maicii Domnului din unele colinde creştine. Uneori, Măicuţa Bătrână este înlocuită cu o femeie în negru care vine la mormânt, semănând cu o corboaică sau cu o călugăriţă. Toate aceste coincidenţe dintre faptele biblice şi versurile baladei, atestă sufletul simplu, al credinciosului de rând, toate aceste mici producţii literare fiind un fel de Biblii populare.

O baladă foarte îndrăgită este “*Toma Alimoş”* care începe cu descrierea unui mormânt: “*Departe, departe, / Departe şi nici prea foarte, / Sus pe şesul Nistrului, / Pe pământul turcului.”* Avem aici două locaţii. Varianta lui Alecsandri, Moldova 1850 sugerează că întâmplarea a avut loc în Troia, aceasta fiind situată dincolo de strâmtoarea Bosfor, pe dealul Hisarlik, pe pământul turcului.

O altă menţiune este “*La stejarul cel stufos”.* O mulţime de legende şi mituri au ca loc de şedere, odihnă şi chiar de moarte, rădăcina unui copac stufos sau chiar între ramurile lui, în chip de corbi sau alte păsări.

În urma unei lupte, câştigătorul primeşte armura învinsului. Cercetătorii s-au întrebat dacă "*Toma Alimoş*" este un apocrif al *Iliadei* lui Homer.

Şi autorul afirmă: *"Credem că balada Toma Alimoş este povestea confruntării "haiduceşti" dintre Hector, comandantul suprem al troienilor şi Patroclu, prietenul lui Ahile, care făcea parte din tabăra adversă, a grecilor."*

Toma Alimoş este lovit de Manea cu sabia sau cuţitul, în burtă. Şi Patroclu este atins de suliţa lui Hector, tot în burtă.
Interesant cum intervine autorul în această cercetare: cu o frază în care, lăsând la o parte cercetările anterioare ale istoricilor, îşi spune părerea: *"Dacă ar fi după mine, m-aş purta ca Toma Necredinciosul".* El susţine că ar căuta, pentru aflarea adevărului, mormintele (necropola) unde a fost îngropat Patroclu, dar şi locul din ţara noastră unde a fost îngropat Toma Alimoş de către calul său, "*la gropana cu cinci ulmi".*

Este interesantă atitudinea creştină a lui Toma Alimoş, care-şi iartă duşmanul ce i-a pricinuit moartea şi-l cinsteşte cu vin din ploscuţă. Ba îi şi mulţumea şi-l poftea la ospăţ, arătându-i că toţi sunt egali în faţa morţii.

Aşa cum moartea se substituie nunţii, şi ulmii sunt substitut al făcliilor şi lumânărilor funerare: *"Închina-voi ulmilor, / Urieşii culmilor / Că sunt gata să-mi răspunză, / Cu freamăt voios de frunză / Şi-n văzduh s-or clătina, / Şi mie s-or închina".*

Aceşti arbori sunt vii, reprezintă viaţa, sufletul. Ei seamănă cu o lumânare care arde. Aşa cum lumânările se înclină în faţa defunctului şi ulmul îşi înclină crengile la pământ în faţa defunctului, recunoscându-i noul statut. Un mister fără precedent. Viaţa se înclină în faţa morţii. Este ceea ce subliniază autorul, care îl citează pe Iordan Datcu în privinţa motivului "închinării": "Spectacolul devine măreţ, când copacii se ploconesc voinicului şi-i împodobesc masa: "*Iară ulmii ce-m făcea? / Dumnezeu că-i îndemna, / Dă mijloc mi se-aducea, /*

Poala-mpământ şi-o lăsa, / Crăscioarele (crengile) să bătea, / Multă frunză scutura / Masă Tomii-mpodobea, / Dă mi te lua groaza". (Varianta Amzulescu).

Frunzele sunt lacrimile pe care ulmii le varsă pentru erou. Masa funerară este proiecţia unei realităţi etnologice. Şi în ansamblul funerar există o masă. Şi aşa cum în antichitatea grecească se proceda la un soi de autopsie rudimentară defunctului, despicându-i-se abdomenul şi scoţându-i-se măruntaiele, după care era "umplut" cu plante aromate, şi Toma Alimoş face acelaşi lucru cu sine. Îşi adună măruntaiele şi se va încinge cu un brâu, după practicile de îmbălsămare egiptene. Zamolxis este singurul zeu, preot şi rege care s-a mumificat după moarte.

Aceleaşi obiceiuri funerare existau şi la sciţi, după relatările lui Herodot. Conflictul dintre Toma Alimoş şi Manea ar putea fi interpretat ca un conflict etnic între localnici şi neamurile sciite în expansiune. Autorul specifică faptul că "*prima baladă a lui Toma Alimoş trebuie să fi apărut în secolul al VII-lea î.Hr., când valurile de sciţi din nordul Mării Negre s-au răspândit către vest, intrând şi în spaţiul nostru geografic, amestecându-se printre tracii Nord-Dunăreni."*

Un număr mare de cântăreţi populari au fost preocupaţi de această temă a lui Toma Alimoş ca de un conflict antifeudal al eroului popular cu Manea, *"grosul şi-arţăgosul",* cu Manea "*slutul şi urâtul*" care-l învinovăţeşte pe flăcău că i-ar fi încălcat păşunile şi fâneţele. Numărul mare de variante atestă faptul că au fost mai mulţi autori, de fapt, nu creatori, ci transmiţători ai acestei balade. Unul din culegători este Vasile Alecsandri.

Stricarea fâneţelor are o altă conotaţie, lupta de eliberare naţională de sub jugul ottoman. Iar termenul de cioban care i se atribuie lui Toma Alimoş este asociat celui de conducător, de domn al Ţării, apelativ folosit şi pentru Ştefan cel Mare, sub forma de "baci", iar în istorie se cunoaşte şi domnitorul Mircea Ciobanu.

Seria de scrieri hermeneutice ale lui Ion Vaghele, aduce în lumină, structurate tematic, informaţii despre principalele creaţii populare, legende, balade, colinde, cântări, modul cum au apărut ele, semnificaţia lor şi izvoarele din care au fost scoase şi prelucrate folcloric, pentru înţelegerea cât mai deplină a tezaurului de spiritualitate românească, în raport cu a altor popoare şi neamuri, din cele mai vechi timpuri ale umanităţii. Dar modul cum se înrudesc aceste scrieri este cu adevărat, remarcabil.

3 Iunie 2016

DOUĂ POETE PE URMELE TĂCERII

Cerasela Jerlăianu, *Virtutea tăcerii,* carte scrisă în tandem cu Cezarina Adamescu, Editura Armonii Culturale, 2016

De o vreme încoace, Manuela Cerasela Jerlăianu se străduieşte să ajungă din urmă Lumina, să se agaţe de ea ca de coama cometei albastre. Pe ea o seduce tăcerea cu bogăţia ei de sensuri care scapă vederii. Aşa a ajuns să colinde prin încăperile sparte ale vântului, lipindu-şi pe buze un vis. Duhul îi dă târcoale. Şi ea se lasă ademenită în această mreajă mirifică, precum albina la fagure. Pentru tăcerile ei, e prea mic Necuprinsul. Cuvintele dau pe dinafară, în vălătuci de lumină. Ea tresare şi se învăluie-n vis, mai departe.

Poeta a exersat şoaptele, murmurele, foşnetul clipelor şi s-a convins că ele sunt smulse din eternitate. De atunci se avântă şi calcă pe cărări nefăcute, prin pădurile virgine ale dorului călător, niciodată statornic. O ajută uitarea de sine. O ajută mirarea. O ajută întrebările puse acelui Cuiva Nevăzut de la care primim toate darurile. Şi o mai ajută şi uşurinţa, iscusinţa de a prinde din zbor, sensuri încâlcite şi a le descâlci ca pe nodurile unei plase pescăreşti care trebuie să nou împletită şi reconfigurată.

Citindu-i versurile, ai impresia că se joacă. Spiritul ludic este prezent în toate textele. Jocul de-a stelele, de-a luna, de-a soarele, de-a Universul, de-a Cuvântul şi de-a tăcerea, neasemuitul joc de-a nemuritul. Totul este un joc cât se poate de serios. Jocul de-a clipele cu gust de Armindeni.

Nu o dată s-a prins în joc cu poeţii, scriind în tandem, volume întregi, ca răspuns la unele provocări lirice. Ca să nu fie mai prejos. De altfel este cel mai seducător joc între două persoane. Îşi oferă şi uneori îşi aruncă metafore unul altuia, la fel cum, odinioară, bucureştenii participau la Bătaia cu flori de la Şosea. Se bombardau cu roze, cu crini şi stânjenei, cu flori nemuritoare şi când lupta înceta, rămâneau imense

muşuroaie de flori pe caldarâm, pe trotuare. Parfumurile se întretăiau, iscând miresme noi care nu mai puteau fi disociate.

Cerasela Jerlăianu nu are nici o grijă că versurile s-ar putea amesteca, într-o grădină sunt atâtea flori, fiecare cu mireasma şi culorile ei care totuşi nu-şi pierd frumuseţea, suavitatea. Practic, se preia o idee şi se prelucrează, trecută prin filtrul personal. Şi în pictură, acelaşi model este văzut de fiecare pictor altfel. Niciodată aidoma, ci în zeci de poziţii şi nuanţe de lumini şi umbre, după cum e aşezat artistul faţă de model.

Ce se demonostrează cu acest tandem? Similitudinea concepţiilor, a viziunilor asupra unei idei, în două abordări diferite, dar nu contradictorii. Două idei fac mai mult decât una şi probează un adevăr, sunt credibile fiindcă dau mărturie despre acelaşi lucru. Această abordare tandemică vădeşte, nu sărăcia de idei, ci completarea unei idei cu noi şi noi valenţe creative.

Personal sunt mulţumită că am reuşit un asemenea proiect, pornind de la o sintagmă şi că am stimulat o creatoare să răspundă la provocări, mergând pe firele propriei inspiraţii.

Cine se poate lăuda că şi-a întâlnit alter-egoul? Câţi au norocul acesta, să constate că există o sosie, cineva care gândeşte aproape la fel, simte cu simţirile tale, priveşte cu ochii tăi, zâmbeşte cu buzele tale?

Lucru rar, îndeosebi la persoane de acelaşi sex. De obicei se spune că ţi-ai găsit jumătatea. Jumătatea mărului cea muşcată în Rai, după care omul umblă toată viaţa. Cine o află, om este.

Despre feed-back, ce se poate spune? E o invitaţie ca fiecare cititor să-şi aşeze gândurile în albia, în matricea acestei scheme lirice ca să simtă satisfacţia unei comuniuni perfecte de spirit, ceea ce nu poate fi decât remarcabi.

1 Septembrie 2016

COMUNIUNI DE SPIRIT PE CĂILE FREATICE ALE POEZIEI

Al Francisc & Manuela Cerasela Jerlăianu, *Ecuaţii lirice,* Editura Armonii Culturale, Adjud, 2016

Doi poeţi tineri, moderni având acelaşi numitor comun: dragostea pentru Cuvânt, şi-au ascuţit pana şi au întocmit un dialog liric de toată lauda. Cu alte cuvinte, au scris împreună o carte, un copil zămislit din flori de cuvinte, încercând să descifreze ecuaţiile cu multe necunoscute pe care le presupune genul liric, îndelung exersat de ambii poeţi. Cât au reuşit să expună din datele exerciţiilor, cât au muncit la rezolvarea lor fericită, vor putea doar autorii să spună. În pofida celor peste 14000 de kilometri distanţă, cei doi se întâlnesc pe căile freatice ale poeziei, fiecare cu îndoielile, trăirile şi perplexităţile lui, de parcă s-ar afla în acelaşi areal, cu întreaga lor avere de spiritualitate. Nişte temerari care nu ştiu încă la ce s-au înjugat. Căci, obezile Poeziei nu pot fi purtate de oricine, ci numai de cei aleşi şi desemnaţi de Dumnezeu acestui nobil scop. Împărtăşite cu nonşalanţă, cu sinceritate şi francheţe, gândurile şi stările poetice, devin pepitele din munţii de steril care ne înconjoară şi care cad peste noi, sufocându-ne şi strivindu-ne.

Şi în această atmosferă stresantă, două guri de oxigen, două oaze de lumină stau în mijlocul deşertului, mărturie că se poate construi şi pe nisip şi pe stâncă şi, îndeobşte, pe orice fel de teren, dacă izvorul e curat şi sămânţa sănătoasă. Şi-n piatra seacă poate fi găsit filonul preţios care poate fi valorificat la maximum, ca orice resursă naturală.

Poate înflori veşnicia de infinite ori?

Poate. În viziunea poetului, se poate orice. Învinge chiar timpul, chiar veşnicia. Dialogul s-a născut firesc, din nevoia de comunicare şi mai ales, de comuniune. Fiindcă oamenii discută, se întâlnesc, fac lucruri împreună, dar nu comunică pe căile inimii, pe căile sufletului,

nu empatizează şi nu se ating pe corzile cele mai intime care vibrează la unison. Ce trebuie ca să intri în rezonanţă?

O inimă deschisă, un suflet curat, o generozitate şi un spirit caritativ care te vor ajuta să ajungi mai repede la semenul tău. Dar cine este semenul tău?

Cel cu care te asemeni, desigur, cel cu care ai cât mai multe lucruri în comun. Cel cu care poţi să-ţi împarţi şi bucurie şi tristeţe, fără teama că vei fi jefuit şi părăsit. Cel cu care poţi construi ceva împreună. Ca în acest caz, când doi poeţi care nu se cunosc decât virtual, au construit împreună o carte, o casă de hârtie, o livadă de cuvinte înflorite-n duminici, o Dunăre de sentimente frumoase.

Fără rezerve. Iată rezultatul acestui experiment inedit.

Fiecare poem are un răspuns pe măsură. Tonul îl dă bărbatul, femeia răspunde. Ca un ecou al cuvintelor lui. Iată: „*Ori de câte ori / îmi vii în apropiere / poezia care curge prin mine / ia forma trupului tău”* (Al Francisc, *Poezie).* Şi răspunsul poetei: „*Poemul tău / se aude cum curge / ca o apă / căutând să ia forma / trupului meu”* (Cerasela Jerlăianu, *Poemul tău).*

Un fel de joc al neuitatelor jocuri din copilărie, din prima tinereţe. Pot gândi şi simţi două persoane la fel? Nu, dar gândurile lor se pot întâlni în ether, în azur, dincolo de orizont, la jumătatea drumului dintre ardere şi fum. Se pot împleti şi bucura împreună, pentru o vreme şi pentru încă o vreme, de fapt, îşi pot construi veşnicia.

Între virtute, ispită şi păcat e o linie foarte subţire, precum cea între bărbat şi între mire.

Pentru cei doi autori, poezia este o stare de urgenţă, stare de necesitate, expresie a tinereţii şi a dorinţei de a trăi, care se reflectă în cele mai frumoase cuvinte de iubire, o elegie continuă, pe care o îngână, pe rând şi la unison, armonizându-şi vocile.

Unele poezii au titluri comune amândurora. Dar de obicei, fiecare voce este ecoul celeilalte.

Este aidoma unui dans de fluturi într-o livadă înflorită, bucură ochiul, stârneşte parfumurile.

Un elan de sentimente *(„când pentru un infinit de inimi”)* se revarsă, evoluând de la sensul livresc, la cel real, palpabil, luând aspectul unei îmbrăţişări prea târzii şi prea îndepărtate.

Cei doi sunt atât de legaţi de funia poeziei încât, un eventual glonţ ar putea intra şi ieşi prin amândoi. Dar, aşa cum spune autoarea, poate trece cu uşurinţă prin spiritul lor.

Uneori, poeta îi răspunde cu o avalanşă de tăceri prisositoare, alteori, doar în câteva cuvinte revelatoare.

Cert este că, amândoi se completează de minune şi un poem de-al poetului se poate prelungi într-altul al ei.

Pentru cei doi fascinaţi de puterea cuvintelor, poezia este un lanţ de aur care-i ajută să se înalţe, să leviteze, să-şi ia avânt şi să se distanţeze de miezul lucrurilor. Un mod de plutire-n azur. Dar este şi *„singura închisoare / de unde nu se mai scapă niciodată”* – aşa cum afirmă Al Francisc *(Închisoare)* sau *„execuţie pe viaţă, / fără cauţiune şi drept de apel”* – aşa cum completează Cerasela Jerlăianu în poezia cu acelaşi titlu. Paşii poetici îi poartă consecutiv, în acelaşi vals continuu *„prin armoniile infinite ale veşniciei”* într-o *„interminabilă contopire” (Interminabila contopire).*

Volumul în totalitate este o colecţie de variaţiuni pe aceeaşi temă, sau pe o temă comună. O provocare la care, când poetul, când poeta răspund cu lejeritate, cu acea lejeritate conferită de neînchistarea în forme fixe a versurilor. Şi până la urmă, e vorba de un dialog firesc, între doi tineri empatici, care-şi găsesc subiecte comune de discuţie, cu acea voluptate cu care ar face orice alt lucru împreună.

Cu toate acestea, epitetizarea, metaforizarea în exces, îngreunează curgerea poemelor. E de preferat limbajul direct, simplu, fără înflorituri.

Nodul de legătură între cele două spirite afine e reprezentat de poezie, de nemărginirea cuvintelor scrise unul celuilalt.

Pentru un om care spune: „*Trăiesc / de pe azi pe mâine/ cu o poezie sau două / la cină / şi câteva semne / de punctuaţie / în cană”* (Al Francisc*, Viaţa)* – răspunsul şi mai ales, soluţia, nu poate fi decât cea dată de partenera de condei: „*Viaţa mă învaţă zi de zi / cum să o consum, / dar eu îi arăt la sfârşitul zilei / că nu am făcut economie / de rutină” (Cerasela Jerlăianu).*

E drept că poezia are puteri miraculoase şi ea te poate cocoţa „*în vârful infinitului”* (Cerasela Jerlăianu, *Aş vrea să se repete*). Dar tot ea îţi dă forţa de a te avânta temerar, chiar fără centura de siguranţă.

De remarcat e că, autorii se privesc „cu ochiul minţii”, ceea ce le dă posibilitatea să se cunoască pe dinăuntru mai mult decât din exterior. Şi descoperă o lume magică în care sufletul argintiu, „*să cânte / a bucurie şi regăsire”* (Al Francisc, *Astăzi).* O lume în care poeta a adunat „*culori dulci / şi cuvinte pastelate*” (Cerasela Jerlăianu, *Într-o pauză).* O lume *„de dinainte de crearea universurilor”.* Un loc de unde survine fiinţa.

Contopire de gând, de cuvânt, de inimi, de suflete, într-un „*nesfârşit izvor”,* şi acolo „*eram noi / într-unul singur”* (Cerasela Jerlăianu, *Contopire).*

Şi ce pot face doi oameni care se iubesc, într-o astfel de lume? Iată: „*Am să beau apă vie / dintre palmele tale / fie pe un munte nesigur / sau într-o vale adâncă / şi am să fiu pe jumătate nebun / sau chiar aproape de moarte / dar la urmă / am să mă ridic şi-am să cânt*” (Al Francisc, *Viitor).*

E destul de ciudat cum fiecare se împlineşte prin cuvintele şi dorinţele celuilalt! Şi unul şi celălalt calcă în vârful picioarelor prin sufletul celuilalt. Să nu sperie îngerii.

Mult inefabil, multă candoare în cuvintele de iubire rostite de amândoi. Şi sunt atât de empatici încât, dacă nu ar semna fiecare text,

poemele s-ar putea confunda, ca şi gândurile. Pentru aceşti autori, cuvântul ţine loc de zâmbet, de strângerea de mână, ţine loc de durere şi de pasiune. Cuvântul este pruncul lor de lumină, pe care şi-l trec, unul în braţele celuilalt, strângându-l la piept cu iubire. Ca orice părinţi drăgăstoşi cu odraslele lor.

Ei se prind de fiecare literă ca să învingă orice cataclism s-ar abate peste lume: căderea nopţii cu zgomot peste umerii lor, dispariţia aştrilor. Ei cântă, discută, zâmbesc şi chiar râd, la festinul, cuvintelor şi tot acolo îşi măsoară tăcerile cu umbra de pe ziduri.

Dialogul dintre cei doi este ca un lied fără sfârşit îngânat de mânile copiilor orbi pe o plajă fără nisip şi fără de valuri...când zâmbetul dimineţii sparge în ţăndări, ţipătul pescăruşilor...

Este destul de interesant jocul dorinţelor: fiecare face în vers, ceea ce nu reuşeşte în viaţa reală: el să privească atent, ea să alerge dezinvolt prin hăţişurile lumii, pe bulevardele fericirii...în răsăritul târziu al eternităţii celeste... Şi iarăşi este interesant cum, toate lucrurile atinse de cuvintele lor, încep să se trezească la viaţă...Ca într-un miraj, o floricică înflorită-n deşert. Ca sub bagheta magicianului ori a unei zâne de dimineaţă.

Se pare că aceşti poeţi au înscris semnul infinitului pe frunte. El le conferă dorinţa de zbor spre Înalt, spre nesfârşire.

Ceea ce le şi dorim.

2 Decembrie 2016

PASĂREA POEZIEI CU O SINGURĂ ARIPĂ

Ion Vanghele & Manuela Cerasela Jerlăianu, *Poeme în oglindă,* Editura Stef 2017

Dialogul iniţiat de doi poeţi contemporani, nu demult, a devenit de notorietate, prin impactul pe care l-a avut şi îl are încă, în rândul cititorilor, atât internauţi, cât şi cititori de carte pe suport clasic. Încurajaţi astfel în demersul lor liric, cei doi îşi continuă gândurile şi cu acest volum, intitulat cât se poate de sugestiv, „*Poeme în oglindă”*. Din nefericire, poetul Ion Vanghele nu a putut să mai vadă rezultatul trudei sale poetice, între timp plecând în Marea călătorie cu destinaţie fixă. Suntem siguri însă că, acolo unde este, se bucură de roadele imaginii sale în oglindă. Cea care continuă, poeta de mare sensibilitate şi autenticitate, Manuela Cerasela Jerlăianu este decisă a merge mai departe, dialogând cu amintirea acestui poet, mai precis cu spiritul lui neobosit, rămas între copertele câtorva cărţi şi în paginile critice ale subsemnatei, sub genericul Întâlniri spirituale, carte ajunsă la cel de-al 20-lea volum. În ultimele trei volume de critică, poetul Ion Vanghele ocupă un loc special şi deloc modest în aceste publicaţii, alături de alţi creatori din ţară şi de peste graniţe.

Este gestul de reverenţă pe care suntem datori a-l face pentru acest poet discret, prolific, romantic, de o sensibilitate care întrece cu mult comunul în ziua de azi. El nu s-a abătut nici o clipă de la linia clasică, ritmul şi rima fiindu-i statornicite în sânge. Urma luminoasă a poeziei sale stăruie azi în inimile multor iubitori de poezie, decişi să-i parcurgă opera închegată deja pe care a lăsa-o drept mărturie că a ars neobosit, la focul sacru al Poeziei.

Ion Vanghele rămâne pentru noi, pasărea poetică care va renaşte din propria cenuşă, din cenuşa focului sacru cea atât de râvnită de creatori, în care strălucesc diamantele nopţii. El s-a înălţat acum, cu singura aripă disponibilă, pe pământ rămânându-i cealaltă, sub chipul

femeii iubite. Şi zborul lui nu e deloc stingher, dimpotrivă. E susţinut de aerul din oasele străbătute de vânt, cu care îngână tirada veşniciei! După ce o vreme, sufletul lor, a unuia fiecare, a vibrat pe aceeaşi strună.

Volumul este structurat sub formă de dialog, un dialog – acum – peste timp şi peste graniţele dintre viaţă şi moarte.

Iubirea virtuală e dusă în poeme până la incandescenţă şi uneori e mai trainică decât cea reală. Poţi rămâne credincios unei iubiri îndepărtate, pentru că o simţi atât de aproape. Şi în acest caz, iubiţii pot simţi *„o mare de dureri”;* de iubirea lor *„suferă tot cerul”;* plânge pământul, toate fenomenele naturii, graţie comuniunii omului cu natura, intră în vibraţie iar depărtarea devine materială. Poetul prin arderea lui, o ridică în ceruri, pentru ca şi acolo să-i fie alături: *„Păcatele-n oase mă dor/ Dar fumul tot urcă, stingher / Ea e alături cocor / Şi cântă cu mine-n eter” (Azi cerul e-acelaşi).* E adevărat că apanajul poeţilor este eternitatea. Acolo se întâlnesc cei ce în viaţă au dat mâna cu nemurirea. Asta în timp ce îngerul vine şi le aprinde candela în suflet. Iar ruga poetei este: *„Fierbinte mi-e ruga Iisuse, / Atinge pământul cu-o mână, / Să ardă privirile stinse / Din lumea ce umblă păgână. // Şi-n colţul de coală nescris / Aşează Lumina Ta toată/ Să scriu ce nu s-a mai scris / În lumea de Tine creată”* (Cerasela Jerlăianu – *În noaptea târzie).*

Mai pământean, Ion Vanghele răspunde provocării astfel: „*Ne-om iubi doi părăsiţi spre seară / Undeva peste un câmp cu maci / Când tăcerile se înfioară / Părul lung pe spate când desfaci. // Gura ta tu dă-mi-o de pomană / S-o sărut în gânduri înfocat, / Tu eşti îngerul ce-mi stă la rană/ Şi de-alături încă n-ai plecat” (*Ion Vanghele -*Un întreg...)*

Jurământul lor de iubire, însă, este real: *„Am să te iubesc şi-n veşnicie / Tu iubeşte-mă cât ai să poţi, / Dar mai mult aici în poezie / Vestea s-o audă astăzi toţi”* (Cerasela Jerlăianu - *Cerul a căzut...)*

Iubirea trece peste orice ofensă, nelinişte, îndoială. Ea nu doreşte decât: *„Şi când e rău să alergăm în doi / Pe drumul sprijinit de*

caprifoi / Să ne iubim cu tandre mângâieri / Chiar de iubind rămânem prizonieri” (Ion Vanghele – *Şi frigul ne-mpresoară).*

Ion Vanghele este poetul care are în permanenţă nevoie de-o muză şi, se pare că a găsit-o. În gând, în inimă, în vers cu această naiadă a versului clasic, el pluteşte îmbătat de miresmele tari ale eterului. Esenţa însă a acestei iubiri o percepe ea: „*Să ne-mpăcăm n-ar fi păcat / Că azi suntem aşa departe! / Tu de făptura mea eşti beat/ Iar eu mai scriu de tine-o carte”* (Cerasela Jerlăianu – *Totul este trecător).*

Chiar dacă uneori apar nori pe cerul iubirii, se poate spune că doar astfel de manifestare a sentimentelor poate fi idealul, atunci când e vorba de atingerea sublimului.

Ferice de iubirea care a putut da naştere unor versuri atât de gingaşe. Unora li se pot părea simple, vetuste, naive, bune pentru adolescenţi, dar ele frapează prin puritatea şi sinceritatea lor. Nimic nu este ascuns, nimic pervertit de lumea în care autorii sunt siliţi să trăiască. Dar, norocul este că şi-au creat o lume a lor, proprie, alcătuită din flori, fluturi, stele şi luceferi. Şi pare că rotundul acesta e locuit doar de ei doi, fără ingerinţe străine. De altfel, autorii se completează în chip fericit amândoi, e o fuziune de versuri de la unul la celălalt, aşa încât la un moment dat s-ar putea confunda.

Autorii rătăcesc prin anotimpuri, găsind formule lirice inedite, cu inflexiuni de pastel, potrivit cadrului şi sentimentelor care îi animă. În spiritul blondului Serghei, dar cu rădăcini în folclorul românesc, Ion Vanghele scrie impetuos: „*Frigul pe mustăţi lasă o spumă /Aburii se-mprăştie lătrat / Troica mea cu caii tăi hai du-mă / Călător pribeag la mândra-n sat. // Pune tu pe masă ţuica fiartă / Dă-mi sărutul cald să îl primesc, / Poate vântul orişicât să bată / Chiar de-i iarnă încă te iubesc.” (*Ion Vanghele – *Cad zăpezile...)*

Versurile se reflectă în imagini asemănătoare, precum chipurile aidoma, în aceeaşi oglindă. Desigur, fiecare cu nota lor de specificitate. Ritmul, cadenţa este aceeaşi în poeziile cu aceeaşi tematică. De fapt,

autorii provoacă şi sunt provocaţi continuu să-şi ofere unul altuia câte o replică: „*Infinitul scutură petale / Şi-mbrăcăm trăirile cu noi, / Dar cu palmele rămase goale / Împletim poemele în doi” (Cerasela Jerlăianu – Cad zăpezile în felinare).*

Adeseori, Ion Vanghele face trimiteri livreşti la Minulescu, la Bacovia, la Esenin şi la alţi poeţi şi parcă intră în cadenţa acestora, rezonând pe aceeaşi strună. El aruncă mreaja şi poeta o prinde cu toată ardoarea şi duce mai departe ştafeta, ca maratonistul elen la Jocurile Olimpice, fair-play. Colegialitatea, sportivitatea, afecţiunea, nu lasă loc discordiei, disputelor şi polemicilor literare sterile care nu duc la nimic bun. Dialogul iniţiat de aceşti doi poeţi poate fi aşezat la loc de cinste într-un raft al marii Literaturi Române, alături de marile tandemuri literare. E un joc fascinant: Jocul de-a poezia. Un joc neasemuit, atât de rar în literatură. Poate că, dacă poeţii s-ar trata astfel, cu daruri-poezii, ar dispărea invidia, competiţia distrugătoare care elimină concurenţii, lăsând locul pustiu chiar şi pentru podium.

Sunt şi acestea un fel de declaraţii de iubire, adresate în loc de bună dimineaţa. De altfel, Cerasela Jerlăianu chiar are un poem cu acest titlu: „*Noi ne spunem zilnic: Te iubesc!”*

Şi ca să fie mai convingători, ei păstrează unele forme vechi ale cuvintelor, ceea ce conferă o patină grozavă acestor versuri: amor, o lavină, patime, „*de-o să vreie Domnul”;* rămurea, glăsuire, lacrime, simurg, răsuflul,zălog, şi altele de acest fel.

Profund bacoviană este atmosfera din poezia: „*Şi plouă din nou...”: „Şi plouă din nou, cenuşiu, / Cu lacrime veştede, false, / De dragoste n-am să mai scriu / Că pagini în urmă-s rămase. // Cad picurii ploii din cer / Ale toamnelor frunze lacustre / Un freamăt de şoapte ce pier / Şi-n zare de păsări sunt duse. // Trec paşii se umplu de apă / Şi ploaia îi spală domol / Apocalipsa poate să-nceapă / La noi sau venit de la pol.// Pe stradă trec umede urme / De frig colo-n haină mă strâng / Şi ploaia nimic nu mai spune / Pe ramuri doar îngerii plâng. // Cu*

ploaia în suflet căzând / Tu treci pe alei ca o umbră / Doar timpul ne poartă în gând / Prin frunzele moarte ce umblă. // Şi plouă acum fără leac / Cu doruri şi dragoste surde / Iar noi cufundaţi stăm în veac / Cu pleoapele galbene, ude..."(Ion Vanghele).

Recuzita poetică cuprinde: dorul, ceaţa-nserării, aştrii-perechi, parfumul de narcise, lacrima (cu repetiţie); efemerul, lumina în amurg, infinitul de lacrimi; esenţă de mit, multe umbre, mugur de stea, sălciile care „*freamătă absurde*"; frunzişul tainic, dar şi: „*arhetipul morţii repetate"; „dansul miresii de fum"; „clepsidra de jad";* şi tot ce presupune supremaţia Timpului.

Năvalnică, voluptoasă, senzuală, poezia ambilor autori se întâlneşte în acel punct incandescent numit empatie, împletindu-se armonios într-un buchet înmiresmat de roze. În definitiv, ce alt dar mai frumos şi mai potrivit ar fi pentru o dragoste reciprocă? Ei îşi trimit versuri ca şi când s-ar lovi cu crini peste gură sau cu pulbere de stele pe chip.

Cu alte cuvinte, sunt inspiraţi unul de celălalt, completându-şi bagajul metaforic, cu imagini inedite.

Cât despre apelativele la care recurg cei doi autori pentru a-şi împărtăşi sentimentele, acestea sunt: altarul viselor senine, altar între altare (Cerasela Jerlăianu) şi: „*Tu treci precum o zână călcând pe valuri sure"* (Ion Vanghele). Uneori, iubita calcă „*în paşi de crin*" (Ion Vanghele – *Şi te-aş picta...)*

Mai laborios, Ion Vanghele i se adresează poetei*: „Noi am rămas cu suflete virgine / Ascunşi pe undeva în paradis /Doar tu iubita mea vei sta cu mine / Când ochiul alb de lună va fi-nchis..."* (Ion Vanghele – *Şi ţip în noaptea asta).* El o numeşte: „*dulcea mea căpriţă".*

Ideea de bază care străbate mănunchiul de poeme oferite unul celuilalt, este că dragostea este mai puternică decât orice tentaţie, decât orice intemperie, n-o sperie nici frigul, nici furtuna, nici îngheţul, ea răsare, precum ghiocelul de sub pojghiţa zăpezii, în plină iarnă.

Imagini inedite: „*S-a-mpiedicat clepsidra într-o oră”* (Ion Vanghele); *„Că vântul bate-n versul nemuririi”* (Cerasela Jerlăianu); „*Atât de palizi parcă suntem Crişti”* (Ion Vanghele); „*Şi baţi foşnind în uşă cu degete de iarnă”* (Ion Vanghele); „*Într-un poem cu titlul scris pe stânci”* (Cerasela Jerlăianu); *„Şi în lumina lacrimilor toate / Noi vom rămâne stele-mperecheate*” (Cerasela Jerlăianu); ş.a.

Iubirea este îndeobşte solară, luminoasă, plină de speranţă. Dar poate fi şi înnegurată, temătoare, plină de nelinişti. Toate aceste atribute se reflectă în imagini frumoase, plastice, pline de mister. Dar ce frumos rosteşte poetul: *„Plăcerea-i vinovată, nu pot să mă abţin, / Păcate cu duiumul comit mereu, iubire, / Mi-e sufletul un înger ce-a decăzut puţin / Prin valea ăstei plângeri pierdut fără de ştire.” (*Ion Vanghele - *Plăcerea-i vinovată...)*

De ce oare capătă valoare de simbol un poem sau un volum de poeme, abia după ce autorul s-a înălţat, să scrie mesaje îngerilor?

Izvor de inspiraţie pentru tinerii îndrăgostiţi, ori pentru cei mai copţi, aceste versuri de dragoste sunt un exemplu concludent de afecţiune, dăruire, puritate a inimii.

Vechi trubadur obişnuind să colinde oraşele cu mandolina ori cu lira, cântând serenade domniţelor sub balcon, Ion Vanghele şi-a manifestat iubirea în cuvinte alese, în trăiri autentice şi mai ales, în doruri nemistuite. Şi nu o dată, iubirea se împlineşte prin scris, adică îşi găseşte în acesta, oglinda.

O dovedesc toate scrierile sale în versuri apărute antum, dar şi cele care vor apărea postum, graţie efortului partenerei lui de dialog şi de vers, Manuela Cerasela Jerlăianu, care-i continuă mesajul poetic, dar şi ca un legatar testamentar în spirit.

Şi, vorba poetului: *„Rămâne în ceasul din urmă / Acordul final, tânguitul / Să zacă sub clarul de lună / Când jeluie dorul iubitul.”* (Ion Vanghele – *Suavă se sparge disperarea).*

Crezul poetului: *„Eu scriu şi vă dărui lumina / În mine cât poate să-ncapă / Voi umple cu versuri grădina / Cu vorbele care ne scapă”* (Ion Vanghele – *Feliile mele de pâine...)*

La data dispariţiei poetului Ion Vanghele, cartea aceasta era un proiect în derulare. Ea a fost desăvârşită sub îngrijirea partenerei de dialog poetic şi apărută postum. Date fiind împrejurările dispariţiei poetului, poezia poate fi receptată şi din alt unghi, acela al predestinării personajelor. Poezia poate depăşi limitele reale şi trece uşor în suprareal, acolo unde încă se mai întâlnesc şi se ating cuvintele, făcând să vibreze aerul de legătură dintre lumea de aici şi lumea de dincolo.

Dar cum, timpul destinat iubirii e scurt, îndeobşte, şi unul dintre cei doi trebuie să plece neîntârziat, nu rămâne din dragostea lor decât o sumă de versuri, martore a tot ce a fost sau ar fi trebuit să fie... Şi, vorba poetei Cerasela Manuela Jerlăianu ei au rămas „*eternii iubiţi*” – a căror dragoste nu mai poate fi ştearsă din cartea vieţii: *„În zorii veniţi / Eternii iubiţi / În graiul vorbit / Au scris ce-au simţit”* (Cerasela Jerlăianu – *Am scris poezii).*

Nălucile amintirii – stau de veghe la Porţile Infinitului.

7 Februarie 2017
Ziua reîntoarcerii în pământ a poetului

IUBIRE - ÎNTR-UN ETERN DE CLIPE

Ion Vanghele & Manuela Cerasela Jerlăianu. *Două aripi răstignite,* Editura Stef, Iaşi, 2017

De la pasărea cu o singură aripă, la cele două perechi de aripi răstignite pe aceeaşi cruce este un drum pe care, poeţii sus amintiţi, scriind în tandem un număr impresionant de versuri, într-un dialog continuu, l-au parcurs, străbătând aerul bucătură cu bucătură. Nici unul nu s-a lăsat mai prejos. Fiecare îi netezea aerul celuilalt, până când doar o pasăre a rămas să ducă mesajul tăinuit atâta vreme. Cine a rămas, trăieşte drama reîntoarcerii, mereu în acelaşi pământ de carne, cu ochii pironiţi la steaua care s-a înălţat fără veste, în crugul ei predestinat, lăsând pe cer, o urmă luminoasă. Stelele râd în hohote, spunea Antoine de Saint Exupery, în „Micul Prinţ”. În aerul maiestuos, stelele râd foarte frumos. Să nu ne mirăm. Mai bine-am purcede să descifrăm râsul stelelor. Pe urma lor, cuvântul aleargă slobod, transformându-se în cozi de comete.

Cine va citi această carte îşi poate spune: Iar o carte în tandem, în dialog de iubire? Până când? Şi ce ar aduce nou în lirica românească?

Întrebări retorice. Până când aripile se vor desprinde singure de stâlpul crucii şi vor căuta îngeri noi cărora să li se potrivească.

Regretatul poet Ion Vanghele deschide din nou o carte scrisă cu pana păsării Lyră. Şi le trimite, de acolo, din nadir pentru cei care au urechi potrivite, ochi ager şi mintea coborâtă în inimă. Ca pentru rugăciune. Ca pentru o lumânare sfinţită cu care aprinzi focul sacru. Nu mai e cale de întoarcere, decât prin aceste versuri-scări către Paradis, pe care circulă îngeri.

Să adăstăm, curăţiţi, trecuţi prin flacăra slovei. Acolo unde, sângerează încă în tăceri, cuvântul, răstignit şi el pe aripile împerecheate.

O voce se desprinde din corul îngerilor şi dă tonul. Cealaltă îi răspunde-ecou credincios, stând în umbra luminii sale. Între a fi şi a nu fi ființă, ci doar cuvânt, marea începe a plânge cu zbuciume şi vuiete tandre. Mai păstrează încă mângâierea vântului nestatornic, trecând prin pletele clipei.

Cei doi autori se completează simbiotic, realizând acel doi-întrunul, având acelaşi tip de simţire poetică, o metaforă izvorând din alta a celuilalt, pe tot parcursul discursului liric.

Pentru Ion Vanghele femeia a fost un înger. Şi dacă mai tot timpul s-a delectat dedicându-i catrene şi madrigale destul de voluptoase, în cele din urmă, versurile au dobândit o altă aură, eliberate de elementul carnal, transfigurate în adevărtate imnuri de adoraţie pură. Ce frumoasă e iubirea în care, fiecare îi este celuilalt înger! Răspunsurile de ecou ale Ceraselei Jerlăianu au rămas imprimate pe zare, acolo unde privirea şi gândul rămân pierdute în reveria amintirilor.

Un dialog între lumi s-ar putea numi, ceea ce astăzi aflăm sub priviri, dovadă că dragostea poate transcende nu numai spaţiile şi timpul, dar şi veşnicia şi vremelnicia.

Un înger de lut însufleţit şi un înger de lumină, amestecându-şi spiritele într-un vârtej ludic. Desprinderea nu s-a produs încă. Mai e necesar încă un timp, dansul luminii înlănţuită de propria umbră. Le-a mai rămas o lume: cea a amintirilor de mătase. O lume în care se regăsesc aceiaşi, frumoşi şi puri, sprijiniţi de cuvânt ca de bruma de lacrimi.

Lumea eternităţii lor tainice: *„Eternitatea din fiinţe muşcă / Cu-atâtea doruri şi cu amintiri, / Cu clipe, veşnicia ne împuşcă / Şi sângerăm călcând pe trandafiri.” (Ion Vanghele – Ce-i viaţa?)*

Aproape că nu poţi să le separi cuvintele care aleargă unul spre celălalt şi se unesc, mai înainte de a se naşte.

Şi când poeta îşi declară iubirea, ia martor apa izvorului tainic, luna complice, îngerii care vin la fereşti: *„Ca o apă revărsată / Dintr-*

un tainic sfânt izvor / E iubirea mea curată / Şi necontenitul dor" (Cerasela Jerlăianu – Ca o apă revărsată).

Spiritul ludic nu-i părăseşte pe nici unul din ei. Unele versuri sunt şăgalnice, altele nostime. Astfel: *„Rima dă încet cu parul*" (Ion Vanghele); *„Am să trag cu durda-n tine"* (Ion Vanghele); *„Apropo, nu vrei acum / Să bem o cafea amară / Şi să mai tragem un fum / Amândoi dintr-o ţigară?"* (Cerasela Jerlăianu – Când în noapte bate luna).

Uneori, versurile iau un aspect baladesc*: „Fă-mă Doamne-o viorea / Ca să uit ce-i dragostea / Sau pe cer fă-mă o lună / Ori pe mintea lui stăpână" (Cerasela Jerlăianu – Să crezi tu, iubite drag); „Dă-mi iubito, gura ta / Toată apa că voi bea! / Am să beau iubirea toată, / Cana să fie uscată." (Ion Vanghele – Noaptea vine repede); „Dorul şi cu visele/ Când întind aripele / Şi pe tine mai ales / Mai la nord de codrul des" (Ion Vanaghele - Bate vântul...); „Iar mai jos de codru vreau / Doar pe braţe să îţi stau, / Colo-n vale-ntre izvoare / Să mă porţi ca pe o floare" (Cerasela Jerlăianu – Şi eu vreau...)*

În acest ton amuzant-elegiac se desfăşoară multe din poeziile dialogului în carte. Înclin să cred că autorii îşi vorbeau în versuri, simple, uneori naive, triste ori vesele, după cum evoluau sentimentele între ei. Este şi aceasta o modalitate de a-ţi comunica sentimentele.

Corespondenţa versurilor este uimitoare. Şi chiar dacă nu-şi propuneau dinainte, cei doi scriau despre acelaşi lucru. Intuiţie? Coincidenţă? Destin? Ceva magic care nu poate fi definit. Hotărârea de a împărtăşi aceste sentimente cu cititorii este una salutară.

Este destul de straniu cum poetul Ion Vanghele scria versuri ca şi când se afla deja în cer. De acolo îi transmitea gânduri şi cuvinte, dar şi sentimente, după o privire obiectivă spre pământ. E adevărat că poetul se înalţă prin propriile sale cuvinte şi anticipează întrucâtva, lumea de dincolo. Ex. *„Eu sunt mereu al tău, dar asta ştii, / Chiar dacă printre stele rătăcesc / Şi te aştept nerăbdător să fii / Un univers unde mă regăsesc" (Ion Vanghele – Eu sunt al tău).* Reflexia pământescului

în ceresc pe care au trăit-o cei doi e o motivaţie sublimă pentru dăruirea ce va urma. „*Corabie de lut şi de ţărână, / Străbat deşertul cerului pe rând, / Şi-mi place mult ca să te ţin de mână / Să ascultăm tăcerea fremătând.” (Ion Vanghele – Eu sunt al tău).*

Însă poetul punctează şi acest adevăr crud: *„Va rămâne numai scrum, / Timpu-n noi s-a desfăcut...” (Ion Vanghele – Noaptea-i albă).*

Drintre atâtea metafore, poeţii se întorc adeseori la lucrurile pământeşti: la o gură de cafea, un fum din ţigară, capotul de catifea, papucii de pluş, ţoala care îi acoperă, versurile rătăcite-n fân, un purcel de zestre, polonicul, laviţa, „*cânt pe laviţă iubirea”;* coniacul, clondirul, toate acestea sugerează o iubire domestică, tandră, cuminte a unor oameni care şi-au dobândit un trecut împreună.

Interesante sunt şi declaraţiile de iubire: „*Eşti ca fraga din poiană / ce la umbra mea se coace” (Ion Vanghele – Îţi propun un referendum);”Iubirea-i tot, chiar dacă plec departe, / Iubirea e izvorul de lumini, / Chiar dacă uneori în taină se împarte / Pe sub coroana cerului de spini.” (Cerasela Jerlăianu – Eu sunt a ta).* Nu lipsesc din versurile amândurora, declaraţiile directe: Te iubesc! Te iubesc la nebunie! etc.

Un tablou romantic cu o fată care aşteaptă un semn de la iubit: *„În mine o fecioară pătimaşă / Emoţiile mi le-opreşte-n crâng / Molatec când desface din cămaşă / Doi îngeri de mireasmă care plâng” (Ion Vanghele – E viaţa...)*

Un lexic plin de cuvinte neaoşe: tontoroiul, moroiul, bărdacă, şi chiar arhaisme: sluger, misive cu amor, cheutoare, „*un stricat patefon”;* zbenghiuri, zăduf, zloată, rărunche, *„se adumbră-n noi”;* zălude; buluc, pricuscă; prici, forma poetică a substantivelor: *lumine, aripe,* cât şi forme populare ale complementului circumstanţial de loc: aicea, alăturea, colo, forma comună a pronumelui demonstrativ: ăstei vieţi; forma poetică a adverbului *iară* sau expresia, mai puţin folosită: *deolaltă.*

Dar şi licenţe poetice: „*pe-a vieţii cărări”; „a tale lacrikmi prohibite”;*ş.a.
Şi nu în zadar, poeta îi atribuie Timpului aceste proprietăţi: „*Aici timpul care există este orb,/ E mutul surd şi şchiop, necunoscut / care aleargă-n sine ca un corb / Cu sufletul prea trist şi abătut.” (Cerasela Jerlăianu – Timpul care există este orb).*

În lirica celor doi, simnţul mirosului e primordial. Cei doi adulmecă fel de fel de parfumuri: parfum de lună, parfum de stele, parfum de portocale, parfum de seară, arderi parfumate, parfum de dorinţă, „*fumul parfumat de stele”; „îngeri de mireasmă care plâng”; „mirul parfumat de iasomie”; „iluzii parfumate”; „miresme în boscheţi”; „cerul cu mirosuri de răşină”; ”rozmarinul parfumat”;* dar şi: „*gustul firii de eucalipt”; „gustul verdelui agriş”; „Ploaia aceasta miroase divin”; „aromatul vers”;* într-un cuvânt, versurile sunt scrise: „*într-o risipă plină de parfum”.*
Săruturile sunt şi ele de jăratic, visele sunt încovoiate, întomnate, umbrele sunt „*de soare parfumate”.*

Nu e de mirare, aşadar, că iubirea lor e în stare să răstoarne „*al morţilor hotar”.*

Reminiscenţe eminesciene în poezia lui Ion Vanghele: *„Şi din umbra lungii rochii / Să-mi răsari încet în vis, / Să îţi scoţi încet pantofii / Când în braţe te-am cuprins.” (Ion Vanghele – Ţi-am scris): „Lumea ta o lasă / Vino-n vers cu mine” (Ion Vanghele – Bună seara...); „Ce e zi ca ziua trece, / Ce e noapte se tot duce, / Păsările vor să plece, / Stelele în cer să urce.” (Ion Vanghele – Lumea e o agonie).*

Glasurile sunt, fiecare, o prelungire a celuilalt şi acesta este şi scopul, să se completeze în chip fericit, ca şi când nu mai sunt două fiinţe, ci una. Dar cel mai frumos sintetizează Cerasela Jerlăianu dragostea: *„Dragostea e dulce-n gustul ei amar / Şi în noi azvârle pumni de poezii” (Cerasela Jerlăianu – Pentru veşnicie clipele se pierd).*

Sintagme proaspete: sori de întuneric, dealuri lichide, sufletul nopţii, „*Pământul ne sărută iar pe tălpi”;* „*Cu timpul răsucit pe umeri”;”Azi cerul se sparge-n oglindă”; „tăcerea surată”; „Am desfrunzit un fulger de mătasă”; „Ca un ecou în care te zidesc”; „Şi-n genunchi se surpă eul”;*şi multe altele.

Ion Vanghele a scris pentru iubita lui şi versuri testamentare: „*Iar mă citeşti pe mine rătăcitul, / Aşa cum sunt drumeţ prin lume-acum, / Şi-ţi las adio, zâmbet asfinţitul, / Puzderie de stele, vers postum.” (Ion Vanghele – Să scriem într-o carte nevăzută).*

Despre moarte Ion Vanghele a spus: „*Căci moartea seamănă cu o erată / Când vântul tremură-n pădure spart”. (Ion Vanghele – Şi eram trunchi).*

Şi Cerasela Jerlăianu, despre acelaşi subiect: „*Şi iată, azi, noi scriem împreună/ Suntem nemuritori veacuri la rând, / În versurile care-or să rămână / Când umbrele în lume nu mai sunt.” (Cerasela Jerlăianu – Eu ţi-am vorbit cu îngerul din rai).* Ba, Ion Vanghele îşi întreabă partenera de dialog: „*Tu ce-ai să faci când n-oi mai fi/ Şi-oi susura ca un izvor / Sub paşii care vor veni / Să bea răcoarea din ulcior?” (Ion Vanghele – Noi creştem unul către altul).*

Două voci într-un singur glas, cântându-şi trăirile, vor continua recitalul şi peste timp, şi peste lumi şi peste spaţii...Şi vorba poetului Ion Vanghele – „*Timpul – cumva ne ajunge / Chiar dacă venim sau plecăm, / Iar noaptea tăcut ne străpunge / Prin vise când noi colindăm” (Timpul ne ajunge).* Şi din nefericire, pe el l-a ajuns timpul şi chiar l-a întrecut.

Şi din aceste experimente lirice în duet, rămân aceste mărturii într-o carte, ca o poveste tristă de dragoste.

3 Florar 2017

Cuprins